

77.569

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

İBRAHİM ALAETTİN GÖVSA

HAYATI, ŞİİRLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Yrd.Doç.Dr. Ramazan KORKMAZ

Hazırlayan
Ülki ELİUZ

Fırat Üniversitesi
Merkez Kütüphanesi

0068586

255.07.02.03.00.00/08/0068586

TD YL/41

ELAZIĞ - 1996

Firat Üniversitesi
Merkez Kütüphanesi

0068586

255.07.02.03.00.00/08/0068586

TD YU/41

FIRAT ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

ELAZIĞ

İş bu çalışma, jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi Olarak kabul edilmiştir.

Başkan :

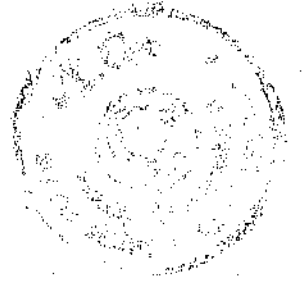
Üye :

Üye :

ONAY

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylım.

/ / 1996

ÖNSÖZ

Türk edebiyatının tabii seyri içinde şiir, büyük bir tutku, büyük bir cenk olmuş, bir ömür boyu sürüp giden suvarisini bazan yerden yere, bazen de doruklara götürmüştür. Güzeli, iyiyi, aşkı, sevgiyi, geçmiş, bugünü anlatma sanatı olan şiir, başlı başına bir alemdir. Hayal ipinin çözüldüğü, aklın parçalarının suya erdiği bu alemden, kanat çırpıp göklere yükselmedir. Böylesi bir yönelimin muhatabı ve yansıtıcısı ise şairdir. Şair, ait olduğu toplama sanatçı duyarlılığı ile önderli etme vasfına sahiptir.

Edebiyatımızın köklü, değişmeler ve gelişmelerle yüz yüze kaldığı bir dönemde, İbrahim Alaettin Gövsa yazdığı orijinal şiirlerle ve psikolojik, pedagojik, ansilopedik, biyografik, mizahi yazılarla önemli bir yere sahiptir. Amacımız, Gövsa'nın Türk şiiri içerisindeki konumunu tesbit etmektir.

Araştırmamıza Gövsa'nın şiirlerinin incelenmesi gerektiği inancıyla başladık. Gövsa'nın şiirleri ve edebi tasarrufunu değerlendiren ilmi bir çalışma yapılmadığını tesbit ettik. Bunun üzerine öncelikle kaynak tarama, eserlerini temin etmeye çalıştık. Bir yandan da, şairin yaşayan birinci derece yakınlarıyla temas kurmaya çalıştık.

İbrahim Alaettin Gövsa'nın hayatı ve eserleri hakkında değerlendirmeleri yaptığımız şiirlerini tema, yapı, dil ve üslup yönlerinden incelediğimiz sırada, artık çalışmanın son dönemlerine doğru İbrahim Alaettin'in oğlu Mustafa İlham Gövsa'yı büyük ve zorlu gayretlerin sonununda Ankara'da bulduk. Telefonla randevu istedik. Sıcak ve ilgili bir şekilde karşılandığımız 27.03.1996 tarihli görüşmeyi yaptık; daha sonra gerek telefonla, gerek yüz yüze bir kaç görüşme imkanımız oldu. Çalışmamızın eksik kalan yönleri, özellikle hayatı ve mizacı ile ilgili bilgiler, bu görüşmeler sonunda tamamlanmış oldu.

Çalışmamızın Birinci Bölümü'nde İbrahim Alaettin'in Hayatı, Edebi Kişiliği ve Eserlerini tanıtmaya çalıştık. İkinci Bölüm'de ise, Şiirlerinin Yapı ve Tema Bakımından Değerlendirmesini yaptık ki, bu araştırmamızın miğferi idi. Üçüncü Bölümde ise Şiirlerin Dil ve Üslup Bakımından Değerlendirmesi'ni yaparak çalışmamızı bitirdik.

Ayrıntılı ve somut örneklerle güçlendirdiğimiz çalışmamız da en büyük şirisimiz Mustafa İlham Gövsa'ya görüşmemiz oldu. Vefalı evlat babası hakkında yapılacak bir çalışmada, kendisinin de katkısı bulunmasını istediği için bize gayet sıcak bir şekilde yardımcı oldu. Kendisine ve eşine sağlıklı nice yıllar diliyor ve teşekkür ediyorum.

Sanatçı-eser-hayat arasındaki tabii ilişki, çalışmamızın fikri kurgusunun mağferidir. Çalışma sırasında karşılaştığımız tek büyük sıkıntı, Gövsa'nın şiirleri, şiir dünyası ve edebî yönü hakkında bize fikir verebilecek kaynakların azlığı oldu. Şahsi tecrübesizliğimiz yüzünden ortaya çıkacak eksiklikler dolayısıyla affınıza sığınıyorum.

Çalışmalarında değerli zaman ve fikirlerini esirgemeyerek bana rehberlik eden hocam Yrd. Doç. Dr. Ramazan Korkmaz'a; kaynak bulmada yardımını gördüğüm Ankara'dan yengem Yüksel Eliuz'a, İstanbul'dan halam Fatma Akıncı'ya; engin sabır ve sevgileriyle çalışma ortamı sağlayan, yazım ve düzeltme işlerinde yardımcı olan aileme, kardeşlerime, arkadaşım Ayhan Canpolat'a teşekkür ederek saygıyla anıyorum.

ELAZIĞ-1996

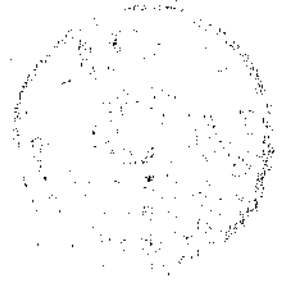
ÜLKÜ ELIUZ

KISALTMALAR**Genel Kısaltmalar**

a.g.e	: adı geçen eser
a.g.g	: adı geçen görüşme
A.Ş.	: Anonim Şirket
c.	: Cilt
Çev	: Çeviren
Doç.	: Doçent
Dr.	: Doktor
K.T.B.Y.	: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay.
M.E.B.B.	: Milli Eğitim Bakanlığı Basımevi
M.E.B.Y.	: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları
Prof.	: Profesör
S.	: sayı
s.	: Sayfa
TDK	: Türk Dili Kurumu
TİBKY	: Türkiye İş Bankası Yayınları
TKDITYK	: Türk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu
Ünv.	: Üniversite
Yay.	: Yayınları

Kitap Adları

A.	: Acılar
Ç.İ.	: Çanakkale İzleri
Ç.Ş.	: Çocuk Şiirleri
G.G.	: Güft u Gu

III

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	I
KISALTMALAR	II

BİRİNCİ BÖLÜM

HAYATI, EDEBİ KİŞİLİĞİ VE ESERLERİ	1-48
I- HAYATI	1-31
A- HAYATI	1-31
1- Aile Çevresi ve Doğumu	1
2- Öğretim Hayatı	2
a- İlköğretim	2
b- Orta ve Yükseköğretim	3
3- Öğretmenlik ve İsviçrede Eğitim	3
4- Yurda Dönüş, Yazı Hayatı, Milletvekillilik	5
5- Son Yılları ve Ölümü	7
B- MİZACINA AİT BAZI HUSUSİ YETLER	7
C- EDEBİ KİŞİLİĞİ	9-30
a- Edebiyatla Tanışma	9
b- Edebi Çevresi ve Eserleri	10
II- ESERLERİ	31-48
A- ŞİİR KİTAPLARI	31
B- MANZUM-NESİR KARIŞIMI ESERLERİ	36
C- EĞİTİM İLE İLGİLİ ESERLERİ	39
D- TERCÜMELERİ	41
E- ANSİKLOPEDİK ESERLERİ	42
F- BİYOGRAFİK ESERLERİ	44
G- MİZAHİ ESERİ	47

IV

İKİNCİ BÖLÜM

ŞİİRLERİNİN YAPI VE TEMA BAKIMINDAN İNCELENMESİ 49-105

I- ŞİİRLERİNİN YAPI BAKIMINDAN İNCELENMESİ 49-55

A- Divan Şiirine Dayalı Etkileşim 50

B- Sade Söyleyiş, Konuşma Dili 52

C- Soyut ve Metafizik Çağrışımlara Dayalı Dil 54

II- ŞİİRLERİNİN TEMA BAKIMINDAN İNCELENMESİ 55-105

A- TABİAT 55

B- VATAN 63

C- SOSYAL HAYAT 75

D- SVEGİ 80

E- KÖTÜMSERLİK 87

F- ZAMAN 92

G- ÖLÜM 94

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DİL VE ÜSLUP 106-173

I- DİL

A- Kelime Serveti 106

B- Dildeki Değişimler 110

II- MISRA VE CÜMLE YAPISI 111-114

A- Mısra 111

B- Cümle 112

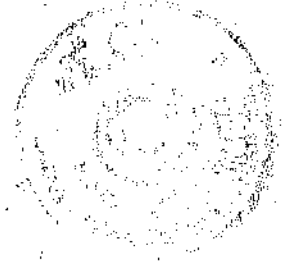
III- ÜSLUP 114-173

A- Yalnlık, Açıklık, Tabiiik, Sadelik, Samimilik 114

B- Lirizm 115

C- İroni	116
D- İmaj	118
E- Ritm- Ahenk ve UNsurları	120
1- Tekrarlar	
a- Ön Yineleme	121
b- Çapraz Yineleme	124
c- Art Yineleme	126
d- Karşıt Yapılı Yineleme	127
2- İsim ve Sıfat Tamlamaları	128
3- Vezin- Kafiye- Redif	129
a- Vezin	129
b- Kafiye- Redif	132
F- Anlatım Tekniği	135
1- Betimleme	135
2- Metin Aktarımı	137
3- Eş Zamanlılık Tekniği	138
SONUÇ	140
BİBLİYOGRAFYA	142-154
A- GENEL BİBLİYOGRAFYA	142
B- İBRAHİM ALAETTİN GÖVSA'NIN BİBLİYOGRAFYASI	143
1- Kitaplar	143
2- Gazete ve Dergi Yazıları	146
3- Tezler	148
C- İBRAHİM ALAETTİN GÖVSA'NIN DERGI VE GAZETELERDE ÇIKAN	
YAZILARI	148
BELGELER	155-170

BİRİNCİ BÖLÜM
HAYATI, EDEBİ KİŞİLİĞİ
VE ESERLERİ

BİRİNCİ BÖLÜM

HAYATI, EDEBİ KİŞİLİĞİ VE ESERLERİ

I- HAYATI VE EDEBİ KİŞİLİĞİ

A- HAYATI

1- Aile Çevresi ve Doğumu

Türk kültür tarihine büyük emeği geçmiş olan İbrahim Alaattin Gövsa, çeşitli sahalarda eserler vermiş ve binlerce öğretmen yetiştirmiş güzide fikir adamlarımızdan biridir.

Gövsâ, 1889 yılında Filibelizade ailesinin ikinci erkek çocuğu olarak dünyaya gelir. Büyükbabası Filibeli Abdullâh Efendi, 1808-1869 yılları arasında yaşamış tanınmış alimlerden olup, İstanbul'da müderris, huzur mukarriri ve saray hocalığı yapmıştır. Fıkıha ve dile dâli arapça muhtelif risaleleri, haşiyeleri ve şerhleri mevcuttur.

Filibeli Abdullâh Efendi'nin üç yaş büyük kardeşi "Büyük Filibeli" olarak tanınan Halil Fevzi Efendi ise, Abdülhamid devrinde istida müderrisliği, saray hocalığı yapmış; Anadolu ve Rumeli Kazaskeri ünvanını almıştır. Halil Fevzi Efendi, Ahmed Cevdet Paşa'nın başkanlığında "Mecelle"yi meydana getiren kişilerden biri olup, ayrıca 50 kadar eser yazmıştır. O devirde bu iki alim kardeşe "Filibeliler" veya "Ahaveyn" denilmiştir.¹

İlim muhitinde haklı bir yere sahip bu iki kardeşten küçüğü olan Abdullâh Efendi'nin oğlu Mustafa Asım Bey, İbrahim Alaattin Gövsa'nın babasıdır. Mustafa Asım Bey, 1856-1904 yılları arasında yaşamış tanınmış bir şair ve muharirdir. Küçük yaşta babasını kaybetmiş Sıbyan ve Rüştîye mekteplerinde okuduktan sonra, cami hocalarından, özel hocalardan ders almıştır. Amcası Halil Fevzi Efendi'den ders almış ve onunla birlikte hacca gitmiştir.²

Mustafa Asım bey, 1870 yılında memuriyete Şeyhu'l İslamlık dairesi mektubi kaleminde başlamış; oradan istifa ederek "mukaavelat muharirri" ve 1892'de "Tahrirat Müdürü" olarak Kudüs'te 17 yıl bulunmuştur. Daha sonra İstanbul'a dönerek "Başra Mektupçusu" olarak gönderilmiş, orada Ammar Mutasarrıf Vekilliği'nde iki yıl kaldıktan sonra, yine mektupçu olarak Trabzon'a gitmiştir. 1904 yılında Mustafa Asım Bey Trabzon mektupçusu iken ölmüştür.³

¹- M. İlham Gövsa ile 27.03.1996 tarihinde Ankara'da yapılan görüşme

²- İ.A.G., Meşhur Adamlar, 4 Cilt, İstanbul 1933-1936, s.76

³- Bursalı Mehmet Tahir, Osmanlı Muellifleri, C.2, s. 44

Mustafa Asım Bey Arapça'yı konuşur ve yazar; Farsça ve Fransızca'yı okur ve anlardı. Eski gazetelerde makaleleri yayınlanmıştır. Nale-i Uşşak isimli Kербela Vak'asını anlatan mersiyesi 1883'de basılmıştır. Fransızca'dan Fenelon'un Telemak adlı eseri ile Farsça'dan Pend-i Attar'ı tercüme etmiştir.

Ayrıca iki yüz sayfalık bir divan teşkil edebilecek şiirleri vardır. Hat sanatıyla da ilgilenen Mustafa Asım Bey, bulunduğu şehirlerin arz ve iklimine göre takvimler neşreylemiştir.⁴

İbrahim Alaettin'in annesi Fatma Behice Hanım ise, Bédirhan Paşa'nın torunudur ve Osmanlı-Rus harbinde bulunmuş, Yemen'de şehit olmuş bir livanın kızıdır.

Aslen Mardin-Cizre taraflarından olan Fatma Behice Hanım, ailesiyle İstanbul Darü'ş-Şafaka'nın eski binasından ikamet ederken Mustafa Asım Bey'le görücü üsulüyle evleniyorlar.⁵

Bu evlilikten Selahattin ve İbrahim Alaettin dünyaya gelir.

2-Öğretim Hayatı

a-İlköğretim

İlk öğrenimine mahalle mektebinde başlayan şair, bu yılları şu şekilde anlatıyor. "Ben ilkokula, İstanbul'da, çocukluğumu geçirdiğim mahalle olan Şehzadebaşı'nda (Bozdoğan Kemeri) mahalle mektebinde başladım. Okulda bir hoca ile bir de kalfa, her sabah., cinde çocukların sefertaslarını dizdiği bir sılıkla ve yanında daha evvel topladığı çocuklarla, kapımızın önüne gelir, tokmağı vurarak(Alaeddin bey, mektebe) diye bağırırdı. Bu suretle ben de çantamı alı, sefetasımı da kalfaya verir okulun yolunu tutardım. Hoca, sarıklı ve o zamana göre galiba alim sanılan yaşlı bir zattı. Biz minderlerde oturur, cüzlerimizi önümüzdeki rahlelelere açar, derslerimizi gah bir ağızdan makamla, gah sessiz teker teker okurduk. Tabii bu derslerin ilk zamanlarda esasını (ELİFBA) sonlarda (KUR'AN) teşkil ederdi. Hoca bizi; birer birer kendi rahlesinin önüne çağırır, bir kaç saır okutur, eğer okutuğu Kur'an'dan bir cüz ise tevcitleri sorar, cevap doğru verilmezse (yağma) diye öteki çocuklara seslenir, aralarında doğrusunu bilen parmağını kaldırarak cevap verdiği zaman, Hoca'nın aferinini kazanırdı. Dershaneyi teşkil eden büyük odada, sağlı, sollu, adeta harem ve selamlık kısımları vardı. Kızlar ayrı ve hepsi birarada otururlardı. Ben henüz 7-8 yaşında bir çocuktum. Tecvit yağmalarına iyi iştirak ettiğim için Hoca'nın aferinlerini bol bol kazanırdım."⁶

⁴ - İ. Mahmut Kemal İnan, Son Asır Türk Şairleri, M.F.B., İstanbul 1971, s. 65.

⁵ - İ.A.G., a.g.g.

⁶ - Halil Soyuer, "İ. A. G.", İlköğretim Dergisi, 1 Ekim 1965. S. 533, s. 20-21

Daha sonra İstanbul'da bir özel okul olan Şemsü'l-Maarif Mektebi'nde ilk öğrenimini tamamlar; " Ondan sonra (Şems'ül Maarif) denen, o zamanlara göre, modern sayılan bir özel okula verilmişim. Orasının en küçük sınıflarında bile Fransızca okutmak hevesi vardı. Fransızca öğretmenimiz, zihnimizde kalsın diye bize hep bir ağızdan ve biraz da makamla Fransızca cümleler tekrarlatırdı. Beri yandan Arapça öğretmenimiz de (Emsile)'yi böyle makamla ve hep bir ağızdan bir marş okur gibi belletirdi. Bu okul, eski ile yeninin karıştığı bir merhale halinde idi. Lüzumsuz şeyler için çok zaman kaybettiğimizi şimdi düşünüyorum ama, bazı noktalardan da, o garip usullerin fayda vermiş olduğuna inanıyorum. Mesela, Emsile'yi anlamadan bir tekerleme halinde ezberleyi vermiştir. Ama sonra lisanda kuvvetli olmamızın bir sebebi de bu idi. Karşı sırada küçük kızlardan birisi de galiba böyle cevap verdiği için bir gün hoca bana;

- İkiniz de tevcidi iyi biliyorsunuz, ben sizi birbirinize alacağım, demişti. Bu ufacak hadise, o çağdan hatırımda kalan ilk heyecanımdır. Orada falaka da vardı. Fakat ben, falakalık bir harekette bulunmuş olmamalıyım ki, tecrübeye hiç maruz kadamım. Kapının önündeki (geldi-gitti) tahtasıyla, öğle dershanenin bir yeme odası haline gelmesiyle, hafızlığa çalıştırılan ve ezberleri kalfa tarafından dinlenen büyücek çocuklarıyla, bu mahalle mektebi, eski zamanların tipi bir örneği olarak hala gözümün önündedir."⁷

b-Orta ve Yükselköğretim

Gövsâ orta öğrenimine İstanbul Vefa İdadisi'nde başlar. 1889 yılında babasının Trabzon Mektupçuluğu'na tayini üzerine bu öğrenim devresi Trabzon İdadisi'nde devam eder.

1904 yılında İbrahim Alaettin , henüz 15 yaşında iken babasını kaybetmesi üzerine annesi Fatma Behice Hanım'la başladığı orta öğrenimini yine orada tamamlamıştır.

İbrahim Alaettin 1906 yılında Mekteb-i Hukuk(Hukuk Fakültesi)'ne girer. İlk edebi tecrübelerini bu dönemde yapmaya başlayan Gövsâ, "Her Bahçeden Bir Çiçek" adıyla, el yazması bir mecmua yazar.

Hukuk Fakültesi'nde okurken önce 400 sonra 600 kuruş maaşla Adliye Nezareti Heyet-i İttihamiye Zabıt Katıplığı'nde çalışmaya başlar. Bu görevi sırasında Savcılık Adliye Kütüphanesi'nin teşkilinde önemli yararları olur.⁸ Aynı zamanda Haham Mektebi'nde Türkçe ve Hukuk dersleri de veren Gövsâ, 1910 yılında Hukuk Fakültesi'nden mezun olur.

3-Öğretmenlik ve İsviçre'de Eğitim

1911 yılında adliyeden de ayrılır ve İstanbul Darü'l-Fünun'da edebiyat öğretmenliği için açılan müsabakayı kazanır ve Trabzon Lisesi edebiyat öğretmenliğine atanır.

1912 yılında Balkan Harbi patlak verince, İbrahim Alaeddin gönüllü olarak iştirâ eder; Trabzon'da teşkil edilen tabura katılır ve Çatalca Müdaafası sırasında, bugünkü

⁷- Halil Sayuer, "İ. A. G.", a.g.y, s.20

⁸- Mehmet Behçet Yazar, Edebiyatçılarımız ve Türk Edebiyatı, Kanaat Kitabevi, İstanbul 1938, s.202

Halkalı civarına kadar gider. Fakat cepheye ulaşmadan savaş bittiği için geri döner. Trabzon Taburu'yla Çatalca'ya giderken yazdığı "Gönüllünün Gönlü" ve "Rumeliye" adlı şiirler küçük risaleler şeklinde Hilal-ahmer menfaatine neşr edilir, daha sonra bu şiirler 1913'de Trabzon'da basılan Güft u Gu kitabına "Balkan Harbi" başlığı altında alınır.

Trabzon Lisesi'nde edebiyat öğretmenliği yaparken 1913 yılında Maarif Vekaleti tarafından İstanbul'da açılan bir sınavı kazanır ve aynı yıl tahsil için Avrupa'ya gönderilir. Edebiyat tahsiline gittiği halde, kendi arzu ve isteği ile tahsil şubesini değiştirir; pedagoji ve psikoloji öğrenimi yapar. Fırsat buldukça edebiyat ve tarih derslerine de arada sırada devam eder. Bu tahsil alanını değiştirme sebebinin şair şu şekilde anlatır; "... Edebiyat, bir tahsil şubesi olarak tercih etmeyişiim, onun daha ziyade hususi merak ile ve şahsi tetebbü ile elde edileceğine inanışımdan ileri geliyordu."⁹ 1914 yılında Birinci Dünya Savaşı'nın patlaması üzerine memlekete dönen ve Çanakkale Savaşı'nın en şiddetli zamanlarına tesadüf eden Gövsa, Çanakkale Savaşı'nın büyüklüğünü gelecek nesillere aktarma amacı ile hükümet tarafından görevlendirilen 20-30 kadar şair ve sanatkarla birlikte Çanakkale Savaşları'nın yapıldığı yerlere gider, harp sahasını gezer ve orada gördüklerini duyurmaya çalışır: "1915 senesi Haziran'ının içinde bir gün İstanbul'da ihtiyar, genç, yirmi, otuz şiir ve sanat müntesibi Karargah-ı Umumi İstihbarat Şubesi Müdürlüğü'nden birer tezkere aldılar. Bu tezkerede Başkumandan Vekaleti, edebiyat ve nefis sanatlar müntesiplerine Çanakkale harp sahalarının ziyaret ederek hasıl edeceleri tahassüsleri halka ve gelecek nesillere anlatmalarını teklif ediyordu.

Kılıcın kaleme ve bütün sanat vasıtalarına yaptığı bu rehberlik ulvi olduğu kadar samimi idi. Çünkü -belki bana öyle geliyor- teklifte hiçbir mensubiyet aranmamıştı. Vücuda getirilecek eserlerde şahıslara ve makamlara ait methiyeler değil, askerinin cevherine ve milletin kabiliyetine dair hakiki ve şe'ni tasvirler istenmişti. Zaten böyle olmasaydı ne bu satırları yazanın oraya gitmesine, ne de bu risaledeki manzumelerin meydana gelmesine imkan olmazdı."¹⁰

Ağaoğlu, Ahmet, Ali Canip, Celal Sahir, İbrahim Çalılı, Enis Behiç, Mehmet Emin, Muhittin Ahmet Yekta, Ömer Seyfettin, Mehmet Selahattin, Yusuf Razi, Hıfzı Tevfi, Orhan Seyfi, Edip Servet, Hamdullah Suphi, Nazmi Ziya (ressam) dışındaki şair ve sanatkarlardan bazısı resmi işleri, bazısı da seyahattin yorgunluğu ve tehlikesi dolayısıyla - Tevfik Fikret ise, katılamayacak kadar hasta olduğundan- bu tarihi fırsatı değerlendiremezler.¹¹

⁹- Mehmet Behçet Yazar, a.g.e, s.203

¹⁰- İ. A. G., Çanakkale İzleri, İlk Baskı, İstanbul Teşrinî evvel 1922, Marifet Matbaası, İstanbul, Teşrinî evvel 1922 (önsöz)

¹¹- İ.A.G., Çanakkale İzleri, a.g.e, (önsöz)

Şairin, on gün kadar gezdiği Çanakkale Cephesi ile ilgili intibalarını dönüşte ve kısmen de Avrupa'da yazdığı "Çanakale İzleri" kitabı bu heyetin tek mahsulüdür. Aynı yıl görücü usulüyle Ayşe Mükerrrem Hanım'la evlenen şair tekrar İsviçre'ye dönerek; Cencvre Üniversitesi Psikoloji Laboratuvarı'ndan tasdikname ve J. Jack Rousseau Pedagoji Enstitüsü'nden diploma alarak 1916 yılında yurda döner.

4-Yurda Dönüş, Yazı Hayatı, Milletvekillik

Yurda dönüşünde Tedrisat Mecmuası'nda terbiyeye ve psikolojiye ait tetkik ve tercümeleleri, çocuk edebiyatı ile ilgili yazıları ile dikkati çeken şair, altı ay İkdam gazetesinde Fransızca tercümanlığı yapar. Aynı zamanda İstanbul Muallimin-i Erkek Yüksek Öğretmen Okulu (o zamanki adıyla Darü'l Aliye) pedagoji ve psikoloji görevini de yürütür. Üç yıl müdür yardımcılığı, üç yıl da müdürlük görevlerinde de bulunur. Bu görevinden ayrılarak 1920-21 arasında Bakırköy Lisesi Müdürlüğü'nü yapmış ve gene Darü'l Muallim'in Müdürlüğü sırasında iki sömestre Darü'l-Fünun Edebiyat Fakültesi'nde vekaleten psikoloji dersleri vermiş ve Darü'l Muallimat (Kız Öğretmen Okulu, Orta Muallim Mektebi)'ta da Felsefe derslerini okutmuştur.

İbrahim Alaedin Gövsa, Muallim Mektebi'ndeki müdürlüğü sırasında tatillerde kamplar kurulması için girişimlerde bulunmuştur. Türkiye'de okul kampını başlatan ilk kişilerden biri olan Gövsa, hocalar ve talebeler arasında sevgi ve samimiyetin sağlam zeminler kazanması amacına hizmet eder.¹² Bu ilk kamp, Boğaz'da Altinkum'da yüksek bir alanda 15-20 gün yapılır. Askeriye'den çadırlar alınır. 6-7 yaşlarında olan M. İlham Gövsa, bu kampa babasıyla birlikte katılır.¹³

Bu dönem Gövsa'nın pedagoji ve psikoloji ile ilgili teklif ve çeviri eserlerini hazırladığı yıllar olur. Bu eserlerden biri Alfred Binet ve Dr. Simon'dan Türkçe'ye çevirdiği "Çocuklarda Zekanın Mikyası Usulleri"¹⁴ adlı eserdir.

1921'de "İlk Gençlik Hakkında Ruhیات ve Terbiye" adlı kitabını yayımlar. 1922'de "Sulh ve Harp" adlı manzum okul piyesi çıkar. "Bedii Terbiye" adlı eserinin baskı tarihi ise 1925 yılıdır. Aynı yıl "Tedrici Kelime Usulü ile Sevimli Alfabe" adlı kitabın ilk baskısı ile, "Hayata Atılırken 20 ile 30 Yaş Arasında Her Genç Neler Bilmeli ?" ve "Otuz Yaşından Sonra Herkes Neler Bilmeli ?" adlı kitapları çıkmıştır.

1926 yılında Maarif Vekaleti Milli Talim ve Terbiye Azalığı'na tayin edilerek Ankara'ya gelir ve tanınmış eseri "Çocuk Ruhu" nun ilk basımı yayımlanır.

¹²-İ.A. Gövsa, "Muallim Mekteplerinde Bir Kamp Tercümesi", Tedrisat Mecmuası, Eylül, 1341, No. 68, s. 352-359

¹³-İ.A.G., a.g.g.

¹⁴-İ.A.G., Çocuklarda Zekanın Mikyası Usulleri, Matbaası Amire. İstanbul 1922, (3)+68 s.

Bu arada Sedat Simavi tarafından yayınlanan Resimli Gazete de muntazam olarak yazar. Akbaba dergisi ilk çıktığı zaman, başyazılarını altı ay kadar ve Kıvılcım imzası ile orijinal ve adapte küçük hikayeler yazar. Sonra Zümrüt Anka adlı mizah gazetesinin baş yazılarını ve kıvılcım imzalı hikayeleri yazan Gövsa, bu iki mizah gazetesindeki yazılarından seçtiklerini "Şen Yazılar" ismi ile kitap haline getirir.

İkdam gazetesinde de Ali Naci'nin neşrettiği dönemde baş yazılar yazan İbrahim Alaettin, Mehmet Akif'in teşvikiyle Sırat-ı Müstakim'de de bazı manzumeler neşreder. Bunların dışında Orhan Seyfi'nin Hıyaban, dergisi ile Yeni Mecmua ve Şair gibi gazete ve mecmualardada yazıları yayımlanır.

1927 yılında T.B.M.M 3. döneminde Sivas Milletvekiliği'ne seçilen Gövsa, yayım hayatına da devam eder. Onun başkanlığında bir heyet tarafından "Büyük Adamlar Serisi" başlıklı bir dizi yayımlanır. Dizinin 11. kitabı olan "Fuzuli" ve 36. kitabı olan "Freud" İbrahim Alaettin'in risaleleridir. 1929 yılında "Ruhiyat ve Terbiye" basılır. Bu arada "Yeni Türk Lügati" adı altında bir sözlük hazırlamak üzere bir heyet kurulur ve başına da İbrahim Alaettin getirilir. Bundan sonraki, ansiklopedi çalışmalarıyla dolu bir dönemdir.¹⁵ Sivas Milletvekilliği sırasında Milli Eğitim Komisyonu (Mazbata Muhariri, Sözcülük) ve Anayasayı Türkçeleştirme Komisyonun'da çalışan şair, 1928 yılında "Memurlara ve Subaylara Aile ve Çocuk Zammı Verilmesine Dair Kanun Teklifi" hazırlamıştır. Vefatına kadar Cumhuriyet Halk Partisi'ne mensup olan İbrahim Alaettin Gövsa, Brüksel'de yapılan Uluslararası Parlamentolar Konferansına da katılır.

1931 yılında T.B.M.M'nin 4. döneminde Sinop Milletvekili seçilir ve aynı yıl "Victor Hugo" adlı eseri basılır. 1932'de Kanaat Kitabevi "Kültür Kitapları" adlı bir dizinin yayımına başlar ve İbrahim Alaettin Gövsa'nın "Nedim", "Nazif'ten Hamid'e Mektuplar", "Ömer Hayyam", "Nabi" isimli kitapları yayımlanır. Aynı yıl "Talebe Lügati"nin de ilk baskısı çıkar. 1933'de ise "Süleyman Nazif" adlı büyük biyografi eseri basılır.

T.B.M.M'nin 5. döneminde milletvekili seçilemeyen şair, Milli Eğitim Bakanlığı Baş Müfettişi olarak göreve başlar. "7 Gün" mecmuasına çeşitli konularda yazılar yazdığı bu dönem de 1933-37 yılları arasında 4 ciltlik "Meşhur Adamlar Ansilopedisi" Yedi Gün yayınları arasında yayımlanır. Resimlerini Münif Fehim Özarman'ın çizdiği "Elli Türk Büyüğü" ise, yine Yedi Gün yayınları arasında yayımlanan bir diğer ansilopedik çalışmasıdır.

T.B.M.M.'nin 6. ve 7. dönemlerinde İstanbul Milletvekili seçilen İ. Alaettin, 1939 yılında İnönü Ansilopedisi (şimdiki adı ile Türk Ansiklopedisi) genel sekreterliği görevini üstlenerek, ansiklopedinin esaslarını tesbit etmiş ve I. fasiküldeki bazı maddeleri yazmıştır. 3. fasikülün çıkışından sonra, o dönemde kelime başına ücret ödendiği için fazla uzatan kendi tabiriyle "Arpalık haline getiren" kişilere kızıyor. İsmet Paşa, o dönemin Maarif

¹⁵-Büyük Türk Klasikleri, Ötügen-Söğüt, 12. cilt, s. 260-280

Vekili Hasan Ali Bey'i eser çabuk çıksın diye sıkıştırıyor, bu sırada Gövsa'nın yazdığı 8-10 madde kabul edilmeyince 1942 yılında istifa ediyor.¹⁶ 1942'de yılında C.H.P Mükafatı Roman Jurisi'ne katılır.

Bu arada Milli Eğitim Bakanlığı tarafından "Çocuk Psikoloji" adlı psikoloji ve "Sabatay Sevi" adlı tarihi kitabı ders kitabı olarak basılır (1940)

1941 yılında manzum-nesir çalışmalarını topladığı "Acılar" ve "Kaşifler ve Mucitler, Hayatları ve Eserleri" adlı kitabı yayımlanır.

1945 yılında "Türk Meşhurları Ansilopedisi" adlı kaynak eseri basılmıştır.

5- Son Yılları ve Ölümü

İnönü (Türk) Ansiklopedisi Genel Sekreterliği'nden ayrıldıktan sonra bir yıldan fazla resmi bir görev almaz, 1947 yılı sonlarında Zirai Donatım Kurumu'nda çalışan Gövsa, bir kaç ay sonra Ziraat Bankası İdare Meclisi Üyelikleri'nde bulunmuştur.

Ziraat Bankası Yönelim Kurulu Üyeliği görevinde iken, 29 Ekim 1949 Cumhuriyet Bayramı günü, Atatürk Bulvarı'ndaki Ant Apartmanı'ndaki evinde Hürriyet Gazetesi'ne "Şair Mehmet Akif Sokağı" adlı yazısını yazarken geçirdiği kısa süren kalp krizi sonunda vefat etmiştir.

11.11.1949 tarihinde yapılan Devlet töreniyle "İnsana ölüm zevki veren şey! " mısraı ile nitelendiği bayrağının gölgesinde getirildiği" Cebeci Asri Mezarlığı'na gömülür. Ölümünün ardından Ulus, Hürriyet, Akşam, Vakit, Son Posta, Yeni Sabah, Demokrat İzmir, Cumhuriyet gazetelerinde, İbrahim Alaettin Gövsa'nın şahsiyetini, çalışmalarını değerlendiren acılı taziye yazıları çıkar.

B- MİZACINA AİT BAZI HUSUSİYETLER

Bazı kıymetler vardır ki, hiç iddialı değildirler. İbrahim Alaettin Gövsa'de şairlik ve sanatkarlık iddiasında bulunmayan fakat eser verdiği her türde başarılı bir çizgiye ve yere ulaşmayı başarmıştır.

Her insanın şahsiyet ve mizacının oluşumunu sağlayan, onu diğer insanlardan farklı kılan kişilik özellikleri; kişinin bedeni yapısı, içinde yaşadığı ve yetiştiği toplum ve kültür ortamı ile doğrudan ilgilidir.

Gövsa çok temiz ruhlu, nazik, mütevazı, kadirşinas, hayırsever, becerikli, nezih, dikkatli, titiz, çalışkan, zeki ve enerjik özellikleri ile son devir fikir ve edebi hayatımızın en renkli şahsiyetlerinden biridir. Bu faziletlere "ahlak nümunesi, irfan karakter abidesi. (..) vefakar, hatırşinas, insanlığı ve vatanını seven, iyilik güzellik ve sanat aşığı"¹⁷ gibi özellikler de ekleyebiliriz.

¹⁶-İ.A.G.,a.g.g

¹⁷-Prof. Dr. Sabri Şakir Arsay, "İ. A. G.'ya Dair", Ulus Gazetesi, 31.10.1949

Ona özel ve müstesna bir kişilik kazandıran özellikleri mizacının ve yetişme tarzının tekamülleri sonunca şekillenir. O'nu tanıyan ve dostluğuyla tanışan herkes İbrahim Alaettin'den övgüyle, takdirle bahseder. İbnülemin Mahmud Kemal İnal, hiç kimseden övgüyle söz etmediği halde Gövsa hakkında takdir dolu ifadeler kullanır. Alaeddin Bey, valanında ve Avrupa'da vaktini boş geçirmeyerek ciddi surette tahsil-i ilim eden ve ilminden memleketi müstefid etmeğe çalışan erbab-ı kemal dendir. Nezih, nazik, mütevazı, kadirşinas, hayırhah bir zatı meziyetperverdir. Bütür asarı şayanı istifadedir" 18

Küçük yaştan itibaren ansiklopedist hüviyetiyle yetişen "anadan doğma pedagog", "büyük bir mütefekir" olan Gövsa, soyadının çağrışım gücüyle mavi ve engin .suyun bütün surlarını, gücünü ve etkisi şahsında toplamayı başarmıştır. İddialı olmayan kıymetlerin o mevcut dünyasını eserleri, çalışmaları ve kişiliğinin seçkin dalgalanmalarıyla dile getirir.

Hakkı Süha, 22.3.1940'da Yeni Mecmua'da çıkan bir yazısında Gövsa için, "Pırlanta mahfazası gibi küçük; fakat kıymetle dolu bir gövde. Bu gövde üstünde büsbütün büyük görünen bir baş. Hala ak düşmemiş saçlar. Hafif çil kakmalı solgun bir yüz. Kemerli, ince, kanadları titrek, duygulu bir burun. Temiz gülüşlü bir ağız. Duru sular dibindeki şeyler gibi görünen aydınlık bakışlar. İşte benim hayalimde yaşayan İbrahim Alaettin" 19

Gövsa'nın fiziki görünümünün net bir şekilde çizildiği bu ifadelere Yusuf Ziya Ortaç, 9.10.1959'da Akbaba'da çıkan bir yazısında "Ortada bir yaratma yanışı vardı galiba; Bir büyük baş bu küçük vücudun olamazdı. Büyük baş dedim, koca kafa değil !" 20 ifadeleriyle dış görünümü ile mizacı arasında bağlantıya işaret eder. Fotoğraflardan anlaşılacağı gibi o, ufak tefek yapısının ardınca koca dev gibi bir dimağın, zengin bir ufkun sahibi olan bir insandır. Aynı anda ve başarılı bir şekilde yerine getiren sanatkar hayatıyla, akıbetiyle hakiki bir ideal olan bir üstaddir.

Mithat Cemal Kuntay, 1.11.1949 Son Posta gazetesinde "İbrahim Alaettin'in şahsında bir kişinin değil, bir çok adamın kaybını duydum. Bir biyografin, bir bilginin, bir şairin, bir müellifin ve muharririn. Ve hepsinin üstünde, muhatabını incitmemek için, konuşurken seçtiği kelimelerin manalarından seslerine kadar itina eden bir efendi adamın" şeklinde duygularını dile getirir.

Refik Şevket İnce ise 3.11.1949 tarihli Demokrat İzmir Gazetesi'nde "Bir Ahlak ve İlim Yıldızı Söndü" başlıklı yazısında; "Sevimli siması, mütevazı ahvali ile herkese hürmet telkin ederdi. İbrahim Alaettin, bir zamanlar mebus da oldu. Fakat O'nun daima gürültüden ve çirkinlikten kaçan ruhu, siyasetin binbir şamatasından, tezvirinden onu uzak

18- İbnülemin Mahmut Kemal İnal, Son Asır Türk Şairleri, I. Cilt, Orhaniye Matbaası, İstanbul 1969, s. 85-87

19- Hilmi Yücebaş, Yedi Şairden Hatıralar, Ahmet Halit Yaşaroğlu Kitapçılık ve Kağıtçılık T.L.Ş., İst.-1960, s. 165

20- Hilmi Yücebaş, a.g.e, s. 174

bulundurmuş ve siyasi hayat ile asla bağdaşamadan bu dünyayı terkedip gitmiş" ifadeleri ile mizaç özellikleri hakkında ipucu verir.

Böylesi müstesna bir mizacın sahibi olan Gövsa, kendi kişiliğini şiirlerinde de anlatma yoluna gider;

"Elli yıldır şu ömür kervanının yolcusuyum

Öyle her yoldaşı sevmese de azade huyum"

(Kördüğüm, A., s.7)

"Gurubu pek severim çünkü hüznü <aiddir."

(Semaya Dair, G.G., s.102)

"Şiir; O olmasa < ömrüm çekilmeyen yük olur.

(..)

Evet şiir bana Hak'dan gelen tesellidir"

(Teselli-yi Şiir, G.G., s.107)

Kıvılcım, Karınca, İ.Ulviye takma adlarını yayın hayatında kullanan Gövsa, fikri-edebi inkişafının kaynağı olan mizacının çok yönlü ve yüksek aynasından süzülen aydınlık, orijinal yansımaları eserleriyle bizlere iletir.

C - EDEBİ KİŞİLİĞİ

1-Edebiyatla Tanışma

Türk kültür hayatında büyük hizmetlerin sahibi İ.A.Gövsa değerli bir öğretmen, eğitimci, yazar, biyograf, bilgin, müellif, muharrir ve şairdir.

Çok yönlü kişiliğinin gelişiminde ailesinin ve kendi mizacının etkisi vardır. Şair, fazıl ve kamil bir insan olan Mustafa Asım Bey kendi şair ve zanaatkar ruhunun inceliklerini İbrahim Alaettin'e de aşılamıştır. 12 yaşlarında başlayan okuma ve inceleme merakı yüzünden babası ona "Çelebi" lakabıyla hitap etmektedir. Aydın ve alim bir ailenin çocuğu olan şair, babasının ve büyük babasının kütüphanelerinde cline geçen, ayrıca aldığı veya kiraladığı her kitabı süratle okur; isimlerini yazarlarını veya çevirenlerini hatta sayfa sayılarını kaydedermiş.²¹

Gövsa, bu edebi hayatının ilk basamaklarını şu şekilde ifade ediyor; "Edebiyata babamın kütüphanesindeki eserlerin tesiri ile ve çocuklukta heves etmeğe başlamıştım. Babamın kitapları arasında sevdiğim edebi eserler, divanlar ile Namık Kemal ve Ziya Paşa gibi zevatin yazıları, şiirleri ve başlıca vak'anüvis tarihleri idi."²² Bu suretle Ebu-Ziya Tevfik'in bütün külliyatını, Ahmet Mithat Efendi'nin neşriyatını, birçok mecmuaları Namık Kemal, Ziya Paşa, Abdülhak Hamit Tarhan, Recaizade Mahmud Ekrem Muallim Naci gibi dönemin önemli şahsiyetlerini, Edebiyat-ı Cedide neşriyatını "Tarih-i Cevdet" gibi tarih

²¹-İ.A.G.,a.g.g.

²²-Mehmet Behçet Yazar, a.g.e, s.202

kitaplarını okuyan şairin edebi zevk ve ilgisi de gelişmeye başlamıştır. Okuduğu kitaplarda beğendiği manzum eserleri çok defa seçerek bir deftere yazar. Bir de şarkı ve Garp meşhurlarının biyografisi ile dolu bir defter oluşturmuştur.²³

Onbeş onaltı yaşlarında aruz ile düzgünce yazmaya başlar; gazeller, şarkılar, hatta tarihler söyler.

İlk manzum yazısı 1906'da "Musavver Terakki" adlı dergide çıkar, babasının tashihi ile çıkan bu şiirde Namık Kemal ve Ziya Paşa'nın etkisi vardır. Çocuk yaşlarında başlayan bu aruzla söyleme tercihi, yıllar sonra Gövsa'nın aruz vezninin ölçüsünü Arapça'nın "failatün'ünden kurtararak Türkçe "sevmek" mastarının türlü sigalarıyla ölçmeye çalışmasına zemin hazırlar bir niteliktedir.

Onbeş onaltı yaşlarında, Namık Kemal ve Ziya Paşa'nın etkisi altında aruz vezniyle şiirler yazmıştır. "Kemal Bey" adlı manzumesinde Namık Kemal'e hayranlığını ve kendisine etkisini dile getirir.

"Bugün maziyi tehdid eyleyen toplarda saytın var,
Sefalar ruhunu afak-ı hürriyette sancalar;
Bugün bir köylünün vicdan-ı mes'udunda çarparsın,
Yarın hicranını takdir eder de padişah ağlar.

(..)

Kemal ! Ey muhteşem sima-yı hilkat, heykel-i tarih,
Asırlardan doğan şahsiyet-i müstakbel-i tarih !
Büyük cephende bir millet okur bin inkılab-ı hayr
Büyük namınla çarpır sine-yi müstakbel-i tarih !.."

(G.G., s.35)

Vefa İdadisi'nin tenellüs bahçesinde ciddi, efendi tavrı ile, nezaketi, tatlı ses ve edası ile arkadaşlarının gözüne çarpan Gövsa , "Zekanın en asil oyunu"²⁴ olarak nitelendiği edebiyat ilmine ömrünün son anına kadar hizmet etmeyi gaye addetmiştir. (Söz Oyunları, S.O., s. 3)

2-Edebi Çevresi ve Eserleri

1905-1906 yıllarında Fikret'in Rübab-ı Şikeste'sini ve Servet-i Fünun ciltlerini okumaya başladıktan sonra yeniliklere açılır. Fikret'in, Servet-i Fünun şairlerinin ve o dönem fikri-edebi- siyasi hayatının izlerini taşıyan bu döneme ait şiirlerini daha sonra derleyip toplayarak 1913'de Trabzon'da "Güft u Gu" ismiyle yayınlamıştır. Bu eserin önsözünde belirttiği "Gerek usulup ve gerek tarz-ı telakki itibariyle heyet-i mecmuası meslek tahrir ve tefekkürü henüz tekerrür etmemiş bir genç, daha doğrusu ve nevheves

²³-M. İhham Gövsa , a.g.g.

²⁴-İ.A.G., Acılar, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1966, s.84

ruhu izhar eden ve artık sahibinde yabancı, mütehalif, perişan bir çok halat-ı hissiyenin tercümanı olana şu mecmuaya Güft u Gu ünvanı verilmiş ve ismin delaleti kani olunarak münderecat-ı esere dair izahata lüzum görülmemiştir."²⁵ açıklaması, şairin yirmi yaşında eser verecek ve bunu yine kendisi eleştirecek bir edebi zevk ve olgunluğa eriştiğini göstermesi bakımından önem arz eder.

Hukuk Fakültesi'nde okurken Türkçe'ye, edebiyata, resme ve tarihe meraklı bir öğrenci olan Gövsa, o dönemde elden ele dolaşarak onbeş yirmi kişi tarafından okunan el yazması " Her Bahçeden Bir Çiçek" mecmuası, bir hafiye tarafından jurnal edilinceye kadar çıkarılır. 1908 Meşrutiyeti'nden önce "kırk ellinden yüz sayfaya kadar" olmak üzere on bir nüsha hazırladığı bu mecmua, korkudan dağıtılır ve şairde - ölümünden sonra kaybolan- bir kaç nüshası kalır. 20 İkinci teşrin 1935'de Yedigün'de yayınlanan Naci, Sadullah tarafından yapılmış bir röportaj yazısında Gövsa, "Her Bahçeden Bir Çiçek" mecmuası ve o dönem hakkında bu değerlendirmeleri yapar; "Benim Hukuk'a devam ettiğim seneler, Abdülhamit devrine tesadüf eder. O zamanlar İstanbul'da edip olmak, bugün New-York'ta zenci olmaktan beterd. Biz Sarafim Kütüphanesi'ne gider ve eski mecmuaları tıpkı, birer isyan beyannamesi gibi gizlice okurduk.

Edebiyat bahçesinin bugünkü kadar kurduğu o devirde ben, " Her Bahçeden Bir Çiçek" adında bir mecmua çıkarırdım. Köprülüzade de daimi muharirlerimdendi. Sabahlara kadar çalışır ve elle yazardım. O zaman gizli gizli ve elden ele dolaşan bu mecmua her memnu olan şeyin rağbetine uğrar ve bugünün ciddi eserlerinden çok fazla okunurdu."²⁶

Şairin hatıra defterinden alınan şu satırlar o yılların panoraması mahiyetindedir; "Millet Bahçesi'nde arkadaşım Halil Nihat Boztepe'nin etrafında birbirimize şiirlerimizi okuma büyük bir zevkti. Tahsin Nahit'in şimdi Vatan Matbaası'nın bulunduğu evinde Ahmet Haşim ve Emin Bülend gibi o devrin genç şairleriyle tanışma heyecanlı bir hadise olurdu. Hele sahi Hukuk Mektebi'nin bulunduğu Çağaloğlu'nda Metebül- Lizam bahçesindeki çamın altında Tahsin Nahit, Mehmet Behçet, Mehmet Nazif, Emin Bülent gibi dost beş arkadaşla sık sık buluşur ve yeni şiirlerimizi kendi aramızda neşretmiş olurduk."²⁷

Yine Meşrutiyet'in ilanından önce Hukuk Fakültesi'nde öğrenci iken Tahsin Nahit, Emin Bülent ve Ahmet Haşim gibi kendi ifadesiyle devrin " en hâreretli edebiyat ve şiir müntesipleri"²⁸ ile tanışır. O dönemde Tahsin Nahit, Namık, Sakallı Behçet, Mehmet Behçet Yazar yazdıkları şiirleri okulun bahçesindeki çam ağacının altında birbirlerine

25- İ. A. Gövsa, Güft u Gu, İkbâl Matbaası, Trabzon 1909, s.1

26-Naci Sadullah, "İ. A.", Yedigün, Sene: 3, No: 141, Cilt: 6, 20 İkinci Teşrin 1935, s. 18-20

27-M. İlham Gövsa, a.g.g.

28-Mehmet Behçet Yazar, a.g.c, s. 202

okurlar.²⁹ Mektebin dışında Halil Nihat, Mehmet Akif, Köprülüzade Mehmet Fuat, ve o dönemde yeni şiir yazmaya başlamış Orhan Seyfi'yle de tanışan ve onlara da yazılarını okuyan şair, kendi edebi topluluğunu ferdi planda oluşturmaya başlar.

"Her Bahçeden Bir Çiçek" mecmuasında Orhan Seyfi'nin Hamidi, Namık Kemal'i beğenmeyerek, şiirlerini Tevfik Fikret'in Rübab-ı Şikeste'sine benzetme gayretine şu mısralarla mizahi ve nüktedan bir göndermede bulunur;

"Harimi şiirine eslafımız nedim olamaz,
Evet "Kemal" ile "Hamid" de bulmuyor icaz
Yegane mehazi efkarı şiiri "Fikret" tir.
Fakat bakın ne diyor nutku muteriz: Sen ey
Terennümatı rübabi olan büyük şair,
"Rübab" ı çalmak için yapmamıştı Fikret Bey".³⁰

Aynı şekilde bu ilk yayınında Gövsa, Köprülüzade Fuad'ın edebi teşhisini de ortaya koyan bir şiir yazarak kalb manasına gelen "Fuat" kelimesi ile güzel, ince bir kelime oyunu yaparak şu şekilde şiirini tamamlar"

"Çarpır "Fuadı" sa'atı pür hırsı iştihar!"³¹

Tevfik Fikret'ten ve şiirlerinden çok etkilenen şairin "Güft u Gu" kitabındaki manzumelerinde bu tesiri açık ve net bir üslup yakınlığı şeklinde görmek mümkündür. Hatta şair bu etkilenmeyi Reşha-yı Ruh (G.G, s: 69-72) adlı şiirin 1. mısraına düştüğü dipnotla belirtmekten çekinmez. Tevfik Fikret'in "Bu şeb benim yine şairliğim o halim var" mısraına çok yakın bir anlamı ifade eden; "Bu şeb tüm yine şairliğim pek üstümde" mısralı, adeta onu yeniden tekrar ve tanzir eder bir niteliktedir.

İkdam gazetesinde başyazılar yazdığı 1906 yılında tanıştığı Mehmet Akif Ersoy, şair üzerinde saygı ve sevgi doruklarında etkiler uyandırır. Mehmet Akif'e olan hayranlığını Acılar kitabında net bir şekilde ortaya koyar; "..... Mehmet Akif'in yetişmesi gençlere bir örnek olarak anlatılmaya layıktır. En küçük yaşlarından itibaren her türlü imkansızlıklarla güreşmişti. Bünyesi de, ruhu da hayatın güçlükleriyle ve yoksullukları ile çarpışarak mukavemet ve kudret kazanmıştı (...)

Akif, fikirlerinden, hislerinden, kıyafetine ve itiyadlarına kadar her noktada gayet tabii, bilhassa son derece samimi bir memleket adamı idi. Bazı eserlerindeki kanaatlara iştirak etmediğiniz zaman dahi onun ta içinden kopan coşkunculuklara uymamanız kabil değildir. O rüzgar gibi, dalga gibi külli kudretlerdendir, sizi mutlaka sürükler.

Türk halk dilini onun kadar munis ve tabii kullanan, olmadığı gibi, Türk halkının gönlünü onun derecesinde doğruluk ve samimiyetle dile getiren bir şairimiz yetişmemiştir.

²⁹-Mehmet Behçet Yazar, a.g.e, s. 202

³⁰-Naci Sadullah, "İ. A.", Yedigün, Sene: 3, No: 141, Cilt: 6, 20 İkinci Teşrin 1935, s. 18-20

³¹-Naci Sadullah, a.g.y., s.20

Öyle sanıyorum ki, "Safahat" şark ufuklarında akisleri asırlarca dalgalanmaya namzet bir şaheser olarak kalacaktır"³²

30 Ocak 1936 tarihli bu yazı, Gövsa'nın alınmaz ve yıkılmaz bir kale olarak gördüğü Mehmet Akif'in cenazesinin yurda getirilip defnedilişi üzerine kaleme alınmış olup, yıllar boyu süregelen sevgi, saygı ve hürmetin bir yansıması olmuştur. 1906 yılından beri önce şiirleriyle tanıdığı Mehmet Akif ile Gövsa arasındaki şöyle bir olay geçmiştir: Her Bahçeden Bir Çiçek Mecmuası'na ellerine geçen "Küfeli Çocuk" gibi bazı manzumelerini koymalarını üzerine, bunu öğrenen Mehmet Akif şaire, şöyle bir haber gönderir: "Onlar çocuk olduğu için kolay kurtulurlar. Ama ben yaşlı başlı bir memurum. Boş yere Fizan'a sürülmeme sebep olacaklar. Rica ederim, yazılarımı mecmualarına koymasınlar"³³ İbrahim Alaettin Gövsa'nın özellikle "Çocuk Şiirleri" kitabında yer alan didaktik ve manzum hikaye özelliği taşıyan şiirlerinde Mehmet Akif'in etkisi olduğu söylenebilir.

"Bir zayıf kurt köy yolunda görerek

"Çomar" atlı semiz, tembел bir köpek

Demiş- senin etin, budun ne iyi ?

Nerde buldun böyle rahat besiyi ?

Kurumlanıp cevap vermiş ki çomar;

" - Benimle gel, kapımızda her şey var

Hele biraz yaltaklanıp sokulsan

Sen olurdun evde en çok okşanan

İşin yalnız bekçiliktir kapıda

Efendiye hoş görünme şart bu da"

Biçare kurt sevinçten ahmaklaşır,

Hulya kurup köye kadar yaklaşır,

Fakat birden dikkat edip irkilir,

Sorar; kuzum, boynundaki şey nedir ?

- Hiç ...

- Nasıl hiç ?

- Adam sen de değersiz

Tasma derler, bağlanırsın ona biz

- Demek yasak gezinmeler, koşmalar ?

- Belki, evet, fakat bundan ne çıkar ?

- Ne mi çıkar ? bir bana sor ey şaşkın

32-İ. A. G., Acılar, a.g.e., s. 44-45

33-M. İlhan Gövsa, a.g.g.

Senin olsun yemeklerin, rahatın,
Hazinele doldursalar koynuma
Tasma takmam hür alışmış boynuma"

(Kurt Masalı, Ç.Ş, s. 49-50)

İnsana varolmanın zevkini veren, insana insan olma imtiyazını kazandıran değerleri çocuklara aşılama, öğretme ve onları yönlendirme amaçlı bu tarz şiirlerde, Gövsa, sevgi ile yaklaşan ileriye gören bir öğretmen edasıyla, ışığıyla çevresini aydınlatır.

1908 Meşrutiyetinin ilanından sonra, sosyal ve kültürel hayatta meydana gelen edebi inkişafa Gövsa'da katılır. Servet-i Fünun da, çıkması ile batması bir olan gazete ve dergilerde bir çok yazısı yayımlanır. Meşrutiyetten sonra, dönemin gençlerinde görülen edebi heyecan Gövsa'da da varlığını hissettirir. Bu yıllarda yoğun bir yazı faaliyetine başlar. Servet-i Fünun dergisinde ve Celal Sahir'in çıkardığı Demet isimli kadın dergisinde "İ. Ulviye" takma adıyla sürekli olarak yazı ve şiirleri yayınlanır. Kalem ve Alem adlı mizah gazetelerinde "Çelebi" takma adıyla yazdığı mizahi yazılar dolayısıyla bir süre üyesi olduğu Fecr-i Atı üyeleriyle arası açılır.

İlk edebi tecrübelerini yaptığı bu yıllarda Hukuk Fakültesi son sınıfta Fransızca'yı öğrenmek için çalışan bu öğrenci Arayışlar Devri Türk Edebiyatı³⁴'nin genç bir nevhvesi olarak kendini Fecr-i Atı topluluğunun içinde bulur. Bu topluluğa girişini ve ayrılışını şu şekilde anlatıyor; " 1908 Meşrutiyet inkılabından sonra bir kaç Edebiyat-ı Cedide" zümresinden, çoğu henüz adları yeni duyulmaya başlamış edebiyat mensuplarından veya heveslilerinden mürekkep olmak üzere bir edebi topluluk meydana getirilmiştir: Fecr-i Atı. Bu edebiyat cemiyetinde daha doğrusu kulübünde ben de yazdım. O zaman Hukuk son sınıfa geçmiş ve tam 20 yaşında bulunuyordum. (...) Şimdi düşünüyorum. Ben bu edebiyat kulübüne niçin iştirak etmiş; daha sonra Orhan Seyfi, Enis Behiç gibi hece şairleri ile birlikte şiirler yazar ve zanna değer hiç bir cazibe bulmayarak azaya devam lüzumunu görmemiş ve kızarak istifayı tercih etmiştim. (...)

Fecr-i Atı'nın kuruluşu inkılabın ilk coşkunkluk aylarından sonradır. İlk topluluğa Tahsin Nahit ve Emin Bülent ile gittiğimi hatırlıyorum. Emin Bülent kulübün en ümit veren şairlerinden biri idi. Hatta ben şair arkadaşlar diye yazdığım şiirlerin ona ait olanında telmih ile şöyle zeyletmişim;

Tulu edip ser- ahmerle ulk-ı atıye

"Emin" imiş açacak şi'ire bir cecid;

ve bu beyte onun meşhur bir manzumesini katmışım;

"En az ümid olunan yerde en kavidir ümid"

34- Sadık Kemal Tural, "II. Meşrutiyet Döneminde Türk Edebiyatı". Türk Dünyası El Kitabı, C.3, 2. Baskı, Ankara 1992, s. 471-502.

Kulübün topladığı yer, eski bir konaktı. Fecr-i Ati'nin bütün kadrosunu hatırlayamam, amma hafızamda şu isimleri tutabiliyorum;

Yakup Kadri, Refik Halid, Celal Sahir, Faik Ali, Emin Bülent, Ahmet, Ahmet Haşim, Şehabeddin Süleyman, Doktor Ali Süha, Delilbaşı Mehmet Behçet Yazar, Doktor Cemil Süleyman, Tahsin Nahit, Müfit Katip"³⁵

Fecr-i Ati'ye nevheves bir edebiyat gönüllüsünün heyecanıyla katılan şair, bir türlü ısınamaz. Zira kulübün "Sanat sanat içindir" ve " Sanat şahsi ve mühteremdir" gibi düsturları ile yazmak, sembolizm merakı şaire "züppece" gelir Güft ü gu'yı yayına hazırladığı bu dönemde Hukuk tahsilini bitirmek üzere olan bir fikir genci sıfatıyla "sanat sanat içindir" görüşünü haklı bulmaz, o'na göre sanatın "içtimai gayeler içinde zaruri vasıta halinde kullanılması"³⁶ lazım gelmektedir. Fecr-i Ati'den ayrılışının ana sebebi bu edebiyat ulkunu formüllere bağlamak şartıdır. Ayrıca Alem ve Kalem mizah mecmualarına Fecr-i Ati ile alay eden Çelebi imzalı mizahi bir yazı yazdığı, devam etmediği ve müstafi addedildiği için topluluktan istifa eder.³⁷ Zaten çok geçmeden Fecr-i Ati topluluğu önemli bir iz ve etki bırakmadan kendiliğinden dağılır.

Bu sıralar Orhan Seyfi, Enis Behiç ve emsali şairler ile hece vezninde şiir denemeleri yapmaya başlayan Gövsa, Çocuk Şiirleri'ni yazar.³⁸ Bu şiirleri kaleme alırken en hararetle teşviki Abdülhak Hamit ve Süleyman Nazif'ten görür.³⁹ Sanatın az çok bir gayeye hizmet etmesi gerektiği görüşüne hizmet eden ve örnek teşkil eden bu manzumeler, Gövsa'da cemiyet için edebiyat fikrinin harekete geçiştir.

"Nedim" biyografisinde yer alan şu cümleler onun sanat anlayışını ve edebi tenkidinin sınırlarını gösterir mahiyettedir"... Namık Kemal'in mi yoksa Süleyman Nazif'in mi daha haklı olduğunu uzun uzun münakaşa edecek değiliz. Fakat şunu da işaret edelim ki sanat ve edebiyatı içtimai gayeler için ancak bir vasıta addeden Namık Kemal'in anlayışı son zamanların telakisine daha uygun geliyor. Benim kanatımca Namık Kemal'in mütaleasında isabetsizlik yoktur. Süleyman Nazif merhum Edebiyat-ı Cedide devrinde bir moda hükmüne giren "Sanat için sanat" nazariyesine heyecanla kapılarak Namık Kemal'i Nedim hakkındaki mütelasında beyhude yere isabetsizlikte itham ediyor. Sanatın sanat için olması yani haddizatında bütün şartları haiz bulunması içtimai gayelere hizmetine maruz değildir ve bir sanat ahlaka, yahut herhangi içtimai gayeye mugayir olursa pekala bu noktadan tenkit edilebilir ve böyle bir tenkit isabetsiz olmaz. Nedim'i de sanatındaki

35-M. İlham Gövsa, a.g.g.

36-M. İlham Gövsa, a.g.g.

37-Mehmet Behçet Yazar, a.g.c, s.203

38-Mehmet Behçet Yazar, a.g.c, s.203

39-M. İlham Gövsa, a.g.g.

muvaffakiyetlerinden dolayı takdir etmek nasıl doğru ise bazı adı temayülleri ve laübali için tenkit etmek de doğrudur"⁴⁰

Gövs'a'nın Hukuk'tan mezun olacağı, yıl mezuniyet sınavlarında isminin değişmesi konusunu Gövs'a'nın ifadelerinden aktarıyoruz: "Mezuniyet imtihanlarına benimki gibi, İbrahim Alaettin ismini taşımakta olan Alaettin Cemil, (eski İstanbul mebusu) muharir beyle birlikte giriyordum. Hocalarımızdan Mehmet Asaf Bey evvela benim ismimi sordu. İbrahim Alaettin dedim. Yanımdaki arkadaşımınkini sordu. O da İbrahim Alaettin deyince hoca durakladı. Tevellüt tarihlerimizi öğrenmek istedi. İkimizin de 1905 idi. Ay ve günün da aynı olduğu meydana çıkınca hocamızın şaşkınlığı büsbütün artmıştı. Bunun üzerine bize pek haklı olarak şu teklifte bulundu: "İkinizde mektebi bitirip hayata atılacaksınız. Böyle aynı yaşta bulunan ve memleket hizmetine girecek olan iki genç adamın aynı ismi taşıması doğru değildi. İkinizden birisi mutlaka ismini değiştirmeli" dedi.

Ben "Çocuk Şiirleri"ni ve "Guft u Gu" nun bir kısım şiirlerini yazmış edebiyat aleminde tanınmış bulunuyordum. Bu itibarla isimim değişmesine razı olmadım. Adamım da olmamıştı.

Hayata atıldığımız zaman hocamızın düşüncesinde ne kadar haklı olduğu anlaşıldı. Zira ikimizi karıştırıyorlardı. Nihayet adaşım, babasının ismini kendi ismine ekliyerek Alaettin Cemil oldu."⁴¹

1910 yılında Hukuk Fakültesi'nden mezun olan Gövs'a, artık edebi bir hüviyetin ve şiir vadisinde orijinal eserlerin sahibidir. Fecr-i Atı topluluğuna girmiş, fakat edebi fikirleri ve sanat anlayışı yönünden anlaşamadığı için ayrılmıştır. Öğrenci iken yaşadığı bu tecrübe fikri gelişiminin mihenk taşıdır.

Yaratılış itibariyle pek hassas bir insan olan Gövs'a, her bakımdan intisab ettiği meslek ile ülfet edemeyince, 1911 yılında Darü'l Fünun'da açılan Lise Edebiyat Öğretmenliği yarışma sınavlarına girer. Yarışmanın konusu Fuzuli'nin hayatı ve eserleridir. O, bu hususta çok geniş malûmat edinerek sınava girer. Sınav evrakına edindiği bilgileri sıraladıktan, gerekli açıklamaları yaptıktan sonra Fuzuli lisanıyla yazdığı "Şikayet" adlı manzumeyi de ekler ve sınavı birincilikle kazanmayı başarır;

"Gözlerin tek asmanda necm-i pertev-bar yoh
Gökte yıldız çok, o gözler denli bir sehhar yoh,

Şeb hilalin duşına döktü siyah gisûların
Yal ü balinden taşan ol zülf-i müşkin- var yoh

Dide-i pür-hunıma her yer siyah ok veli

⁴⁰-İ. A. G., Nedim, Kanaat Kütüphanesi, Atmedi Matbaası, İstanbul 1932, s. 18-19

⁴¹-M. İlham Gövs'a, a. g. g.

Sana benzer bir hayal-i esmerin ruhsar yoh

Gülstan içre idipdir bah-i sanavberler hiram
Serv-i kaddinde olan bin aşık-ı berdar yoh

Genc-i hicranında cy büt kalmışım zar ü garib
Guy-ı aşkdan haberler tapşuran rüzgar yoh

Sağar-ı zehr-i firakın söndüğün gündən berü
Akl-i sermest-i cünün, cemiyet-i efkar yoh.

Ben bu dest-i hicre mecnun gibi avareyim
Yar yoh, gam-har yoh, ümid-i istibşar yoh."

(Şikayet, G.G., s. 179).

İbrahim Afactin, 21 Teşrin-i Evvel 1907'de Trabzon'a gittiği zaman vali olarak üstad Süleyman Nazif'i bulunca pek çok sevinir ve onunla sık sık temas ederek edebi zevkini arttırmaya çalışır. Süleyman Nazif'in temiz ahlakı, hararetli siyasi ve nihayet edebi hüviyeti onun üzerinde büyük tesirler bırakır. Derslerini bitirdikten sonra vali Süleyman Nazif'in konağına gider ve onunla birlikte edebi sohbetlerde bulunur. O, Süleyman Nazif'e karşı bu büyük sevgisini, 1933'de neşrettiği 289 sayfalık "Süleyman Nazif" adlı biyografi çalışması ile isbat etmiştir.⁴²

1910 yılından itibaren Fransız edebiyatından özellikle Musset, Lamartine ve Sully Prulhomme'un şiirlerini okumaya ve Fransızca'dan tercüme yapmaya başlar. Duygusal bir dram olan Andre Theuriot'e ait "Jan Mari" adlı tek perdelik eserin çevirisini yapar, bu eser 1912 yılında Trabzon'da basılır.

Şarktan ve Garptan birçok tercüme yapan Gövsa, şiirin yazıldığı dilden okunmasının ve değerlendirilmesinin daha isabetli ve doğru olacağı fikrindedir. "Şüphe yok ki bir şiirin tamamiyle zevkine varabilmek için onu tercümesinden değil, aslından okumuş olmak mükerrahdır ve bir şiirin tercümesi, vaktiyle Fuat Paşa'nın dediği gibi, kanaviçenin ters tarafına benzemekten kolay kolay kurtulamaz."⁴³

Trabzon'da bulunduğu yılların şairin fikri, zihni ve edebi kimliğinin gelişiminde çok özel bir yeri vardır. İlk gençlik yıllarını geçirdiği bu şehirde okula başlamış, oyunlar oynamış, babasını kaybetmenin acısını tatmış, Balkan Harbine gönüllü olarak katılmış ve nihayet bir öğretmen ve olgun bir edip olarak yeniden bu şehire gelmiştir.

⁴²-İ.A. G., Süleyman Nazif, Suhulet Kütüphanesi, İstanbul 1933, s. 289

⁴³-İ.A. G., Ömer Hayyam, Kanaat Kütüphanesi, Amedi Matbaası, İstanbul 1932, s. 26

Yoğun bir çalışma azminin başlangıcı olan bu yıllar çeviriler ve şiir denemeleri ile geçer. Farisi'ye de merak sarar; İran edebiyatı'ndan Şadi'yi, Hafız'ı okur, Hâyyam'ın şiirlerinden çeviriler yapar ve bu çevirileri Güft u Gu kitabında " Ömer Hayyam'ın Rubaiyatından" adı altında yayınlar.

1913 yılında, Maarif Vekaletinin açmış olduğu sınava girerek edebiyat tahsil etmek üzere İsviçre'ye (Cenevre) gider. Fakat "edebiyatın şahsi merak ve çalışma ile elde edileceği"ne olan inancından kendi isteği ile çalışma alanını değiştirerek, Mustafa Şekip (Tunç)'la birlikte psikoloji ve pedagoji eğitimi görmeye başlar. Ancak yine de fırsat buldukça Lozan Üniversitesinde edebiyat ve tarih derslerine de devam eder.

1914 yılı başında Birinci Dünya Savaşının çıkması üzerine yurda döner. düşman donanması Çanakkale önlerinde idi. Milletimiz için en çetin yıllardı. Tarihin en kanlı muharebeleri cereyan ediyordu. Gövsa'da askerlik görevini yapmak üzere hazırlanırken, edebi bir heyetle birlikte Çanakkale harp sahalarının gezmek, orada gördüklerini duyurmak görevi alır- ve Çanakkale'den kitapla dönen tek şair olur.

Çanakkale savaşının canlı tek mahsülü olan "Çanakkale İzleri" eserinde, Türk'ün, Mehmetçiğin destanlaşan kişiliği ve mitolojik kahramanların hüviyeti, görüntüsü mekân-zaman bağlamında yansıtılır. İlk baskısını 1922 yılında yapan bu şiir demeti, milli, insani ve tarihi gerçeklerin sentezi halindedir;

"Ümidi, hayali, bırakmış engine,
Kendini vermiş bu yolun ahengine,
Aldırmaz cihanın değişen rengine
Göğsünde bir kalbi var ki Kur'an gibi"

(Türk Askerleri, Ç.İ., s. 56)

Geleceğe umutlu ve aydınlık gözlerle bakan şair, Çanakkale'nin içindeki o çetin acı günlerinden ileriye yönelen bakışlarla seslenir;

"Boğazda muazzam şan heykeline
Her sancak eğilip selam verecek"

(Yarımkı Çanakkale, Ç.İ., s. 71)

"Kıvrıp o cansız bileklerini
Kaçırıp İngiliz bebeklerini
Ürkütüp kafirin sineklerini
Şu Arıburun'nda bal yapacağız"

(Asker Ağzından, Ç.İ., s.47)

"Gittikçe büyüdü, her an uzandı
Heykeli tavrıyla o yüksek hayal
Nihayet uzaktan gördüm toplandı
Başında yıldızlar, altında hilal"

(Nöbetçi, Ç.İ., s.32)

Savaş sonrası tekrar İsviçre'ye dönerek Cenevre Üniversitesi Psikoloji Laboratuvarı'ndan tasdikname ve J.Jack Rousseau Pedagoji Enstitüsü'nden diploma alarak yurda geri dönerek psikoloji ve pedagoji öğretmenliği görevi ile İstanbul Erkek Yüksek Öğretmen Okulu'na atanır. Pedagoji ve psikoloji ile ilgili telif ve çeviri eserleri hazırladığı bu dönem içinde 1926'da Alfred Binet ve Dr. Simon'dan Türkçeye çevirdiği "Çocuklarda Zekanın Mikyası Usulleri"; 1921'de "İlk Gençlik Hakkında Ruhیات ve Terbiye Tetkikleri"; 1922'de bir okul piyesi olan "Sulh ve Harp"; 1925'de "Bedii Terbiye", "Tedrici Kelime Usulü ile Sevimli Alfabe", Jean Irmen'den çevirdiği "Hayata Atılırken 20 ile 30 Yaş Arasında Her Genç Neler Bilmeli?", "Otuz Yaşından Sonra Herkes Neler Bilmeli?"; 1926'da "Çocuk Ruhü"... vb. pedagoji-psikoloji alanında Gövsa'nın haklı ve önemli yerinin oluşumunu sağlayan pek çok önemli eseri yayınlanır.

Cenevre dönüşü daha çok mesleki yazılara ağırlık verir. Bilhassa Tedrisat Gazetesi'nde pedagojik ve çocuk edebiyatına dair yazdığı yazılarla geniş bir okuyucu kiltisini etkiler. Altı ay İkdam gazetesinde Fransızca çevirmenliği yapan şair, Zümrüd-ü Anka ve Sedat Simavi'nin çıkardığı Resimli Gazete, Akbaba dergilerinde "Kıvılcım", "İ. Ulviye" ve "Karinca" imzasıyla telif, tercüme, adapte yoluyla hikayeler ve mizahi yazılar yazar; bu yazıların "Şen Yazılar" adı altında 1926 yılında toplayarak yayımlar. Bu dönemde verimli bir yazı faaliyeti içinde olan Gövsa, kısa sürelerle Mehmet Akif'in desteği ve teşvikiyle didaktik şiirlerini Sırat-ı Müstakim, Orhan Seyfi'nin çıkardığı Hıyaban ve Yeni Mecmua, Yedigün gibi pek çok dergi ve gazete de yayımlar.

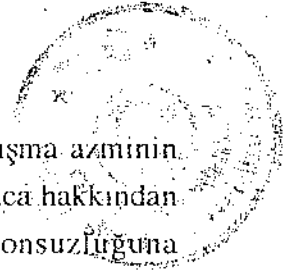
Ansiklopedist kimliğinin de nüksetmesiyle şair, çalışma uskunu daha da genişletmiş olur. 12 yaşında tuttuğu not defterlerini, şair künyelerini, çevirileri bilimsel ve bilinçli bir çalışmanın/ hizmetin emrinde kullanır; "Türk Ansiklopedisi", "Türk Meşhurları Ansiklopedisi", "Elli Türk Büyüğü", "Kaşifler ve Mucitler, Hayatları ve Eserleri", "Resimli Yeni Lügat ve Ansiklopedi" hazırlar. "Resimli Yeni Lügat ve Ansiklopedi"nin 'lakerda' maddesine kadar olan ciltleri onun kaleminden ve denetiminden çıkar, kalan kısmı bir heyet tarafından tamamlanır. Türk edebiyatına Şemseddin Sami'den sonra ansiklopediciliği getiren titiz, dikkatli, bir araştırmacı olarak öncülük vasfını da böylece kazanmış olur.

Batılı yazarlardan en fazla Victor Hugo üzerinde çalışan Gövsa, Hugo'nun dram, roman ve hikayelerinin bir kısmını aynen, bir kısmını ise özet halinde kendi yorumuyla Türk okuyucusuna aktarır.⁴⁴ Bu çalışmasıyla Türk gençlerinin Batı'nın büyük sanatkarlarını ve eserlerini tanımaları amacına hizmet eder.⁴⁵ Victor Hugo'dan yapılan tercümelere, şimdiye kadar kitaplarda yayımlanmamış çeviri ve adapteler de vardır.⁴⁶

⁴⁴-İ.A.G., Victor Hugo, Devlet Basımevi, İstanbul 1931, 186 s.

⁴⁵-İ.A.G. Victor Hugo, a.g.e., s.1-2

⁴⁶-M. İlham Gövsa, a.g.g.

Çeşitli dergi ve gazetelerde yazı ve şiirleri çıkan Gövsa engin çalışma azminin kaynığını kendi beninde bulma sırrına da erişmiştir. "Bir kaç kişinin anca hakkından gelebileceği bu işe tek başıma dalarken, çalışma kabiliyetimin sonsuzluğuna güveniyorum."⁴⁷ Hürriyet'te 1 Mayıs 1948'den 29 Ekim 1949 tarihine kadar "Günün Düşüncesi" başlığı altında 535 yazısı çıkan Gövsa, çeşitli konulardaki fikirlerini, düşüncelerini ve değerlendirmelerini usta, bilgili bir kalemin perspektifinden sunar. Bu yazıları toplayıp basma arzusundadır; fakat bir araya topladığı bu güzide satırları ne yazık ki kitap halinde yayımlayamaz.

İ. Alaettin Gövsa, Türk edebiyatını dünyanın en eski ve en zengin edebiyatlarından biri olarak görmektedir. İslamiyetten sonra gelişen Türk edebiyatının Divan, Tekke ve Halk edebiyatları olarak sınıflandırılmasına karşıdır. Zira O, "Divan edebiyatı dediğimiz nev'i meydana getirenlerin de halktan başka bir zümre teşkil etmedikleri aşıkardır"⁴⁸ fikrindedir. Divan edebiyatının yalnız saraya ve Enderun'a mensup, asil halktan uzak sayılmasına tahammül edemez. Bunu her fırsatta dile getirirken dostlarından da destek bekler. Osmanlı tabiri ile nitelenen klasik eserlerimizin yok sayılmasını anlayamaz ve Şark-İslam kültürünün eserleri olan bu eserlerin edebi zevk ve sosyal değer bakımından önemine dikkat çeker. Yaşadığı ve yetiştiği edebi zevk ortamının izlerini taşıyan bu fikirler, Milli Edebiyat cereyanında şekillenip yeni bir kimlik kazandığı zaman Gövsa'da hep aradığı gerçek yerini bulmuş olur. Her ne kadar aruzu daha iyi kullanıp, daha çok sevmesine rağmen, bu dönemden sonra heceyle şiir söylemeyi tercih eder.

Aruz veznine olan bu bağlılığı ve sevgisi, Gövsa'yı "Failatün" babını, Türkçe "Sevmek" mastarının farklı sigalarıyla karşılama çabası içine sürükler.⁴⁹ O, Türk şiirinin yaşadığı batılılaşma sürecinin edebi, fikri, siyasi ve ruhi bütün evrelerini çocukluğundan itibaren bizzat yaşamış ve bu geçişin etkileri altında yetişmiştir. Bu nedenle eski itiyadlarını birdenbire ve tümünden bırakamaz, yeniyi de tümünden ve hemen kabullenemez.

Güft ü Gu'daki, şiirlerden çocuk şiirlerine uzanan bu geçiş sürecinin boyutu, şairin geleneksel çizgiden batılı daha doğrusu milli-sosyal şiire ulaşmadaki gücünü göstermesi bakımından dikkate değerdir.

Heceyi'de aruzu da başarılı ve dikkatli bir şekilde kullanan şair, hece-aruz münakaşalarına değişik bir teklifle katılır. O Arapça bilmeyenlere aruzun türetme kalıplarıyla oluşumunu anlatmanın zor olduğunu, bu nedenle Türkçe "Sevmek" mastarından kalıplar yapılarak, şiiri şekillendirirken ve ahengi sağlarken bunun kullanılmasını ileri sürer. "Sevmek, sevmek" ölçüsü adını verdiği bu yeni ve ilginç ölçü, "Hece-Aruz" tartışmalarının kızıştığı bir dönemde merak uyandırır. Buna göre

47-İ.A.G., Resimli Yeni Lugat ve Ansiklopedi, İskit Yayını, Tan Matbaası, İstanbul 1947, (Önsöz).

48-Mehmet Behçet Yazar, a.g.e., s.203

49-İ.A.G., Aclar, a.g.e., s.84

"sevmeseydim- Failatün, Sevebildim- Feilatün, Sever misin- Mefailün, Sevmesze- mefulü, Severken- Faülün"... gibi bir ölçü sistemi oluşturularak "Türkçe aruz" adı verilebilecek bir birim oluşturmayı tasarlar. Nihat Sami Banarlı, İbrahim Alaettin'in şiirlerindeki ölçü konusunu şu şekilde değerlendirir; "Manzumelerinde heceyi de aruzu da iyi kullanır. Fakat aruz veznine sevgisi heceden daha fazladır. İbrahim Alettin, çeşitli Türk dilleri içinde en mükemmel bir lisan olan "Türkiye Türkçesi"ni aruz vezninin daha iyi terennüm edebileceği kanaatinde haklıdır. Bu yolda tam bir vuzuha varmamakla beraber, aruz vezni üzerinde incelemeler yapmaktan zevk almıştır. Uzun müddet hece ile şiirler söyledikten sonra Atatürk'ün ölümü gibi büyük bir memleket acısını hep birden aruzla terennüm eden bir kısım Milli Edebiyat Cereyanı şairleri gibi, İbrahim Alaettin de bu derin yurt ızırabını aruzla seslendirmiş ve belki en güzel, en meşhur şiiri olan "Tavaf" mersiyesini bu vezinle yazmıştır. Türk dili, bu mersiyede kaybedilen insanın memleket bünyesinde yarattığı derin ızıraba uygun bir ahenge sahiptir."⁵⁰ "Uykusuz bir mersiyede Milli Edebiyat Akımı'nın çıkılı bir temsilcisi olan İbrahim Alaettin'in aruzu tercihi Türkçe Aruz" görüşünün melin seviyesindeki başarısız bir örneği kabul edilebilir.

Gövsä, Hece ve Aruz tartışmalarını küçük bir piyes sahnesinde de canlandırır. "İki Peri" başlıklı şiirde(S.0, s. 9-12), Hece ve Aruz karşıya getirilerek kendilerini savunur, özelliklerini ve ayrıcalıklarını dile getirirler. Hece Perisi şiirin ilk bölümünde;

" Bir manaya gelen cılvem yok ama
Gönlümün lekesiz derinliği var.

Kırlarda, sahrada serbest dolaşan
Ceylanlar gibi bir tabii kızım
Işığı karanlık köylere taşan
Çobanlar yolunda doğmuş yıldızım

Bir menekşe gibi ne eda, ne naz,
Ne yapmacıklara vardır hevesim,
Dilimden hünerli nağmeler akmaz.
Bir pınar sesine benziyor sesim.

(...)

Çelimsiz diyerek beğenmemişler
Daha on dördümde değilim bile
Sesime gençlerin koşması yeter,
İşim yok çağını geçirenlere....." (S. 0., s. 9-10)

⁵⁰-Nihat Sami Banarlı, Kitaplar ve Portreler, Kubbecaltı Neşriyatı, İstanbul 1985, s. 187

Gövsâ sevdiği "çocuk gibi körpe kız" a rağmen aruza bağlıdır. Bu nedenle Orhan Seyfi ve Cenap Şehabettin arasındaki bu tartışmada dengeyi kurmak, her iki ölçü biçimini de sevmenin ve kullanmanın mümkün olduğunu isbat etmek ister. Aruz Perisi (Perî aruz) 2. bölümde Hece Perisi'ne cevap verir;

"Neden aruza bu devrin şebabı köhne diyor ? " sorusu bu hissi ve tabii yönelişi net bir şekil de ortaya koyar;

" - O kaba

ve cılız bir zavallı beslemedir.

Onu sevmek de zevktir, ne denir.

Öyle anşız, yabani gül ço kolur

Hem rakibem demek tenezzül olur"

(...)

Bir erganun gibi ahengim eyleyip pervaz

Sema, zemin dinler

Şu hançeremdeki bülbül olunca zemzemesaz

Bütün cihan inler.

(...)

- Hücum-ı sarsarı cehl eyleyip rindam hep medhuş

Çırağı marifet sönmüş, suhan iklimi matem puş

Ne sahba var, ne saki, barı gamdan mutriban hamüş,

Yazık ki, naseza ellere kalmış bezm-i nuşanus"

(S.O., s. 10-11)

Böylece bütün ruhunun ve his dünyasının geçmişe ve onun değerlerine bağlılığını da dile getirmiş olur.

"Yadımda Nedim asrı çırağanla uyandı

Kalbimde onun naire-i hasreti yandı."

(S.O., s. 12)

Hece ve aruzu aynı anda kullanabilme becerisi ile söylenmiş bu mısralar, Türk edebiyatında önemli bir yer tutan Hece-Aruz tartışmalarına tarihi bir belge niteliğindedir.

Tanzimat devrinden sonra kültürümüze giren Avrupa aşısının, her alanda büyük değişim ve gelişmelerin teşkiline başlamasını tabii karşılar. Böylece edebiyatımıza giren edebi nevîlerin yolu açıp, genişlettiklerini ve Avrupalılaştırma gayesinin ilk hamlesinin edebiyatta yaşandığını düşünür.⁵¹ Fakat kalem mensuplarının Doğu ve müslüman geleneklerine bağlı kalması şarttır. Bunun sonucu olarak Avrupa medeniyetine tam, birebir bir geçiş değil, kendi kültür ve yaşayışı içinde o medeniyetten yararlanmak mümkün olacaktır. Bu görüşler, özellikle Milli edebiyatçıların savunduğu fikirlerle aynı çizgidedir.

51 - M. İlham Gövsâ, a.g.g.

Zeki, ince bir görüş ve mizahi bir yaklaşımla değerlendirdiği, çözümlediği sosyal olayları şiirinde, nesirlerinde edebi olarak sanatın perspektifinden süzerek bize ulaştırır. Hayatı yaşayan, duyan, düşünen, olayları subjektif olarak değerlendiren Gövsa'da edebi zevkin, edebi bir kimliğin oluşumu, varolma mücadelesi içinde sürekli çalışan, insanın emni adımlarıyla zeminini bulur.

O'nun en önemli ve en dikkate değer yönlerinden biri ise, tanıdığı şair ve yazarların üslubunu taklitteki başarısıdır. Bu onun ciddi ve bilinçli bir okur olduğunun da en açık göstergesidir. Daha önce bahsettiğimiz Fuzuli İlsaniyle yazdığı "Şikayet" manzumesinde ve daha sonraki bir kısım böyle taklidi olan manzumelerde üsluptaki ustalığını gözler önüne serer. Şairlerin üslubunu taklitte, nesir alanında da çalışmaları olan Gövsa, "Nazif'ten Hamid'e Ahiretten Mektuplar" adlı eserinde, Süleyman Nazif'in ağzından Abdülhak Hamid'e seslenir. Şairdeki öte alem bilincinin ve öldükten sonra dirilme inancının farklı bir tasarrufu olan bu yönüyle, edebi zevkin hizmetinde Süleyman Nazif'in taklid edilmesi, Abdülhak Hamid'in telif edilmesi yoluyla gerçekleşir.⁵²

1936 yılında yazdığı "Hasbihal" isimli şiire, Abdülhak Hamid'i hatırlatan bir üslup anlayışı hakimdir;

"Bir vasf ile olmadım mübahi,
Tab'im ne denirse buldu vahi.
İsterse cihan desin şu Hamit
Bir dahiyedir veya iki dahi

"Nazım" ikidir. bir tapandır.
Bir diğeri var ki, put yapandır.
Asarımı, meth ü zemme kandım.

Lakin biri anlamışsa, yandım." (S.O., s. 57)

Şair, Filorinalı Nazım⁵³ ve Nazım Hikmet'e göndermeler yaparak Hamit ile onları karşılaştırır. Bu kıyaslama işini şair, Hamit'in söyleyişine yakın bir tarzda mizahi ve nüktedan bir üslupla, yaparak orijinal bir söylem kazanır.

İbrahim Alactin, hayran olduğu milli şair Mehmet Akif'in üslubunu ve sosyal tenkit anlayışını da benimser. Canlı hayat tablolarını "kıssadan hisse" bünyesinde naklederken, ironik bir mizacın ve keskin bir gözün dikkatini şiirde yakalamak mümkündür;

"(...)

- Çocuk ayağıma bastın, ilahi haktan bul!
- Tramvayın bil alası eskidendi oğul
- Elektrikli değil, perdeliydi hepsi... evet

52. İ.A.G., Naziften Hamid'e Ahiretten Mektuplar, a.g.e., Önsöz

53. Hafit Fahri Ozansoy, Edebiyatçılar Çevreinde, Ankara 1970, s. 97-103

Bugün ne erkeğe hürmet, ne yaş, ne haysiyet..."

(Topkapı Tramvayı, S.O., s. 58)

Yahya Kemal'in titiz ve güç beğenen yönü dolayısıyla tamamlayamadığı "Meyhane böyledir bir içen daima içer" mısraını, Gövsa bir gazel olarak tamamlar. 5 beyitten oluşan bu gazel şöyledir;

"Meyhane böyledir bir içen bir daha içer
Bigane şevk-i bezme olup aşına içer.

Tahsin o ehl-i hale ki bir nukl-i gam yese
Bir cur'a-i şarap ile binbir safa içer

Zehraberi havadisi billürdan süzüp
Cam-ı sitem sunulsa da ritl-ı vefa içer,

Guş cylemez de bencileyin güft u guları
Bir beste-i ledünn ile gayş-i sada içer.

İçmem, fakat, demişken Alai iradesiz
Avaze-i kemale edip iktida içer."

(İçer Gazeli, S.O., s. 70)

Halid Fahri Ozansoy'un üslubuyla da şu şekilde seslenir;

"Şu daldaki armudu
Üşenme de uzan, soy
Kafiyeyi buldun ya
Gelsin keyfin Ozansoy"

(Şiir Krikoları, S.O., s. 60)

"Bugünkü Savaş" şiirinde ise, serbest nazmı sevmediğini her fırsatta tekrarlayan Gövsa, serbest nazmı ve onun o dönem için en önemli temsilcisi konumundaki Nazım Hikmet'i şu şekilde değerlendirir;

" Bugünkü edebiyat eskiye nisbeten genişlemiştir. Fakat manzum yazıda dejenerasyon barızdır.

Çabuk meşhur olma hevesini güdenler, taklidi kolay sanılan örneklere kapılıyorlar. Halbuki mesela, Nazım Hikmet'te beraber doğan ve onunla beraber ölmeye mahkum gibi görünen serbest nazım da, Kübizm cereyanları kadar geçicidir. Epatant olmak yaşayan bir kıymet değildir. Kalacak eserler klasik usulle yazılanlardır. Eskiden beri şahsını ve

şairliğini sevdiğim Nazım Hikmet'in tam kemali bulabilmesi için, arabacı balıkçı ağzından kurtulması lazımdır."⁵⁴

Böylesi bir eleştiri ile yaklaştığı Nazım Hikmet'in üslubuyla şiir yazması, taklit amaçlı ve bu tarz şiir yazmanın çok zor bir iş olmadığını isbat içindir;

"Hey !

Bu ne biçim şey ?

Şu çöle bak

Havada çelikten bir sürü geveze leylek

Tak tak tak tak tak

Diyerek

Ateşler saçıyor

(...)

Yüzbinlerce kişilik ordu

Ürkek ürkek

Yürüyor çöllere heykel dikerek

Şaka değil, zafer bu ! "

(Bugünkü Savaş, S.0., s. 61)

Milli edebiyat akımının etkisini taşıyan şiirleri ve yazılarıyla şair, heccenin on şairi olarak anılan grubun bir üyesidir. Edebi sohbetlerin düzenlendiği toplantılarda biraraya gelen bu kadro "Orhan Seyfi, Orhan, Yusuf Ziya Ortaç, Enis Behiç Koryürek, Halid Fahri Ozansoy, Faruk Nafiz Çamlıbel, Ziya Gökalp, Mehmet Emin Yurdakul, İbrahim Alaettin Gövsa, Şüküfe Nihal, Halide Nusret Zorlutuna"dan oluşmaktadır. Yusuf Ziya, Bizim Yokuş adlı eserinde o günleri şöyle anlatıyor: "İki akademimiz vardı. Biri yazlık, biri kışlık, yazlığı Sultanahmet'te idi. Parkın karşısında, birkaç destekle ayakta duran ahşap evin bitişiğindeki set üstü kahve akşamları onun bahçesinde toplanırdık. Kışlığı Duruosmaniye'de idi. Ha! ara sıra önünden geçtiğim İkbâl Kiraathanesi..."

Milli Edebiyat döneminde eğitim ve çocuk psikolojisine yönelik yazıları, mizahi tenkit niteliğindeki eserleri, ansiklopedik çalışmalarıyla edebi kimliğini ve yerini sağlamlaştıran şair, bu dönemde "Çanakkale İzleri"ndeki millilik vasfı haiz şiirleri ile de "Milliyetçilik Ülküsü" etrafında kümeleşen topluluğun bir üyesi olmayı başarır. Uyumlu kişiliği ve edebi alanda yenilik ve gelişmelere açıklığı ile dikkati çeken şair, -her ne kadar gözardı edilmiş olsa da- bu dönemin güçlü kalemlerinden biridir;

"Artık Türk'ün yüksek alını eğilmiyor, anladım

Kul ölüme yaklaşmazsa dirilmiyor, anladım"

(Siperler Arasından, Ç.İ., s. 48)

"Yıllardır ki Türk evladı ocağından uzakta

⁵⁴- Naci Sadullah, a.g.y., s.21

"Ateşlerden ateşlere dinlenmeden koşmakta"

(Gece Yürüyüşü, Ç.İ., s. 38)

Milli edebiyat sanatkarlarından sayabileceğimiz Gövsa, "milli şiir" in halka yönelik dil'ini ustaca kullanmakta oldukça iddialıdır. Halk söyleyişi ve ibarelerini şiiriyetin bünyesinde eriterek edebi hüviyeti ile sunan şair, her yönüyle bizim olan duyguların tercümanı olmayı başarır;

"Çırpınarak dalgalanır kanadın
Gökyüzüne çıkmak mıdır muradın?
Gölgen de can vermek ister evladın
Bir kalendir her bir Türkün kucacı"

(Türk Bayrağı, Ç.Ş., s. 6)

"Ey Türk kıızı, bir millette yok inan
Milletinin yarattığı bu destan"

(Kurtuluş Kavgası, Ç.Ş, s. 11)

"Beğendinse bu çiftliği ey mektepli vatandaş
O kavgalı, gürültülü şehirlerden uzaklaş"

(Çiftçinin Öğütü, Ç.Ş. s. 47)

"Efsane olacak o eski şanlar
Kavgalar, zaferler, şerefler, şanlar
Birleşip her yerde yüksek iz'anlar,
Tarihi saracak ve devirecek"

(Yarınki Çanakkale, Ç.İ., s. 71)

"Sensin ey Türk, alemin en saf ırkı,
İnsanlığın en samimi aşığı..."

(İnsanlı Aşk, Ç.İ., s. 68)

Böylesi bir milli benlik ve duyuş tarzının bütün özünü ve kaynağını, şairin, 1912 Çatalca Müdafaası sırasında (bugünkü Halkalı civarına kadar gittiği dönemde) yazdığı ve Hilal-i Ahmer yararına ayrı ayrı risaleler halinde satılan "Rumeliye", "Gönüllünün Gönlü" ve "Bir Şehidin Başında" şiirlerinde görmek mümkündür;

"Kan yutarken bunca yıl sabr eyledik
Kaldı millet bir deri ile bir kemik
Elverir artık ihanet, kahbelik

Şimdi koşmazsak senin imdadına
Lanet olsun ey vatan evladına.

Hepsi evvel darbemizle eğdi ser,
Sonra hepsi gölgemizde buldu yer,
Şimdi taksim istiyormuş kahbeler
Öyle müthiş here ü merc olsun ki ta
Balkanı al kanda görsün Avrupa.

(...)

Ey hisarlar burcunu tezyin eden !
Bir zamanlar Nemse, Bulgar, Hint, Yemen
Dinlenirken saye-yi şanında, sen
Sonra ölmüş millete kaldın kefen
Var bugün arkanda milyonla gelen

(...)

Ey Oğuzhan neslinin evladı Türk !
Tarihinin kan, şan dolu bünyadı Türk,
Dinleseک rüzgarların feryadı Türk,
Dağların sahraların yadı Türk
En temiz insanların ecdadı Türk.

Sen bu neslin bir asil evladısın,
Osman'ın Orhanların ahvadısın,
Yıldırım'la Yavuz'un bir yadıısın !
Bir alev yanmazsa kalbinde bugün
"Piç" demeksin, ya geber, yahud sürün !

(...)

Şan ile almazsa millet intikam
Türk'e ben Türk'üm demek olsun haram
Patlasın ki öyle müthiş bir kıyam
Kaleler burcunda bayrak kalmasın
Bir ağaç üstünde yaprak kalmasın."

(Rumeliye, Ç.I., s. 14-20)

"Sıla olsun vatandaşlar, vatan artık harab oldu.
Fakat dünya biter, ümid mahv olmaz.
-Yetiş ! Belki.... diyor bir muhtazır avaz

Yetiş cy darbe-yi aciz!"

(Bir Şehidin Başında, Ç.İ., s. 26)

Türk tarihine göndermeler yapılarak dün-bugün-yarın köprüsü üzerinde milli, tarihi ve ferdi görüş, duyuş ve duygulanmaların şairin dilinde şiirleşen görüntüsü, bütün Türk milletinin varolma ve yaşama mücadelesinin de kendisidir.

Mizahi-hiciv edebiyatımızın en güzel ve orijinal örneklerini de veren Gövsa, gerek şiirde ve gerek nesirde bu imtiyazını kullanmasını bilmiştir. "Şen Yazılar", Hürriyet ve Yedigün'de çıkan bazı köşe yazılarını içerir.

Konu sıkıntısı çekmeyen şair, ilgisini çeken hemen her konuda şiirler ve yazılar yazar. Soyadı Kanunu'nun çıkışı üzerine eski dostu olan İbnül Emin' Mahmud Kemal'in İnal soyadını alışı üzerine şu dördlüğü yazar;

"Bahr-i irfanü zeka hazretü Mahmut Kemal
Nesebi pakine uygun adı keşfetti; İnal
O demektir ki, eğer talibi şehdane isen
Kar-ı deryayı kemalatına gark ol da in, al"

(S. 0., s. 79)

Can dostu Halil Nihat Boztepe'nin "Evlen" başlıklı mizahi şiirine kızarak ona ağır bir eleştiri de bulunan kişiye ise, şu dördlüğü ile duygularını aktarmayı tercih eder;

"Niye "Evlen" diye manzumene aldın onu da ?
Nükte, israf-ı zekadır şakadan anlamaza
Mürteçidir diye jurnal yazarak cerre çıkan
Böyle bir yongası üstünde suratsız yobaza"⁵⁵

Acılar ve Söz Oyunları kitabında yer alan düz yazılardaki konu çeşnisi de dikkate değerdir. Gövsa, Acılar'da sevdiği, tanıdığı dostları ile ilgili duygu, düşünce ve hatıralarını anlatır. Söz Oyunları'nda ise, Kalem, Deniz ve kadın, İki Peri (manzum) Sakala Hasret, Okumaya Yazmaya Dair, Balığa Dair, Yürüyüşler vb. bir çok farklı konuda ferdi duyuşun söylemi halindeki manzum nesir çalışmaları vardır.

Tevfik Fikret'in "Zerîşte" isimli kedisini anlattığı şiirini hatırlatan "Bir Rakip" başlıklı Ağustos 1907'de yazılan çocuksu manzume, kendini tahlili esas alır. Bu iki şiirde esas "Kedi" imajının ardına gizlenmiş kadını ifade etme gayretli vardır;

"Hepsinde bu tırnakları, hepsinde bu hali
Hepsinde bu hırçın kedi simasını gördüm"⁵⁶

"Pek hisli rakibim, bana düşkündür ezaya
Eğlenmek için okşamak istersem eğer ben

⁵⁵-İlmi Yücebaş, Yedi Şairden, Hatıralar, İst. 1960, s. 176

⁵⁶-Mehmet Kaplan, Tevfik Fikret(Devir-Şahsiyet-Eser), İstanbul 1987, s. 243

Bir nahun-ı tahkir vurur fırlar elimden"

(Bir Rakip, G.G., s. 146)

Gövsâ'nın Türk dili ile ilgili fikirleri de dikkate şayandır. Ruhunun dağınık izlerini kendini arayış psikolojisi ile eserlerinde vurgulayan şair, bir dil virtüözüdür. Türk dilinin, ezeli ve ebedi aşklarından olan İbrahim Alaettin'in bu konudaki görüşlerini Ahmet Emin Yalman, Vatan Gazetesi'nde 01.11.1949 "İbrahim Alaettin'in Mezarı Başında" başlıklı şiirinde şu şekilde nakleder; "... geçenlerde İstanbul'dan Ankara'ya kadar bir yok arkadaşlığı yaptı. Yolda bir tek konuşma mevzumuz vardı ki, o da dil meselesi idi.

İbrahim Alaettin, yaşayan dilin baltalanmasının ve suni bir dil yaratılmasının delalet ettiği milli musibet ve felaketin acılarını adeta, bedeni bir ızdırap şeklinde duyuyordu. Bu acı hisleri Ağaç manzumesiyle haykıran Halil Nihad gibi, İbrahim Alaettin'in varlığını da bu derdin kemirdiğini söylemek hiç mübalağa olmaz. "Dili sömüren ve bozan bütün girişimlere karşı çıkan Gövsâ'ya göre; "Türk dili bütün Türk ırkını içine almalıdır. Dilimizin bünyesi tarafından hazmedilen Arapça, Farsça ve ecnebi lisanlarından kelimeler Türkçe kabul edilmemelidir." Ve devam eder; "Türkçe gayet süratle değişiyor şahıslar ve heyetler tarafından müdahale edilmese bile, bu değişiklik devam edecektir ve bu değişme mütemadiyen sadeliğe ve açık Türkçe'ye doğru gidiyor. Bunu görmemek mümkün değildir. Hatta eski tarzda yazı yazmaya inada değil, akl-ı selime tabi olurlarsa mutlaka, dilimizin halis Türkçe'ye doğru gitmesinden memnundurlar ve buna taraftardrlar.

Lisanın bu tabii tekamülüne şuurlu bir tarzda müdahale etmek hem faydalı hem zaruridir. Bu sahada yapılacak pek çok işler vardır. Bu zarureten dolayıdır ki, Dil Kurultayı ile bunun milli bir mahiyet alması en isabetli bir hadise addedilmelidir. Bence teşebbüs edilmesi en zaruri olan ihtiyaç, muhtelif ilim ve fen istilahlardır. Bugün istilahlar acınacak şekilde karışık bir manzara göstermektedir. Zaten konuşma ve yazma lisanına girmemiş oldukları için değiştirmek ve yerlerine açık Türkçeleri ikame etmek nisbeten kolaydır.

Bununla beraber bunlar da yine zaman ve ihtisas ile yapılacak şeylerdir. Ondan sonra, nisbeten daha uzun zaman ve imüdatlı çalışmaya mütevakkıf iki iş gelir. Bunlardan biri, muhtelif ihtiyaçlar mukabilinde halk dilinde mevcut, olup, umumi lisanı girmesi mümkün olan bütün kelimeleri arayıp tesbit etmek; ikincisi de eski metinlerde veya Türkçe'nin diğer lehçelerinde mevcut olup da bizim ihtiyaçlarımıza uygun gelebilecek olan kelime ve tabirleri bulmak (...).

Harflerimizin bütün Türk ırkına şamil olması ve bu surette Türk kültürünün tekmil Türk şubelerinde yeknasak olması şayanı temenni ise gerek konuşulan, gerek yazılan lisanın Türklarla meskun her diyarda mümkün olduğu kadar birbirine yakın hale gelmesi

o derece arzu olunur zannedirim. Kurultay teşebbüsünde istikbale ait olmak üzere bu mefkure de dahildir."⁵⁷

İ.A. Gövsa "bütün bilginin temeli"⁵⁸ olarak gördüğü dil üzerindeki bu görüşleri milli Edebiyat aimi beyannamesinin şahsi yorumu mahiyetini taşır. Fikir olgunluğunun ve bütün mefhumların canlılık kaynağı olan, dilimize milli ve evrensel bir kimlik kazandırmak, yok etmek değil zenginleştirmek, amacına hizmet eden bu görüşleri ile, O, bir filolog olduğunu da isbat eder.

Ferdi orjinaliteyi ve milli duyuş tarzını yakalamış bir şair, küçük yaşta hazırlığını yapmaya başlamış bir ansiklopedist, Türk çocuklarına aydınlık bir yol ümidini ve fikrini aşıl原因 bir psikolog/pedagog, ince ve zeki nükteleriyle estetik bir mizah yazarı, karınca gibi çalışan bir gazeteci, Türk dilinin ezeli ve edebi savunuculuğunu evrensel görüşlerle dile getiren bir filolog, sıfatlarını ve ünvanlarını kazanmış ve ömrünün son anına kadar "birisini kitaplarıma dokununca zihnim karışmış gibi oluyor"⁵⁹ dediği kitapları arasında ve kendisine örnek aldığı Mehmet Akif Ersoy için yazdığı bir yazıyı tamamlayamadan bu dünyadan göçen Gövsa, Türk kültür tarihinin çok yönlü ve sönmez meş'ale hüviyetini hep koruyacaktır.

⁵⁷-İ.A.G., "Günün Meselelerinden", Son Posta, 11 Eylül 1932, s.1-9.

⁵⁸-Halil Soyuer, "İ.A. G.", İlköğretim Dergisi, 1 Ekim 1965, s. 533, s. 21.

⁵⁹-Naci Sadullah, a.g.y., s.20

II-ESERLERİ

A- ŞİİR KİTAPLARI

1- Güft u Gu

İ. Alettin Gövsa'nın 12 yaşından itibaren şekillenmeye başlayan Namık Kemal, Ziya Paşa, Servet-i Funüncüler etkisi altındaki edebi zevkinin bir ürünü olan bu eser hakkında şair; "Güft u Gu, Trabzon'da basıldı. Fakat o basıldığı zaman içindeki şiirleri çocukluk ve gençlik yazıları diye hafif görmeye başlıyordum. Halbuki henüz yirmidört, yirmibeş yaşlarında idim".⁶⁰ diyerek değerlendirir. Onun ruh dünyasının ilk yansımaları olan bu şiirler yeni harflerle basılmamıştır.

Güft ü Gü'nun önsözünde şair, kitaptaki şiirlerin şiir heveslisi bir gencin duyuş, düşüncülerinin tercümanı olduğunu belirtir. "Gerek üslup ve gerek tarz-ı telakki itibariyle heyet-i mecmuası meslek tahrir ve tefekkürü henüz takarrur etmemiş bir genç, daha doğrusu ve nevheves ruhu izhar eden ve artık sahilinde yabancı, mütehalif, perişan birçok halat-ı hissiyenin tercümanı olana şu mecmuaya Güft u Gu ünvanı verilmiş ve ismin delaleti kani olunarak münderecat-ı esere dair izahata lüzum görülmemiştir."⁶¹

An'anat, Güft u Gu, Şarkdan Garbtan, Şair Arkadaşlar başlıkları altındaki bu şiirlerde bir konu, muhteva, şekil ve yapı çeşitliliği dikkati çekiyor. Fikri zemini güçlü ve zengin olan şair, memleket sevgisi, aşk, kadın gibi konular ele alır.

An'anat başlıklı bölümde, memleket ve vatan sevgisini yüreğinde hisseden gür erkek sesi duyuyoruz; milli bilinci ve şuuru gelişmiş Türk insanının efsanevi sesi... İçinde bulunulan buhranın, çöküntünün ve yaşanan sıkıntıların sebebini ve çözümünü arayan ve bir şeyler yapmak sorumluluğunu yüreğinde hisseden şair, kitaptaki ilk 12 şiirde bu milliyetçi duygulara ram olduğunu gösterir;

"Kan yatarken bunca yıl sabreyledik
Kaldı millet bir deri ile bir kemik
Elverir artık ihanet, kahbelik
Şimdi koşmazsak senin imdadına
Lanet olsun ey vatan evladına"

(Rumeliye, G.G., s. 15)

"Herkes yaşıyor bunda tefahür yeri var mı?
Makbül olan ölmüş iken insan yaşamaktır"

(Fedakaran-ı Hürriyet İçin, G.G., s.

37)

⁶⁰ M. Mehmet Behçet Yazar, a.g.e. s. 203.

⁶¹ İ.A.G., G.G., s.1

Güft u Gu başlığı altında yer alan 46 şiir ise, tema bakımından çeşitlilik görülür. Konu sıkıntısı çekmeden tabiatın sosyal hayata (Otomobil Geçerken, s.62),(Kalemde, s.89); sevgilinin gözlerinin, dudaklarının, ellerinin, sesinin vb. tasvirinden geçmişe ait hatıralara (Bir Yad-ı Siyah, s.54) , (Hazin Bir Hatıra, s.75), (Gözler, s.157) ,(Dudaklar, s.164), (Senin Sesin, s.131); yalnızlık anlarının serzenişlerine (Hasta İken, s.129) kadar farklı konularda duygularını dile getirir;

"Gurubu pe severim çünkü hüzne aiddir.

O şems-i garbı her gün selamlıyor nazarım
Zuyül-ı zer-i perişanı toplayıp dökerek"

(Semaya Dair, s.102)

"Göründü hande-yi hayret bütün dudaklarda
Koşardı peşine herkes görüp sokaklarda
Kıyam eder gibi garbın deha-yı sana'atına"

(Otomobil Geçerken, s.63)

"Tebessümün neye benzer bilir misin güzellim ?

Ni inkişaf-ı zevahir, ne infıla-i fecr
Evet bu şeylere hiç benzemez fakat o nedir
Ki canlanır hep anınla bütün sönen emelim"

(Dudaklar, s.164)

Şair Arkadaşlar bölümünde ise romen rakamıyla ayrılmış 6 bölümde, Tahsin Nahit, Cenap Şehabettin , Emin Bülent, Orhan Seyfi, M. Akif Ersoy, Fuad Köprülü gibi devrin tanınmış ve kendi dostu olan şairlerini ve şiirlerini anlatan ifade eder;

"Tulu edip ser-i ahmerle afak-ı atıye
'Emin' imiş açaca şiire bir sabah-ı cedit
'En az ümid olunan yerde en kavidir ümid.'"

(III- (Emin Bülent), s.193-194)

"Fakat bakın ne diyor nutk-ı mu teriz; sen ey
Terennümat-irübabi olan büyük şair !
Rübabi çalmak için yapmamıştı "Fikret Bey""

(IV-(Orhan Seyfi), s.195-196)

Şarkdan Garb'tan başlıklı bölümde ise, Ömer Hayyam Sully Prudhamme, Victor Hugo, Musset, Leon Mani, Eugene Manuel, Eugene Serip ve Xavier gibi doğu ve batı kültürünün tanınmış şairlerinin şiir tercümeleleri vardır. Kitabın tek baskısı 1328'de Trabzonda İkbâl Matbaası tarafında 237 s. olarak yayımlanır.

2- Çocuk Şiirleri

Çocuk Şiirleri kitabında yer alan 20 manzumede şair, geleceğin mimarı olarak gördüğü çocukları milli, insani özelliklerle bezemeye ve onlara iyi insan, dürüst bir vatansever ve bilinçli bir Türk olma yollarını göstermeye çalışır. Şair Çocuk Şiirleri'nin önsözünde ailelere ve öğretmenlere seslenerek, görevlerini hatırlatır; önemli noktalara dikkat çeker;

"Bir heyet-i içtimaiyyeye mükemmel bir adam bahşetmek; bir telif-i muazzam ihda cylemekten daha müfid ve kıymetdar bir hizmet olduğuna nazaran bir milletin vazifesini bi hakkın tanıyan ebeveyn ve muallimini o milletin en büyük müellifidir.

Bir ordu, büyü bir inkılab-ı siyasi vücuda getirebilir; fakat onu efkar ve temayülata ilka etmek, halkı inkılabdan beklenen netayic-i mesüdeye kavuşturmak vazifesi şüphesiz ebeveyn ve mualliminindir.

Atalarımız, "Ağaç yaş iken eğilir" demişler. Terbiye-i esasiyesinin meylini tebdil kolaylıkla kabul olmayan şebab hazırdan ziyade memleketimizin ümid-i atışı beşiklerde, ibtidai sıralarındadır(...)

Şu halde çocukların kendileri ve vatanları için nafi bir uzuv olabilmelerini temin hususunda birinci ve en mühim müessir ebeveyn ve sonra muallimindir."⁶²

Gövsâ aynı yazının devamında, bu kitabı niçin yayınladığını belirtir; "Ben büyük bir tecrübe neticesinde anladım ki bir elifba kitabı, küçük bir kıraat yazabilmek büyük bir iktidara, büyük saye muvakkıftır ve bunların vücuda getirmek memleketimiz için cesim bir kitap yazmaktan ziyade kestirme ve müfik bir hizmet olur. Lakin bu nazife tecrübe görmek muktedir. Muallimlere ait ve layık; benim şu küçük risale ile ümid ettiğim hizmet ise onlara nisbetle gayet ehemmiyetsizdir."⁶³

1911'de yapılan ilk baskı ile cumhuriyet döneminde yapılan son baskısı arasında gerek şiirlerin tertibi ve gerekse bazı şiirleri çıkarılması gibi değişiklikler yapılmıştır. Eski harflerle yapılan baskılarda ilk şiir "Allah Sevgisi"dir. Yeni harflerle yapılan son baskıda ise ilk şiir, diğer baskılarda adı "Osmanlı Bayrağı" olan fakat Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu ile tashih edilen "Türk Bayrağı" adlı şiirdir. Ayrıca Cumhuriyet öncesinde yapılan baskılarda bulunan "Din", "Padişah", "Milletin Derdi", "Ertuğrul'un Büyüklüğü", "Mithat Paşa", "Millet Şarkısı", "Nâmı Kemal", "Muhtar Bey" başlıklı şiirler son baskıda yoktur. "Mum" ve "Kurtuluş Kavgası" başlıklı şiirler ise önceki baskılarda yoktur, son baskıda vardır.

Gövsâ kitabın 2. baskısının önsözünde (İstanbul 1912) kitabı, yeğeni Hadi'ye ithaf ettiğini belirtir; "Sevgili Hadi/ Şu mini mini kitabı sana ithaf ediyorum. Çünkü içindeki manzumelerin hemen hepsini senin his ve fikrinle, yine senin için yazmıştım, kelimeleri

⁶²-İ.A.G., Çocuk Şiirleri, Kanaat Kütüphanesi, İstanbul 1911, s. 3-5

⁶³-İ.A.G., Çocuk Şiirleri, a.g.e., s.3-5

benim olsa bile, manası, ruhu senindir. Eğer bir kaç yavru arkadaşın da bundan istilâde edebilirse bundan ziyade sevinmek sana aittir."

Ahenge, şekle özel bir itina gösterilen şiirler içinde Gövsa'nın oğlu Mustafa İlham ve kızı Neşide'ye ithaf ederek yazdığı manzumeler de vardır. "Mum" şiirini kızı Neşide'ye, "Rüzgarlar" şiirini ise oğlu Mustafa İlham'a ithaf ederek kaleme alır;

"Güzel değil mi bak kuzum
Sevinçle çarpınan şu mum
Vücudu tertemiz, beyaz
Yüzünde ayıbı yok biraz"

(Ç.Ş., s.18-19)

"Oğlum, sen de her rüzgardan
Hile sezme, kuvvet kazan"

(Ç.Ş., s.33-37)

Çocuk ruhunun, çocuk zevkinin okşanışı halindeki mısralarda Türkçe'nin sade ve ahenkli olarak kullanılışı, çocuğa ulaşabilme endişesinden kaynaklanır. Eser eğitimci bir şairin çocuğun dünyasına doğan mirasıdır;

"Düşman gelir, vatan kopar, hep buralar dağlanır;
Dumanı yok ocaklarda sessiz sessiz ağlanır"

(Milletin Derdi, Ç.Ş., s.10)

Kitabın 5 Baskısı yayınlanır;

- 1.Baskı, Kanaat Kütüphanesi, İstanbul 1911, 60 s.
- 2.Baskı, Matbaa-ı Ebüzziya, İstanbul 1911, 61 s.
- 3.Baskı, Matbaa-ı Amire, İstanbul 1916, 82 s.
- 4.Baskı, ütüphane-i İslam ve Askeri İkdâm Matbaası, İstanbul 1920, 78 s.
- 5.Baskı, Kanaat Kütüphanesi, (Basım yeri ve yılı yok), 62 s.

3- Çanakkale İzleri

Çanakkale izleri kitabındaki manzumeler, milliyetçi bir ruhun harp meydanlarındaki duygusal, tarihi ve şuurlu gezintileridir.

İlk baskısı eski harflerle olan bu kitabın 2, 3 ve 4. baskıları yeni harflerledir. Sade bir Türkçe ile yazılmış ve "milletimizin askerlik ve kahramanlı tarihine ait hatıralar ve heyecanla terennüme çalışan" bu şiirler, savaşın acımasız havası içindeki amansız mücadelenin yapıldığı günlerin anlatımıdır.

Gövsâ, edebiyat eğitimi için gittiği İsviçre'de pedagoji eğitimi yaparken, askerliğini yapmak üzere yurda döndüğünde, kendini Çanakkale harp sahasını gezip görmek ve intibalarını anlatmak üzere teşkil edilen heyetin içinde bulur. Heyetin oluşturulma sebebini şairin ilk ve baskının önsözündeki şu ifadelerden öğreniyoruz; "...Edebiyat ve

nefis sanatlar müntüsiplerine Çanakkale harp sahaları ziyaret ederek hasil edecekleri tahassüsleri halka ve gelecek nesillere anlatmalarını teklif ediyordu. Kılıcın kaleme ve bütün sanat vasıtalarına yaptığı bu rehberlik, ulvi olduğu kadar samimi idi"⁶⁴

Çanakkale ziyareti ve Çanakkale İzleri kitabının değerlendirmesini ise, yine şair yapıyor; "Çanakale müdafaa sahnesi dimağ ve asabım üzerinde pek ciddi ve pek derin izler bıraktı. Bu itibarla "Çanakkale İzleri"nin sanattan, nasibi azsada samimiyetten hissesi çoktur"⁶⁵

"Gönülde taliin açtığı sızı,
Kadere bıraklık anayı, kızı
Felekte nasılmış Türk'ün yıldızı
Remlatıp kumlukta fal yapacağız"

(Asker Ağzından, Ç.I., s.47)

"Ey asker, yararı gördüm apaçık
Çoğaldı gönlümün kederi, yası
O yiğit cehreni dağıtmış yazık
Bir melün düşmanın vahşi bombası"

(Yaralının Derdi, Ç.I., s.63)

Bu ziyaretten kitapla dönen tek sanatkar İbrahim Alactin'dir. Mehmetçiğin gönlünü, sevdasını, umutlarını anlatan şair, kitabı, Tanin gazetesinde neşredildiği şekiliyle okuyup beğendiğini söyleyen "Anafartalar'ın müebbet kahramanı" Mustafa Kemal Atatürk'e ithaf ederek neşreder.⁶⁶

Kitapta yer alan 17 şiirde, "alemin en saf ırkı", "insanlığın en samimi aşığı" olarak nitelendiği Türk'ün neler yapabileceğini, vatan mücadelesini/ savaşı düğüne /şenliğe dönüştüren gizli gücünü ifade eder. "Asker Ağzından" şiirinde temiz, mert yürekli Osmanların torunu olan Mehmetçiğin destani yönüne işaret eden şair, Çanakkale'deki Türk ruhunu mitoloji bir kimliğe sokar;

"Taşından kanlarla silerek pası
Yurdu yakut gibi mal yapacağız
Sahilde ölürsek mavi atlası
Kumlardan türbeye şal yapacağız.

Kıvrıp ocansız bileklerini
Kaçırıp İngiliz bebeklerini
Ürkütüp kafirin sinelerini

⁶⁴-I.A.G., Ç.I., a.g.e., s. 2

⁶⁵-I.A.G., Ç.I., a.g.e., s. 8

⁶⁶-I.A.G., Acılar,, a.g.e., s. 13-15

Şu Arıburnu'nda bal yapacağız"

(Asker Ağzından, Ç.I., s.47)

Eserin son kısmında ise "Sulh ve Harp" isimli bir perdelik tiyatro eseri yer alır. Merih ve Zühre ile Tarih arasındaki konuşmalardan ibaret olan eserde aruzun muhtelif vezinleri kullanılarak dramatize şiiri formunun yakalandığı görülür;

"SULH: Bir sözüm var Merih, geçme, dur biraz

HARP: Çabuk söyle zira ordular durmaz

SULH: "İnsaf et elverir, dursun bu akın

HARP: "Dursun mu ? Bu sözü tekrardan sakın"

(...)

TARİH: Dinle beni kızım, zira

Şahit oldum asırlara

İnsanların sergüzeşti

Hep önümden geldi geçti

(...)

Muharebe bir afettir,

Bu türlü sü ibadettir."

(Sulh ve Harp, Ç.I., s. 81-92)

Çanakkale İzleri eserini bir bütün olarak değerlendiren İsmail Habib Sevük; "Bu mahviyet onun sanatındaki asıl meziyeti ifşa etmektedir. İyi samimiyet kötü sanata her vakit tercih olunur. Çok temiz ruhlu İbrahim Alaettin'in rüçhanı da burada olsa gerek"⁶⁷ diyerek, eseri ve şairinin gayesini ortaya koyar.

1.Baskı, Marifet Matbaası, İstanbul 1926, 83 s.

2.Baskı, Türkiye Matbaası, İstanbul 1932, 75+1 s.

3. ve 4. Baskı, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Ankara 1989,1993,

Marifet Matbaası İst- 1926, 83 s. Türkiye matbaası, İst-1932, 75+1 s, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Ankara 1989,1993 olmak üzere 4 baskısı yapılan

B-MANZUM-NEŞİR KARIŞIMI ESERLERİ

4- Söz Oyunları

Söz, sanat ve fikir oyunlarından oluşan ⁶⁸ bu eser, "Edebiyatı zekanın en asil oyunu"⁶⁹ olarak tanımlayan Gövsa'nın zekasının bütün inceliklerinin ve kıvraklığının dile gelişidir.

⁶⁷ İsmail Habib Sevük, Avrupa Edebiyatı ve Biz, Remzi Kitabevi, İstanbul 1940, s. 561

⁶⁸ Halit Ziya Uşaklıgil, "İki Kitapçık", Sanata Dair III, s.136-137

⁶⁹ İ.A.G., Acılar, a.g.e., s.11

Üslup denemelerinin, zeka oyunlarının, mizahi/ alaycı anlatımın ve sosyal tenidin en çarpıcı örneklerini nazım ve nesir olarak bu eserde toplayan Gövsa'nın "Söz Oyunları"ndan bir kaç örnek verelim;

"Resmin en canlısı hür fırçada bir renk oyunu,
Musiki sesle hevesten doğan ahenk oyunu"

(Söz Oyunları, s.3)

"Fikir hayatı olanlar için kalem, eşyadan biri değil, azadan biridir. Hem de parmaktan üstün ve başa yakın bir uzuv... Dil sözü kulaklara veriyor, kalem uzaklara.."

(Kalem, s. 5)

"Deniz, bütün dünyayı kavrayan ve çerçeveliyen bir unsurdur, kadın gibi, kadın, en yumuşak, fakat en çetin bir kuvvettir, deniz gibi."

(Deniz ve Kadın, s.7)

"Her kitaba bağlanana her kazığa bağlıyabilirsiniz.

(..)

Çok fazla yazan ukala oluyor, çok fazla okuyan budala

(..)

Kalem insanı yaşatmaz. Yenmez ki yaşatsın"

(Okumaya, Yazmaya Dair, s.16-17)

"Renkler onda, sesler onda, hareket ve hayat ondadır. (..) Herşeyin anası, genişliğin, sonsuzluğun manası deniz !"

(Denize Serenat, s.80)

"Dünyayı verme oğlum, esirgemem ben senden
Benim otuz sekizi paylaşalım istersen !"

(Libido, s.33)

"Kağıt hiç şüphe yok ki, fazla iptidai, lakin pek manalı bir şeydir. Acaba vasıtaların en gerisi midir, yoksa en idcali mi ? Bu hususta kati bir hüküm vermek bence güçtür."

(Kağıt, s.64)

Kitabın tek baskısı Yedigün Neşriyatı, İstanbul 1941, 93+(3) s. 'dir.

5- Acılar

Tayaf mersiyesini ve o müstesna insana ait bazı hatıraları, memleketimize çeşitli sahalarda hizmet etmiş insanlar için yazılmış yazıları ihtiva eden Acılar kitabının 2. baskısı Mustafa İlham Gövsa tarafından "İbrahim Alaettin Gövsa İçin Duyulan Acılar" başlıklı Gövsa'nın ölümü üzerine çeşitli gazete ve dergilerde yayınlanan yazıların eklenmesiyle çıkarılır. Edebiyat tarihimiz açısından yazarlarımızın biyografilerinin aydınlatılmasında kaynak niteliği taşıyan bu esere, Halil Nihad'a ithaf edilen "Kördüğünü" şiiriyle başlanır;

"Yürürüm anlamadan bastığımı, gördüğümü

Dolaşır zihnime ömrün ezeli kördüğümü"

(Kördüğüm, s.7)

Eserdeki 2. şiir ise Atatürk ölmeden onun için yazılmış ilk ve son mersiyesidir; "Tavaf günü dediğim o mavi gözlerin bir asuman gibi söndüğü sabahtan bir öncesidir. O zaman Maçka Palas'ta oturuyorduk. Akşama doğru dışarı çıktığım zaman kara haberin kuvvetli şayiasıyla sarsıldım."⁷⁰ sözleri ile Atatürk'ü kaybetmenin acısını yüreğinde hissederek şair "Tavaf"ın her mısrasında bu büyük acıyı dile getirir; hem de daha o büyük insanın ölümünü beklenirken;

"Karşımda servilik ve gurubun vuran alı
Göklerde şimdi Çankaya'nın şanlı kartalı...
(..)
Ölmez evet gönüllere heykel kuran atam
Lakin nedir içimdeki payansız inhidam."

(Tavaf, s.9-10)

"Kördüğüm", "Tavaf", "Onu Düşünürken", "Bir Avuç Toprak", "Hamid'in Toprağı Başında", "Bence Hayat", "Mecdi'ye", "Salah'a", "Kervan Sesi Uzakta", "Oğluma" başlıklı metinler manzum diğerleri ise nesirdir. Edebi çevresinde sevdiği ve saydığı, kendisi için önem arz eden sanatkarların bir değerlendirmesi olan bu yazılar, edebiyat tarihi açısından önemli belgelerdir.

76-109 sayfalar arasındaki II. baskıya eklenen "İbrahim Alactin Gövsa İçin Duyulan Acılar" başlıkla bölümde ise, onbeş fikir adamının Gövsa'nın ardından yaptığı değerlendirmeler yer alır.

Eserin iki baskısı vardır;

1.Baskı, Yedigün Neşriyatı, İstanbul 1941, 52+(3) s.

2.Baskı, Ajans Türk Matbaası(Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları), Ankara 1966, 110 s.

⁷⁰J.A.G., Acılar, a.g.c., s.11

C-EĞİTİM İLE İLGİLİ ESERLERİ

6-Ruhiyat ve Terbiye

1918 yılında Sudi kitaphanesi ve 1929 yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından İstanbul Devlet Matbaası'nda basılan eser, 123 sayfa ve 20 fasıldan meydana gelir. Kitabın üzerinde "Köy muallim mekteplerine mahsustur" yazısı bulunmaktadır. Eser, ilk gençlik yıllarının "ruhiyat" ve "terbiye" tetkiklerinden bahseder. Bizim insanımız, bizim toplumumuz ve çocuklarımızı incelenir.

Eser "Çocuk Ruhü" adlı eser için yapılan bir ön hazırlık niteliği taşır.

7- Çocuk Ruhü

Uzun yıllar İlköğretmen okullarında ders kitabı olarak okutulan bu eserde İbrahim Alactin, psikoloji ve eğitim ilişkileri üzerindeki düşüncelerini belirtir. Eserin önsözünde: " İlk önce Eğitbilimin (Pedagoji) öğretmenlik ve öğretmenlik mesleğinde onun pek çok yardımlarını görüyoruz. Bahçıvan yetiştireceği fidanların ihtiyaçları hakkında bilgilere, sahip olursa, emeği elbette daha verimli olur. Onun gibi eğitim bilimci ve öğretmen de kendisine emanet edilen çocukların, gençlerin zekaları, duyguları ve hareketleri üzerinde iyi ve faydalı etkiler yapabilmek, için insan ruhunun, hele çocuk ruhunun nasıl işlediğini bilmek ihtiyacındadır"⁷¹ diyerek, eserin önemine dikkat çeker. Eserdeki eğitsel önerilerden bazılarına bakalım;

" Bu hususta dikkat eğitimi, aile kucagından ve beşikten başlayacaktır. Çocukların görme, işitme, dokunma vs. gibi duyularının iyi işlemesine, eşyayı iyi tanımalarına yardım etmek dikkat eğitimi demektir. Dikkat, vasıtasıyla eğitim bahsine gelince dikkat hakkında ruh bilindeki bilgileri daima hatırdta bulundurmanın çok faydalı olacağını söylemek gerekir." (s.60)

"Cinsellik ve aşk özleminin çevresindeki önemli ve nazik eğitim meseleleri öteden beri eğitimbilim kitaplarıyla okulların süsmakla geçirdikleri konulardır (..) Her aile evladının ten, zeka ve karakter baimlarından selameti için cinsel eğitim işini ayrıca ve önemle düşünmeli, her okul, öğrencilerini bu bakımdan etkili bir göz altında bulundurmalıdır." (s.243)

"Estetik eğitiminin en zengin olanı çocuğa bilinçsiz bir halde etki yapandır. Şu halde en fakir evlere varıncaya kadar iyi zevkin ve güzellik ihtiyacının isteklerini yaymaya uğraşmalıdır. Okulu yeşillikle ve çiçekle kuşatmaya çalışınız. Sınıfları az; fakat güzel resimlerle süsleyiniz. Sınıf tabloları düzeye (seviyeye) göre olmalı ve mümkünse yılda bir,iki defa değişmelidir. (..)

Çocuklara okutacağınız ve ezberleteceğiniz manzumelerin ayak (kafiye) bakımından fazla ahenkli olmasına, fikir ve imgelem noktasından yaşlarıyla uygun bulunmasına dikkat ediniz." (s.306)

⁷¹ I.A.G, Çocuk Ruhü, VIII baskı M.E.B.Y., M.E.B.B., 1952, s. 2

Sade, akıcı bir dille yazılan eser, 3 bölüm ve 226 başlık altında incelenmiş ilk psikoloji yayınlardan biri olarak 8 baskısı yapılmıştır;

1. Baskı, Milli Matbaa, Türkiye Cumhuriyeti Neşriyatı, İstanbul 1926, 484+1 s.
2. Baskı, Devlet Basımevi, İstanbul 1927, XI + 475 s.
3. Baskı, Devlet Matbaası, İstanbul 1931, IV + 480 s.
4. Baskı, Cumhuriyet Kütüphanesi, İstanbul 1937, 525 s.
5. Baskı, Maarif Basımevi, İstanbul 1943, 319 s.
6. Baskı, Milli Eğitim Bakanlığı Basımevi, İstanbul 1946, XI + 319 s.
7. Baskı, Milli Eğitim Bakanlığı Basımevi, İstanbul 1950, X + 319 s.
8. Baskı, Milli Eğitim Bakanlığı Basımevi, İstanbul 1952, X + 319 s.

8-Çocuk Psikolojisi

İstanbul'da 1940 yılında Maarif Basımevinde Öğretmen okulu kitabı olarak yayınlanan eser 64 sayfa olup psikoloji konularını işleyerek, bunların eğitim açısından değerlendirmelerinin yapıldığı psikolojik bir yayındır. Sade ve güzel bir dille yazılan ders kitabı miteliğindeki eser öğretmen okullarında ders kitabı olarak okutulmuştur.

9-Tedrici Kelime Usulü İle Sevimli Alfabe

1925 yılında toplanan "İlk Mektep Kitapları Tedkik Komisyonu'nun elifba kitapları hakkında hazırlanmış oldukları raporda yer alan tesbit ve tekliflerin etkisi doğrultusunda bir alfabe kitabı hazırlayan Gövsa'nın bu kitabı, 14 Haziran 1926 tarihli Maarif Vekaleti Talim ve Terbiye Dairesi'nin 17/817 nolu kararıyla okullara ders kitabı olarak kabul edilir.⁷²

Kelime usulü ile okuma yazma öğretme yolunu seçen Gövsa, Türk eğitim sisteminde bir ilke imza atmış olur. Çocuklara eşyayı öğretirken kendilerine en yakın olanadan başlayan psikoloji metodunu, okuma yazma öğretirken kullanır, yani çocuğu kendine en yakın bulduğu kelimeyle tanıştırır. 66 meydana gelen kitap, eğitim ve öğretim aracı olarak, hem zamandan hem de çocukların zihni kudretlerinden tasarruf edilmesi yoluyla ilköğretim alanında önemli bir ilerlemenin sağlanmasında da etkili olmuştur.

Kitabın 5 baskısı yayınlanır;

1. Baskı, Kanaat Kütüphanesi, İstanbul 1925, 71 s.
2. Baskı, Kanaat Matbaası, İstanbul 1926, 77 s.
3. Baskı, Kanaat Kitaphanesi, İstanbul 1927, 77 s.
4. Baskı, Kanaat Kitaphanesi, İstanbul 1928, 77 s.
5. Baskı, Türk kitapçılığı L.Ş., İstanbul 1932, 56 s.

10-Bedii Terbiye

Resimli Gazete tarafından Tanin matbaasında İstanbul'da 1922 yılında 95 + (1) sayfa olarak yayınlanan eserin önsözünde; "Zevk-i selim ile sanat aşkını halkımızın her

⁷²-İ.A.G., Tedrici Kelime Usulüyle Sevimli Alfabe, Kanaat Matbaası, İstanbul 1925, (Önsöz)

tabakasında neşir ve tamim etmek için öteden beri çalışan Resimli Gazete, İbrahim Alaettin Bey'in bu mevzuya aid memlekette ilk defa vücuda getirilmiş olan şu ciddi ve kıymetli eserini neşretmekle milletin terbiye-i umumiyesine ehemmiyetli bir hizmet ifa ettiği kanaatinde dir."⁷³

"Bedriyat" ve "Bedii Terbiye" gibi o zaman türüyesi için yeni ve ilginç olan bu konuları, 9 konu başlığı altında ele alarak inceleyen yazar, bilhassa çocuk edebiyatı ile ilgili önemli açıklamalar yapar.

11-Terbiye Tarihi

İbnülemin Mahmud Kemal İnal, Son Asır Türk Şairleri isimli eserinde, İ. Alaettin'in bu isimde bir kitabının basılmakta olduğunu haber verir, ama bu eser hakkında başka bilgi yoktur.

D-TERCÜMELERİ

12- Hayata Atılırken Her Genç Neler Bilmeli

13-Otuz Yaşından Sonra İnsan Neler Bilmeli

İlk tercüme eser, resimli Gazete tarafından 1925 yılında, İstanbul'da 32 sayfa ve ikinci eser ise, Tanin matbaasında Resimli Gazete Neşriyatı olarak İstanbul'da 1925 yılında 32 sayfa olarak yayınlanır.

14- Çocuklarda Zeka Ölçüleri

Alfred Binet ve Dr. Simon'dan çeviri olan bu eser, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanmıştır. 1. baskısı 1912 yılında Matbaa-i Amire yayınları arasında (3) 68 + sayfa ve 2. baskısı 1931'de İstanbul Devlet matbaasında 75 sayfa olarak basılır. 3 ile 15 yaş arasındaki çocukların zeka ölçüleri ile ilgili çalışmalara yer verilmiştir; çeşitli resim ve şekiller de bulunur.

15- Çocuk Kalbi

Edmondo de Amicis'in aynı adlı eserinin çevirisinin ilk baskısı Suhulet Kütüphanesi'nde 1926 yılında 360 + (8) sayfa olarak ve 2. baskısı ise 1930 yılında aynı basımevinde yayınlanır.

16- Hayatım ve Asarım

Henri Ford'un eserinden yapılan bu çeviri 1926 yılında yayınlanır. Basım yeri ve yılı belli değil.

17- Jan-Mari

⁷³-İ.A.G, Bedii Terbiye, Tanin Matbaası, İstanbul 1922, s. 2

Andre Theuriet'in eserinden Bir perdeli Facia-i Hissiyeye adı altında Trabzon'da 1329'da ikbal matbaasında yayınlanan 48 sayfadan oluşan bir tercümesidir.

18- Victor Hugo'nun Dram ve Hikayeleri

Dram ve hikayelerinden 15 eserin tercümesi, özet 600 sayfalı bir cilt teşkil edecek şekilde yayına hazırlanmış fakat yayınlanamamıştır. Bu yayına hazır metin, oğlu Mustafa İlham Gövsa'da bulunmaktadır.⁷⁴

E-ANSİKLOPEDİK ESERLERİ

19- Elli Türk Büyüğü

Eserin önsözünde Gövsa, kitapta isimleri geçen elli yüksek çapta yetişmiş Türk büyüğünün nasıl seçildiğini şöyle belirtiyor: " Biz, milli kültürün asgari derecesi için buradaki simaları, tanınmanın zaruri bulunduğu kaniiz onlar büyük Türk tarihi içinden rastgele hatırlanmış isimler değildirler. Hepsi ayrı ayrı itina ile seçildiler"⁷⁵

Atilla, Farabi, Gazneli Mahmut, İbn-i Sina, Alp Aslan Cengiz Han, Celalattin Rumi, Osman Gazi, Yunus Emre, Timurlenk, Yıldırım Beyazıt, Fatih Sultan Mehmet , Hüseyin Bayara, Yavuz Sultan Selim, Barbaros Hayrettin, Piri Reis, Fuzuli, Kanuni Sultan Süleyman, Kılıç Ali Paşa, Mimar Sinan, Sokullu Mehmet Paşa, Baki, Nef'i, Katip Çelebi, Köprülüzade Fazıl Ahmet Paşa, Nabi, İbrahim Müteferrika, Nedim, Mütercim Asım, Dede İsmail Efendi, Büyük Reşit Paşa, Fuat Paşa, Ali Paşa, Ahmet Vefi Paşa, Mithat Paşa, Şinasi, Gazi Osman Paşa, Namık Kemal, Hamdi Bey, Abdülhak Hamit, Tevfik Fikret Mehmet Akif, Ziya Gökalp, Atatürk, İsmet İnönü, Fevzi Çakmak ve Mehmetçik Türk tarihi içindeki yerleri ve önemleri ile bu eserde değerlendirilir ve tanıtılırlar.

Eseri süsleyen tablolar ünlü ressamımız Münif Fehim'nin fırçasından çıkmıştır.

Türk tarihinin elli meş'alesinin tanıtımı vesilesiyle panoramasının çizildiği bu eserin 4 baskısı çıkmıştır.

1. Baskı, Yedigün Neşriyatı, İstanbul y.t.y., 50 s.
2. Baskı, Yedigün Basımevi, İstanbul y.t.y., 101 s.
3. Baskı, Yedigün Neşriyatı, İstanbul y.t.y., 54 s.
4. baskı, Yedigün Basımevi, İstanbul y.t.y., 52 s.

20- Kaşifler ve Mucitler, Hayatları ve Eserleri

Keşif ve icat aleminin en bariz şahsiyetlerini hayatları ve eserleriyle tanıtan eserin, tek baskısı Yedigün Matbası'nda 56 sayfa olarak yayınlanmıştır; yayın tarihi belli değildir.

⁷⁴ M. İlham Gövsa, a.g.g.

⁷⁵ İ.A.G., Elli Türk Büyüğü, İstanbul y.t.y., s.1

"Her keşif ve icat, insan zekasının bir tekamül merhalesi oldu"⁷⁶ diyen Gövsa, Tales, Pisagor, Hipokrat, Arşimed, Batlamyos, Cabir, Ebubekir Razi, İbn-i Sina, roger Bacon, Guttenberg, Kristof kolomb, Koperni, Ambruvaz Pare, Galile, Kepler, Harvey, Dekart, Hyghens, Newton, Papen, Büffon, Künyo, Langranj, Mongolfilya Kardeşler, Lavuaziye, Volta, Jenner, Jaker Niyeps ve Dager, Amper, Stefenson, Frensel, Faraday, Darwin, Bessemer, Pastor, Zede, Bertlo, Maksvel, Ader, Hertz-Branly Markoni, Graham bell, Edison, Henri Ruvankarc, Lumiyer Biraderler, Aynstays gibi insan dehasının temsilcilerini tanıtmıştır. Beşeri zekanın küçük, fakat özlü bir değerler bütünü içine almıştır.

21- Meşhur Adamlar Ansiklopedisi

4 ciltlik bu eseri hazırlarken Gövsa, bakış açısını şöyle belirlemiştir; "Bir takım isimler ve şöhretler vardır ki onlara karşı bilgisiz ve kayıtsız kalmak, milli kültür veya umumi seviye noktalarından hiç de caiz olmaz"⁷⁷

Küçük yaşlardan itibaren Kıranbar, Dağarcık, Hazine-i Fünun gibi dergilerde rastladığı meşhur adamların hayatlarını defterine yazan Gövsa, bu çocukluk merakını aldığı eğitimlerin, edindiği mesleki tecrübelerin ışığı altında bilinçli ve dikkatli bir çalışma haline getirir.

22- Resimli Yeni Lügat ve Ansiklopedi

Gövsa bu eseri, 3. cilt 1563 sayfasındaki Lakerda maddesine kadar hazırlamış, onun vefatı üzerine geriye kalan kısım bir komisyon tarafından tamamlanmıştır. İskit Yayınları arasında İstanbul'da 1947-50 yılları arasında 3163 sayfa yayımlanmıştır.

"Bir kaç kişinin bile güç başaracağı bir esere başlarken ben bilgimin zenginliğine değil, ancak çalışma kabiliyetimin sonsuzluğuna güveniyorum" diyen İbrahim Alâettin, İnönü (şimdiki adıyla Türk) Ansiklopedisi için de hazırlıklar yapar; yazdığı 8-10 madde kabul edilmeyince istifa eder. Bu eser daha sonra bir komisyon tarafından yayımlanır.⁷⁸

23- Talebe Lügatı (Yeni Talebe Lügatı)

Eser 30.000 kelimelik Türkçe bir sözlüktür. 5 yıl içinde (1943-1949) beş baskı yapan eser edebiyat sosyolojisi açısından dikkate değer bir özelliktir. 5. baskının önsözünde Gövsa, "Muallim Arkadaşlarımıza" başlığı altında dil ve dilin ansiklopedisi olan sözlük hakkında açıklamalar yaparak, iyi bir sözlükte bulunması gereken niteliklere dikkat çeker;

⁷⁶- İ. A.G. Keşifler ve Mucitler (Hayatları, Eserleri) Yedigün Neşriyatı, y.t.y., 56 s.

⁷⁷- İ.A.G. Meşhur Adamlar Ansiklopedisi, C.1, Neşreden: Sedat Simavi, İstanbul 1933-1936, (Önsöz)

⁷⁸-M.İlham Gövsa, a.g.g.

"Yıllar önce bakımsızlıktan yolları kapanarak sularının çoğu yerin altına doğru sızan bir pınar düşünlünüz. Bu kaynağın kaçmış sularını yeniden yüze çıkarmak için uzun uzun emek harcamak gerekir. Öz Türkçe uğrunda çalışmamız da tıpkı buna benziyor. Son yıllarda değişmelerin pek çabuk ve çok olması da kaynağı bulmak uğrunda çalışmaları sürekli ve verimli oluşundan ileri geliyor. O kadar ki lügat kitaplarının her yeni baskısını bu değişmelere göre hazırlamak bile güçleşmiştir. Biz her zaman gençliğe layık bir arkadaş ve bir kılavuz olabilmesi için bir lügati daima yeni ve canlı bulundurmaya kaygısındayız."⁷⁹

Öğretmenlerin ve eğitimcilerin işini kolaylaştırmak endişesi ile titiz ve dikkatli bir tetkik sonucu hazırlanan eserin baskıları şunlardır:

1. Baskı, Kanaat kütüphanesi, İst, 1932, 861 s.
2. Baskı, Kanaat kütüphanesi, İst, 1932, 625 s.
3. Baskı, Kanaat kütüphanesi, İst, 1943, 937 s.
4. Baskı, Kanaat kütüphanesi, İst, 1949, VIII + 360 s.
5. Baskı, Kanaat kütüphanesi, İst, 1949, VIII + 360 s.

24- Yeni Türk Lügati

İstanbul'da 1930 yılında basılan bu eser, 22 + 1280 sayfadan ibaret olup, Harf inkılabı üzerine yeni harflere çevrilen ve düzenlenen mevcut lügatlerin bir aktarımıdır ve hazırlayan heyette Gövsa'da vardır.

F-BİYOĞRAFİK ESERLERİ

25- Freud

Gövsâ'nın eğitim biliminin müstesna ismi Freud'un hayatı ve çalışmaları hakkında hazırladığı bu eser, Sebât matbaası, İstanbul 1927, 13 sayfadır.

26- Fuzuli

Gövsâ kitabı Fuzuli'nin Peygamberimizin methine dair olan "Su" redifli kasidesinden alıntılarla başlar, meşhur "Şikayetname"si ile bitirir. Leyla ve Mecnun mesnevisi ve diğer şiirlerinden de örnekler alır. Fuzuli'nin hayatı, eserleri, dili, ilmi, aşkı... anlatılmaktadır. "Onun aşkı maddî değil, hatta şahsa ve meczu mütevccih değil tamamiyle ruhanidir. bizim divan şairleri arasında, hatta belki de bütün cihan şairleri içinde aşkı onun kadar müessir, asil bir surette terennüm eden yoktur.

Abdülhak Hamid, Fuzuli bana sevmediği öğretmiş hatta vaktinden evvel öğretmişti diyor. Ziya Paşa şeklen garip, fakat meşhur olan bir beytinde;

"Yanıkır o aşkın kitabı

⁷⁹-İ.A.G., Yeni Talebe Lügati, 5. baskı, Kanaat Kitabevi, İstanbul Nisan 1945, s.2

Nazmında kokar ciğer kebabı"

hükümünü veriyor. Tevfik Fikret Rübab-ı Şikeste'deki avengi tesavür arasında Fuzuli'yi aşkile teşhis etmektedir. Nitekim;

"Bu çehre, çehre-i gam, çehre-i muhabbettir,
Muhabbetin ona tesiri pür garabettir
Sever ve sevdiği hep dert, hep musibettir"
mısraları ile Fuzulinin aşkını tarif ediyor"⁸⁰

Kitabın tek baskısı Kanaat Kütüphanesi, Amedi Matbaası, İstanbul, 1932, 40 s.'dir.

27- Nabi

Klasik edebiyatımızın tanınmış simalarından Nabi'nin hayatının, eserlerinin tanıttığı bu biyografik çalışmada Gövsa, eğitimci yönünün etkisiyle Nabi'nin oğlu Ebülhayr Mehmet Çelebi'ye hitaben yazdığı manzum nasihatname Hayriye üzerinde yoğunlaşır; "Bu maksat oğluna ve dolayısıyla millet çocuklarına nasihatır"⁸¹ cümlesiyle Nabi'nin bu eseri yazış gayesini belirten Gövsa, onu ve eserlerini örneklerle değerlendirir.

28- Nedim

Nedim'in hayatı ve muhiti hakkında bilgiler verildikten sonra eserlerinden en güzel 150 den fazla beyit seçilerek olduğu gibi, veznine ve Nedim'in üslubuna müdahale edilmeden aktarılmıştır. Fakat, Farsça ve Arapça bazı kelimelerin, tamlamaların anlamları sayfa altlarında açıklanmıştır; Lale Devrinin de şahsi bir değerlendirmesinin yapıldığı kitap, Tevfik Fikret'in 1897'de Nedim hakkında yazdığı bir manzumeye sona erer. "Nedim yalnız sanat göstermek için yazı yazmış bir şair addedilmez. Şiirleri samimi hislerinin çıplak ve azade akislerini taşır. Kasideler bile şuh, zarif, ince ve aşıkane hayallerle doludur. Eski nazım neveleri arasında Nedim'in en güzel ve en muvaffakiyetli olan eserleri gazel ve şarkı vadisindeki yazılarıdır"⁸²

29- Nazif'ten Hamid'e Ahiretten Mektuplar

Bu eseri, Gövsa, 1927'de ölen Süleyman Nazif'in cenaze merasiminde, onun tabutunu takip ederken tasarlamıştır. İlk mektup Süleyman Nazif'ten Abdülhak Hamid'e yazılan mektubun (16. Kanunusani 1927), İ. Alaettin'in tarafından tashih edilmiş şeklidir. Bu mektup ilk defa Resimli Gazete'de neşredilir; "Bu mektubu ilk defa neşreden Resimli Gazete'nin haemi, daha mufassalına derece müsait değildi."⁸³ İkinci mektup 20 Haziran

80- İ.A.G., Fuzuli, Kanaat Kütüphanesi, Amedi Matbaası, İstanbul 1932, s. 14

81- İ.A.G., Nabi, Kanaat Kütüphanesi, Ahmet Sait Matbaası, İstanbul 1932, 45 + (3) s.

82- İ.A.G., Nedim, Kanaat Kütüphanesi, Amedi Matbaası, İstanbul 1932, 45 s.

83- İ.A.G., Naziften Hamid'e Ahiretten Mektuplar, Kanaat Kütüphanesi, Ahmet Sait Matbaası, İstanbul 1932, s. 5

1929 günü, Süleyman Nazif tarafından Abdülhak Hamid'e yazılan mektuptur. Bu her iki mektup da Süleyman Nazif üslubunda Hamid için yazılmış birer kaside niteliği taşıyor. İbnüllem'in Mahmud Kemal İnal, bu biyografik çalışmayı şöyle değerlendirir; "Süleyman Nazif Bey'in üslubunu takliden yazdığı bir makale her istediği tarzda yazı yazabileceğini ispat etmiştir"⁸⁴

Edebi bir hatıralar yumağı olan bu mektuplar aslında Gövsa, kaleminin gücünü beyan eden belgelerdir.

30- Ömer Hayyam

Ömer Hayyam'ı olduğu gibi bildirmek, tanıtmak ve tattırmak gayesini taşıyan eserde, Hayyam'ın hayatı, muhiti, fikirleri, felsefesi, karakteri, şiiri hakkında bilgiler verilir. Eserin sonunda Hayyam'ın rübailerinden seçilen bir kısım tercüme yer alır. Eser hakkında önsözde şu değerlendirme yapılır; "Onun hayatı hakkında elde edilmiş olan malumat ile eserlerinin umumi mahiyeti ve fikirlerinin en bariz vasıfları ile tanımış olmak medeni geçinen her genç ve her fert için ihtirazi mümkün olmayan bir irfan vazifesi, bir zevk ve iz'an borcudur."⁸⁵

31- Sabatay Sevi

"İzmirli meşhur sahte mesih hakkında tarihi ve içtimai tedkik tercümesi"⁸⁷ alt başlığı ile İstanbul'da Semih Lütfi kitapevinde yayınlanan bu esirin yayın tarihi belli değildir. 97 sayfadan meydana gelen eserde 17. asrın ortasında Türkiye'de büyük bir sosyal ve siyasi hareket meydana getirmiş ve yalnız Türkiye'de değil, bütün Avrupa'da dikkat çekmiş Sabatay Sevi'nin hayatı ve macerası anlatılır.

32- Süleyman Nazif

Trabzon İdadisi'nde edebiyat öğretmenliği yaptığı yıllarda Vali olan Süleyman Nazif'i edebi zevkini tekamül için sık sık ziyaret eden Gövsa, Onun temiz ahlakı, kuvvetli karakteri ve edebi hüviyetinden etkilenmiştir. 1933'de yayınlanan bu eser de Süleyman Nazif'in hayatı, eserleri, edebi fikirleri anlatılır. 9. bölümden oluşan eserin bölümlerinde şöyle bir düzenleme vardır;

1. bölüm: Süleyman Nazif'in şahsı ve hayatı
2. bölüm: Süleyman Nazif'in edebi mahiyeti
3. bölüm: Süleyman Nazif'in eserlerinin sırasıyla tanıtımı
4. bölüm: Süleyman Nazif'in eserlerinden seçmeler

84- İ. Mahmut Kemal İnal, Son Asır Türk Şairleri, a.g.e., s.94

85- İ.A.G., Ömer Hayyam, Kanaat Kütüphanesi, Amedi Matbaası, İstanbul 1932, s.6

87- İ.A.G., Sabatay Sevi, Semih Lütfi Kitabevi., İstanbul y.t.y., 97 s..

5. bölüm: Süleyman Nazif'in makaleleri
6. bölüm: Süleyman Nazif'in tefrika edilen yazıları
7. bölüm: Süleyman Nazif'in hususi mektupları
8. bölüm: Süleyman Nazif'in nükteleri hakkında tahlil ve 114 nüktesi ve fıkrası
9. bölüm: Süleyman Nazif'in üslubuyla İbrahim Alaettin'in kaleme aldığı ahiretten mektuplar

Eserin önsözünde "Süleyman Nazif'in edebiyatı makale, mektup, nükte ve kelime edebiyatıdır."⁸⁸ diyen İbrahim Alaettin, bu eser ile sevgisinin büyüklüğünü isbat eder.

33- Victor Hugo

1931 yılında İstanbul Devlet Basımevi'nde 186 sayfa olarak yayınlanan bu eser, büyük Fransız yazarının hayatı, eserleri, çalışmaları ve fikirleri hakkında titiz bir değerlendirmedir. Victor Hugo'dan bir çok tercüme yapan yazar, onun hakkında geniş çaplı bir araştırma-inceleme yapmıştır. Eserden aldığımız şu bölüm eserin muhtevası, dili, üslubu hakkında bize ışık tutacaktır; "Victor Hugo, ölümünden iki sene önce Auguste Vacquier bir vasiyetname bırakmıştır. Şairin son arzularını öğrenmek üzere onu açtılar. Vasiyetname'de şu satırları vardı:

"Fakirlere elli bir frank bırakıyorum

Mezarlığa fakirlere mahsus araba ile gitmek istiyorum.

Hakkımda hiç bir kilisenin ayin yapmasını istemiyorum.

Herkesin benim için dua etmesini istiyorum.

Allah'a inanıyorum !"

sadelik içinde bir büyüklük ifade eden bu vasiyetname, Hugo'nun bütün eserlerinde ifade etmekten fariğ olmadığı felsefi fikirlerine tamamen muafiktir."⁸⁹

34- Baki

İbrahim Alaettin'in Nabi için hazırladığı kitabın ilk sayfasında, yazarın eserleri sayılırken Baki adlı bulamadığımız bir eserden de söz edilir.

G-MİZAHİ ESERİ

35-Şen Yazılar

Akbaba, Zümrüd-ü Anka adlı mizah gazetelerine "Kıvılcım" imzası ile hikayeler yazan İ. Alaettin, bu hikayeleri Şen Yazılar adı altında toplayarak yayımlar.⁹⁰ 43 yazının yer aldığı kitabın önsözünde, Gövsa eserini şu şekilde değerlendirir; "Beni; bu kitabın

88- İ.A.G., Süleyman Nazif, Sühulet Kitabevi, İstanbul 1933, 290+6 s.(Önsöz)

89- İ.A.G., Victor Hugo, a.g.e., s. 178

90- İ.A.G., Şen Yazılar, Sühulet Kütüphanesi, İstanbul 1926, 285 s.

muhteviyatını yazdığım müddet zarfında "kalem safahat" yapmış addedenler bulunabilir. Ben bittabi bu fikirde değilim ve o fikirde olsaydım o yazıları toplayıp şimdi imzama ko-
neşretmezdim.

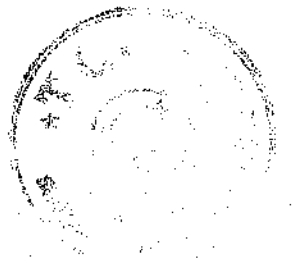
İnsanların gülme hassasından dolayı diğer hayvanlardan ayrıldıkları düşünülürse mizahı, hafifli ve şaklabanlıktan sayan ekşi yüzlü "ham ervah" kişilerin mertebesi anlaşılır. Bana göre mizah, ince olduğu kadar hürmete şayan bir iştir. Çünkü tebessüm üstündür. Elverir ki ölçülü ve edebi olsun. Ben bu mahiyeti muhafaza ettiğime kaniyim. Şayet istemeyerek tecavüz ettiğim noktalar varsa biraz da mevzuya ait ve tabii olan bu kusurun affını karilerimden beklerim.⁹¹

Şen Yazılar'daki yazıların bazılarının başlıklarına bakmak bile, İbrahim Alactin'in toplumumuzun o zamanki durumuna ayna tuttuğunu gösterir. Şöhretin Sırrı, Deniz Dedikosu, Kırkıncıdan Sonra, İyi Saatte Olsunlar, Tazeler Arasında, Yunan İşleri, Memurlara Müjde, Taşınmak ve Kaşınmak, Bilezik... adlı hikayelerde mizahi bir yaklaşımla bir çok konu birden vurgulanmaktadır.

Sosyal anlatımın sosyal tenkitçi sıfatıyla masaya yatırıldığı bu hikayeler, toplumun tahlilini edebi mizah çizgisinde görüntüler.

---

91. İ.A.G., Şen Yazılar, a.g.c., s. 89-93

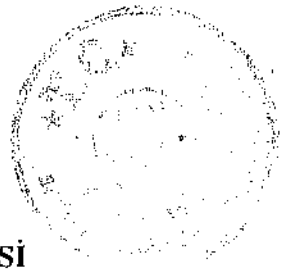

İKİNCİ BÖLÜM

ŞİİRLERİNİN YAPI VE

TEMA BAKIMINDAN

İN CELENMESİ

ŞİİRLERİNİN YAPI VE TEMA BAKIMINDAN İNCELENMESİ

I-ŞİİRLERİNİN YAPI BAKIMINDAN İNCELENMESİ

Edebiyat temel malzemesi dil olan bir güzel sanat dalıdır. Edebi eserde malzeme, muhteva ve forma bağılı olarak ferdi bir tarzda kullanınca üslup meydana gelir. Üslup eserin ve sanatkarın kimliğini ve varlığını ortaya koyan temel öğedir. Muhtevanın ifade ediliş şekli tek başına eserin ebedi olmasını sağlayamaz. Muhteva ve form ferdi bir üsluba, senteze ihtiyaç duyar. Muhteva-form-üslup biraraya gelince edebi eser oluşur.

Üslup, metnin bütününe hakim olan, eseri ve sanatkarı farklı kılan iç ve dış unsurlar bütünü olarak tanımlana bilir. Yapı, şekil ise ikinci planda kalır. Formun alt birimleri ise nazım şekli, nazım birimi, vezin, kafiye, redif.....v.s. dir.

Dilin unsurları olan kelime kadrosu, deyimler, ibareler, cümle ve mısra, mana sanatları, ritm ve armoni ferdi bir şekilde kullanıldığı zaman üslup oluşacaktır. Edebi eseri meydana getiren her birim sıralama ve ayırma olmadan bütünü oluşturan öğeler olarak belirli bir yere sahiptir.

Dil, dilin kullanımında ise üslubu belirleyen temel niteliklerin bünyesinde bütüne yani üsluba ulaşma gayesinin metodik sentezi vardır. Kelimedden cümle veya mısraya; mısradan nazım birimi, nazım şekli, vezin, kafiye ve redife; lafız ve mana sanatlarından ritm ve armoniye doğru gidişler söz konusudur. Zaman zaman bütünden parçaya dönüşler de dikkati çeker.

İbrahim Alaettin Gövsa, Türk dilinin inceliklerini ve yapısını eserinin bünyesinde yoğuran usta kalemlerimizden biridir. Herhangi bir edebi toplulukta fiili olarak yer almayan şair, yaşadığı ve edebi/fikri oluşumunun başlayıp geliştiği yıllardaki şahsiyetlerden etkilenmiştir. İlk manzum yazısı Musavver Terakki dergisinde babasının tashihi ile çıkan Gövsa, 1905-1906 yıllarından itibaren başlayan sanat hayatında farklı tarzlarda şiirler kaleme almıştır. Önce aruz daha sonra hece ve kısmen de serbest formlarda girmiştir. Dil, ifade şekil ve muhteva arasındaki tabii insicamın etkisiyle yenilenerek mısralaşmıştır. Kullanılan dil ile muhteva arasında paralellik dikkati çeker. İlk şiirlerinde aruzu ve terkipli ifadeleri kullanan şair, daha sonra açık, duru, yalın bir anlatımı tercih eder.

Şerif Aktaş üslubu -en genel anlamıyla- " ... tabii dilin imkanlarından, şartlarından bir ayrılma, bir şapma..." dolayısıyla da üslup incelemesi, "bu şapmanın, sebeplerini ve şartlarını belirli prensipler etrafında izaha"¹ çalışmak olarak tanımlanmaktadır. Üslup var olan dilin imkanları içinde dile yeni anlamlar kazandırmak yada dili şahsi bir tarzda kullanmak olarak da nitelenebilir.

¹-Şerif Aktaş, Edebiyatta Üslup ve Problemleri, Akçağ Yay., Ankara 1986, s.60

Gövsâ dili, şiir dili; gençlik dönemi şiirlerinden oluşan Güft u Gu kitabında (1905-1906) kullanılan dil, Servet-i Fünun neslinin kullandığı dile benzer. 83 şiirin yer aldığı bu kitabın önsözünde Gövsâ, "Gerek üslup ve gerek tarz-ı telakki itibariyle heyeti mecmuası meslek tahrir ve tefekkürü henüz takarrur etmemiş bir genç, daha doğrusu ve nevheves ruhu ishar eden ve artık sahibinde yabancı mütehalif, perişan birçok halat-i hissiyenin tercümanı olan şu mecmu'aya "Güft u Gu " ünvanı verilmiş ve ismin delaleti adolunarak münderecat-ı esere dair izahata lüzum görülmemiştir."² Sözleriyle, o dönemlerdeki üslubu ve dil özellikleri hakkında ipuçları verir. 10 Mayıs 1910 tarihini taşıyan bu önsöz, sanat hayatının ilk denemelerinde dilinin ağır, tertipli, divan şiiri geleneğinde olduğu fakat yer yer çok sade, açık olduğu dikkati çeker. Bu ilk şiirleri Türkçe'de yeni bir soluk olarak nitelenebilme gayesi vardır. Dili yeni sembol ve imajlarla yüklü olarak işleme gayretli içerisinde olan genç şair, Tevfik Fikret, Mehmet Akif, Namık Kemal ve Ziya Paşa gibi o dönemin etkili ve güçlü şahsiyetlerinden etkilenir; bu şiirler şairin önsözde ifadesini bulduğu gibi üslubu "takarrur etmemiş bir genç" in lirik serzenişleridir.

Diğer iki şiir kitabında yer alan şiirleri (Çocuk Şiirleri-Çanakkale İzleri) ve Acılar-Söz Oyunları kitaplarındaki manzumelerde artık dil şahsi bir nitelik kazanarak üslup seviyesine yükselmiştir. Klasik edebiyatımızın nazım şekilleri ve aruz vezninden hece veznine ve Türkçe'ye hakim oluş sürecinde fikri- edebi yönden olumlu değişimler yaşayan şairimizin dilinin kullanma biçimi incelendiğinde şu başlıklar dikkati çeker;

- a- Divan Şiirine Dayalı Etkileşim
- b- Sade Söyleyiş- Konuşma Dili
- c- Soyut Ve Metafizik Çağrışımlara Dayalı Dil

A- Divan Şiirine Dayalı Etkileşim

Taklit dönemi olarak telakki edilebilecek bu dönemde, Gövsâ, Divan şiirimizin genel formlarını ve kendisini etkileyen sanatkarlarını örnek alarak şiirler ve yazılar yazar. Dil-üslup bakımından Servet-i Fünun topluluğunun ve onun bir devamı olan Fecr-i Atı'nın sanatkarlarına benzeyen şiirlerinde "sanat, şahsi ve muhteremdir" gibi, formülleri yapmacık bir tavır olarak karşılar. Sanatın içtimai gayeler içinde zaruri bir vasıta olarak kullanılması lazım geleceğine inanan şair, Hukuk Fakültesi, son sınıfta girdiği Fecr-i Atı topluluğundan bu sebepten ayrılır. Bu ayrılışın sebeplerini ise arkadaşlarından Behçet Yazar'a Büyük Ada'dan gönderdiği mektupta anlatır: "-Fecr-i ati ile kaynaşamayışım biraz da sanatı az çok bir gayeye hadim olmak lazım geleceği kanaatinden ileri geliyordu. Çünkü arkadaşlar, sanat sanat için diye tutturmuşlardı. Hele serbest nazmı hiç beğenmiyordum. Ahmet Haşim'in şairliğini sevmekle beraber nazım dilini hele serbest nazmını beğenmiyordum."³

² -İ. A. G., Güft u Gu, İkbâl Matbaası, Trabzon 1913, Önsöz.

³ -Mehmet Behçet Yazar, Edebiyatçılarımız ve Türk Edebiyatı, Kanaat Kitabevi, İstanbul 1938, s. 203

Tanzimat şiiri ile halkı bilinçlendirme gayesine yönelen sanatçılar, Servet-i Fünun ile dili, ferdi bir araç gibi kullanmaya ve sözcüklerin kıyısında köşesinde kalmış kelimeleri mısralaştırarak santimentalist bir ruhla eserlerini psikolojik bir rahatlama fonksiyonuna sokarlar. Gövsa, "Arayışlar Devri Türk Edebiyatı" olarak nitelendiği bu dönemde kendinin de bir arayış içinde olduğu ve yaşanan tereddütlerin Türk kültüründeki değerlendirmesini yapar;" ..., XIX. yüzyılda Türk dünyasında ve daha bariz olmak üzere, Osmanlı sahasında askeri, siyasi iktisadi, mali, idari, sosyal ve estetik alanlarda mevcut birikim aleyhine gelişen arayışlar başladı. Bu arayışlar ferdin hak ve hürriyetleri ile devletin siyasi, askeri, mali, hukuki ve idari yapısında yeniden yapılanma etrafında gelişti. XIX. yüzyıl başından itibaren hemen bütün sahalarda hissedilen bu arada edebiyat başta olmak üzere sanatta da çok açık göstergeleri bulunan bu devreye Arayışlar Devri Türk Edebiyatı diyoruz."⁴

Edebiyat öğretmeni olmak için girdiği imtahanda kendisine Fuzuli ile ilgili bir soru sorulan Gövsa, bu soruyu cevaplandırdıktan sonra Fuzuli lisanıyla yazdığı bir şiirde okur ve edebiyat öğretmenliği yapma hakkını kazanır. Bu şiir divan şiirine bağlı etkileşimin en önemli örneği, şiir dili ve üslubundaki gelişimin ana varyantıdır.

Fuzuli divanındaki;

"Leblerin tek la'l-ü lafzın tek dür-i şeh-var yoh

La'l-i gevher çok lebin tek la'l-i gevher-bar yoh

(...)

Ey Fuzuli sehldir her gam ki gam-harı ola

Gam budur ki bende min gam var bir gam-har yoh"

mısralarına Gövsa "Şikayet" adını taşıyan gazeliyle zeyl yazar gibidir;

"Gözlerin tek asmanda necm-i pertev-bar yoh

Gökte yıldız çok, o gözler denli bir sehhar yoh,

(...)

Ben bu dest-i hieze mecnün gibi avareyim

Yar yoh, gam-har yoh, ümid-i istibşar yoh."⁵

Çocuk denecek yaşlarda okuduğu divanlardaki beğendiği manzumeleri seçip bir deftere yazan İbrahim Alaettin, Farisiye merak etmiş; Hayyam'ı, Sadi'yi ve Hafız'ı hemen tamamıyla okumuş, hatta Hayyam'dan manzum tercüme yapmıştır.⁶

(1907 Ağustosunda yazdığı "Bir Rakip" başlıklı "Kedi" şiiri, Tefik Fikret'in "Zerîşte" adlı çocukluğunda pek sevdiği kedisi için yazdığı şiiri hatırlatır.)

⁴ - Mehmet Behçet Yazar, Edebiyatçılarımız ve Türk Edebiyatı, a.g.e., s. 20

⁵ - İ.A.G., Güft ü Gu, a.g.e., s. 179

⁶ - İ.A.G., Ömer İlayyam, Kannaat Kütüphanesi, İstanbul 1932

Tanzimat neslinden çok etkilenen Namık Kemal ve Ziya Paşa'nın eserleriyle yücülen şair, asıl edebi hayatının başladığı Servet-i Fünun döneminde şekilde-üslupta yarlığını sürdüren Divan şiiri tarzını şiirine ram yapar.

Bu ilk şiirlerinde aruz veznini kullanan Gövsa, aruzla yazdığı şiirlerde Nihat Sami Banarlı'nın belirttiği gibi daha başarılıdır.⁷ Şiirde ritm ve ahenk unsurlarının önemine inanan şair vezin ve kafiye ile şiir poetikasının temelini atar. Serbest şiir anlayışına-birkaç şiir yazmış olduğu halde- taraftar değildir.

Eserlerinde dili, açık mazmunlarla destekleyerek estetik gayesine ve sanat yapma endişesine yönelik olarak kullanır. Tabiatı, şahsi perspektifinden ressam titizliği ile tasvir eder; içinde bulunduğu ruh halini sembol ve imajlarla zenginleştirir.

B- Sade Söyleyiş Konuşma Dili

Şerif Aktaş "Metinde konuşan insanın veya yazarın mizacına, hayat tecrübesine ve yaratma faaliyetine ait unsurlardan kaynaklanan ve dil malzemesinin seçilmesinde olduğu gibi kullanılmasında da etkili olan hususlar bulunmaktadır."⁸ der. Eseri meydana getiren unsurların çözümlenmesi bizi sanatkara, üslubuna ve ben'ine götürür. Her ifade üsluba götüren bir yoldur. Sanatçının amacı dilin asli fonksiyonu olan "bildirişim" den öte bir dili var etmektedir.

Gövsa'nın söyleyişinde ve dilinde de mizacı, hayat tecrübesi ve yaratma faaliyetinin derin etkileri göze çarpar. Sanat faaliyeti ile sosyal faaliyeti arasında bire bir ilerlemeler kaydeden sanatkar inandığı-yaşadığı gerçeklerce sanatını meşale yapar. Edebiyatımızın Milli bir hüvviyet kazandığı dönemlerde milli edebiyat cereyanına sempati duyar. Fijli olarak katılmadığı bu topluluğun fikri-edebi bir neferi olur ve yazdığı eserleriyle de bunu ispat eder.

Milli Edebiyat cereyanının etkisiyle konuşma diline-heceye kesin bir dönüş yapar. Çanakkale İzleri ve Çocuk Şiirleri'ndeki manzumeler bu tarz şiirlerini oluşturur. Mehmet Emin Yurdakul'la başlayan siyasi ve sosyal şartların zorladığı milli anlayışın, Ziya Gökalp'de fikri mimarı olurken, Gövsa, "Sazdan Bir Avaz" (Söz Oyunları, s.56) şiirinde Mehmet Emin Yurdakul gibi seslenir;

"Elli yıldır Altayların türküsünü çağırdım

Bangır bangır bağırdım.

Hamer oldum, saz elimde dört bucağı dolaştım.

Çoban oldum, yol açarak dağ başına ulaştım.

Hani benim çığırım ?

Kuzum, keçim, sığırim ?

⁷ -Nihat Sami Banarlı, Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, C.2, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1972, s. 1237

⁸ -Şerif Aktaş, a.g.e., s. 60

Ben çaldıkça uyan diye sazımı
 Haykırdıkça gümbür gümbür yazımı
 Bizim haylaz çocuklar
 Ne hikmetse uyuklar !"

Mehmet Akif'in üslubunu ve sosyal tenkitçiliğini yakalayan "Topkapı Tramvayı" başlıklı şiirinde ise memleket şiirini, Türkiye Türkçe'sinin sade- konuşma dili ile kullanır ve şiiri normları içine oturtur;

" - Bincenler arka taraftan !
 - Eziyet etme bırak
 - Senin nizamına gelmez şu hırtı dolmuşa bak!

- Tramvayın bil alası eskidendi oğul!
 - Elektrikli değil, perdeliydi hepsi... evet

Bugün ne erkeğe hürmet, ne yaş, ne haysiyet..." (Söz Oyunları s.58)

Kullandığı dil artık ağır ve mazmunlu olma özelliğini kaybederek sade ve anlaşılır bir hal alır. Ferdi hüvviyeti olmayan sosyal endişeleri ve problemleri aktaran şiirlerinde eğitimci yönünün etkisi de dikkate şayandır.

Ferdi bir lirizmin ve buna bağlı olarak şekillenen sosyal anlayışın aktif hale geldiği bu şiirlerde zaman zaman Halit Fahri Ozansoy ve Nazım Hikmet gibi şairleri taklit ettiği, Yahya Kemal'in tamamlayamadığı şiirlerini tamamladığı; Abdülhak Hamid'in üslubunu başarıyla kullandığı da görülür.

1936'da yazdığı "Hasbihal" adlı şiirde;

"Bir vasf ile olmadım mübahi,
 Tab'ın ne denirse buldu vahi
 İsterse cihan desin şu Hamit
 Bir dahiyedir veya iki dahi

"Nazım ikidir. Bir tapandır
 Bir diğeri var ki, put yapandır.
 Asarımı, methü zemme kandım,
 Lakin biri anlamışsa, yandım." (Söz Oyunları s.57)

bu mısralar Gövsa'nın Hamid üslubuna hakimiyeti ve başarısını gösterir.

Yahya Kemal'in tamamlıyamadığı " Meyhane böyledir bir içen daima içer" mısrasını, bir gazel haline getirerek tamamlar;

"Meyhane böyledir bir içen daima içer
 Bigane şevki bezme olup aşına içer

(...)

İçmem, fakat, demişken Alai iradesiz

Avaze-i Kemale edip iktida içer." (Söz Oyunları, s.57).

Bu gazeli okuyan Yahya Kemal, düşüncelerini şu beyitle ifade eder;

"İçer redifini mat eylemiş Alaettin

Bu lafzı abı hayat eylemiş Alaettin"

Serbest nazmı beğenmeyen, sevmediğini her fırsatta söyleyen İ.Alaettin Nazım Hikmet'in üslubunu taklit için bu şekle başvurur. Ve onun serbest nazmını şu şekilde değerlendirir.⁹

C- Soyut ve Metafizik Çağrışımlara Dayalı Dil

Şiir kalpten gelen bir hadisenin lisan halinde tecellisi. Şiir bir kristalleştirme, olanın arkasındakini arama ve hissettirme işidir. Kelimenin varlık alanı dışında soyut ve fizik ötesi çağrışımları temsil ederek somut çizginin arkasına geçerek belli bir tasarım uyandırabilecek niteliğini aşmış olur.¹⁰

Bir meyvayı, içindeki herhangi bir vitaminden fayda sağlamak için değil; tad almak için yeriz; şiir de böyledir. Kelimelerin kazandığı fonksiyonel dalgalanmalar, soyut ve metafizik çağrışımların sunumudur. Kelimenin anlamı değil, eser içinde yansıttığı ses, ahenk, uyum, duygu sentezi önem arz eder. Bütün duygulanmalar ve yaşantılar fenomeni değişik imajlarla yüksüz bir hale gelir.

Dilin üzerine şiirin estetik yapısı yerleştirilir. Gönül bahçemizin ifadesi olan şiir, sözün en güzel, en ince söylenişidir. Kelimeler şiirin ufuklarında kanatlanır, şiiriyet kazanır. Somut kavram soyut kavram, imaj ve sembollerle destekleme ve deruni manalar kazanma ile dili poetik bir temele oturtulur.

İşlenmiş, estetik bir yapıya sahip olan dilin, üzerine sanatkar, estetik bir yapı eleme gayreti içinde şahsi ben'inin bakış açısından soyut ve metafizik dünyaya yönelir. İnsanı çevreleyen bu düşünce dünyası hayatın

"Zerre den arza kadar her şeye hakimse devir

Bir ölen bir daha doğmaz demenin yok sebebi.

Kimbilir kaç kere geldik de habersiz gideriz

Doğarız menbaa bin def'a dönen damla gibi."

(A., s. 34)

bu fizik ötesi manayı yüklenmesine sebep olacaktır. Gövsa, Rab'in ilmini tabiat ve tabiatın soyut cephesinden anlamaya çalışır. Tabii olaylar onun için fizikötesi gelişmeler silsilesi halinde cereyan eder;

"Varlığın esası, şiirin, güzelliğin anası deniz!"

(Denize Serenat,S.O., s. 80)

⁹ Naci Sadullah, "İ.A.", Yedigün, 20 Kasım 1935, s.19.

¹⁰ -Doğan Aksan, Her Yönüyle Dil, TDK, Ank 82, s. 17

İfadesi şiirin anlama dayalı yapısının değişerek sihirli bir güzellik kazanmasını sağlar. Gövsa tabiatın normal düzenini soyutlama yoluyla aktarır. Adnan Turani'nin "Sanat ancak maddi olmayana ifade ettiği müddetçe bir mana taşır. Zira sanat ancak bu şekilde insanı kendi üstüne yükseltmek imkanına sahiptir,"¹¹ cümlesi şiir dilini metodlaşmaya zorlar.

Şiirde görülen Ahmet Kabaklı'nın ifadesiyle "Şairin kendi iç alemini, şuuraltı kuruntusunu ve düşüncelerini yansıtan oradan ve buradan toplanmış sanılan karmakarışık, tuhaf görüntüler"dir.

Fakat Gövsa'nın tabiatı soyutlaştırma eğilimi derin boyutta değildir. Zira O, klasik çizginin tarafında bir şair olarak geleneksel ifadeleri ve anlatımı tercih eder. Bu yüzden o bir Ahmet Hamdi Tanpınar, bir İlhan Berk düzeyinde soyutlama endişesi taşımaz.¹²

Gövsa'da iç ve dış unsurları sağlayan paralel bir çizgiye oturtmak endişesi içindedir. Bu durum, teknik kusurların oluşmasına neden olur. Şiir kitaplarında tahkiyeli uzun anlatımlara yönelen şair, kendi poetik tasarrufunun sınırlarını çizer. Şiirlerinde armonik bütünlük, seslerin musikileşen yapısının keşfi ve ritmik dünyaya ulaşma ile gerçekleşir. Gövsa, şiirinde seslerin ahenk ve anlam bütünlüğünü çağrıştıran yapıları ile kendi şiir formunu yakalamayı başarır.

II- Şiirlerinin Tema Bakımından İncelenmesi

A- TABİAT

İbrahim Alâettin, şiirlerinde tabii unsurları bir leit motif olarak kullanır. Onlara çeşitli duyguları, düşünceleri, etkilenmeleri yükler. Onda tabiat, daha çok bir duygunun mekanı veya romantik hislerin anlatılmasına müsait bir sahnedir. Tabiat şiirin doğal bünyesi içindedir; tabiat-ben-insan üçgeni oluşturulmuştur ve tabiat bu haliyle fonksiyonel bir yapıya sahiptir. Şair tabiata subjektif bir duyusla yaklaşır;

"Semâda buzlu schmler gibi uçan rüzgar."

(Eski Actlardan, G.G., s.73)

Bu mısralarda ifadesini bulan tabiat canlı ve dinamik bir dış alem kompozisyonudur. Tabiat "ferdî ben" in ifade edelmesinde, art nedenlerin dışı vurumunda kendine özgü nitelikleriyle tasvir edilir. "Semâ, rüzgar" ibârelerinin "buzlu, schm, uçan" kelimeleriyle bir arada kullanılışı şairin içinde bulunduğu manevî ve zihinsel durumu ayna berraklığında yansıtır.

Semâ sonsuzluğun, ulaşılmazın sembolüdür. Buzlu oklar gibi sonsuzlukta uçmak isteyen insanın kendisine "rüzgâr"ı seçişi, rüzgarın bağımsız ve gelip geçici oluşuyla

¹¹- Adnan Turani, Sanat Neden Soyutlaşmaya Gitti II, Varlık Dergisi, s. 516, Aralık 1959, s.59

¹²- Ahmet Kabaklı, 20. Yüzyıl Türk Edebiyatı Tarihi, C.IV, s. 463

açıklanabilir. "Schm" kelimesinin "buz" elimesi ile nitelenmesi ise, rüzgarın gelip geçiciliğinin etkisiz olmadığı, buzdan bir okun bıraktığı acıyı, etkilenmeyi hissettirmesi bakımından dikkate değerdir.

İnsan dış dünya ile kendi iç dünyası arasında sembolik anlatımlarla aynileşmeler kurar. İlk var oluş şekli bilinen her unsur, kökeni bilinen her olay, "gerçekdışı" olmaktan çıkar ve insanın dünyasına katılır. Bu katılım dünyayı anlaşılır ve saydam bir duruma getirir. Nesnelere aracılığıyla insan, kendi iç dünyasına ait özelliklerin izlerini farkederek. İnsanla birlikte dünyaya yeni bir "varlık alanı" katılmış olur. Dünya insanla yeni bir "anlam boyutu" kazanır. Anlam boyutu ile insanın bir şeyi sevmesi, bir şeyden irkilmesi, bir şeyi beğenmesi, bir şeyi beğenmesi, yaptıklarından ettiklerinden kendisini sorumlu görmesi ya da görmemesi, yaşantısının temelinde herhangi bir anlam unsuru görmesi ya da görmemesi, anlamlı gördüğü bir şeyi gerçekleştirmeye çalışması, anlamlı görmediği şeylerin gerçekleşmesini önlemeye çalışması gibi eylemler kastedilir.

İnsan organik bir varlık olarak, tabii varlığa, tabiata bağlıdır. İnsanın çevresi kendisinin esridir. Böylesi bir dünyada insan kendisini, kendi varoluş biçiminin duvarları içine kapanmış hissetmez. Her şey açıktır. Dünya ile ilişki içindedir. Çünkü onunla aynı dili konuşur; burada dil "ben" in anlatımında bir vasıtaadır. Dünya onunla yıldızlar, bitkiler, hayvanlar, ırmaklar, kayalar, mevsimler, geceler yoluyla konuşur; insan da rüyaları ve düşsel yaşamıyla ataları ya da totemleriyle bir ruhu canlandırma gücüyle v.b. tabiata yanıt verir. Dünya arkaik insan için saydamdır, insan da dünyanın kendisine "baktığı" nı ve kendisini anladığını hissederek.¹³

Gövsâ'nın şiirlerinin genel yapısı içinde dikkati çeken tabiat unsurları; sema, deniz, mevsimler, yıldızlar, güneş, rüzgar, kelebek, gece, karanlık, dalga...dır. Tabiat insanın ferdî benini anlatmada yardımcı unsur olarak görülür. Gövsâ imajlarla duygular arasında sıkı münasebetler kurarak, "ben" in anlatımı için tabiatı mısraların emrine sokar; mücerret müşahhasla anlatılır. Lirik yönelişler tabiat perdesinin mânâlı dalgaları tasarrufudur;

"Semâ, ilâhî şi'rin serâ-yı 'ulvîyesi;
Semâ, serayir-i 'arşın ridâ-yı derîni
Şu ka'inat-ı garâmın cenân-ı gür-hissî.
Veya gışâve-yi ervâh sermediyettir;
Görüp meleklerin enzâr-ı sâf da'vetini"

(Semaya Dair, G.G., s.100)

Tabiat/semâ Gövsâ şiirinin ulvî sarayıdır. Bu saray canlı dinamik bir mekân olarak dikkati çeker. Sevginin bütün duygulanmaları, derinlikleri bu mekânın öğeleri arasındadır. İnsan gökyüzündeki o daimi örtüyü gördükçe meleklerin saf bakışlarını bir davet şeklinde, ölümün güzelliği içinde algılar; cennet olarak düşündüğü semâyâ dünya aşkının bütün

13 - Mireac Eliade, Miderin Özellikleri, (Çev. Sema Rifat), İstanbul 1993, s.136

hassüsleri ile birlikte ulaşmak ister. "Şairin gaybı gören"¹⁴ vasfı, el değmemiş yaşam üçleriyle yeniden başlaması olarak özetlenebilir. Bu durum, insanın ferd olarak kendisini anlatmaya yönelişi, dış alemden uzaklaşması değil, dış alemi iç aleme bir sahne olarak seçmesinin bir sonucudur. Tabiat unsurlarının "ferdî ben" in oluşumunu ve yapısını yansıttığı gizemli bir sahne.

Tolstoy, "Ressam, çizgiyle, renkle herşeyin resmini yapabilen insandır."¹⁵ der. Edebiyatçı ise dış dünyanın renklerini dilin imkânları içinde, tabiat, renk ve şekilleri ile şiirleştiren kişidir. Burada ruhsal durumlar tabii biçimlerin kimliğine girmiş soyut nesnelere halindedir:

"Fecr zamanı semâ gamlı bir çocuktur ki;

Döker onun gibi şeb-nem melâl-i ma'sumu"

(Semâya Dair, G.G.,s.100)

Tabiatın kucağında teselli arama duygusu, insanın kendisini, dünyasını tabiat aracılığıyla tasvir ettiği manzaranın içine yerleştirmesini sağlıyor. Gövsa, tabiatı, dış alemi görüneni ifade dünyasına dahil etmiştir.

İçinde bulunduğu rûh halinin etkisi altında, her doğan günün müjdecisi olan fecr zamanı, gökyüzü kederli, gamlı bir çocuk silüetinde görünür ve çiğ taneleri o gamlı çocuğun keder nağmeleri halinde masum bir hüznü döker. Gövsa'nın tabiata bakış açısının varlığı, doğada varolanı ferdî "ben"den yansıma bağlamında ifade kazanır. Tabiat onun için tabiat-ben-insan yakın ilişkilerin yaşandığı, üzerinde muhtelif yorumların yapıldığı bir anlamlar yumağıdır.

Sanatkârın yaratılışı ve şahsî psikolojisi tabiata bakışın estetik bir hüviyet kazanmasını sağlar:

"Didişmekten semâ yorgun, yer yorgun.

Siz müebbet su içinde uyuyun.

Yadınızı unutmasın bu cihân,

Türbenize kubbe olsun asuman."

(Ayrılırken,Ç.I.,s.74)

Semâ yıllardır savaştan Mehmetçiğin yorgunluğunu hissediyor; gölgesinde mevsimler boyu didişen insanların miskinliği, durgunluğu" müebbet sulh" un içinde sona erecektir. Burada tabiat ve insan bütünleşir; birbirlerinin etkilenmelerini yaşarlar.

Gövsâ'da tabiat, genellikle hülyâ ve hisle örülmüş subjektif bir konumdadır. Bütün cazibesini, çarpıcılığını muhayyilenin ve hislerin canlı renklerinden alır. Bu peyzajlarda, dış alem ile şairin kendi dünyasının içiçe oturtulmuş güzel bir kompozisyonu görürüz:

¹⁴ -Mircae Eliade, a.g.e.,s.137

¹⁵ -Vasilî Kandinski, Sanatta Zihinsellik Üstüne(Çev. Tefvîk Turan), Y.K.Y., İstanbul Kasım 1993, s.24

"Derin mavilikten yıldızlar yağar,
İnerdi semânın merhâmetleri.
Kumlarda çırpınan sakin dalgalar
Meçhul bir lisânın şikâyetleri.

Dağlar homurdanır, inlerdi gene
Uğultu uzardı ıssız engine."

(Boğazdan Geçerken, Ç.İ., s.57)

Bu mısralardaki "derin, mavi, yıldız, yağ" ibâreleri" semâ- merhâmet" ikilemiyle birlikte düşünüldüğünde tabiata insanî bir kimlik kazandırıldığı görülür. Tabiat ferdin içinde bulunduğu ruh hâlini fert ile dış alemin sentezi şeklinde ifâde eder.

O'nu en çok ilgilendiren tabiat manzaraları ise, iklimin doğal sonucu olan ve hayatı yakından etkileyen mevsim akışıdır. İklimi, tabiatı, insanı kendi ruh-süzgecinden geçirerek mısralarında biraraya getiren şair, denizi mevsim değişikliklerini dikkate alarak kendi duygularının anlatımında bir vasıta olarak kullanmıştır. Bunu yaparken de oldukça akıcı, canlı ve güzel bir tablo çizer. "Denizler" başlığı altında mevsimlerin muhayyilenin en güzel ve en basit tasvirini yapar;

"Bütün-bir kış o tahrîb ettiği dâmân-ı sahilden
Öpen emvâcî rikkâtle ma'fiyet diler güyâ;
Kışın korkunç, kudurmuş dağları ihtâr eden deryâ
O ağuşundaki ecsâd için şimdi okur şiven."

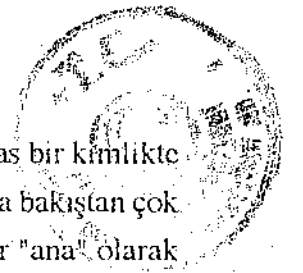
Semâdan yırtılır zulmet, eder bir mailik hânde
Ve sanki gayet-i firdevs olan bir râh-ı tâbanda
Açar deryâyâya bir seyyâle-yi rahmet düşüb aydan."

(İlkbahar, G.G., s.82)

İbrahim Alâettin'in şiirlerinde en geniş mekân kadrosu olarak tabiat yer alır. Çocuklar için yazdığı manzumelerinden, Acılar 'da yeralan nesir yazılarına kadar bütün eserlerinde bu kadronun onun şiirlerini baştan sona ve bütünüyle işgal ettiği söylenebilir; fakat manevî hayatının unsurlarını doldurarak. Böylece şiirlerinde" tabiat-insan" kompozisyonu kuvvetle belirir:

"Güneşin cürmü re'se gelmiş de
Döntüyor şuleler sıcak, sessiz;
Yine yaldızlı bir cibinlik de
Uyuyor sanki mai gözlü deniz"

(Yâz, G.G., s.83)

Gün içinde yaşadığı ruhû dalgalanmaları, denizini vasıtasıyla müşahhas bir kimlikte ifade etme gayreti görülür. Gövsa'nın denize bakışı, tabiatın diğer unsurlarına bakıştan çok farklı ve özeldir. O, denizi varlığın bütün sınırlarını ve mânâsını kapsayan bir "ana" olarak niteler; "Her şeyin anası, genişliğin, sonsuzluğun mânâsı deniz! O ne engindir ki, ufuklardaki hududa bile yetişemiyor. Düşünür, kavrayamazsınız, sever inanamazsınız, korkar fakat ayıramazsınız. Verdiği duyguların, uyandırdığı düşüncelerin kendi gibi payanı yok.(..) Şimdi bir mınıltı, biraz sonra bir inleyiş, daha sonra bir uğultu ve bir velvele olur. Anneler ninnilerini, sevdalıtlar fısıltılarını ondan almış, çocuklar kahkahalarını, deliler çılgınlıklarını ondan öğrenmiştir. Bütün seda dünyası bestesini ona borçludur. Fakat seslerini hiç bir notada tesbit ve hiç bir bando ile eda edemezsiniz. Yılınlar gibi kıvranır, ceylanlar gibi atılır, kuşlar gibi kanatlanır. Serpilişlerini, çalkış ve sıçrayışlarını hiç bir rakksenin taklidine imkân yoktur." 18

Sevdiği insanlardan uzakta bulunan bir insanı, tabiatın daha iyi ifade edecek başka bir varlık yoktur. Önce sakin olan deniz birden coşar, ziraâ tabiatın güzel ve rahattatan görünümü, ferdi duyuların, hatıraların canlanarak sevda çekenlerin matemini yaşayan tabiatın dolayısıyla da onun en asil üyesi olan insanı yakından edileyecektir. Burada tabiatın ruhunu şairde, şairin ruhunu tabiatla duymak ve yaşatmak şeklinde beliren kuvvetli bir subjektivizme sürükleniş görülür.

Gövsâ'yı en çok cezbeden tabiat özelliği ise "sonsuzluk"tur. Bu muhteşem özelliğin cazibesi "maî", "deniz", "semâ" simgesiyle kendi mekan-zaman sınırları içinde ifade edilir;

"Sakin bir gece, rüzgar yorgun, uykuda deniz
Karşı sahilde mahmurlaşan incecik bir ay.
Bütün tabiat düşündürür bir halde sessiz.
Bu sessizlikte sanki sema bir metrûk saray."

(Gece Yürüyüşü, Ç.İ., s.36)

Tabiat "metrûk saray" ifadesi ile, mitik-efsanevî-masalımsı bir dünya halinde tezahür edilir. Bu öyle bir alemdir ki, orada her şey sessiz ve terkedilmiştir; sanatın bilimsel, felsefî gücünün hayaller mekanı ile birleştiği bir mekan.. Bu canlı ve subjektif bakış açısında tabiat lirik, sevgi ve umut dolu bir ruhun serzenişleri olur;

"Güneş doğar, ekinlere altın yıldız serpilir,
Çiçeklerde parıldaayan elmas çiğler belirir.

Korusunda bülbül öter fısıldayan derenin
Kuzuların sesleriyle sonra dolar her engin.

(..)

Hazin hazin kaval sesi ovalara yayılır,
Çiftçilerin şenliğine doğan ay da bayılır."

(Çiftçiler, Ç.Ş., s.40-41)

İçli bir türkünün nağmelerinin izlerini taşıyan bu mısralar, halk kültüründe anlamını bulan insan-tabiat ilişkisinin şiirleşen görüntüsüdür.

İbrahim Alîettin, kendi sanatının derinliklerinde gizli iç hazinelerine inerek, göğe kadar yükselecek olan zihinsel piramidinin oluşumunu hazırlamıştır. Bu oluşum da dikkat çeken ise; Haşim öğrendiği realiteden kaçmak için hayalî alemler tasavvur etmiştir. Yahya Kemal, çirkin halihazır karşısında tarihin kahramanlık ve güzellik dolu ülkelerine çekilmiştir. Bunu yaparken her iki şair de tabiatı bir vasıta olarak kullanmıştır. Gövsa da tabiatı bir vasıta olarak kullanır; fakat o ne hayâle, ne de geçmişe sığınma yollarını tercih etmez. Tabiatı, hayatı seven insanın duygu yoğunluğu içinde fonksiyonel bir değer olarak sanatın hizmetine sokar. Tabiat ve insan, bu bağlamda aynı zincirin ayrılmaz halkalarıdır;

"Zümrüt dalgaları şimdi yelkensisiz
Kara sevda verir bize Akdeniz.
Siyah bulut gibi akın edip biz
O mavi denizi al yapacağız."

(Asker Ağzından, Ç.I., s.47)

"Bütün bir kış didinmekten yorulmuştur deniz artık
Baharın ibtidâsında o huşunluk muktedir;
Bulur 'asâbî sanki çîn-i peyderpeyle durgunluk.
Bu hâli bir sükûnet-yâb olan buhran hiddetidir."

(İlkbahar, G.G., s.81)

Gövsa, tabiatı nostaljik bir duygu atmosferi içinde sevgili imajıyla birleştirir; tabiatta sevgiliyi görür;

"Semâ, nihâyet-i ma'dud olan nazarlarıdır,
Deniz, medîd-i tefekük veren meziyâtı;
Bahar, rikkât-i elvanı çehresinden alır,
Leyâl; saçlarını en güzide mirâtı.

Bedr, o saçlar içinde likâ-yı envârî
Schâb, hıfci ü rikkât de kalb-i hassasî
Tehaccüm o zülf-i siyâhın nukûş-ı zergârî
Nesîm-i nafh-i nermîn-femi, enfâsî,

Tulû', safhâ-yı müjgânının açılmasıdır,

Gurûb, ufuklara şebâlinin saçılmasıdır,
Scher de penbe bulutlar firâş-ı 'ulvîsidir.

Öten hezâr değil, 'aks eder semâha sesi.
Hulâsa nice şu 'âlem o hüsne aiddir,
Ne varsa başka zeva'id, bütün zeva'iddir."

(Hep O, G.G., s.152)

Gövsada tabiat , insan ruhuna has duyuları izâfe eder. Tabiata ait unsurlar çeşitli bağlantılar ile beşerleşir. Sevgilinin vasıfları tasvir edilirken, dış alemde görülen ve lirik bakışın etkisi altında kalan ifadelrde insan tabii aynasındaki görüntüdür. Tabiatın bütün güzellikleri ve ulvî nitelikleri sevgiliyi hatırlatır; bu tasarruf bizi tabiata duyulan aşkın sonucu olarak, öze, "kökene"¹⁹ e götürecektir. Bakışları gökyüzü, karakteri deniz, yüzü bahar, saçları gece... olan sevgili, kainatın bütün güzelliklerine vakıftır; ondan başka varolan her şey fazlalıktır. İşte bu dış âlem-ruhî âlem bütünleşmesi, sanatkarın dış dünyayı farklı algılama yetisinin ve ayrıcalığının sonucudur.

Şekli değil hissî tasvir edilen tabiat, sanat yapma gagesine asla düşmeden ifade edilir. Şair, tabiatı seyrederek, tabiat ise şairi içine alır ve bütün duygularını esir eder. Canlı, akıcı, sade hisler penceresinden süzülen tabii görüntüler, artık maddi değildir; manevî bir dünyanın yansımasıdır;

"Çöktü şu hazin gönlüme bir leyl- hierân.

(..)

Çöllerde kalanlar gibi kaldın yine sensiz.

(..)

Ey benden uzak'ufka doğan sevgili ahter."

(Gıyabında, G.G., s.137)

"Güneşin cürmü re'se gelmiş de

Dönüyor şu'leler sıcak, sessiz;

Yine yaldızlı bir cibinlikte

Uyuyor mai gözlü deniz.

(..)

Gülerek cû-âsmâna gelir.

O vâkit dâmen-i beyâzı ânın

Öpülür büsesiyle dalgaların."

(Yaz, G.G., s.83)

Tabiat bilimleri, tabiattaki ausal ilişkileri ortaya oyan esin bilgilerin elde edildiği bir bilgidir ve tabiat da bu ilişkilerin ortaya çıktığı "yer"der. İnsan da organik bir varlık olarak

¹⁹ - Mircae Eliade, Mitlerin Özellikleri, a.g.e, s.37

tabii varlığa, tabiata bağlıdır. Max Scheler, "insanın dünyaya açık olduğunu"²⁰ İnsan dünyaya değil, dünya insana açıktır;

"Nâgâh atılır taşlara bir yük dolu yelken
Kaç 'aile ümidi batar burda, ne meş'um!
Mazgalda gülerken ona bir kahkaha-yı bum.."

(Kış, G.G., s.88)

"Fakat leyâl; tesellî medâr-ı mübhemdir,
Nazarların gibi en sevdiğim bir 'âlemdir."

(Karanlıklarda, G.G., s.172)

"Her fidan şimdi yeşiller giyinin,
Her gönül derdini anmaz, sevinir,
Yaşamak zevki bu günler bilinir,
Her kuşun, her kuzunun neş'esi var. "

(Bahar, Ç.Ş., s.28)

"Kelebekler gibi karlar düşüyor,
Sanki bir nur iniyor her fidana,
Lâkir eğlence olurken bu sana
Yavru kuşlar üşüyor."

(Kış, Ç.Ş., s.32)

Bir resim ve müzik senfonisi içinde tabiat kompoze edilir. "Rûh-ı kainât"ın hassas dünyasında insan ve onun hayat gerçeği böylesi bir söylem ile tematik çatışma zemininde ifade edilir. Tabiatın güzellikleri insanı ve hayatını renklendirir, güzelleştirir. Tabiat insan ruhunun rahatladığı, kendini bulduğu sırlı bir mekandır.

B- VATAN

İbrahim Alâettin Gövsa'nın vatan anlayışını, onun tarih ve mazi olgularına bakışı ile birlikte değerlendirmek gerekir. Türk edebiyatında vazgeçilmez kaynaklar olan tarih ve maziye, edebiyatçılarımız tarafından bazen bir ümit, bazen de bir ümitsizlik psikolojisiyle yönelirler. Siyasî belirsizliğin yoğun olarak yaşandığı, imparatorluktan millî devlete geçişin yaşandığı dönemlerde sanatkar, büyük bir ümitle bu ulvi sığınağa yönelir. Bu geçiş dönemini ve etkilerini hem şahsî, hem de edebî fikirleri üzerinde yaşayan Gövsa, geleceğin temeli olan kutsal ve övünülecek değerler manzumesi olarak bu aleme yönelir. O, şanlı Türk tarihiyle övünür. Millî ve tarihî bilincin coşkun tezahürünü dile getirir;

"Ey Oğuzhan neslinin evlâdı Türk! _____ Destan
Tarihinin kan, şan, dolu bünyâdı Türk, _____ Tarih
Dinlesek rüzgârların feryâdı Türk, _____ Coğrafya

²⁰ -Takiyettin Mengüşoğlu, İnsan ve Hayvan Dünya ve Çevre, a.g.e, s.16

Dağların sahraların yâdı Türk, _____
 En temiz insanların ceddâdı Türk. " _____ Safiyet
 (Rumeliye, G.G., s.18)

Destanlaşan Türk ırkının geçmiş hatıralarına, mitolojik bir yaklaşım içinde yönelen şair, Türk tarihinin ve Türk milletinin şanlı ve zaferlerle dolu tarihini şiirine kurumaz bir kaynak olarak seçer. Seferleri çağrıştıran rüzgarlar, memleketidir. Bu coğrafî zemin, enginlere sığmayan Türk ırkının kendini bulduğu mekandır ve sınırsızdır. Türk'ün en bâriz özelliklerinden biri, "temiz"liği, safiyetidir; soylu, temiz, asil duyguların merkezidir Türk insanının gönlü; çabuk affeder, çok çabuk unutulur. Bu yönleri onlara Yaratan'dan gelen bir vergi olup tarih sahnesindeki mitik karakterlerinin ışığıdır.

Gelecek nesillere hitaben yazılan bu mısralar, vatan, millet ve tarih bilincinin uyandırılmaya çalışılış gayretinin bir sonucudur. Türk tarihinin başlangıç dönemleri ve Türklük bilincinin derin ve şiddetli heyecanını bulduğumuz bu gibi mısralar, şarde mevcut cemiyet mistizminin bir tezahürüdür.

Ulvî değerler uğruna kişinin kendini fedâ imesi ideali, kahramanlığı meydana getirir. Kahramanlık ise, Türk'ün ilk ve en yaygın kişilik sıfatıdır. Bu vasıf tarihteki yerin ve değerlerin sembolik ifadesi olmuştur;

"Kaç zamandır ki kılıçlar tuttu jenk
 Böylelikle bir avuç rübah-lenk
 Kendini kaplanla tahmin etti denk.
 Patlasın bir kere artık top, tüfenk
 Tutsun eflâkı bütün âvâz-ı cenk."

Millet yüksek bir cevherdir, yüce bir kıymettir. Vatan ise milletin varlığına bağlı olan bir unsurdur. Bizim ferdi ve milî varoluşumuzla vatan arasında Mehmet Kaplan'ın tabirinde ifâdesini bulan bir "cevher birliği"²¹ vardır. Vücudumuzun mayası vatan toprağından yoğunlaşmıştır. Bu vatan toprağının günümüzde mevcut hâle, geçmişteki büyük ve önemli gözardı edilemeyecek kahramanlıkların, mücadelelerin eseridir. Vatani vatan yapan onun esası olan millet fertlerinin ona verdiği değerdir.

Gövsa, milletin ve vatanın içinde bulunduğu kötü, buhranlı günleri yaşamış, ruhunda bu vaziyetin acısını ve huzursuzluğunu hissetmiş bir ferdi serzenişlerini dile getirirken ümitli ve biliçli bir yaşam içindedir. Onun tarihe yönelişinin temelinde ümidini yitirmeyen bir insanın tarihi kurtarıcı olarak görüşü ve geçmiş ile hâlin sentezlenmesi gayretinin izleri görülür:

"Ayrı düşmek gelmesin hiç yâdına!
 Kânımızla hâzırız, imdâdına."

(Rumeliye, G.G., s.14)

²¹ - Mehmet Kaplan, Şiir Tablilleri 1, Dergah Yay., İstanbul-1985, s.41

"Kosova sahrasında Türk ecdâdı var,
Bulgarda, Sofyâ'da evlâdı var,
Balkanın her bir taşında yâdı var.
Nâmını-belki hatırlar cuy-i bâr."

(Rumeliye, G.G., s.19)

Bu dönemlerde şair kaybedilen vatan topraklarının bütün ızdırabını ruhunda hisseder. İnsanın millî ve ferdî kimliğinin varolma mekânı olan vatan kutsaldır, ızdırapların annesidir:

"Ey vatan, ey mader-i gür-ızdırap!"

Fakat şair, içinde bulunduğu ortamın bütün kötü görüntüsüne rağmen vatan toprağına ve onu kurtaracağı en önemli değer olan tarihe sımsıkı sarılır. Gür, güçlü, yiğit erkek sesinin ön plana çıktığı bu mısralarda, o Türkçenin dil imkânlarını akıcı ve haklı bir mücadele marşı haline getirir.

"Sen bu neslin bir asil evlâdısın,
Osmanın, Orhanların ahvâdısın,
Yıldırımınla Yavuz'un bir yâdısın,
Bir alev yanmazsa kalbinde bugün
"Piç" demeksin, ya geber, yahud sürün."

(Rumeliye, G.G.,s.18)

"Şan ile almazsa millet intikâm
Türk'e ben Türküm demek olsun harâm
Patlasın ki öyle müthiş bir kıyâm
Kal'eler burcunda bayrak kalmasın.
Bir ağaç üstünde yaprak kalmasın."

(Rumeliye,G.G.,s,19)

Vatan sevgisinin sindiği bu coşkulu mısralar, vatani tehlikede olan bir milletin toplu haykırışı gibidir. O milletki, tarihinde büyük kahramanlıklara, yüce komutanlara malik olmuştur. Hiç bir zaman yenilgiye ve esârete razı olmamıştır. Ruhunda millî değer haline gelen bağımsızlık duygusu ve vatan sevgisi taşıyan böyle bir milletin evlâdının, bu değerlere sahip çıkmaması düşünülemez. Vatan ve millet gibi ulvî değerler tehlikede olduğu zaman Türk'e düşen görev, savaşmak ve kendinin öz mâltı olan bu yüce varlıkları korumaktır. Yoksa Türk Türk olmaktan çıkar . Bu uğurda yapılabilecek her fedakârlık yapılmalı ve son damla kana kadar savaşılmalı, bu uğurda vatan toprağının harap olması tehlikesi bile göze alınmalıdır. Zira vatan fizikî ve kültürel değerleriyle bir bütündür. Fizikî değerler yeniden inşa edilebilir. Önemli olan kültürel değerleri korumak, vatani elde tutabilmeyi başarmaktır.

Vatan nedir? Alelâde bir toprak parçasını vatan kılan özellik nedir? Vatan ulvî ve kutsal değerlerimizi muhafaza eden, "bizim biz" olarak kalmamızı, bağımsız yaşamamızı sağlayan; kısaca "varolma" teminatımızdır. Annemiz, yarınımız, mirasımız, sevdiğimiziz,

canımızdır. Vatan, Türk milleti için bir fikir değil bir aksiyondur; idealleşmiştir. Dinin, namusun, ülkünün,... anlamını bulduğu vatan için, yüzbınlerce "can oyna"nmıştır. Bize düşen görevler vardır:

"Herkes yaşıyor bunda tefahür yeri var mı?

Makbul olan ölmüş iken insan yaşamaktır."

(Fedâkârân-ı Hürriyet İçin, G.G.,s.37)

Mısralarında belirtildiği gibi, önemli olan yaşamak değil, yaşanılacak bir mekâna ve o mekânın insanlarına faydalı olabilmektir. Millî birlik ve kimlik ışığı altında vatana sahip çıkabilmektir. İşte bu insanı yücelten ve varolmasını sağlayan en önemli haslettir. "Osmanlı Bayrağı" adını taşıyan şiirde, Gövsa vatanın, bağımsızlık sembolü olan bayrağa coşkulu bir ruhun gönlünden sesleniyor:

"Ey heykel-i gür-'anane, timsâl-i Şark, Ey

Ertuğrul'un ahvâdına terk ettiği fermân,

Ey insana ölüm zevki veren şey!

Kokundaki ervâhi de eşhâr ederim ki

Pâmâl edemez dest-i te'adı seni asla

Kan olsa şu pîşindeki deryâ

Cephen yere düşmez yine hâşâ..."

(18 Haziran 1325, G.G.,s.11)

Bayrak, milletlerin bağımsızlıklarını ilân eden sembol olarak hep en kıymetli çeyiz, en nadide mücevher değerinde idrâk edilmiştir. Burada Gövsa, bir milletin bütün canlılığını simgeleyen bu cansız varlığı yine cansız, fakat farklı göndermeleri imleyen nesnelere ifâde yolunu seçiyor. "Heykel-i gür 'anane", "timsâl-ı şark", "fermân", "sâye-yi rahman" ve yoğun, özcl, ulvî bir söyleyişle "insana ölüm zevki veren şey!" dir bayrak. İnsanın maddî varlığından vazgeçmesini bir zevk haline getiren bu kutsal ve ilâhî sembol, varolmanın ve geleceğin tek sebebidir, teminatı vatandır. Bu nedenle başka hiçbir şeyin anlamı ve önemi yoktur. Vatandan ayrılığın acısı yaşanmadıktan sonra herşey düzelecek inancı vardır.

"Ayrı düşmek gelmesin hiç yâdına

Cânımızla hazırız imdadına"

(Rumeliye, G.G.,s.15)

"Dünya biter, ümid mahu olmaz"

(G.G.,s.26)

diyen şair geleceğe aydınlık nazarlarla bakar. Vatanın güzel, mutlu huzurlu yarınları için herşeyini fedâ eder.

İnsanın en değerli varlığı olarak hep cânı telekki ederiz. Maddî ve manevî unsurları bünyesinde besleyen cân uğruna yaşarız, çalışırız; ölüm hep korku verir. Fakat Gövsa'da vatan ve bağımsızlık uğruna verilen mücadele "insana ölüm zevki veren şey" mısrasında

anlamını bulan bir yüceliğe kavuşur. Artık cân önemli değildir, ölüm zevklidir; zirâmukaddes değerlerin uğruna cânını fedâ etmek, şehâdet şerbetini içmek insanı manevî huzura ulaştırmıştır.

Gövsâ, ümitsiz zamanlarında Allah'a yönelerek yazdığı şiirlerde vatanın ve milletin yokoluşu tehlikesi halinde kendisinin bunu görmeden ölmek istediğini dile getirir:

"Eğer bu kavme perişân oluş mukadderse,
Beni o kütle-yi na-kâma katma Yarabbi!"

(G.G.,s.24)

Gelecek ümidi olmayan ve vatansız bir insanın yaşamasının bir anlam ifade etmeyeceği ve "şerefsiz, göçebe, yenilmiş" yaşamaktansa ölümün tercih edilişi de görülmüştür:

"Lâkin âfide olmayınca rehâ
İnsân ümid için koşar mı daha?
Hem şerefsiz, muhâcir ü makhûr
Yaşamaktan ölüm mürehhch olur."

(G.G.,s.28)

Türk kahramanlığının simgesi Mehmetçiğ, Gövsâ'nın kaleminde efsanevî bir kimlik kazanır. Mehmetçiğin fizikî görünüşü ruhundaki ulvî niteliklerin göstergesi halindedir:

"İri, geniş çehresinde dalgalı
Parça parça güneş, barıt lekesi
Çatık kaşlar gösterir ki kavgalı
Alındaki büklümlerde öfkesi.

Çene enli, elmacıklar az, çıkık,
Kahramanca yüzden taşar gür bıyık"

(Yaralı,Ç.İ.,s.33)

"Can oyununda" ulvîleşen Mehmetçiğin tasvir edildiği bu mısralarda Türk ırkının fizikî görünümü ile bütünleşen ruhî hasletleri sentezlenmiştir. Aynı şiirin devamı olan mısralarda bu efsanevî yiğit, "ben" indeki vatan, millet sevdâsının ve kutsal değerler uğrunda mücadelelerinin ona verdiği gücü yansıtır.

"Geniş göğüs, iri, metin omuzlar,
Bazusuna burç eğilen bir civâa...
Şimdi yerde bin güçlülükle kımıldar,
Bir yıkılmış kale gibi perişan.

Geçmiş olsun nasıl oldu?

_ Döğüştüğ.

Cevap budur, çok söylemez asil Türk."

Çok söylemez, fakat o saf gözleri
Ruhundaki derinliği anlatır,
Orda harbi, intikâmı, zaferi,
Orda köyü, evi aşkı hep vardır.

Ah o gözler ölüm, hicran, kan dolu.

-Nerelisin a hemşerim?

-Konyalı..."

(Yaralı,Ç.İ.,s.34)

Türk askeri tarihî ve millî gücünün, imânındaki yüce sevdanın etkisi ile vatani, milleti uğruna savaşmıştır. Bu savaş onu daha da ulvî bir kimliğe kavuşturmuştur. O, mücadelesini çok sözle anlatmaya ihtiyaç duymaz, çünkü onun savaşı "var olma" savaşıdır. Koruduğu yalnızca vatani veya cânî değildir. O'nun uğruna can vermeyi göze aldığı dini, milleti, sevdikleridir. Ölüm, ayrılık, ızdırap önemini yitirir. Çünkü kaybedilme tehlikesi altında olan bu değerler olmadan zaten yaşamının da, nefes almanın da bir anlamı yoktur. Mehmetçiğin gözleri ruhundaki derinliği sayfa sayfa gözler önüne seren bir fonksiyon kazanmıştır. O gözler de savaş, intikâm, zafer, köy, ev ve aşk vardır. Hayata anlam kazandıran, insana insan olma zevki veren güzelliklerin, mutlulukların..

Gövsa, savaşın bütün olumsuzluklarına rağmen umudunu yitirmez. Bu cephede durup dinlenmeden savaşan Mehmetçiğin savaşı dilinde bir türkû haline getirişini ifâde eder. Türk tarihinde çok uzun süreli harpler vardır. Yıllar yılı devam eden bu savaşlar Türk insanının akın akın cepheye gidişi sonucunu doğurmuştur:

"Kimbilir ki şu saatte daha böyle ne kadar
Cehennemli çöl yolundan, buzlu çetin dağlardan
Gürültüsüz, gölge gibi akıp giden asker var?
Yıllardır ki bu akını gönderiyor öz vatan.

Yıllardır ki Türk evlâdı ocağından uzakta
Ateşlerden ateşlere dinlenmeden koşmakta"

(Gece Yürüyüşü,Ç.İ.,s.38)

Savaş insanoğlunun en çetin ve engellenemez mücadelesidir. Bizim milletimiz gibi vatan ve millet sevgisiyle yoğrulmuş bir ırkın, savaşın acımasızlığını, korkunçluğunu önemsemeden imânındaki güçle, "gürültüsüz, gölge gibi" bir akın halinde cepheye koşması doğaldır. "Ateşlerden ateşlere dinlenmeden koşmakta" mısrası ile içinde bulunulan durumun tarihî süreci ve yüceleşen yiğitliğe dikkat çekilir. "Koşmakta" ibâresi ile, Türk evlâdının "cepheden cepheyi soran" kimliği ve vatan aşkı vurgulanmaya çalışılır.

"Ah ey ordu, bir gün sana esir olur şeref, şan
O zaman sen kollarının kazandığı bir hakla
Şimdi ıssız yollarına seviçlerle koşuşan
Gözü yaşlı çocukları, anneleri kucakla.

Yüksek, mağrur alnında zaferinin yıldızı,
Dolgun, geniş göğsünde unutulmuş bir sızı...

(Gece Yürüyüşü, Ç.İ., s.39)

Bütün Türk milleti "Ordu" ibâresi ile bütünleşen bir kişilik haline getirilmiştir. Geleceğe ait umutlar, zafer hayâlleri süsler benlikleri. Savaşın sonunda alınacak esirler, şeref ve şandır. O zaman Türk askeri çocuklarını, sevdiklerini, anasını; şerefli ve şanınin gölgesi altında gururla kucaklayacaktır. Alnındaki zafer yıldızı, gönlündeki savaş acılarını, yaralarını unutturacaktır.

Mehmetçiğin cepheden anasına yazdığı mektuptaki şu mısralar millî bilincin ve vatan sevgisinin özünü halk söyleyişlerindeki duruluk ve samimilik içinde verir:

"Allah'a dua et, düşman turpanı
Devlet ağacını yolmasın anne,
Altında dökülsün oğlunun kanı
Bayrağın gül rengi solmasın anne"

(Siperden Mektup, Ç.İ., s.44)

"Devletin ağaç" olarak idrâki Türk tarihinin başlangıcına ve Anadolu'ya yerleşim sürecinin ilk anlarına dönüşü sağlar. Oğuz Kağan'ın oğulları bir ağacın dalları gibi dört bir yana yayılarak, kökü Orta Asya'da, dalları dört bir yanda olan bir ağacı meydana getirmişlerdi. Osman Gazi rüyasında büyük-sağlam bir ağaç görür ve bu imge ile Osmanlı Devletinin kurulması müjdesi gelmiş olur. İşte burada şair "Çanakkale İzleri" kitabında yer alan, her mısraya derin bir vatan sevgisi sinmiştir. Ataların yadîğarı olan vatan, bizim milletimiz için diğer milletlere göre çok farklı telâkki edilir. yıllar yılı bağımsızlığını ve vatanını korumak için herşeyi göze almış Türk askeri için, vatan-insan-toprak üçleminde var olan ilişki Türklük idealiyle birleşince aksiyoner bir kimlik kazanmıştır. Aşağıdaki mısralar vatan ülküsünün millî kimlik ile birleştiğinde kazandığı destanî niteliği olarak telakkî edilebilir:

"Taşından kanlarla silerek pası
Yurdu yakut gibi mal yapacağız,
Sahilde ölürssek mavi atlası
Kumlardan türbeye şal yapacağız.

Zümrüt dalgaları şimdi yelkensisiz.

Kara sevda verir bize Akdeniz
Siyah bulut gibi akın edip biz
O mavi denizi al yapacağız

Kıvrımpo cansız bileklerini
Kaçırıp İngiliz bebeklerini
Ürkütüp kâfirin sineklerini
Şu Arıburnu'nda bal yapacağız."

(Asker Ağzından, Ç.İ.s.46-47)

Kahraman Türk askerinin dilinden ifâdesini bulan bu mısralar, Yüce değerlerin bilincinde olan ve bu değerleri koruma mücadelesi görevini gururla , zevkle yapan bir neslin, savaşa bilinçli ve ümitli yaklaşımının ifâdesidir. "Arıburnu'nda bal yapma" ibâresi, Mehmetçik'in sevgisinin, umudunun, yüceliğinin ve gücünün simgeleşmiş halidir.

Türk tarihindeki bütün savaşların sonucunu lehimize döndüren en önemli etken, vatan-bağımsızlık sevgisinin iman gücüyle birleşen bir ülkü niteliği kazanmasıdır. Yoksa teknik imkanların gücü bizi "Türk gibi" ibaresinde anlamını bulan güce kavuşturamazdı. Türklük bilinci, vatan aşkı, millâ duygular, kutsal değerler Türk insanını özüdür. O, iman dolu çelik sinesinde sağlam bir inanç taşır; bu haklı mücadelesinde tabiat da yanındadır;

"Çanakkale İzleri" kitabında yer alan, her mısraya derin bir vatan sevgisi sinmiştir. Ataların yadigarı olan vatan, bizim milletimiz için diğer milletlere göre çok farklı telakki edilir. Yıllar yılı bağımsızlığını ve vatanını korumak için mücadeleden çekinmemiş, diniyle ve ülküsüyle süslediği yurt toprakları için her şeyi göze almış Türk askeri için, vatan-insan-toprak üçlemesinde var olan ilişki Türklük idealiyle birleşince aksiyoner bir kimlik kazanmıştır. Aşağıdaki mısralar vatan ülküsünün milli kimlik ile birleştiğinde kazandığı destani niteliği olarak telakki edilebilir:

"Taşından kanlarla silerek pası
Yurdu yakut gibi mal yapacağız,
Sahilde ölürsek mavi atlası
Kumlardan türbeye şal yapacağız.

Zümrüt dalgaları şimdi yelkensisiz
Kara sevda verir bize Akdeniz.
Siyah bulut gibi akın edip biz.
O mavi denizi al yapacağız."

"Kıvrımpo cansız bileklerini
Kaçırıp İngiliz bebeklerini

Ürkütüp kafirin sineklerini
Şu Arıburnu'nda bal yapacağız."

(Asker Ağzından, Ç.İ.,s. 46-47)

Kahraman Türk askerinin dilinde ifadesini bulan bu mısralar, yüce değerlerin bilincinde olan ve bu değerleri koruma mücadelesi görevini gururla, zevkle yapan bir neslin, savaşa bilinçli ve ümitli yaklaşımının ifadesidir. "Arıburnu'nda bal yapma" ibaresi, Mehmetçiğin sevgisinin, umudunun, yüceliğinin ve gücünün simgeleşmiş halidir.

Türk tarihindeki bütün savaşların sonucunu lehimize döndüren en önemli etken vatan-bağımsızlık sevgisinin iman gücüyle birleşen bir ülkü niteliği kazanmasıdır. Yoksa teknik imkanların gücü bizi "Türk Gibi" ibaresinde anlamını bulan güce kavuşturamazdı. Türklük bilinci, vatan aşkı, milli duygular, kutsal değerler Türk insanının özüdür. O iman dolu çelik sinesinde sağlam bir inanç taşır. O'nun haklı mücadelesinde tabiat da yanındadır:

"Karşımızda düşman hattı, üzerinde bir duman
Sonra artık yaşlı, mavi gözler ile Akdeniz.

Ah o deniz ki hiçkırın yadımızdı izleri,
Mütekasif derdimizdi bulutları sisleri."

(Siperler Arasında, Ç.İ., s. 49)

"Güneş altın ışıklarla başlarında dolaşır
Terli, yanık alınlara böyle çelenk yaraşır. "

(Siperler Arasında, Ç.İ.s. 50)

Milletine toprağından bir siper yapma yüceliği ve gayreti içinde olan Türk askeri, karakterindeki milli ve insani niteliklerin etkisi ile büyük bir azmin göstergesi olur:

"Buralarda tehlikeler azme mani değildi,
Azmuğrunda kemiklerden abideler dikildi."

(Siperler Arasında, Ç.İ.,s. 50)

Türk askerini tasvir eden şair, onun bu milletin bir ferdi olmayı en yüce kıymet bilen, vatan uğruna ölmeyi en büyük şeref sayan hasletlerini dini, milli, tarihi vasıflarla bütünleştirerek ifade eder:

"İçinde kasırga dönen orman gibi,
Kimıldar, yürür bir çoşkun umman gibi,
Geçiyor tarihe akan tufan gibi,
Başında bayrağı köpürmüş kan gibi.

Bellidir evladı o eski erlerin,
Şurada gördüğüm kahraman askerim

Bu cehennem yerde doğuşen neferin
Her biri soyca bir büyük hakan gibi.

Ümidi, hayali bırakmış engine
Kendini vermiş bu yolun ahengine,
Aldırmaz cihanın değişen rengine.
Göğsünde kalbi var ki Kur'an gibi."

(Türk Askerleri, Ç.İ.,s. 55-56)

Mehmet Akif'in "sana ağuşunu açmış duruyor peygamber" mısrasında en güzel anlamını ve değerini bulan Türk Askeri, Gövsa'nın kalemünde daha da yüceleşir. Allah'a, peygamberine kavuşma hayali bu dünyayı anlamsızlaştırır. Vatanı, milleti yaşatma umudu ölümü zevkli bir hale getirir. O'nun için artık manevi hayatın güzelliğine kavuşmada maddi değerleri feda etmenin önemi yoktur. Can değerini yitirir, önemli olan vatandır. Vatan, dinin direği olan ezanın hür olarak terennüm edileceği ulvi bir mekandır. Bu mekanı korumak ise en yüce ve en ölümsüz görevdir, bir şereftir.

Mehmetçik düşmanın, dinine-vatanına-milletine haince saldıran kafirlerin bütün maddi ve manevi kötülüklerine

"İşte gayzı, kini dolmuş ruhumun
Sana karşı hulasası; bu kurşun...."

(Bir Kurşun, Ç.İ., s. 54)

Mısralarında belirttiği şekilde, bir kurşunla bütün kinini, nefretini sembolleştirir. Düşmana atılan her kurşun, zaferin, huzurun yaklaşmasında bir adımdır. Zira tehlikede olan kutsal değerlerin korunması, düşmanın yok edilmesiyle mümkün olacaktır.

Gövsä, Çanakkale savaşları cereyan ederken, yazdığı "Boğazdan Geçerken" adlı şiirinde, savaşın üzerinde bıraktığı, yakından şahit olduğu hazin gerçeklerin, kendisini şahsi kimliğinden uzaklaştırarak destani kahramanların hüviyetine soktuğunu ve Türk'ün eski akın günlerini yeniden yaşadığını "Yahya Kemal"vari bir üslupla dile getirir.

"Unuttum o zaman hüviyetimi,
Eski kahramanlar devrini andım.
Tarihe mezcedip şahsiyetimi
Hurafe sandığım şeylere kandım.

Toprak, sema, deniz gene şimdiki,
Kavga böyle korkunç değildi belki."

(Boğazdan Geçerken, Ç.İ.,s.59)

Savaşın insan ruhunda meydana getirdiği köklü değişikliklerin canlı ve net bir ifadesi olan bu mısralar, şahsi kimlikten sıyrılarak destani bir kimlik kazanan şahsın ve savaşın anlatımı halinde kelimelere dökülür.

"Hilal ürpermişti güya derinde,
Sema uzaklaşmış gibiydi yerden
Bu gece şu kavga sahillerinde
Vahşi bir güzelliği hükmeyleyen."

(Boğazdan Geçerken, Ç.İ.s. 59)

Savaşın insan ve tabiat üzerindeki etkisinin Gövsa üslubunda ifadesini bulduğu bu şiirsel anlatım; Türk şiirindeki lirik ve tasviri üslubun en güzel örneklerinden biri olarak telaki edilebilir. Savaşın acı gerçekleri karşısındaki kaçınılmaz son ve insanın çaresizliğini de anlatan İbrahim Alaettin;

"O uzak dağların yamaçları dün
Temiz sevgilerle yeşildi bütün
Matem renklerinde eriyen şu gün
Gene bir ço mavi ümit eritti."

(Gurup, Ç.İ., s. 61)

"dün-bugün" arasında bir karşılaştırma yaparak "mavi ümitlerin matem renkleri kazanarak yokoluşunu, savaşın acı gerçekleri olarak dile getirir.

"Sürmeli gözleri boşlukta dalgın
Ah o uzaklarda bekleyen kadın,
Yavuklun Mehmed'i unutma sakın,
Düşün ki bir aslan gibi yığitti."

Unutmamak ilahî bir imtiyazdır. İnsan unutmamak ve unutulmamak ister. Hayat mücadelesinin var olma sürecinin özünde "unutulmamak" gayreti vardır. Mircea Eliade "... ölüm belli süreler içinde ruhun yeniden cisimleşmesi sonucu, yitip gitmiş olan en eski ve en yetkin bir duruma dönüştür."²² diyerek ölümün bir son değil bir başlangıç olduğunu anlatır. Sembolleşen "vatan" imajı altında bütün önem arzeden varlıklar için kendini feda eden insanın en büyük korkusu unutulmak olacaktır. Bu nedenle şair, sevdiğini ölüme yolcu etmiş olan "sürmeli göz"lü bekler vaziyetteki kadından, o aslan yığidi unutmamasını ister. Zira, o ulvi kahramanın en büyük korkusu unutulmaktır: O ki ölüme bile korkusuzca "bir gül bahçesine girercesine" koşmuştur.

Aynı psikolojinin etkisiyle yazılmış olan "Yaratının Derdi" şiirinde yüzü, ağzı, dili parçalanmış bir halde bulunan askerin tahammül edilmesi zor görüntüsünün, onun ruhunda bıraktığı ruhi ve fiziksel açılardan tercümanı olmaya çalışır. Gönülden kopan çılgınlıklar, feryatlar, acı dolu bir sitem silsilesine dönüşmüştür. Asker anasından, milletinden

²² - Mircea Eliade, a.g.e., s. 118

ve diğerk bütün kıymetlerden, sevdiği varlıklardan içinde bulunduğu durumun maddi ve manevi sorumluluğu paylaşmalarını ister. Onlara bu acının sorumluluğunu yükler, unutulmamayı bekler.

"Çanakkale her köylünün dilinde
Dolaşırken beni ansın, söylesin."

(Yaralının Derdi, Ç.İ., s. 65)

Fiziksel acılar içinde çirpınan bir insanın ruhunda kopan fırtınalarda bile milli birliğin izlerinin oluşumu Türk insanının vatanına ve milletine duyduğu sevginin büyüklüğünü ve derinliğini göstermesi bakımından dikkate değerdir:

"Her cefaya göğüs veren topraklar
Yoksulluktan inilleyen bucaklar
Hiçkırarak sessiz akan ırmaklar
Biraz çoşup bulansın söyleyin

Bu toprağı, akan selde boğulup,
Koruyan biz, şenleten biz, kul olup
Sırtımızdan geçinenler koğulup
Hak sahibi ayaklansın, söyleyin."

(Yaralının Derdi, Ç.İ.s. 65)

Türk askerinin en ilgi çekici ve hayrete şayan niteliklerinden biri ise, bütün kutsal saydığı değerlere saldıran, elinden almaya kalkışan düşmanın karşısında bile insanlık sevgisini, hümanizmini yitirmemesidir. Bu yaklaşım onun daha da yücelmesini sağlar. Türk'ün düşmana yaklaşımı bile sevgi ve samimiyet doludur. Vatanını korumanın haklı bilincine sahiptir. O, yakıştırıldığı gibi "barbar" değildir. Vatanına saldırıyı yok eder, engeller; yoksa insanları durduk yere haksız bir şekilde öldüremez.

"A efendi, bırak düşkün garibi,
Bizim gibi oda gönül sahibi."

(İnsanlık Aşkı, Ç.İ.,s. 68)

mısralarında belirtildiği gibi, düşman askerinin anlatımındaki bu saf ve sevgi dolu yaklaşım, onun sözlerinin de kendisi gibi müstesna bir kuvvete sahip olduğunun en önemli delilleridir. Şair bu insanlık aşkını şöyle değerlendiriyor:

"Sensin ey Türk alemin en saf ırkı
İnsanlığın en samimi aşkı."

(İnsanlık Aşkı, Ç.İ.,s.68)

C- SOSYAL HAYAT

Edebiyat, vasıta olarak sosyal bir özellik taşıyan dili kullandığı için sosyal bir müessesedir. Edebiyat, hayatı temsil eder; hayat ise, geniş ölçüde sosyal bir gerçektir. Hatta insanın ve tabiatın iç dünyası da edebiyatın taklit ettiği konulardır.

Şair, toplumun özel bir statüye sahip olan üyesidir; o, bir dereceye kadar toplumun yaşantısını, genel anlamda toplumu yansıtır. O'nun eserinin sosyal bir belge niteliği taşıdığı da söylenebilir. İbrahim Alacattin, edebiyatın ona doğuştan verdiği bu görevi, hayat telakkisinin ve bakış açısının perspektifinden şiirine ve yazılarına aktarma başarısını göstererek kullanmıştır.

Türk toplumunun Batı ve Doğu medeniyetleri arasında bir tercih, bocalama devresi geçirdiği, sosyal buhranların, ani değişim ve gelişmelerin yaşandığı bir dönemi insanı olan Gövsa, gördüğü ve fikri-duygusal yönden etkilendiği olayları şiirlerinde dile getirir. Sosyal panoramanın mahiyetini bize haber veren bu mısralar, oldukça ilgi çekicidir. Gören herkesi hayrete düşüren, ilgi odağı haline gelen ve Batı tekniğini yansıtan ilk otomobilin İstanbul (22Teşrin-i evvel 1325) sokaklarında dolaşmasını tasvir ederken, şair, toplumumuzun geçmiş-gelecek-bugün düzleminde bir değerlendirmesini yapar. Türkün geçmişe ait şereflerinin yerine şimdi zayıflıkların olması O'nu üzmektedir. Gelecek, aydınlık görünse de onun endişeleri vardır, sonuçtan memnun değildir.

"Elinde safha-yı tarih pür maalisi
Fütür içinde şu afakı bekleyen Türk'ün
Açıldı şimdi bütün atı-yı zilalisi
Fakat netice vü maksud uzakda kaldı bugün."

(Otomobil Geçerken, G.G., s. 62)

Büyük kahramanlıkların, şereflerin, zaferlerin süslediği Türk tarihinin, ümitsiz, buhranlı günler geçirmesi; gölgeli, belirsiz bir geleceğin olması, Türk idealinin beklediği sonucu ve amacını uzaklaştırmıştır. Bu durum sosyal hayatta da derin etkiler bırakmıştır. Sahte ümitler ve gelişmeler insanları memnun etmemektedir. Bilgi seviyemiz batıya göre eksikler içindedir. Bir zamanlar batının örnek aldığı ilmimiz şimdi çok gerilerdedir. Onlara bir an önce yetişmemiz, aradaki farkı süratle kapatmamız gerekmektedir. Gövsa, bu noktada ne yapılması gerektiğini bilmez, sevdiğine sorar. Bu şahsi bir arayış ve endişenin yaşandığının bir belirtisidir:

Evet, seviyye-yi irfanda garbe nisbetle
Görünce bizdeki noksanı sızlıyor kalbim.
Bu hatveler mütesanib değil o sür'atle;
Nasıl yetişmeli bilmem ki ah yarım!"

(Otomobil Geçerken G.G., s. 63)

Aynı şiirin sonuna doğru şair, batının ilmine, sanatına bir örnek verir. Toplumumuzun yeni tanıştığı ve ilgi odağı haline gelen "otomobil", İstanbul sokaklarında beliren insanımızın tavrını ve yaklaşımını anlatır ve şu mısralarla mesajını iletir:

"Göründü hande-yi hayret bütün dudaklarda;
Koşardı peşine herkes görüp sokaklarda
Kıyam eder gibi garbın deha-yı san'atına."

(Otomobil Geçerken, G.G., s. 63)

Gövsa, toplumun vazgeçilmez ve derin bir yarası olan hapishaneler konusunda da görüşlerini ve duygularını ifade eder. Gittiği bir kadın hapishanesinin tasvirini yaparken orada buların insanların /mahkumların toplum için anlamını ve sosyal hayatın çöküntüye uğramış durumunu da gözler önüne serer:

"Derin bir leyl-i duradüra benzer 'ömr-i mahbusin"

(Mehterhane, G.G., s. 78)

Hapishane hayatını yaşamak zorunda olan, "beşer-i enkazı" nın bir sonucu olan suçlu insanların, hayatlarının sürekli devam eden, bitmeyen bir derin gece olduğunu söylerken şair; "derin-leyl" ifadelerini seçerek, onların psikolojisine, ruhsal durumlarına ve fert olarak yaşadıkları trajediye de dikkat çeker. Bir çok sınırların olduğu, çözülemeyen, derin ve uzun bir gecedir mahkumun ömrü. Acıların, umutların birlikte yaşandığı bitmeyen bir gece.

İlirleyen mısralarda şair, hapishane ortamında gördüğü insan manzaralarından nefret eden bir ruh haline girer:

"Şu incirlerle müstagrık vücud-ı insan değil çünkü
Müheyyi bir tebessümle güler, oynar, durur, hissiz ;
Soluk vecdinde insanlıkla hisden yok eser belki
Nümayan çeşm-i hüni'ninden cürmünden kalan bir iz."

(S. 79)

Bu manzara şairin, bütün insanlığın kirlenmiş, fikirsiz bir halde yaşadığı sonucuna varmasına neden olur. Nefret uyandıran, insanlıktan uzak bu görüntüleri hayatın maddi yönünün ön plana çıkarak, bozulmaların, çöüntünün başladığının bir belirtisidir. Suç oranlarının çokluğu, toplumu meydana getiren insanların manevi yönde kayıplarının olduğunu gösterir ki, bu da istenmeyen sona götürür.

Şair, koşulları dolaşmaya devam ettikçe gördüğü insanlar ve onların hikayeleri karşısında gittikçe artan bir ümitsizlik-karamsarlık içinde bulur kendini. Kadınlar koğuşunda gezerken hayatın anlamı, toplumun yarını olarak gördü kadınların vazeyitleri karşısında irkilir:

"Kadın sedaları, nermin cevaplar ahimize
Kadın sedaları avaz-ı iştika-yı ebed..."

(...)

Meğerse mahbus-ı nisvan etmiş bu kısım-ı kühen
Evet kadınlığa me'men harabe-yi mevhus.
Çıkan enin-i şikayetti merdivenlerden
Cidar u sakfı da feryadlar siyahlatmış.

(s. 80)

İnsanlıktan, duygudan uzak olan bu mekan, şairin gönlünde nefret uyandırır. Duygusal bir kişiliğe sahip olan Gövsa, sosyal hayata ve insanla büyü bir alaka duyar. İnsanların bilgili sahibi, karakterli bilinçli ve milli-insani değerlere sahip olmasını ister. Fakat hapisyanede karşılaştığı olumsuz manzaralar onu ümitsizliğe iter.

"Tahammül etmeyib artık bu hale döndüm de
Hayat-ı aleme nefret uyandı gönlümde."

(s. 80)

Şair, insanlarla içiçedir. Topluma yönelik görüşlerini yansıtırken yine o toplumun insanların karşılıklı veya tekbaşına hayat mücadelelerini kullanma yoluna gidecektir. Gövsa, şiirlerinde fakirlik, maddi imkansızlıklar içindeki insanların dramını da dile getirir. Maaş kuponları ile soğu insanın ruhunu bir günde nafakasını bekleyen kadınların durumu çok açıktır. Günlerdir evdeki çocukluğuna yemek götürme ümidiyle bekleyen bu insanlar, gelmeyen muhasebecinin yolunu gözlerler. Çaresizli ve fakirlik onları bana mecbur etmiştir. Yiyece, yakacak, giyecek hep alınaca paraya bağlanmıştır.

"Zavallı hasta kızım al demişti cici
Sular karardı fakat gelmiyor muhasebeci
Kömür de yok. Para vermezse belki aç kalırız...
Ne çare var a hanım, beğ gelirse yalvarırız."

(Eski Acılardan G.G., s. s. 73)

Sosyal adaletsizliğin ön plana çıkışı ile bu hayat sahnesi son bulur. Her problemin geçici bir süre halledilmesini sağlayacağı olan parayı vereceği olan "Beğ" in gelmeyişinin nedeni, kızını evlendirmesidir. Bunu duyan anne halsiz hıçkırıklarla ağlar. Şair;

"Fakat bunun kızı ölse kefen bulunmayacak"

ibaresi ile durumun özetini verir.

Gövsa, çocuklara yazdığı şiirlerde de sık sık geleceğin teminatı olan çocuklara diğer insanları, fakirleri düşünmelerini söyler.

" Ey çocuklar
Size bir bayram olan karlı günün
Başka yerde nice zalimliği var
Örtüyorken o güzel köyleri kar
Fukarayı düşünün"

I. Alaettin, toplumun, milletin bütün problemlerin halli için tek bir çare görür. Çalışmak o bütün hayatı boyunca ölmeden 5 dakika öncesine kadar sürekli çalışan bir insan olarak, hayatını-fikrini ve eserini aynı hizmete ram eder.

Servet-i Fünün şairleri nesre has bir nevi olan hikaye tarzında manzumeler kaleme almışlardır. Tevfik Fikret-i Rûbab-ı Sikeste'sinin baş kısımlarındaki şiirler bu tarzdadır. II. meşrutiyet devrinde çok defa acıma duygusu uyandıran bu sosyal konuları Mehmet Akif, Mehmet Emin, Ziya Gökalp ve İbrahim Alaettin'de devam ettirirler.

İbrahim Alaettin'nin "Bir yad-ı siyah", Bir mersiyeden, Eski acılardan, Küçük Dilenci, kış, Fukarayı seviniz manzumeleri Servet-i Fününcuların bu tarz şiirlerinin başlıca özelliklerini taşıyan eserlerdir. Bu şiirlerin bütününde Servet-i Fünün hikayeciliğinde geniş bir yer tutan merhamet duygusu hakimdir.

"Onu kızgın güneşler altında
Sürenen bir zavallı ailenin
Koparıp sine-yi sefikinden
Ufk-ı maisi bitmeyen engin
Bir denizden heman aşırmışda
Bize satmıştılar. O anda da ben
Yokdum anca dokuz yaşında bile
Eğlenirdim onun lisaniyle

(..)

Duysa bir çan sedası "Belki..." diye
Deve bekler, koşardı pencereye

(..)

Üç ayevvel tesadül ettim de
Anladım öksüren ciğerlerinin
Erimek, bitmek üzre olduğunu
Yine gülmüştü, bir gülüş ki enin

..

Umk-ı kalbimde yoktu bir ukde
Kimbilir şimdi gömdüler mi onu ?
Ruhu hasretle titremezdi yine
O gömülseydi hurma gölgesinde."

(Bir Yad-ı Siyah, G.G.,s. 54-57)

"Yazık değil mi ona yığırme bir yaşında iken
Düşünmeden ölümü belki hiç hayalinde

(..)

Zavallı ablacığım, bir melek çocuk senden
Bakış, gülüş ve hararetlisine isterken."

(Bir Mersiyeden, G.G.s. 64-66)

"Zavallı vlide kaç gündür iste erkenden
Gelip de titreyerek bekliyor da hiç... derken"

(Eski Acılardan, G.G.,s.73-74)

"Şimdi oynar, koşar aç da olsa yine
Onamaz bir keder gönülceğine
Böyle derken o anda süslü, ufak
Bir çocuk geçti arkasında uşak
Dokunup nazire-yi gurur eseri
Bu sefilin silindi neşeleri
O geçen her merama naildi.
Bu kalan bir zavallı saildi."

(Küçük Dilenci, G.G., s. 94-95)

" Ey çocuklar,
Size bir bayram olan karlı günün
Başka yerde nice zalimliği var
Örtüyorken o güzel köyleri kar
Fukarayı düşünür."

(Kış, Ç.Ş., s. 31-32)

"Belki onun babası da ölmüştür
Yaralıdır Minimini yüreği
İncitme bir gün bakarsın gelir
Babamı da alır ölüm meleği."

(Fukarayı Seviniz, Ç.Ş. s.51-52)

Görüldüğü gibi şairin tavrı objektif değildir. Şiirlerde davranış ve duyuş tarzını belli eder. (Zavallı, yazık, sefil, küçü gibi kelimeler ve bazı mısralardaki alatım öğeleri şairin de okuyucu gibi esir edilen çocuğa, yirmi yaşında ölen anneye, fakir ve çaresiz anneye, küçük dilenciye ve fukara" insanlara acıdığını ifade eder.

Üslubunu mümkün olduğu kadar nesre yalaştığı bu manzumede sade dil ile günlük konuşmaya yakınlık dikkat çeker.

Bu şiirlerde ortaya konulan fikir son derece basittir. Ona tesir eden merhamet duygusu Vak'anın ön plana çıktığı bu metinler, estetik ve teknik kusurlarına rağmen sosyal duyuş tarzını ferdi bir tasarruf halinde yansıtmayı ve sade dili ile önemlidir.

D-SEVGİ

Övünülecek imtiyazımız olan sevgi, Gövsa'nın şiirlerinin temel estetiği içinde şiiri kuran temel öge olarak arşımıza çıkar. O'nun sevgisinin derinliği ve saflığı çocuklara duyduğu aşırı sevginin ve onlara yaklaşımında da içliliğin bir ifadesidir.

Gövsâ, bir sevgi adamıdır. Çocuk sevgisi ile başlayan bu sevgi vatan, millet, Atatürk, yar, hayat sevgisi gibi çeşitli yönelmelere uğrar. Onun bu geniş sevgi dairesinde şahsi lirikminin etkisi büyüktür.

O sevgiyi bir oyun olarak algılar, öyle bir sevgi ki, dünyayı sürükleyen bir sel gibi sürekli kaçınılmaz ve mevcuttur.

"Bir oyun sevgi, o dünyayı sürükler sel ki
Hep onun hamlesi baştan başa hikkat belki."

(Söz Oyunları, s. 5)

Hayat-sevgi ikileminin ayrılmaz olduğu ve sonsuza kadar sürmesi gerektiği ve süreceği düşüncesiyle yazılan bu mısralar Gövsa sevgisinin özünü verir.

Gövsâ şiirlerinin, daha doğru bir deyimle gördüğü eğitimin etkisiyle Gövsa'nın çalışmalarının temelini oluşturan eğitim-eğitme temayülünün bir sonucu olarak onda çocuk sevgisi önemli bir yer teşkil eder. Hayatın ve sevginin başlangıcı ve saflığını o çocuta görür ve bu sevgi sızıntılarını kaleminin renklerinden bize çizer.

"Annenize sizi sevmek hissini,
Onun ruha şifa veren sesini
Kalbimize doğru olma dersini
Kim veriyor bu şeylerin hepsini?"

(Ç.Ş.s. 14)

Allah sevgisinin çocuk kalbine ve onun dünyasına hakim olması gayesiyle yazılmış bu mısralarla çocukta var olan sevgi tohumunun uyandırılmaya ve filizlendirilmeye çalışının bir ifadesi olan bu seslenişler devam eder.

"Vatan, millet ne demektir bilmeden
O sevgiyi gönlünüze kim verdi ?
Babanızdan güze bir şey isterken
İçinize kim koyuyor ümidi"

(Ç.Ş.s. 14)

"Ha sevgisi taşımalı vicdanlar,
Böylelikle mes'ut olur insanlar."

(Ç.Ş.s. 15)

Sevgisinin yönünü Allah, insan, vatan, millet, aile...dolayısıyla utsal ve vazgeçilmez değerler silsilesi halinde sunarken şair, bir çocuğun gönlünden kopan sevgi endişesini de şöyle dile getiriyor.

"Senin gönlün ki sevgiyle çarpar
Benim yalnız bir sevgili annem var."

Temeli sevgi üzerine kurulmuş olan dünyada, insanoğlunun ilk tattığı ve bütün sevgisinin temelini ve kaynağını oluşturan anne sevgisi, şiirlerinde anesini kışkanan, onu paylaşmayı istemeyen bir çocuğun dile gelişi halinde karşımıza çıkar.

Bu sevgi gönlümüzün mayasında bulunan sevgi tomorcuklarının ilk filizlenişleridir. Sevginin, müşahhasın mücerredini ifade edişinin ilk halkasıdır.

Gövsâ, derin sevgisini çocuk şiirleri kitabındaki her mısrayla çocukların gönlüne nakış nakış işlemektedir.

"Güzel değil mi bak kuzum
Sevinçle çarpınan şu mum?
Vücudu tertemiz, beyaz
Yüzünde ayıbı yok biraz.
Eğilmiyen boyunda var
Şerelli, haklı bir vakar
Şerefli, haklıdır kurum
Olunca böyle doğrumum."

(Ç.Ş., Mum, s. 18-19)

Doğruluk, şeref, gurur, temizlik, ahla gibi yüce alemleri erdemleri sevgi dolu bir öğretmen, şefkatli bir anne-baba edasıyla çocuklara anlatan Gövsâ, onlara manevi yükselişin basamaklarını, faziletli davranışlara sahip olmanın perspektifini de vermektedir.

"Oğlum, sen de her rüzgardan
Hile sezme, kuvvet kazan."

(Rüzgarlar, Ç.Ş. s. 37)

"Oğlum, buna rüzgar derler,
Her türlü eser, geçer...."

(Ç.Ş., Rüzgarlar, s. 33)

Birbirini taip eden her mısradaki duru bir ifadeyle sebep-sonuç ilişkisi gözönüne alınarak sevgi ve bilgi kazandırma ikilemi birlikte gider.

İ.A.Gövsâ'nın şiirlerindeki sevginin 2. aşaması bir erkeğin bir kadına duyduğu ve oldukça ulvi duyguların sentezi halindeki aşktır. Bu aşkta eski zamanların platonî yaklaşımlarının bir tezahürüdür. Çoğunlukla dile getirilemez ve sahibini umutsuzlu ve çaresizlik girdaplarına sürükler.

"İçinde gizli bir aşkın lehibi gür-galeyan"

(Güft u Gu-yı Mesti , G.G. , s. 110)

Gövsâ kadın ve deniz arasında yakın ve gözle görülür benzerlikler olduğu görüşüne sahiptir ve bu düşüncenin etkisiyle kadını ve onun güzelliklerini tasvir ederken

"Tipografik Mekanın" imkanların şiiri için seferber etme gayreti içine girmişti. Bambaşka, birbirinden çok farklı bu iki varlık arasındaki benzerliği "Deniz, bütün dünyayı kavrayan ve çerçevesiz bir unsurdur, kadın gibi" şeklinde ifade ederken harf ve kelimelerin dizilişi ile şiirine deniz biçimi vermiştir. böyle görsel bir yapı vermek, görsel mekanla etkileşim içinde, bulunmak seslerin kulakla değil gözle de görülmesini sağlar.

"Uzakda bir yere inmiş de dinliyorsan eğer
Rebab elinde donar musî ilahesinin
Senin sesinden utanmış bütün o bülbüller
Samut u vakfe güzün

Uyandırır geceninsinesinde her avaz
Ufk-ı giriz u müselsel medid gülgüleler
O hançerendeki bülbül olunca zenzeme-saz
Bütün cihan dinler

O leb ki güfte-yi buhran-ı kalbi bsteliyor
Melek kanatları şeklinde cyledikçe sürüd
Medid bir darban bir teheyyic-i mes'üd
İçimde çırpınıyor."

(G.G., Senin Sesin, s. 132)

"Kadın, en yumuşak, fakat en çetin bir kuvvettir, deniz gibi" anlatımıyla bize sunulan bu kadın-deniz ikilemi, sevgilinin güzelliklerinin tabiat güzellikleriyle birleştirilerek mısralara dökülmesini sağlar. Fakat Gövsa kadına yaklaşırken bazen çok acımasız yergilerde de bulunur; "Deniz ucu bucağı olmayan bur yığını iken içinde susuzluktan can verebilirsiniz. Kadın, sayısı ve çeşidi bilinmeyen bir duygu kaynağı iken, duygusuzluğundan ölebilirsiniz. Denizde su ne ise, kadında duygu odur." (s. 0 s. 8)

Hatta daha da ileri giderek başkasında kendini sevme olarak tarifi yapılan aşkın kadında kendine aşık olduğunu dile getirir ve onun vefasızlığına, bencilliğine, dikkat çeker" Kadın aynaya aşıktır, içinde her an kendini bulgu için"

Gövsa'daki kadın ve kadına duyulan sevginin yönü bazı gidiş gelişlerin olduğu bir dalgalanma halinde devam eder.

"Sevdamı, ne bir şule uçar gözlerinizde
Teshir ediyor ah ne var sözlerinizde
Tetik ederim hüsnüzi büht ile daim
Noksan bulamam hiç güzelim bir yerinizde

.....
Ağlar görürüm kah sizi rikkatiniz var

Varmı acaba tabî vefa perverinizde.

(G.G., Terana, s. 139)

"Güzellik bir şiir ise, cilve üslubudur"(s. 0, s. 38) diyen Gövsa, bu sembolî şiiri dolaylı yollardan anlatırken sevgilinin gözleri, sözleri, kısaca güzelliğinin büyüü altında sevdasını dile getirir. Bu cilvenin saflığına rağmen içinde yer alan, etkisinden kurtulamadığı kuşkular ile sevgili de vefa dan eser olup olmadığını sorar. Kadının ağlayışı, sözleri nda doğuştan var olan cilvenin birer tezahürüdür. Bu cilveler sevdalının aşkını örür.

Gövsâ'nın sevgisi kaynak suyunun berraklığındadır. Bu sevgi de abartmalar, bol teşbihlere yer yoktur. O sevgilisine seslenir onun endişelerinin cevabını ve sevgisinin niteliğini dile getirir.

"Kalbimin hiss-i şamimisini, hiç anlamıyorsun
Beni herkes gibi adice bir aşık sanıyorsun.

Sana uluiyyet-i ruhumla pırestiş ederim,
Şu büyü kalbimi bazice edinme güzelim."

(G.G. Aşkım s. 141)

Sevgilinin sevgisi karşısındaki tutumu ile onu tümünden kaybetme endişesini yaşayan aşık, ona kardeşler arası sevgiyi dahi kabul edebileceğini zira sevgisinin adı, sıradan bir sevgi olmadığını, herkesin sevgisine benzemediğini anlatır.

"Beni kardeş gibi sev, ben müteselli olurum.
Sana hemşire hitabında şi irler bulurum."

"Sana hemşire deme, oh o sıcaklık, safvet
Bu temeneindeki uluiyyetü gel, takdir et!"

"Aşkım, sevdiceğim" sözleri, Farid şeydir.
Bana ağbi demiş olsan bu yakınlı yetişir."

Sevgiliyi kaybetme, tümünden ondan uzaklaşma endişesinin dışı vurumu olan mısralarda şair sevgisinin yüceliğın, fedakarlığını ve saflığını göstermiştir. Bu sevgi aşık iken ağbi olayı kabul etmekten çinmeyen ve bu sevgilisine teklif etme büyüklüğünü gösteren bir ferdin "ben"inin temayüllerini de ortaya koyar. Onun için önemli olan var olan sevgisini muhafaza etmektir, sevgisinin dış formu ne olursa olsun o sevgi kutsaldır değildir. Kaybetmektense o sevgiyi yaşatma daha önemlidir. Bu anlayış içinde ferdi ızdırapların ve önüne geçemediği isteklerini de ifadeye devam eder.

"Bu güzel aşk hayalı beni mülhem ediyor
O senin ruhunu sevme bana kafi geliyor

Titriyor sevmeye için alb-i mihen amacım
Seni sevmeye buna biseñ ne kadar muhtacım

Ne olursa da hayalinde yaşatsan beni ah
Ne olur aksimi resm etse o elvah-ı niğah."

Sevmiş olsan beni bir ömr-i hayali yaşarız.
Düşünüb safharyı eflakı beraber açarız."
Bu saf hülyaları, bu hülyalardaki sıcaklığı ve mutluluğu anca şi'irinde yaşadığını;
"Bu sıcaklık bu sa'adet ederek öyle devam
Yaşarız şi'ir ile mali ebedi ömr-i garam."

mısralarıyla ifade eder. Sonu sükut olan hayallerinin bir sonu olmadığını faat yine de vazgeçemediğini de bilir.

"Netice boş ; bunu her şeyde anlıyor kalbim
Nedense ben yine hülya peşinde koşmadayım."

(Söyleniş, s. 148)

Sevgilinin karakteri ile şiirinde ahengin, bir unsuru olan kafiyesi arasında bir ilgi kuran şair zaten şiirinde kafiyesinde asıl anlatmak istediğinin sevgilisi olduğunu söyler.

"Sevgilim ! bak senin tabiatını
Andırır hali tıpkı kafiyesinin
Çünkü şi'irimde, kafiye de senin."

(G.G., Kafiye s. 149)

"Harfle şekil çizme" gayretinin bir sonucu olarak kafiyesi ile sevgilisini onun özelliklerini anlatır.

Kadın sevgisi ile tabiat arasında bir ilgi kuran Gövsa, sevgilisini anlatmada tabiatı bir vasıta olarak algılar.

"Şema, nihayeti ma'düd olan nazarlarıdır.
Deniz, medid-i tefekkük veren meziyatı
Bahar, rikkat-ı elvanı çehresinden alır,
Leyal, saçlarının en güzide miratı

Bedr o saçlar içinde lika-yı envari
Şehab, hıffet u rikkatde kalb-i hassasi
Tehaccüm o zulf-ı siyahın nukuş-ı zergari,
Nesib-i nafhe-i nermin-femi, enfasi.

Tulu, safha-ı müjganının açılmasıdır,

Gurup, ufuklara şehbalinin saçılmasıdır,
Şehar de penbe bulutlar firaş-ı ulvisidir."

(G.G., Hep 0 s. 151-152)

"Sema, deniz, bahar, leya, bedr, şehab, teaccüm, nesib, tulü, gurup, şehar" gibi tabiatın önemli unsurları ile sevgili tasvir eden, şair semayı bakışları, denizi karakteri, baharı yüzü, geceyi saçları... olarak ifade eder ve bu sevginin büyüklüğü ve şair üzerindeki etkisi o kadar büyüktür. Alem o sevgile döner, o sevgi her yerde ve her şeydedir. Zamanın ve mekânın varlığı o sevgiliye ve sevgilinin güzelliğine bağlıdır.

"Öten hezar değil aks eder semaha sesi
Hulasa nice şu alem, o hüsne aiddir
Ne varsa başka zeva id, bütün zeva' iddir."

(G.G. Hep, 0 s. 152)

İbrahim Alaeddin, şiirinde ama teması olan sevgiyi ve sevgilinin vefasızlığı karşısındaki anlatır.

"Sen niğahında virdiğin alam
Ben cebimimde macra-yı garam
Gel o günler bütün hayal olsun
Çekdiğim derdler helal olsun."

(G.G., Visal u Fırak, s. 156)

Bu sevginin karşılığını bulamayan, sevgilinin sevgisizliğinden yakınan şair

" Beni terk eyle, git, hayalimle
Ömrüm asüdedir melalimle

Bu felaket benim cezam olsun
Sana aşıkım fakat haram olsun."

(G.G., Visal u Fırak, s. 157)

mısralarında, gerçeklere dönerken duygusal yıkımına teselli olarak "sevgisini haram etme"yi görür.

Sevgilinin gözlerinin anlatırken o gözlerin kendisi üzerindeki etkisini dizelerine aktarır.

"Hayal; anımla şi'irler bulur, olur mülhem
Esirler gibi tabi-i hüviyetimde yine
Tuhaf değil mi ki sorsan ne renktedir bilmem
Henüz cesaret idüp bakmadım o gölerine

O gözlerin hele bir an inli'alinde
Bakan niğah-ı ilahi sanır, ider secde

Zavallı ben ona ma'ruz olunca a'mayım."

(Gözler, G.G.s.158-159)

Gövs'a'da sevgili gözleri, elleri, kirpikleri, saçları, dudakları, kaşları bütün uzuvları ile bütünleşen ilahi bir objedir. Sevilen, istenen fakat bir türlü ulaşılamayan ve tabiattaki her güzel şeyi bünyesinde toplayan bir sevgi objesi.

Görevi insan kalbinin derinine ışık göndermektir. Sanatçının Gövs'a şiirinde bu görevi biraz acemice fakat oldukça mistik ve güçlü bir kişiliğin sunumları olarak görüyoruz. O sevgisinde samimi vederindir. Özellikle gençlik dönemine ait şiirlerdeki bu manevi ve zihinsel atmosfer tematik gücünün yönü değişse de esasta aynı kalmaya devam eder. Büyü ve içli sevgi.

Gövs'e'nin kadına yaklaşımında pedagoğ üslubunun izleri sıkça görülür. Her sanatçı yaratıcı olara, kendine özgü olanı ifade etmek durumundadır. Sanatçının bu kişilik ögesi onun eserinde ferdi yönelişlerinin ve yaşam gayesinin belirlenmesinde ve birbirini tamamlamasında etkili olur.

Halide Edip Adıvar'a ithafen yazdığı aşağıdaki mısralar da kadının dünya ve sosyal hayatın oluşumu için taşıdığı önemi özgün ve olumlu bir bakıştan süzer;

"Beşerde kalb-i tahassüs ne rütbe elzemse
Mükevvenata kadınlar da öyle lazımdır.
Bütün cihan tıtrır müşfikane bir lemse
Kadın hayatı tesilliler ile nazımdır."

(G.G. Hanımlarımız İçin, s. 58)

Görüldüğü gibi şiirin ve hayatın tesilli kaynağı kadın ve onun müşfi bir bakış olarak algılanır. Demet gazetesinde yayınlanan bu mısralar ile şairin şiiri ile kadın sevgisini nasıl algıladığı görülür.

"Rakik, pest ü hazin ninni söyleyen o sada
Beliğ natıklardan büyükdür elbet de."

Gövs'a'da kadına bakışın ve yaklaşımın doruğu ise "Mehdi sallayan eller cihana hümmü eyler" ifadesinde anlamını bulur. Atasözü niteliği taşıyan bu ifade kadının dünya içindeki değerinin büyüklüğünü özetler. Şair hayatın ve güzelliklerin ilhamı ve varolma nedeni olarak gördüğü kadın, şiirin yapı taşı olarak görmektedir.

Gövs'a'nın kadına bakışı mükemmel ve kutsal bir varlığa duyulan sevginin ardında dile gelir kadını bir bütün olarak algılayan şair, onu gözleri, elleri, saçları, dudakları, kirpikleri, kaşları ile muhayyilesinde canlandırır. Tabiatın güzel ve orijinal nitelikleri kadında yansımıştır.

Kadın Gövs'a'da sadece cinsel bir obje değildir. Kutsal ve derin bir sevda'nın muatabıdır. Lirizmin doruklarına ulaşılan bu içli sevda da samimilik vardır. "Hayal, anımla şiirler bulur, olur mülhem

Esirler gibi tabii hüviyetimde yine
Tuhaf değilmi ki sorsan ne renktedir bilmem
Henüz cesaret idüb bakmadım o gözlerine."

(G.G., Gözler, s. 158)

Rengini bile bilmediği gözlerle şiirler yazan, bilinmez duyguların esiri olan bir ruh hali içindeki şair, platonî sevgisinin halalarından biri olan gözlerle bakınca kör olacağı inancındadır. Zira, güneşten bir nişan olan gözlerin güzelliği ve yakıcılığı onun görme duyusunu saf dışı edecektir.

Dokunmak isteği insanın en tabii arzularından biridir. Eller ise bu dokunmanın başladığı ve bittiği organ hüviyeti ile, şairi derin hülyalara götürür. Sevgilinin mutlulu sağı, baharın nur rengini yayan penbe çiçekler halindeki elleri, sedefli parmakları hazineler dolusu elmasa eşdeğer olarak algılanır. Zira, o eller seven ile sevilen arasındaki yakınlaşmanın merkezidir. Fakat tasavvufî bir inanışın etisiyle sevgiliye kavuşmak, dokunmak imkansızdır. Kavuşma sevginin başlaması aynı zamanda da son bulması demettir. Bu nedenle çiçek demeti halindeki ellere dokunamaz. Fakat aşkın dile geldiği bu anda kalb dokunamadığı ellerden yaralar alır. Aşk dile gelir ve "Dokunmayın bu çiçekler dilendiriler" diyerek, araya girer.

E- KÖTÜMSERLİK

Engin bir çalaşma azmine sahip Gövsa hayata sıkı sıkıya bağı moral gücü düzgün bir insandır. Bu nedenle kötümserli, ümitsizlik gibi olumsuz duygulanmalar onu ve şiirini pek fazla etkisi altına alamaz. Yaşama sevinci ile dolu, neşeli, muzip, arkadaş canlısı,... bir kişi için bu zıt his aleminde pek tad yoktur. Buna rağmen şairin, ilk şiirlerinin toplandığı Güft ü Gu kitabında ve Acılar ve Söz oyunları manzum-nesir çalaşmaları ihtiva eden kitaplarındaki bazı şiirlerde yer yer kötümserlik, ümitsizlik, keder ve teselliler arayışa düşünce ve duygular yığınının hareket noktası olur. Özellikle 6 Nisan 1324 (1905)de yazılmış olan Teselli-i Şiir Gövsa'nın şiirleri içinde kötümserlik temasının ana çizgilerini belirleyici ve vurgulayıcı bir mahiyettedir.

"Siyah bir odanın matem-i hariminde
Sema-yı leyle de hatta dönüp de bakmayarak
Bütün Tefekkürümün mesti-i eliminde
Şu bıktığım yaşayıştan ve benliğimden uzak."

(G.G., Teselli-i Şi'ir, s. 106)

Yaşadığı hayattan hatta kendi kendinden bıkan, sıkılan kederlerin mest ettiği bir ruh hali içindeki insanın herşeyden uzak bir alem arayışı terenüm edilir. Hayatın yıpratığı, yordduğu şiir heveslisi bir ruh için tesellinin şiirde ve şiirin dünyasında olması gayet

normal ve ferdi bir yöneliştir. "İntihar İsteğine" dahi çare olan, bu hasta ruha deva olan şiir her kafiyesinin nağmesinde ümitler sunar insana Armonik bir düzen halindeki şiir bestesi, insan ruhunu dinlendirir, olumsuz düşüncelerden uzalaştırır.

"Zaman olur ki şu muzlim, dikenli rahımında
 Koşarken incinerek, kollarım düşük kalırım
 Bir intihar emili kalb-i gam-penahımında
 Mahal bulur; o vakit ben şi'irle aldanırım"
 (...)
 "Ümitler bulurum nağmesinde kafiyeimin"

(G.G., s. 107)

Şiirin rahatlatıcı, ferahlatıcı bir vasıf kazanarak var olan herşeyi kapsayarak maddi-manevi dünyanın aydınlatıcı şiği haline gelişi, kötümser, bedbin, kederli şairi teselli eder. Bu öyle bir tesellidir ki, kaynağını ve gücünü yaratandan alışıyla kutsallaştır, ebedileştir.

"Şi'ir ; o almasa ömrüm çekilmeyen yük olur.
 Hayal, boştur evet, hiç, scrap... İain bir
 Cenah-i şefkati vardır ki bin melal uyutur
 Evet şi'ir bana Hatan gelen tesellidir."

(G.G.,s. 107)

Hayal kurmayan gerçeklerle yüz yüze yaşamayı tercih ettiğini söyleyen şair hayal dünyasını "hiç, scrap" olarak nitelerken şiire, ruhun, gerçek düşüncelerin eşiği olarak şahsi ve canlı bir kimlik kazandırır. Şefkatli kucakından kollarında bir sıkıntı uyutan bir anne..

"Gülüyor asmanda yıldızlar
 Yalnız ben harab u mefturum"

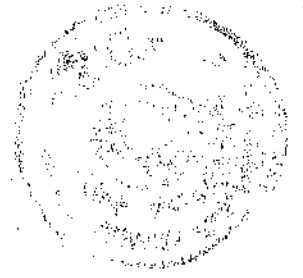
(G.G., Gölgen, s. 96)

Bir teselli umup dalmıştım gene
 Mavi gözlerinin derinliğine,
 Kalmamış dünyada, gamsız bir sine
 Sende gönlüm gibi çöştün ey deniz.

(Gurbet Denizi,Ç.İ.,s. 43))

Ümitsiz, kederli anlarında şair, bütün ruhunu saran içlenmeler ile yorgun düşer. Böyle anlarında ölüm fikri sabit halinde pençesine alır ve saadet, sevinç gibi duyguların tükenişi yaşanır ve bu duygu tasarrufu içindeki insanın dünyalar tozlar, gölgeler içinde batar.

"Bazı bitab kollarım düşüyor
 Melekü'l- mevti istiyor gönlüm
 Kan doluken, damarlarım üşüyor
 Siniyor nefh-i baridle ölüm"

O zaman gözlerimde dünyalar
Sanki girdab-ı pest hiçi bin
Dönerek-mümteli-i zül u gubar
Batıyor... Ah ben bu kalbimle
(...)
Fecr-i ma'dum bir siyah geceyim
Silinir ufk-ı ta'limde, benim
Handeler varsa berk-i zaildir."

(An-ı Fütür, G.G.,s. 67-68)

Kendisini fecri olmayan bir siyah gece halinde tasavvur eden bu ümitsiz ruh için mutluluk, saadet gibi duygular uzaktır veya son mutluluk sahneleridir. Zira yalnız, kederli, ümitsizlik olan şair, herşeyden bıkmıştır ve fiziki bıkkınlığı ile ruhi bıkkınlığının birlikteliği onu tükenişe doğru götürmektedir.

Servet-i Fünun neslinin "sukut-ı hayal"inin bir halkası halindeki bu mısralar ferdi orijinalitenin yorumlandığı metinler manzumesidir. Şair, bu gençli dönemi şiirlerinde sık sık Servet-i Fünun nesli ile duygu ve düşünce birlikteliğine ulaşan Gövsa, mean ile duygularını aynı bağlamda sunma endişesi içindedir. Hayat, yaşadığı ortam ona yetmez, dar gelir; sürekli şikayetler, yakınmalar içinde ne istediğini net olarak tesbit edemeyen şair, duygularını ifade edememenin sıkıntısını da çeker.

"Saat sekiz, gece sakın, sema bulutlu; mahfil
Rida-yı zulmet içinde bütün şehir uyuyor
Beşer mütarce etmiş bir az cihanla; fakat
Uzak mahlede suare bir köpe uluyor.
(...)
Nasıl bu hisleri aynıyle arz u şerh ederim
Bugün lisan onu tahlile na-masa'iddir;
Sada olur ki kulaklarla anlaşılmaz da
Hitab-ı vücudana, kalbe aiddir."

(Reşha-yı Rüh G.G., s. 70)

Muhit dar gelir kalbimin emellerine
Bütün gün işte bu vicdan sesiyle mefturum
Zaman zaman mütefelsif ömr ziyar oluyor.
Ne isterim bu şikayetle ben de bilmiyorum."

Ne istediğini kendisi de bilemeyen 18 sekiz yaşındaki hayatı anlamamış, hayattan nefret eden genç şair, "uzun uzun düşünüp sonra ağlamak... bu benim/bir az huzur ve teselli bulan zamanımdır." Şeklinde ifade ettiği bir sığınak arar.

Bu halinin etki alanı içinde ancak çaresizlik ve güçsüzlük zamanını kollar. Gececin asabi semasını kendi duygularının tercümanı olarak seçer ve onunla beraber ağlarken, rahatlayacağı düşündür:

" Ötümde şimdi semanın açılmış casabi
Yavaş yavaş dönüyor selsebil giryesini;
O nevhaker köpeğin dinleyip souk sesini.
Bu içli sebdeki yağmurla ben de ağlıyorum" (s: 72)

Gökyüzü, şair ve köpek şair için ağlamaktadır; onun çaresiz, kederli ve güçsüz hali, tabiatın, hayatın temsili varlığı halindeki "nevhaker köpek" in ve bizzat şairin kendisinin değer ve anlam dolu psişik bir eyleme dönüştürdüğü arayışın gözyaşları sarsar his dünyasının...

Hayata bakıştaki bu olumsuz yaklaşım, doğrudan şairi etki alanı içine alan Servet-i Funun nesliyle bağlantılıdır.

Bu dünyayı sevmeyen, hep yeni ve güzel bir alem tasauuru ile yaşayan bu neslin, ruh dünyasının Gövsa'daki serzenişleri gerçekten dikkate değer ve orijinal bir hüviyet kazanmıştır;

Hayat-ı aleme nefret uyandı gönlümde "

(Mehterhane, G.G, s. 80)

Hüzünü kendise asli bir duygu kaynağı olarak seçtiği bu şiirlerde, Gövsa kendisini hüznülendiren her şeyi sever; zira o dönem şiirinde ana temadır hüzn.

"Gurubu pek severim çünkü hüzne 'a iddir"

(G.G., Semaya Dair, s. 102)

"Akşam" ve "karanlık" ibareleri ve onların temsil ettiği değerleri, seven şair, kötümser, ümitsiz, kederli anlarında geceye, karanlığa sığınır. Bu sığınak onun için şefkatli bir anne, vefalı bir sevgidir. Rahatlatıcı fonksiyon kazanan gece ve onu çağrıştıran kavramlar dizisinin kollarında huzur bulur:

"Fakat heyal, teselli-i medar-ı mübhemdir,

"Nazarların gibi en sevdiğim bir 'alemdir"

(Karanlıklarda, G.G., s.172)

Sevgilinin gözlerinin sevilişi de yine rengiyle karanlığı ve geceyi çağrıştıran niteliği dolayısıyladır. Gececin bağrında kende türküsün söyleyen bu ümidini kaybetmiş insan için yalnızlıkla başbaşa sabahlamak en büyük mutluluktur.

Fuzuli İisaniyle yazdığı Şikayet (G.G, s. 179-180) adlı şiirde de aynı ümitsizlik terennüm edilir.

"Ben bu dest-i hierde mecnun gibi avareyim

Yar yoh, gamhar yoh, ümid-i istib şar yoh."

Ümitlerini kaçıran kötümser duyguların eseri olan insan için kabuslar görmeye başlar ve ne yaptığını bilemeyen güzellikleri ürperişlerle, korkularla yaşayan insan hayalini kördüğüm olarak niteler. Zevk alamaz, zihnini saran bedbin duygular ile mutsuz olur.

"Yürürüm anlamadan bastığımı, gördüğümü"

Dolaşır zihnime ömrün ezeli kördüğümü" (Avcılar, kördüğüm, s. 7)

Can dostu Halil Nihat Boztepe'ye ithafen Eylül 1940'da yazdığı bu mısralar, Gövsa'yı ilk gençlik yıllarında etkilenmeler sonucu etsinine alan pessimimin, orta yaşın geçişi, sona doğru hızlanan yolun psikolojik baskısı ve sevdiklerini kaybetmenin acısı, hüznü ile yeniden sardığını görüyoruz.

"Çamlar hüzünlü, yollar düşmüş söğüt, çınar.

Yaprak döküp huzura kapanmıştı sonbahar." (Tavaf, Acılar, s. 8)

Aynı şekilde Salah Bırsel'i kaybetmenin acısı ile Temmuz 1938'de şiirinde de ölümün insanı sürüklediği kötümser ruh hali ifade edilir.

"Mahuslamada sevgiler, emeller

Boşlukları görmedim ki, dolsun.

Bir başka nasibi yoksa ruhun

Allah'a derim; Yazıklar olsun."

(Salaha, Acılar, s.47)

Gövsa, duyan, düşünen insanın ferdi acılarının, arayışlarının bir sonucu olarak yer yer kötümser bir bakış açısı içinde duygu dalgalanmalarıyla sürüklenir. Şiirinin zeminiyi oluşturan bu duygulanma, zaman içinde daha az işlenir olsa da, ruh dünyasında kalıcı ve önemli bir kaynak halindedir.

"Yalnız ber sabahı bekliyor."

(G.G., Gölge, s. 96)

İbrahim Alaettin Gövsa'nın şiirlerinin genel görünümü içerisinde bilinç altında derin ve büyük tesirler bırakmış kötümser bir ruh halinin izleri de dikkati çeker. Onu etkisinin çemberine alan bu karamsar duyguların derinin de neler vardır?

Gövsa, tabiatın ve hayatın olumsuz gelişmeler karşısında sürekli dalgalandır. B uruh hayile yazdığı şiirlerind- özellikle gençlik şiirlerinin yer aldığı Güftü gu kitabındaki şiirlerde dönemin önemli şairi Tevfik Fikret'in derin bir etkisi olduğunu kendisi de gizlemez ve Reşha-yı Ruh adlı şiirine (G.G., s. 68) ilk mısrası olan "Bu şeb tüm yine şairliğim pek üstümdü" ile Fikret'in "Bu şab benim yine şairliğim o halim var" mısrasındaki şekil ve muhteva hatta kelime seçimindeki yakınlığa dikkat çeker.

Gövsa'daki kötümser havanın oluşumun tabiatın şairin şahsi beni üzerindeki izleri büyüktür. Özellikle "gece, deniz ve şema," şairin bütün ruh ekseninin şeklidir. "Gece" (İeyl, şeb) sessizliğin, yalnızlığın ve kişinin kendi kendisiyle buluşmasının mekanı ve zamanı olarak nitelenir. Gecein gelişyle yoğun duygular şairi sarar, şairliği nükseder ve

şiiir yazmaya başlar. Birden fiziki rahatsızlığı aklına gelir ve derin-uzun düşünceler dalar, ağlamak ister. Çaresiz ve yalnız bir insanın ruhu bu içinde bulunduğu zeminde herşeyden incinir,kırılır.

F- ZAMAN

Gövsal'nın şiir kaynağı kendi ferdi dünyasının dalgalanmalarıdır. Kendi türküstünü söyleyen bir ırmak halinde hep değişik mecralara yönelir şair, duygunun imbirğinden süzölen bu sıradınlıkta ve sadelikte ferdi orijinaliteye sahip damlaların bünyasında sık sık geçmişe yönelir. Fakat bu yöneliş problematik ve kaçış psikolji halinde değildir. Kendini saran romantik yönelişlerin ferdi bağlamda ifadesidir. Her anış bir özleyişten kaynaklanır. bu nedenle şair, için geçmiş zaman güzel, mutlu fotoğraf kareleri, aydınlık bir pencere, sevgi pınarından içilen su özellikleri ile hali anlamlı kılan, ısıtan ve yaşanır yapan bir değere haizdir. Ferdi saadetlerin kaynağı, insanın rüya ikliminde yaşadığını sandığı çocuklu dönemine aittir.

"Dadım daha söylüyordu faat gelmişti uykum,

Rüya gördüm, yıldızların düğününde bulundum." (Ç.Ş., Yıldızlar, s. 39)

Romantik duyuş tarzıyla ifadesini bulan geçmiş zaman, şairin çocuklu hatıralarının canlılığını ve kalıcılığını dile getirir. İnsanoğlunun başlangıç dönemlerine yönelişi Mircae Eliade'nin ifadesiyle "soylu başlangıçlara dönme miti" ²³ , insanın bütün ilk oluşlarını sihirli ve muhayyel bir anlamla örtülü olarak görüş, psikolojik olarak rahatladığı bir süreçtir. Zamanın bir su misali aktif gelişi ve insanın ona hükmetme gücüne sahip olamayışı;

"Ne diyor dalgaları bak denizin,

Bu güzellik, bu zaman işte sizin,

Biliniz kıymetini vaktinizin,

Ey çocuklar sevinin geldi bahar." (Ç. Ş. Bahar, s. 28)

mısralarında ifadesini bulurken

Zamanın bu hızlı ve acımasız geçişi şairi etkiler: Zaman insanı, kendi varlığı içinde görüntülenmesini sağlar.

"Geçti on beş sene artık aradan.

-Koyar insanları bin şekle zaman. "

(Ç.Ş. s. 55, iyilik, Doğruluk)

Geçmiş sevgilere yönelişin miğferi ben'in zamanla sürükli iletişim içinde oluşudur. Hafıza geçmişin, anlarında kendini yeni'den yaşatmakta, denemektedir; Her insanın içinde çocukluk yıllarının hatıralayla beslenen yarı gerçek, yarı hayal bir zaman vardır. Hayatın

²³ - Mircae Eliade,a.g.e.,s. 118

bazı anlarında, bu romanın bazı parçaları, nereden estiği bilinmeyen bir rüzgarla hafızamızın sahnesinde hayal meyal belirir ve biz onları seyretmekten zevk duyarız.

"On bir sene evvelki çocuktum o zamanlar
Çengel Köyünün sade vü asüde muhiti
Eylerdi benim kalbi şairliğe ihzar
Bir nazire-yi hülya ile baksam o hayata
Hüzünle, sürür icel gelir pişime tekrar."

(Muhtar Beğ İçün, G. G. s. 41)

Gövsâ'da zaman canlı ve hareketlidir; sitatik ve donuk değildir. Duyguların ifadesinde kullanılır romantik fonksiyonlara haiz bir vasıta niteliği kazanmıştır.

"Üç ay evvel tesadüf ettim de"

(Bir Yad-ı Siyah, G.G, s. 57)

"Ne hoş idi senem onaltı yoktu henüz
Alıp tüfenkimi kırlarda her sabah erken"

(Semaye Dair, G. G, s. 101)

"Küçük iken düşünürdüm sema divarlarına
Biraz koşup da yetişsem nasıl olur acaba"

(Semaya Dair, G.G., s. 102)

Bir dünya ile romantik duyuş tarzını birleştiren şair, çocukluk yıllarının safiyetince, güzelliğine, mutluluğuna hasretini imlerken, hatırlama, geçmişe yönelik yapısal bir vasıf arz etmektedir.

"Galeyân etti gençliğim ve dilerim." (Timsal, G.G. s. 122)

"Henüz on beş değildi belî yaşım
Beni işgal ederdi istikbal;
Vardı fikrim de bin güzide hayal
Söyle-derdim-sen ey peri-i leyal
Olacak kim nasibem, arkadaşım
Geçti bir çok dem melal u mesar,
Geçti bir çok da sergüzeşt-i garam
Yine ben bi-fütur u bi-aram. "

(İlk Hitab, G.G., s. 183-184)

Mitik masalımsı bir nitelik kazanan bu anlatım tarzı geçmiş zamana ait hatıraların silik-net olmayan görüntülerinin seyrinin tabii sonucudur. Şair kendi gençliğini, geçmişini başkasına ait bir hatırayı anlatır bir tarzda bizlere sunar.

"Şu esen poyrazın arkası kar mı?
Doğduğun sahile yolun uğrar mı?
Yüreğ serinleten bir müjden var mı?"

Bunca yıl dolaşıp koştun ey deniz. "

(Ç.İ, Gurbet Denizi, s. 43)

Benin zamanla sürekli iletişim içinde oluşu, hatırlamaların anılışıyla sona ermez, o anın, hatıranın şiirde yeniden yaşanmasını, sorgulanmasını sağlar. Böylece şair geçmiş ve hâl aynı bağlamda vurgulayıcı göndermelerle birleştirir.

G- ÖLÜM

Düşünce ve duygular yığının hareket noktası, insan hayatının ferdi ve sosyal bağlantılarının eşiğinde gerçekleşir. Bu bağlantıların en kaçınılmaz ve en yoğun yaşandığı duygu dünyasını harekete geçiren olay ölümdür. Ölüm bu dünyanın/hayatın sonu sırlı, yeni bir hayatın başlangıcıdır. İnsan ölümsüzlüğe iman etmiş olsa bile, ferdi benine sevdiklerinden ayrılmanın acısını tattırmaktan kaçınmaz, ölüm onu tizer.

Gövsâ, ölüm karşısında bu acıyı derin olarak yaşayan duygulu bir kişidir. O'nun ölüme bakışı kaçınılmazın kabullenıştır. Hayatın birgün son bulacağına iman etmiş olan şair, ferdin ölüm karşındaki çaresizliğini ve acısını bütün ruhunda hissedebilir. Mistik bir ruhun sabihî olan Gövsâ, ölümün hayat ve insan üzerindeki etkisini de bir sistem, yakınma halinde terennüm eder:

"Mezarlıkta

Şurda yatan güzelle

Yıllarcayaşamıştık

Ölmeden bir gün evvel

Yaşıyordu... ne yazık"

(Şiir kroki, S. O. s. 60)

İnsanın bu dünyadaki saltanatının/varlığının tek kanıtı/belirtisi olan mezar/mezarlık şairi bu dünya-ölüm- hayat üçgeninde sarar. Güzelliğin bile engel olamadığı acı son şairin, geçen uzun yılları ölümden bir gün öncesini hatırlamasını sağlar bir hâl alır. "Yıllarca" yaşanan bu dünya "bir gün"de sona ermiştir. Ölümle hayatın geçmiş olması "yaşamıştık" fiilinde ifadesini bulur. Şairin hafızasında kalan tek canlı anı ölmeden bir gün evvel "yaşıyor" olan güzeldir. İnsanın çaresizliğinin, ölümü kabullenişinin bir ifadesi olan "ne yazık" ibaresi, mezarlıktaki kısa serüvenin duygusal ve ferdi bağlamdaki tükenişinin ifadesi olarak karşımıza çıkıyor.

Duygunun bütün bölümleri üzerine ışık tutan ölüm, fikri, şairde tabiatla bütünleşme, ölümsüzleşerek hep yaşama düşüncelerini de beraberinde getirir.

"Zerreten arza kadar her şeye hakimse devir

Bir ölen bir daha doğmaz demenin yok sebebi

Kim bilir kaç kere geldi de habersiz gideriz,

Doğarız, menbaa bin def'a dönen damla gibi."

(Bence Hayat, A. s. 34)

Nisan 1938 tarihli bu mısralarda, Gövsa, ilahi bir hüviyet kazandırdığı insanın sürekliliğini vurgular. Tasavvufî nitelikli bu anlayışta insan "menbaa"daki "damla"lar gibi sürekli devir yapar; ölür doğar, gider gelir, hayatın/ölümsüzlüğün anlatımı olan bu ifadelerle şair, ölümden korkmadığını söylemek ister bir haldedir. Ölümden kaçmaz, zira kaçılmayacağını, bunun mümkün olmadığını bilinmektedir. Herşeye hakim olan ilahi yaratıcı, bu dünya-ahiret bağlamında bir geliş gidiş sürecendi "yokuş oluş" sanılan ölümü yeni bir dğuş halinde sunar bize. Ruh ahirette; beden dünyada çiçekte böcekte, arıda, toprakta yeniden hayat bulur. Böylece bir ölen insan bin kez doğar.

Gövsa hayran olduğu ve çok sevdiği Abdülhak Hamit'in ölümü üzerine kaleme aldığı yazılarının son halkasında şu mısraları yazar:

"Düşünüp kendi muammasını seksen yedi yıl
Sordu ölmek ne, adem var mı ve niçin bu hayat?
Heyacan, sevgi, emel, felsefe, sa'at... hepsi
Bir avuş toprağa kalbolmak içinmiş... heyhat!"

(Hamidin Toprağı Başında, A. s. 29)

İnsanın hayatın sırrını, kendi kendini sorgulaması olan bu dünya, sürekli arayışlar, sürekli çırpınmalar sahnesidir. Değer verilen, önemi olan, insanı bütünüyle saran bütün güzellikler, sevgiler, yönelişler hep bu dünya için, başlangıca insanın kendi özüne, toprağa dönüşü içindir

Atatürk'ün ölümü için yazdığı; daha ölüm haberini almadan önce onu kaybedece olmanın verdiği acıyla yazdığı ünlü "Tavaf" mersiyesinde de ölüm, "son uyku" olarak (A.s. 8-9-10) nitelenir. Acı son insanı gelecek-bugün-geçmiş arasında götürür getirir.

"Atiye, hale, geçmişe her anda bir temas"

Hayat-ölüm ikilemi;"edebi kadeşi"olarak nitelendiği Halil Nihat Boztepe'ye ithafen yazdığı (A. s. 7, Eylül, 1940) insanı "kördüğüm" şiirinde insanı duyguve düşüncelerinin bütün silsilerini terennüm olarak dile getirilir.

"Elli yıldır şu ömür kervanının yolcusuyum
Öyle her yoldaşı sevmezsedede azade huyum
Aşına çehre azaldıkça duraktan durağa
Acı bir hatıra enkazi çöker artalığa
Her giden sanki içimden yeni bir parça alır,
Kervanın safları dolgunsa da gönlüm boşalır.
Ya bu yol sürüp gitse... derim, ürperim,
Bir yakın günde fakat bitse... derim, ürperim
Arka bir dalgalı umman gibi toprak yığını,

Önde bilmem geçidin nereye çıktığını,
Yürürüm anlamadan bastığımı, gördüğümü
Dolaşır zihnime ömrün ezeli kördüğümü."

Ömürü sürekli giden bir kervan olarak telakki eden şair, yolcusu olduğu bu kervanda öyle herkezi sevmeyişi dile getirir ki bu hayatın/insanın tabii yaşantısı içindeki doğal bir sonuçtur. Zira insanların hepsi birbirini sevecek diye bir kaide yoktur. Gövsa'nın endişesi bu değildir. O'nu endişesi, onu hatıraları dünyasına götüren tanıdığı, sevdiği, sevildiği çehrelerin azalmasıdır. "duraktan durağa" süreklilik arzeden keranda sürekli kayıplar, yaşayan şair, elli yılın sonunda artık derin etkiler, yaşar olmuştur. Hatıraların enkazında sevdiklerini, dostlarını arar. İçinden her gidenle parçalar, yeni eksilmeler yaşar. Burada insanın varlığının anlamı kabul eden sevdikleriyle varolma anlayışı ile, aird her giden, kervandan ayrılan her "aşına çehre" ile varlığının parçalandığını hisseder. Bu parçalanmışlık hissi, onun ruh dünyasının, gönlünün "boş" bir hale gelmesine neden olur ki, bu şairde ölüm hissini sonucund ortaya çıkan yalnızlık, kimsesizlik duygularının yaşandığını gösterir.

Gövsa yolun bu şekilde devam etmesinden de, "bir yakın gün de" sona ermesinden de ürperir, yaşadığı bu bocalama hayat "kördüğüm"ü içindeki "yolcu"yu yani insanı yakalamıştır. Geriye dönüp yaşadıklarına bakan, hatıralarını gözden geçiren insan, "enkaz" yığını içinde "dalgalı umman gibi toprak yığını" görünce hayat iyice anlamsızlaşır. Ölümün kaçınılmaz motifi olarak telakki edilen toprağa dönme bir girdap halinde devrini sürdürürken şair, ileriye baar, fakat bu da onu aydınlatmaz, ümit yoktup, sonun nereye vardığı, "geçid"in nerede bittiği belli değildir.

Böylece hayat ile ölüm arasındaki süreci bütün tükenişleriyle, değer ve anlam dolu bir eylem halinde yaşayan şair, hayat ve ölüm düşüncelerini çözememenin verdiği acizlik içinde "anlamadan" yürümeye, yoluna devam eder. Çevresindeki hiç bir şeyin anlamı yoktur artık, zihninde onu bütünüyle meşgul eden "ömrün ezeli kördüğümü" ile sarmalanmış bir halde kervanın edebi yolcusu sıfatı ile yonua devam eder. Burada bütün insanların kaderini kendi beninde dile getirmesi, Gövsa'nın derin duygu ve düşünceleri sanatkar inceliği ile anlatma becerisinin gücünü gösterir.

Ölüm insanla beraber var olan bir değer olarak

"Ona im'an ile, hürmetle eğil,

Mavera onda, ebed onda bütün

Hilatin sırtı semalarında değil,

Bir avuç toprağı mümkünse düşün!"

(Bir Avuç Toprak, A., s. 21)

Allah inancını ve O'na iman etmeyi de beraberinde getirir. Hayatı sorgulayan ve ölümü yaşayan insan kaçınılmaz sonun arafesindedir her an. Kaybettiği her dost, her

sevgili ona yeniden ölümü dolayısıyla da yüce yaratıcıyı hatırlatmalıdır. Bu bağlamda Gövsa, insanları ölüm karşısında düşünmeye ve Allah'a iman etmeye çağırır. Ahirek sonsuzluk, yaratılışın sırrı gibi ulvi bilinmezlerin yaratıcısı ve sahibi olan Allah'ın göklerde değil, doğumun/varoluşun ve ölümün başladığı ve son bulduğu yer olan toprakta yorumlanması gerekir. Zira varoluşun, insan varlığının sırrı olan toprak, insanın dünya varlığının sonu olarak telakki edilen ölümün de sırrını bünyesinde taşır. Öyleyse insan çözemediği bu kördüğüm karşısında yüce yaratıcıya imanla bağlanmalı, toprağa her bakışında hürmetle eğilmedir. Gövsa Açılar kitabında yer alan "toprak Kokusu" başlıklı denemesini bu görüşünü destekler bir şekilde bitirir. "Toprak kokusu... onda bütün kokular yoğrulmuştur. Çıktığımız beşiğin ve gireceğimiz mezarın kokusu ondadır. Mazinin kokusu atının kokusu yine ondadır. Bunun içindir ki, yağmırdan sonra açılan güneşle dışarıya çıktığımız zaman toprak kokusu, hiç bir esensa benzetilmeyecek bir mahremiyet ve samimiyetle içimize sınıyor ve bizde payansız bir teselli ve teslimiyet uyandırıyor."

Gövsa, 25 yaşında Kurtuluş Savaşında şehit olan eşinin kardeşi/ kayını İbrahim Mecdi için yazdığı "Mecdi'ye" adlı şiirde, insanın dünya varlığının tek belirtisi olarak kalan bu tabiatla bütürleşme, ölümsüzlük fikrini yine dile getirir:

"Bazı bir kırdaki mevzun taşa mana veririm
Bu onun, Mecdi'nin endamı derin, ürperirim.
Getirir yadıma heykelleşerek varlığını
Görünen her tepe şeklindeki toprak yığını"

(A. s. 38)

Sevdiği, değer verdiği, insanları tek tek, ard arda kaybetmenin acısı Gövsa'nın ölüm karşısında düşünmesini, ölümü daha geniş bir boyutta değerlendirmesini sağlamıştır. Süleyman Nazif, Mehmet Akif, Atatürk, Salah Bırsel, Cenap Çehabettin, Abdülhak Hamit, Mecdi, Celal Sahir, e bedi kardeşi" Halil Nihat Boztepe'yi kaybetmenin acısı ölüm fikrinin, Gövsa'da kaçınılmaz fakat insandan birşeyler koparan bir olgu haline dönüşmesini sağlar ve şair kendi sonunu beklemeye başlar.

"Bir yakın günde fakat bitse .... derim, ürperirim

(Kördüğüm, Açılar, s. 7)

Gövsa, kervanda çaresiz yoluna devam eden insanı anlatan şiirlerden sonra, yavaş yavaş, daha devrin ve ulvi düşünceler içinde bulur kendini ve kervandan ayrılan insanın, Allah'a kavuşma sürecindeki duygu ve düşüncelerinin terçümanı olur. Kervandan/hayattan ayrılış ile birlikte insan kendini bir boşlukta bulur, uzaktan duyduğu sesler, hayvanların boynundaki can sesleri, insan sesleri, şarkılar, kahkahalar güzelliğini, canlılığını yitirmeye başlar.

"Yüksek, karlı dağların arkasında kervanlar
Sürüklenen seslerle her an uzalaşiyor

Konuşmalar eksilip hafifleşiyor çanlar
Seyrekleşen heceler uzun yollar aşiyor.

Kahkahalar koparak donuklaşıyor artık
O billürdan şarkılar pash bir uğultudur,
Gürültüler derinden gelen birir hiçkırk,
Sada, mesafelerden süzülen bir tortuludur."

(A.S. 51-52-53)

"Kervan Sesi Uzakta" adlı bu şiir, Gösa'nın hayata ve ölüme bakışını ve kendi duygu, ruh dünyasında bu kavramların anlamını ve çağrışımlarını ifade eder. Hayatın devam edişini bir kervanın süreklilik arzeden gidişyle simgeleyen gövsa, bu kervandan ayrılan yani ölüm ile bu kervandan/dünyadan uzaklaşan insanın Kervanın sesini, kervandaki insanları ve diğer sesleri dinleyişisin ve özleyişini dile getirir.

"kervan İlerledikçe seslerin rengi solar."

Bu dünyaya ait bir özellik olan canlılığın "seslerin rengi solat" şeklinde ifade edilışı, şairin hayata olan sevgisini anlatır "Seslerin Rengi" ibaresi her duyulan sesin ruh dünyasında aldığı şekli,,ruh dünyasında her sesin bir görüntüsü olduğunu belirtir. Kervandan ayrılan yolcu sevdiği bu dünyanın bir süre seslerini dinler. bu dinleyiş sırasında gitgide uzaklaşan sesler arasında sevilen, bu dünyanın küçük fakat önemligüzelyel ayrıntıları olan su çağıtısı, çocu, kuş civıltısı, dahlgaların alçalışı, nehir akışı, sedalı fısıltılar... gibi seslerin özlemi dile geliyor ve bu sesleri duyamayış yasa boğuyor.

"Ne rüzgarın dallara üfürdüğü fısıltı
Ne tan vakti koruda bulhıbullerin demi var,
Ne pınarda sevdayı masal eden çağıltı
Her sesin ayrı ayrı gönlünde matemi var."

Bu matem bu dünya/hayata duyulan özlemin bir sonucudur. Hayata bağlı insanoğlunun bu dünyadan ayrılışının seslerle objelenışı, şairin derin ve duygulu bir ruh dünyasına sahip olduğunu gösterir. Tabiat unsurlarının canlandırılışı, gözlerde vekulaklarda bu güzelliklerin belirginleşmesini sağlar. Bir masal dünyasıdır hayat. Tabiat-insan bütün güzellikleri ilebir bütündür, içiçedir bu mısralarda. Ayrılık/ölüm insanın tabiatıtan kopmasına sebep olur.

Bu dünyaya/hayata ait ayrıntıların hep ses seviyesinde hatırlanışından şairin kulalarının oldukça ağır işitişinin etkisi vardır.

"Çocukların al sesi, güzellerin o berrak,
Hüzünla yahut şakrak, beyaz, penbe, cflatun
Türlü renkli seslerin şimdi kendine uzak
Ses hartei çınlıyor kulağında yolcunun

Etrafında ne kervan, ne kahkaha, ne deçan
 Şimdi kulaklarında cvlat,ocak sesi yok...
 Ta içinde tatlı bir türperişle çırpınan
 O sevgili kadının keskin, sıcak sesi yok."

Renklerle seslerin, duygularla seslerin aynı seviyede ve kenetlendirilerek anlatılışı, insanın duyu organlarının fonksiyonel olarak birbirini tamamlayışını vurgular. Zira göz ve kulak insanı bu dünyaya ve bu dünya güzelliğine bağlayan en önemli duyu organlarıdır. İnsanın ruh dünyasındaki her kıpırtı bu iki duyunun ilettiği titreşimlerin yansımasıdır. sevginin, aşkın, nefretin, mutluluğun, üzüntünün... oluşması için insanın gözüyle ve kulağıyla bazı olayları algılaması gerekir, işte bu yönüyle insanı bu dünyaya bağlayan renkler ve seslerdir, yani görüntüler ve onların sesleri zira ancak görüntüler seslere biraraya geldiğinde duygular şekillenmeye başlayacaktır.

Ve yolcu, kercandan ayrılışın karamsar havası içinde iken bir teselli bulur kendine bu teselli sessizliğin insanın kendini, ruhunun derinliklerini buluşu için en uygun zemin oluşudur. Zira insan hayatın, demdebesi içinde kendi kendini dinleme, ruhunun derinliklerine yönelme ve manevi hayatını değerlendirme fırsatı bulamaz. Ama ölümle içinde kaldığı sessizlik onun kendini bulmasını sağlayacaktır.

"Ey yolcu! Eseflenme, kapılma ya"se hınca
 İşsizliğin içinde çınlar ruhun engini
 Duygular derinleşir sesler uzaklaşınca,
 Tek başına kalmazsan bulamazsın kendini."

Gövs'a'nın ölüme bakışı, ferdi benin ve aklın idrak sınırları içinde şekillenmiştir. O, kainatta hiç bir zerrenin mahvolmayacağına ve insanın ne şekilde olursa olsun ebedi bir varlığa sahip olduğuna inanır. (Faat insanın muhayyilesi daima bir ölüm korkusu icad eder ki, bu korku mezar, mezarlı gibi mekanları insana uzak kılar)

Savaş meydanlarında her an ölümle burun buruna olan, kahraman Mehmetçiğin ölümü bekleyişi onun bu düşüncesini destekler gibidir. Yüksek değerler uğrua maddi olan can feda edip huzur içinde ebediyete ulaşma bilinciyle "Can pazarında can oyna" yan Mehmetçik ölümden kormaz, ölüm onun gayesine Allah'ına peygamberine yani şhadete ulaşmasında bir vesiledir, bu köprü onun için hem yakın, hem kutlu, hemde korkusuz, bir geçiş mekanı olarak ona zevk verir. " İnsana ölüm zevki veren şey!" (Osmanlı Bayrağı s. 11, G.G.)

"O askerin ölümleri bekleyişi ne yüksek"

(Siperler Arasında. Ç.İ., s. 49)

Vatan uğruna ölmek ise en büyük şereftir. Bu şerefi bir zevk olarak algılayan insan için bedeninin hiç bir önemi yoktur. Önemli olan sonsuza kadar yaşayaca olan ruhun

yücelmesi, huzurlu olmayışıdır. Bu nedenle Gövsa kutsal değerler için ölebilmemin dünyanan bütün güzelliklerine rağmen en yüce vasıf olduğuna inanır.

"Hem şerefsiz, muhacir ü makhür
Yaşamaktan ölüm mürehhch olur. "

(Bir Şhidin Başında G.G. s. 28)

Bu vatan uğruna ölüp onun geleceği ve refahı için can verip vatan toprağında "bir avuç yere" sahip olma bu vatandaşa esir, yenilmiş, şerefsiz yaşamatan daha iyidir."

"Bana sinende bir avuç yer ver"

(Bir Şhidin Başında, G.G.s. 32)

mısrasıyla Mehmetçik bütün isteğini ve mücadelesinin özünün dile getirmiştir. Bir avuç toprak karşılığında en değerli varlık yine ondan da değerli olan varlıklar içinde feda edilecektir. Zira, yaşamak yalnızca yemek, içmek, uyumak, ... gibi faaliyetler değildir, yaşamak gerekse anlamda varolmaktır. Bu varoluş ise hem bu dünyada hem ahirette iken yaşamaktır. Bunun için isi insanı insan yapan kutsal değerlere sahip olmak, mücadele etmek gerettir. Bir ağaç gibi, bir kuş gibi, bir taş gibi... varolmanın bir anlamı yoktur. İnsanın yaratılan varlıkar içinde yalnız kendisine verilen güçleri iyiullanarak yaşamı iyi değerlendirmesi ve gerekirse hayatını/canını feda etmesi gerekir, ki asıl büyüklük ve övünülece taraf budur.

"Herkes yaşıyor bundaa tefahür yeri var mı?

Mabül olan ölmüş iken insan yaşamaktır."

(Fedakarın-ı Hürriyet için, G.G. s. 36)

Gövsa, Türk kültürünün ve Türk insanın hayata ve ölüme bakışındaki genel duygu atmosferini yansıtan bir ruh haline sahiptir. Lirik içlenmeler halindeki mısraları şiirimizdeki ölüm temalı manzumeler içinde farklı bir tepki ve bakış açısıyla dikkati çeker.

"Çanakkale İzleri" kitabında yer alan, her mısraya derin bir vatan sevgisi sinmiştir. Ataların yadigari olan vatan, bizim milletimiz için diğer milletlere göre çok farklı telakki edilir. Yıllar yılı bağımsızlığını ve vatanını korumak için mücadeleden çekinmemiş, diniyle ve ülküsüyle süslediği yurt toprakları için her şeyi göze almış Türk askerî için, vatan-insan-toprak üçlemünde var olan ilişki Türklük idealiyle birleşince aksiyoner bir kimlik kazanmıştır. Aşağıdaki mısralar vatan ülküsünün milli kimlik ile birleştiğinde kazandığı destani niteliği olarak telakki edilebilir:

"Taşından kanlarla silerek pası
Yurdu yakut gibi mal yapacağız,
Sahilde ölürssek mavi atlası
Kumlardan türbeye şal yapacağız.

Zümrüt dalgaları şimdi yelkensisiz

Kara sevda verir bize Akdeniz
Siyah bulut gibi akın edip biz
O mavi denizi al yapacağız."

"Kıvrıncansız bileklerini
Kaçırıp İngiliz bebeklerini
Ürkütüp kafirin sineklerini
Şu Arıburnu'nda bal yapacağız."

(Asker Ağzından, Ç.İ., s. 46-47)

Kahraman Türk askerinin dilinde ifadesini bulan bu mısralar, yüce değerlerin bilincinde olan ve bu değerleri koruma mücadelesi görevini gururla, zevkle yapan bir neslin, savaşa bilinçli ve ümitli yaklaşımının ifadesidir. "Arıburnu'nda bal yapma" ibaresi, Mehmetçiğin sevgisinin, umudunun, yüceliğinin ve gücünün simgeleşmiş halidir.

Türk tarihindeki bütün savaşların sonucunu lehimize döndüren en önemli etken vatan-bağımsızlık sevgisinin iman gücüyle birleşen bir ülkü niteliği kazanmasıdır. Yoksa teknik imkanların gücü bizi "Türk Gibi" ibaresinde anlamını bulan güce kavuşturamazdı. Türklük bilinci, vatan aşkı, milli duygular, kutsal değerler Türk insanının özüdür. O iman dolu çelik sinesinde sağlam bir inanç taşır. O'nun haklı mücadelesinde tabiat da yanındadır:

"Karşımızda düşman hattı, üzerinde bir duman
Sonra artık yaşlı, mavi gözler ile Akdeniz.

Ah o deniz ki hiçkırın yadımızdı izleri,
Mütekasif derdimizdi bulutları sisleri."

(Siperler Arasında, Ç.İ., s. 49)

"Güneş altın ışıklarla başlarında dolaşır
Terli, yanık alınlara böyle çelenk yaraşır."

(Siperler Arasında, Ç.İ., s. 50)

Milletine toprağından bir siper yapma yüceliği ve gayreti içinde olan Türk askeri, karakterindeki milli ve insani niteliklerin etkisi ile büyük bir azmin göstergesi olur:

"Buralarda tehlikeler azme mani değildi,
Azın uğruna kemiklerden abideler dikildi."

(Siperler Arasında, Ç.İ., s. 50)

Türk askerini tasvir eden şair, onun bu milletin bir ferdi olmayı en yüce kıymet bilen, vatan uğruna ölmeyi en büyük şeref sayan hasletlerini dini, milli, tarihi vasıflarla bütünleştirerek ifade eder:

İçinde kasırga dönen orman gibi,

Kimildar, yürür bir çoşkun umman gibi,
Geçiyor tarihe akan tufan gibi,
Başında bayrağı köpürmüş kan gibi.

Bellidir evladı o eski erlerin,
Şurada gördüğüm kahraman askerin
Bu cehennem yerde döğüşen neferin
Her biri soyca bir büyük hakan gibi.

Ümidi, hayali bırakmış engine
Kendini vermiş bu yolun ahengine,
Aldırmaz cihanın değışen rengine.
Göğsünde kalbi var ki Kur'an gibi."

(Türk Askerleri. Ç.I.,s. 55-56)

Mehmet Akif'in "sana ağışunu açmış duruyor peygamber" mısrasında en güzel anlamını ve değerini bulan Türk Askeri, Gövsa'nın kaleminde daha da yüceleşir. Allah'a, peygamberine kavuşma hayali bu dünyayı anlamsızlaştırır. Vatani, milleti yaşatma umudu ölümü zevkli bir hale getirir. O'nun için artık manevi hayatın güzelliğine kavuşmada maddi değerleri feda etmenin önemi yoktur. Can değerini yitirir, önemli olan vatanıdır. Vatan, dinin direği olan ezanın hür olarak terennüm edileceği ulvi bir mekandır. Bu mekanı korumak ise en yüce ve en ölümsüz görevdir, bir şereftir.

Mehmetçik düşmanın, dinine-vatanına-milletine haince saldıran kafirlerin bütün maddi ve manevi kötülüklerine

"İşte gayzı, kini dolmuş ruhumun
Sana karşı hulasası; bu kurşun...."

(Bir Kurşun, Ç.I., s. 54)

Mısralarında belirttiği şekilde, bir kurşunla bütün kinini, nefretini sembolleştirir. Düşmana atılan her kurşun, zaferin, huzurun yaklaşmasında bir adımdır. Zira tehlikede olan kutsal değerlerin korunması, düşmanın yok edilmesiyle mümkün olacaktır.

Gövsa, Çanakkale savaşları cereyan ederken, yazdığı "Boğazdan Geçerken" adlı şiirinde, savaşın üzerinde bıraktığı, yakından şahit olduğu hazin gerçeklerin, kendisini şahsi kimliğinden uzaklaştırarak destani kahramanların hüviyetine soktuğunu ve Türk'ün eski akın günlerini yeniden yaşadığını "Yahya Kemal" vari bir üslupla dile getirir.

"Unuttum o zaman hüviyetimi,
Eski kahramanlar devrini andım.
Tarihe mezcedip şahsiyetimi
Hurafe sandığım şeylere kandım.

Toprak, sema, deniz gene şimdiki,
Kavga böyle korkunç değildi belki."

(Boğazdan Geçerken, Ç.İ.,s.59)

Savaşın insan ruhunda meydana getirdiği köklü değişikliklerin canlı ve net bir ifadesi olan bu mısralar, şahsi kimlikten sıyrılarak destani bir kimlik kazanan şahsın ve savaşın anlatımı halinde kelimelere dökülür.

"Hilal ürpermişti güya derinde,
Sema uzaklaşmış gibiydi yerden
Bu gece şu kavga sahillerinde
Vahşi bir güzelliği hükmeçliyem."

(Boğazdan Geçerken, Ç.İ.s. 59)

Savaşın insan ve tabiat üzerindeki etkisinin Gövsa üslubunda ifadesini bulduğu bu şiirsel anlatım; Türk şiirindeki lirik ve tasviri üslubun en güzel örneklerinden biri olarak telaki edilebilir.

Savaşın acı gerçekleri karşısındaki kaçınılmaz son ve insanın çaresizliğini de anlatan İbrahim Alactin,

"O uzak dağların yamaçları dün
Temiz sevgilerle yeşildi bütün
Matem renklerinde eriyen şu gün
Gene bir ço mavi ümit eritti."

(Gurup, Ç.İ., s. 61)

"dün-bugün" arasında bir karşılaştırma yaparak "mavi ümitlerin matem renkleri kazanarak yokoluşunu, savaşın acı gerçekleri olarak dile getirir.

"Sürmeli gözleri boşlukta dalgın
Ah o uzaklarda beklleyen kadın,
Yavuklun Mehmed'i unutma sakın,
Düşün ki bir aslan gibi yığitti."

Unutmama ilahi bir imtiyazdır. İnsan unutmamak ve unutulmamak ister. Hayat mücadelesinin var olma sürecinin özünde "unutulmama" gayreti vardır. Mircea Eliade "... ölüm belli süreler içinde ruhun yeniden cisimleşmesi sonucu, yitip gitmiş olan en eski ve en yetkin bir duruma dönüşür."²⁴ diyerek ölümün bir son değil bir başlangıç olduğunu anlatır. Sembolleşen "vatan" imajı altında bütün önem arzeden varlıklar için kendini feda eden insanın en büyük korkusu unutulmak olacaktır. Bu nedenle şair, sevdiğini ölüme yolcu etmiş olan "sürmeli göz"lü bekler vaziyetteki kadından, o aslan yığitti unutmamasını

²⁴ - Mircea Eliade, a.g.e.,s. 118

ister. Zira, o ulvi kahramanın en büyük korkusu unutulmaktır: O ki ölüme bile korkusuzca "bir gül bahçesine girercesine" koşmuştur.

Aynı psikolojinin etkisiyle yazılmış olan "Yaralının Derdi" şiirinde yüzü, ağız, dili parçalanmış bir halde bulunan askerin tahammül edilmesi zor görüntüsünün, onun ruhunda bıraktığı ruhi ve fiziksel açıkların tercümanı olmaya çalışır. Gönülden kopan çığlıklar, feryatlar, acı dolu bir sitem silsilesine dönüşmüştür. Asker anasından, milletinden ve diğer bütün kıymetlerden, sevdiği varlıklardan içinde bulunduğu durumun maddi ve manevi sorumluluğu paylaşmalarını ister. Onlara bu acının sorumluluğunu yükler, unutulmamayı bekler.

"Çanakkale her köylünün dilinde
Dolaşırken beni ansın, söylesin."

(Yaralının Derdi, Ç.İ., s. 65)

Fiziksel acılar içinde çırpınan bir insanın ruhunda kopan fırtınalarda bile milli birliğin izlerinin oluşumu Türk insanının vatanına ve milletine duyduğu sevginin büyüklüğünü ve derinliğini göstermesi bakımından dikkate değerdir:

"Her cefaya göğüs veren topraklar
Yoksulluktan inildöyen bucaklar
Hiçkırarak sessiz akan ırmaklar
Biraz çoşup bulansın söyleyin

Bu toprağı, akan selde boğulup,
Koruyan biz, şenleten biz, kul olup
Sırtımızdan geçinenler koğulup
Hak sahibi ayaklansın, söyleyin."

(Yaralının Derdi, Ç.İ.s. 65)

Türk askerinin en ilgi çekici ve hayrete şayan niteliklerinden biri ise, bütün kutsal saydığı değerlere saldıran, elinden almaya kalkışan düşmanın karşısında bile insanlık sevgisini, hümanizmini yitirmemesidir. Bu yaklaşım onun daha da yücelmesini sağlar. Türk'ün düşmana yaklaşımı bile sevgi ve samimiyet doludur. Vatanını korumanın haklı bilincine sahiptir. O, yakıştırıldığı gibi "barbar" değildir. Vatanına saldıranı yok eder, engeller; yoksa insanları durduk yere haksız bir şekilde öldüremez.

"A efendi, bırak düşkün garibi,
Bizim gibi oda gönül sahibi."

(İnsanlık Aşk, Ç.İ., s. 68)

mısralarında belirtildiği gibi, düşman askerinin anlatımındaki bu saf ve sevgi dolu yaklaşım, onun sözlerinin de kendisi gibi müstesna bir kuvvete sahip olduğunun en önemli delilleridir. Şair bu insanlık aşkını şöyle değerlendiriyor:

"Sensin ey Türk alemin en saf ırkı
İnsanlığın en samimi aşığı."

(İnsanlık Aşkı, Ç.İ.,s.68)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DİL VE ÜSLUP

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DİL VE ÜSLUP

I-DİL

A-Kelime Serveti

Söz insanın en önemli varlık özelliği, varlık değeri, yaratılışının en önemli özelliğidir. Kelimenin cümle, mısra, metin için kullanılışı ve bu kullanılıştan kazandığı değer onun sanatsal işlevinin bir sonucudur ve sanatkarın mizacı, sanatı, görüşleri ile dil anlayış ve zevki arasında yakın bir bağlantı vardır.

Sözün en güzel, en ince söylenişi olan şiir, dil zevkinin eseridir. Şiirin kendine has incelikleri vardır.

Dil, şiirin hammaddesi, kaynağı, kendisidir ve diğer güzel sanatların malzemesi gibi sanatkarın önüne şekilsiz ham gelmez. Diğer sanatların malzemesinde estetik bir yapı yoktur. Edebiyatın dolayısıyla şiirin malzemesi bizatihi işlenmiş, estetik bir yapıya sahip olan dildir. Dilin kendisi bir mucizedir; sanatkar, bu mucizenin üstüne estetik bir mükemmelliyet ekler. İşlenmiş olarak gelen bu mükemmel yapının şekillenmesi ile eser meydana gelecektir.

Gövsâ'nın şiirdeki zevki, şiir anlayışı ilk dönem eserlerinde başlayan ve tam anlamıyla etkisinden kurtulamadığı klasik şiir geleneği çizgisinin müstesna bir halkasıdır. Bu nedenle de ilk dönem şiir dilindeki kelime servetinin kaynağını yaşayan günümüz Türkçesinin Arapça-Farsça terkiplerle ve kelimelerle bezenmiş bir versiyonudur. Türkçe'nin yağmalanmasına ve ihmaline karşı daha sonraki dönemlerde tavır alacak⁵⁷, bu konuya yazılarında da sık sık yer verecek olan Gövsâ'nın Güft u Gu kitabındaki şiirleri şiir zeminin oluşum döneminin ürünleridir;

"Bir zulmet-i dehşat ile bin kahr-ı ilahi
Etmiş gibi afak-ı muhabbetde tecelli
Şeb korku veren ejder-i hunhar ile mali
Kükre, bağırır, kar-u şerer-nak-i siyahı"

(Kış, G.G., s. 87)

"Sema, nihayeti ma'düd olan nazarlarıdır,
Deniz, medid-i tefekkür veren meziyatı
Bahar, rikkat-i elvanı çehresinden alır,

⁵⁷-İ.A.G., "Dilin Müdafası", Hürriyet, 11 Mayıs 1948

Leyal, saçlarının en güzide miratı"

(Hep O,G.G., s151)

Şiir dili için seçilmiş olan kelimeler şairin Divan şiiri ve Servet-i Fünun şiiri etkisinde kalarak onların bir devamı üyesi olma gayretini gösterdiğini işaret ediyor. Fakat Gövsa, yine de örtülü, süslü ifadeleri sanat gayesi gütmeyi ve sosyal hayatı, ferdi, şiirden ziyade sosyal şiiri benimsediği için şiirlerinin ilk kıta veya beyitlerinde kullanmıştır. Bir nev'i tasvir, giriş halindeki bu bölümlerden sonra sade, günümüz Türkçesinin kullanıldığı dikkati çeker.

"Nagah atılır taşlara bir yük dolu yelken
Kaç a'ile ümidi batar burda, ne meş'um!
Mazgalda gülerken ona bir kahkaha-yı bum."

(Kış, G.G., s. 87)

"Öten hezar değil, aks eder semaha sesi
Hulasa nice şu alem o hüsne aiddir,
Ne varsa başka zeva'id, bütün zeva'iddir."

(Hep O, G.G., s.152)

"Bu felaket benim cezam olsun
Sana aşıkım fakat haram olsun."

(Visal ü Firak, G.G., s.157)

"Yeterdi ah o kırpiklerinde görse idim
Benim için iki sevdalı katre... işte benim
Hayatımın sana en son budur temennisi."

(Kırpikler, G.G., s.167)

"Tutarsa bir huyı artık somurtarak darılır
Ve ağlatır beni ba'zende güldürür belki
Senin o kaşlarının şi'ri anlatılmaz ki."

(Kaşlar, G.G., s.169)

Konuşma dili ve yazı dili arasındaki bu bariz paralellik, Milli Edebiyat Türk şiiri içine Gövsa'yı da alma zarureti doğurur. Zira dil anlayışı, kelime serveti ve şekil özellikleri bakımından Ali Canip Yöntem, Mümtaz Arolat üslubuna yakın ifadelerin yer aldığı bu şiirler, Gövsa'nın geleneksel şiir anlayışından milli şiir anlayışına geçiş döneminin özelliklerini bünyesinde bulundurur.

Kelime yapısındaki sadelik ve ifadelere yüklenen manaların fonksiyonel özelliği itibarıyla, milli şiir dilini yansıtan bu şiirlerden sonra, Gövsa, kendi poetikasının ürünlerini vermeye başlar. Çocuk Şiirleri ve Çanakkale İzleri'nde yer alan şiirler gerek dil yapısı, gerek kelime serveti ve gerekse mana özelliği bakımından 1908 sonrası Türk şiirinin tabii seyrinin bütün özellikleriyle karşımıza çıkar;

"Yiğitlerin ocağında uyandın,
Şehitlerin kanları ile boyandın
Nice düşman kalesine uzandın,
Sana selam ey şanlı Türk bayrağı."

(Türk Bayrağı Ç.Ş., s.5)

"Ne diyor dalgaları bak denizin
Bu güzellik, bu zaman işte sizin,
Biliniz kıymetini vaktinizin
Ey çocuklar sevinin geldi bahar."

(Bahar, Ç.S, s.28)

"Bir fena söz işitirsen iyi bil
Beğenmiyen bizi halis Türk değil
Bir yabancı seni gelir kandırır
Eğer derse bu memleket fenadır
Darıl yavrum, onu sakın söyletme
Toprağını hainlere çiğnetme."

(Vatan, Ç.Ş., s. 8)

"Kışın kuru sandığımız fidana
Baharda kim yeşillikler giydirir ?
Bülbül öter yuva yapmış ormana
Bu sadayı ona acap kim verir ?"

(Allah Sevgisi, s. 14, Ç.Ş)

"Dadım daha söylüyordu fakat gelmişti uyukum,
Rüya gördüm, yıldızların düğününde bulundum"

(Yıldızlar, s. 39, Ç.Ş)

"Bu toprağı, akan selde boğulup,
Koruyan biz, şenleten biz, kul olup
Sırtımızdan geçinenler koğulup
Hak sahibi ayaklansın, söyleyin."

(Yaralının Derdi, Ç.İ., s.65)

"Bu ne asil, ne müstesna bir fıtratı yarabbi,
Amirine siper olup huzur ile ölece
Layık olan teşekkürle reddolundu talebi
Talep gibi cevap oldu hem tabii, hem yüksek

Zaman geçti aradan, belki şimdi o nefer
Milletine yapmıştır toprağından bir siper."

(Siperler Arasında, Ç.İ., s.50-51)

"Allaha dua et, düşman tırpanı
Devlet ağacını yolmasın, anne,
Altında dökülsün oğlunun kanı
Bayrağın gül rengi solmasın, anne."

(Siperden Mektup, Ç.İ., s.44)

Halkın söyleyiş biçimiyle şiire taşınan kelimeler ve ortak kullanılış biçimiyle daha çok halkın kullandığı kelimelerin çokluğu sadeleşme, arılaşma gayretlerinin yoğun olarak faaliyet gösterdiği 1908 sonrası Türk şiirinin temel üslup ve dil özellikleri arasında yer alır. Halk dilinde kullanılan deyimler ve ibareler şiir yoluyla yaprak yaprak esmeye başlar;

"Fukarayı küçük görür ezersen
Allahın da sonra senden yükstündür."

(Fukarayı Seviniz, Ç.Ş s. 52)

"Küçük kızlar çalılardan çiçek, yemiş devşirir."

(Çiçekler, Ç.Ş s. 41)

"Yıldızlar da mumları ile öbek öbek yayılır."

(Yıldızlar, Ç.Ş s. 39)

"Döğüşüyor yamaçlarla
Güleşiyor ağaçlarla

Nihayetsiz buz çölünden
Kanatlanmış tufan gibi."

(Rüzgarlar, Ç.Ş, s.35)

"Kahbe düşman yurdumuzda boğuldu.
Yarısı da köpek gibi koğuldu."

(Kurtuluş Kavgası s. 11, Ç.Ş)

"Ah o gözler ölüm, hicran, kan dolu
- Nerelisin a hemşerim ?
- Konyalı..."

(Yaralı, Ç.İ, s.34)

"Şu esen poyrazın arkası kar mı?
Doğduğum sahile yolun uğrar mı?
Yürek serinleten bir müjden var mı?
Bunca yıl dolaşım koşun ey deniz."

(Gurbet Denizi, Ç.İ., s. 48)

"Ürkütüp kafirin sineklerini
Şu Arıburnu'nda bal yapacağız."

Gövsâ'nın şiirini bize ulaştıran ve ferdi orijinalitesini ören en önemli unsur dili, kelime servetidir. O Türkçe'nin dil imkanlarına bir kalemdir; şiiriyeti mısralarına yükleyen de budur.

B-Dildeki Değişmeler

Gövsâ'nın şiirlerinin dili için iki dönemden bahsetmek mümkündür;

- İlk şiirlerinin dili- Geleneksel çizgi-G.G

- Milli çizgi- Yaşayan Türkçe- Ç.Ş., Ç.İ.'daki şiirlerinin dili

İlk şiirlerinde geleneksel şiir anlayışımızın muhteva ve şekil kadar dil üzerinde de etkileri görülür. Bu şair olmak değil, duygu ve düşüncelerini şiirle anlatmak endişesinde olan Gövsâ'nın, çocukluğunda okuduğu şairlerin ve yaşadığı dönemin şairlerinin etkisidir. Şair içinde bulunduğu edebi-sosyal toplumun ferdiyet bazındaki etkilerini aynasında aksettirir.

"Dest-i fecrin uzanan gölgeli, baygın lemsi,
Scherin beste-i mahmuru olan kumru sesi."

(Aşkı, G.G., s.142)

"Fecr zamanı sema gamlı bir çocuktur ki,
Döker onun gibi şem-nem melal-i ma'sumu."

(Semaya Dair, G.G., s.100)

Milli şiir dilinin olgunlaşmış, geliştiği Türkçe'nin şiir diline hakim olduğu devirlerde Gövsâ'nın şiiri de, bu yönelimden nasibini alır ve fazla derin bir işlev taşımayan, fakat şiirinin/şiir dilinin gelişimini vurgulayan divan şiir geleneği, halk şiiri ile modern şiir geleneğinin sentezi halinde "Gövsâ Şiiri"nin oluşumunu sağlar.

Çocuk Şiirleri ve Çanakkale İzleri adı altında yayınlanan şiirleri böylesi bir geçiş döneminin ürünleridir. Bu her iki kitapta yer alan şiirler de şiir dilinin milli şiir dili anlayışında, ısrarlı ve istikrarlı bir seviyede olduğu görülür;

"Küçük dallara bir el sürünür,
Yere mor, pembe çiçekler dökülür,
Öteden bir kuru bir bağ gözüdür,
Ta uzaktan meleşirler kuzular."

(Bahar, Ç.Ş., s. 28)

"Her cefaya göğüs veren topraklar,
Yoksulluktan inilleyen bucaklar,
Hiçkırarak sessiz akan ırmaklar,
Biraz çoşup kan bulansın, söyleyin."

(Yaralının Derdi, Ç.İ., s.65)

II- MISRA VE CÜMLE YAPISI

Şiiri oluşturan her mısra, bütün içinde veya kendi başına bir değerdir. Gövsa'nın şiirinde de mısra, başlı başına bir birim, şiirin vazgeçilmez bir unsuru olarak, bütüne, bütün içindeki mısraların sentezine bağlıdır. Fakat bu onun mısralarını konuşur gibi önemsiz bir hale sokmaz. Gövsa, her mısraya özel bir anlam ve görev yükleyerek bütüne ulaşma, mısrayı bütünün bir parçası yapma endişesi içindedir. Bu nedente şiiri oluşturan her mısra tek başına ve bütün içinde orijinal bir şiiriyet kazanmıştır.

Gövsâ şiirinde vezinle mısra arasındaki ilişki, şiir formunu belirleyici niteliktedir. Zira aruzu sevmesine rağmen milli şiir geleneği içinde heceyle yazdığı şiirlerde de ilk gençlik dönemi şiirlerinde de mısra vezne uygun bir şekilde düzenlenir. Seçilen kelimelerin sıralanışı ve seçilişi bu vezin-mısra bağlantısı bünyesinde tezahür eder. İlk dönem şiirlerinde aruzun kalıplarını usta bir şekilde imale-med hatalarına rağmen kullanılır ;mısra içi ve şiir bütünündeki ahengi, uyumu bu yolla sağlar;

"Herkes yaşıyor bunda tefahür yeri var mı?"
Makbül olan ölmüş iken insan yaşamaktır."
me f ü lü / me fa i lü / me fa i lü / fe ü lün

(Fedakaran-ı Hürriyet için, G.G. s.

37)

"Sema, nihayeti ma'dud olan nazarlarıdır,
Deniz, medid-i tefekkük veren meziyatı"
me fa i lün / fe i la tün / me fa i lün /fa'lün

(Hep O, G.G, s.151).

Mısra bünyesinde sağlanan uyum ve vezni mısraya oturtabilme becerisi ile dil mısranın bütününü düzenleyen bir role bürünür ve mısraları oluşturan kelimeler özenli bir sıralanış ve düzenleniş ile şiir içinde yerini alır. Hece vezni ile serbest tarzda yazılan şiirlerde ise, şairin Türkçe'ye hakimiyeti ve hece vezni ile Türkçenin yakınlığı-uyumu neticesinde mısra şiirin bütünü içinde veya tek başına yüklendiği mananın emrinde hayatiyet kazanır;

"Kar yağar, fırtına/ rüzgarlı, soğuk 6+5 = 11
Duruyor köprüde bir yavru çocuk." 6+5 =11

(İyili, Doğruğu, Ç.Ş. s. 53)

"Zümrüt dalgaları/şimdi yelkensisiz 6+5 = 11
Kara sevda verir/bize Akdeniz 6+5 = 11
Siyah bulut gibi/akın edip biz 6+5 = 11
O mavi denizi/al yapacağız." 6+5 = 11

B- Cümle

Kelime, mısra, ibare asıl önemini cümle içinde kazanır. Cümlelerin bünyesindeki her türlü dil unsuru, kendi başına ayrı bir değer, cümle içinde ise ayrı bir değerdir. Cümle kendisini oluşturan kelimelerden ayrı bir dil birliğidir. Sanatkarın dili kullanma becerisi kendisini cümlede gösterir. Cümle sanatkarın üslubunu ortaya koyan en önemli bağıdır, göstergedir.

Şiirlerin sentaksı nazım, mantık ve heyecan cümlesi formuna uygun olarak oluşturulmuştur.

Türkçenin normal sentaksındaki kurallı cümleler yani mantık cümleleri Gövsa şiirinde sık sık karşımıza çıkar;

"Benim köyüm uzaklarda şirindi."

Ö D.T. Y

(Yaralının Derdi, Ç.İ., s.64.)

"Kumlardan türbeye şal yapacağız."

Ö D.T. N Y

(Asker Ağzından, Ç.İ., s.46)

"Her yer methuş o sedayı dinliyor"

Ö Z.T. N Y

(Ayrılırken, Ç.İ., s.73)

"O süslü ordular şimdi çarpışır"

Ö Z.T. Y

(Sulh ve Harp, Ç.İ., s.84)

"Sıcak bir kan çimenlere akıyor"

Ö D.T. Y

(Borazan, Ç.Ş., s.47.)

"Senin gönlün iki sevgiyle çarpar"

Ö E.T. Y

(Anne Sevgisi, Ç.Ş., s. 17)

"Bu söz bütün gönülleri dolastı"

Ö N Y

(Kurtuluş Kavgaı, Ç.Ş., s. 11)

"Ne kadar varsa müslüman bitmiş"

Z.T. Ö Y

(Bir Şchidin Başında, G.G., s. 31)

"Uzun uzun düşünüp sonra girve istiyorum"

Z.T. Z.T. N Y

(Reşha-yı Ruh ,G.G.,s. 69)

"O küçük kumrular bugün büyüdü"

Ö Z.T. Y

(Şikayet,G.G., s.179)

Gövsâ içinde bulunduğu ruhsal yoğunluğunu ifade ederken mantık cümlesinin, Türkçenin normal sentaksı dışında kullanılması yoluyla şiire, mısraya canlılık kazandırır; monotonlukluğa azadır böylesi bir tasarrufunun sonucu olarak devrik cümleler, ünlem, soru, vurgulu, ki'li Birleşik ve kesik cümleler kullanır.

"Canımızla hazırız imdadına!"

(Rumeliye, G.G., s. 15)

"Yetiş ey darbe-i aciz!"

(Bir Şehidin Başında, G.G.,s. 26)

"Selamlar ruhunu afak-ı hürriyette sancaklar!"

(Kemal Bey, G.G., s. 35)

"O bir sene evvel ki çocuktum o zamanlar"

(Muhtar Bey İçin, G.G., s.41)

"Kimbilir şimdi gömdüler mi onu?"

(Bir Yad-ı Siyah, G.G., s. 57)

"O hanceredeki bülbül olunca zemzeme-saz"

Bütün cihan dinler"

(Senin Sesin, G.G., s.132)

"Sen beğendin mi bu hülyaları ? Lakin heyhat!"

(Aşkım, G.G., s. 144)

"Güleceksin "ne çocukluk " diye safiyetimin"

(Aşkım, G.G.,s. 144)

"O sevgiyi gönlüme kim verdi? "

(Allah Sevgisi, Ç.Ş.,s.14)

"Neden oğlum ?"

- Çünkü yavrun ikidir"

(Anne Sevgisi, Ç.Ş., s.17)

"Ey şerefim, büyüklüğün fermantı"

(Türk Bayrağı, Ç.Ş., s.6)

"Geçmiş olsun, nasıl oldu ?

- Doğuştük"

(Yaralı, Ç.I. s. 34)

"Kavga toprağından matem mi aldın ?
 "Şu esen poyrazın arkası kar mı?
 Doğduğum sahile yolun uğrar mı ?
 Yürekle serinleten bir müjden var mı ?
 Bunca yıl dolaşıp koştun ey deniz."

(Gurbet Denizi, Ç.I., s. 42-43)

"Artık söyle o iş olmasın, anne."

(Siperden Mektup, Ç.I., s. 44)

"Yadınızı unutmasın bu cihan
 Türbenize kubbe olsun asuman"

(Ayrılırken, Ç.I., s. 74)

"Çocukların feda olsun sen kurtul,
 Ey cihanın pırlantası İstanbul."

(İstanbul'a Dönüş, Ç.I., s. 78)

"Yetmez mi bu kadar kazandığın şan ?"

(Sulh ve Harp, Ç.I., s. 83)

Görüldüğü gibi Gövsa, ritim ve ahengi sağlamak için mantık cümlesinin sentaksını kırar ve yalın, açık, tabii, net cümlelerle nazım cümlesini sıradanlıkta ve sadelikte yakalayabilme gayreti içine girer. Çeşitli cümle yapıları ile manzumelerinde çeşitliliği yakalayabilen şair monotonluğu aşarak, şiiriyetin güzelliğini sağlar.

III-ÜSLUP

A- Yalınlık, Açıklık, Tabiiilik, Sadelik, Samimilik

Gövs'a'nın sanat anlayışı ile bağlantılı olarak şiirlerinin ana bünyesini meydana getiren yalınlık, açıklık, tabiiilik, sadelik ve samimilik şairin ferdi orijinaliteye yakalama başarısının ve kelime kadrosunun titizlikle seçiminin bir sonucudur.

Gövs'a'nın, şiirlerinde dil, tabii olarak kendi mecrasında akıp gider. Yapmacılık, sunilik, gösteriş yoktur. Gençlik dönemi şiirlerinden oluşan Güft u Gü kitabında her ne kadar Arapça-Farsça kelime ve terkipler yoğun olarak kullanılmışsa da-ki bu kelimelerin kullanılış sebebi şairin dönemin edebi fikir, anlayış ve sanatçıların etkisi altına girmiş olmasıdır yinede bir Divan şiiri, Servet-i Fünun şiiri kadar kapalı, muğla ve karmaşık değildir. O özündeki samimiyeti, açıklığı, sadeliği, tabiiği, yalınlığı mısra mısra işler. Dili tasarruf noktasında Gövs'a'nın ferdi mitine has orijinaliteyi bu çabada yakalamak, sezme mümkünüdür.

Onun şiirleri konuşur gibi ve didaktik yönü ağır basan sosyal niteliklidir.

B- Lirizm

Gövsâ'nın şiirlerinin varolma dinamizminin bağlı olduğu unsurların en önemlisi duygu yoğunluğu ve lirizmdir. O kendi hayatını, geçmişini, hayallerini, ümitlerini, felsefi bir endişe, ideoloji, veya bunalım mecrası dışında dile getirirken, tamamen şahsi ben'ini konuşurur.

Lirik şiir, temelde şairin ben'ini esas alıp, onu metnin merkezi yapan ve bu noktada yoğunlaşmış derinleşmiş şiirdir. Bu tür şiirde aslanan "ben" in duyguları, hayalleri, sevinçleri, kırılışları, heyecanları, ümit ve ümitsizlikleridir. Şair ısrarla kendi ruhu ve hayatı üzerine eğilir. Hep kendi adına konuşur, başka bir kişiliğe bürünmeye kalkışmaz;

"Yazarız alem-i şî'riyeti, hatta bizi de"

(Aşkım,G.G., s. 144)

"Sevdiğim ! Ba senin tabi'atını

Andırır halî tıpkı kafiyenin

Çünkü şî'rimde, kafiyem de senin"

(Kafiye,G.G., s. 150)

mısralarında da görüldüğü gibi metindeki her şey veya dış dünya, bu merkeze bağlıdır ve merkezin sahip olduğu perspektife göre şekillenir. Gerçekte dış dünya, ben'in hayal gücü ile gözleminin birleşmesinden oluşur. Lirik şiir analizci değil, sentezci, felsefi değil duygusal, beynelmilel değil millidir. Dış dünyaya değil, insan ruhuna seslenir. Düşüncesinden çok ilhama dayanır.

Gövsâ'nın şiirlerinin yoğunluğunda duygulu ve hassas ruhunun görüntülerini sunar bize. Lirik bir şair olarak kendini duygulandıran, düşüncelere sevk eden, etkileyen durumlar, olaylar ve nesnelere karşısında ferdi orjinaliteye sahip mısralarla karşımıza çıkar.

Sevgilinin odasında gördüğü ona ait bir beyaz gömleğin üzerinde unutulmuş bir iğnenin yaşattığı yoğun duyguları anlatırken onun lirik yönünün ağırlığı dikkati çeker. Sevgilinin gömleğindeki toplu iğne dahi onun, önüne çıkan bir engel hüviyetini alarak, vuslata erişmesine engel olur. Küçük bir mutluluk çarpıntısını engelleyen iğne, şairin eline değilde kalbine batmıştır.

"Görünce karyola üstünde bir beyaz gömlek

Ki hıfz ederdi henüz buy-ı can-fezanı senin

Nigahımın önüne geldi nazlı körpe tenin

O gömleği basarak kalbe istedim öpmek

Fakat çizildi şu cür'etli ellerim derhal

Nasılsa bak güzelim etmişin de sen ihmal

Bıramışın o niğeh-ban-ı sine iğneleri

İnsan için kabullenilmesi

(Toplu İğne,G.G., s. 177)

İnsan için kabullenilmesi en zor kaçınılmaz olan ölüm, Gövsa'yı derinden etkiler;
 "Yazık değil mi ona yigirmi bir yaşında iken
 Düşünmeden ölümü belki hiç hayalinde
 Ufûl edip gidiversin ve sonra bir öksüz
 Çocuk figan ı işitsiz bu i'tizalinde"

(Bir Mersiyeden, G.G., s. 65)

Şair ürperişlerini gönlündeki en mahrem duyguları ifade ederken hala çözemediği, anlamadığı sırların olduğu düşüncesi içindedir, bu yüzden "kördüğüm" başlıklı acılar kitabının Halil Nihad (Boztepe) ye ithaf edilen ilk şiiri tirik serzenişler manzumesi gibidir;

"Her giden sanki içimden yeni bir parça alır,
 Kervanın safları dolgunsa da gönlüm boşalır.

Ya bu yol böyle sürüp gitse... derim, ürperirim,
 Bir yakın günde fakat bitse... derim, ürperirim."

(Kördüğüm, A., s. 7,)

Gövsâ, kendini şair olarak kabul etmeyenlerin bu tezini çürütürcesini orijinal, lirik, ferdi ve edebi manzumeler sahibi bir sanatkarıdır. Kendi ben'ini, etkileyen durumları ve pedagog tarafının etkisi ile olacak toplumu ilgilendiren olayları ve konuları şiirine ram edercesine dil malzemesini bir kuyumcu titizliği ile şekillendirmiştir;

"Gönlümde eski hatıralar cyledim tavaf
 Artı o doğmuyor diye muzlimdi her taraf

Çamlar hüzünlü, yollara düşmüş söğüt, çınar
 Yaprak döküp huzura kapanmıştı sonbahar."

(Acılar, Tavaf, s.8)

C- İroni

Dış dünya iç dünyanın perspektifinden algılanarak esere yansıtılır. Bu noktada sanatkarın bakış açısının önemi büyüktür. İşte Gövsâ, başta çok yönlü bir insan olduğu için tek bir bakış, açıdan değil ferdi, sosyal, nikbin, bedbin, hoşgörülü, tenkitçi, eğitici... vs. olmak üzere çeşitli yönlerden olaylara yaklaşmış ve bunu mısra mısra işlemiştir.

Ferdi yönünün ve tezahürlerin ağır bastığı şiirlerde şair sevgisini, umudunu, sevgilisini, açlarını, dostlarını, kısaca kendini anlatır;

"Gözüm, karardı, şaşırđım, uğulduyordu başım,
 Ne derdi anlamadım bülbülanc gültarın."

Tesadüf, G.G., s.135)

"Zavallı ablacığım ! Anlıyor mu rühun hiç
Nedir bu mest denen sey, n'olur bekaya giden?"

(Bir Mersiyeden, G.G., s. 66)

Gövsâ ferdi tezahürlerini dile getirirken açık yahın bir anlatımı tercih eder; bu onun duygularının şiire samimi ve içten bir aktırımı halindedir.

"Kışın kuru sandığımız fidana
Baharda kim yeşilliler giydilir?
Bülbül öter yuva yapmış ormana,
Bu sadayı ona acap kim verir ?"

(Allah Sevgisi, Ç.Ş., s. 14)

Sosyal hayatı, onun gerçeklerini kendi bakış açısı çerçevesi dahilinde didaktik, hoşgörülü fakat gizli bir tenkit edasıyla gözler önüne serer. İbrahim Alaettin Türk insanını, Türk vatani üzerinde yaşanan gerçekleri ve bu gerçeklerin olumsuzluklarını giderebilme yollarını şiirleri yoluyla işler. Sosyal hayatın acımasız yönlerini dile getirirken yumuşak bir eğitime söz konusudur. Şair, bir öğretmen edasıyla aksaklıkları gidermeye çalışır;

"Belki onun babacığı işçidir,
Lakin düşün onlar en çalışan,
İşçi eli her güçlüğe yetişir,
Fukaradır zenginleri doyuran"
(..)

Fukarayı küçük görür ezersen
Allah'm da sonra senden yüksünür,
Yetimleri düşkünleri seversen
Emin ol ki mükafatın büyütür"

(Fukarayı Seviniz, Ç.Ş., s. 51-52)

"Çiftçi bunu deme ister
"Haydan gelen huya gider"

Hazır para çabu yenir,
Çalışmamız hazinedir."

(Çiftçinin Öğüdü, Ç.Ş., s. 26)

"Zavallı hasta kızım al demişti anne cici
Sular karardı. Fakat gelmiyor muhasebeci
Kömür de yok. Para vermezse belki aç kalırız...
-Ne çare var a hanım, beğ gelirse yalvarırız."

Denilebilir ki Gövsa, sert ve kırıcı olmayan, yapıcı bir anlayışla eleştiriler yapar. Şiiri ve yazıları yoluyla gördüğü eksik ve yanlış durumların altını çizer. Bazen çözüm yolları önerir, bazen yorumu bize bırakır. Böyle şiirlerde bir sosyal dramtizasyon sergilenir gözümüzün önünde ve sahnelenen olayların çözümüne de dikkat çekilir;

" Ey Çocuklar,
Size bir bayram olan karlı günün
Başka yerde nice zalimliği var
Örtüyorken o güzel köyleri kar
Fukarayı düşünün."

(Kış, Ç.Ş,s.32)

"Kalem muhitini geçmez hayal-i tengi onun;
Bütün düşüncesi "Aylı ne gün çıkar" sözüdür.
Yanında her büyüğün ihtiram eder görünür;
Yürür aleyhine fırsat düşünce; bukelemin !"

(Kalemde, G.G. s. 91)

D- İMAJ

Sanatkar, sanatçı duyarlılığı içerisinde harici alemi ve bu alemle olan ilişkisini dilin imkanları doğrultusunda ve onun emrinde ifade edebilen insandır; Duyan , düşünen , algılayan gözlemleyen, yorumlayabilen ve bunları dile dönüştürebilendir. Sanatkarı işte bu yönü farklı kılar, diğer insanlardan ayırır. Dış dünyadaki çeşitli görüntü ve varlıkları, sanatının dünyasına taşıyarak, dilin imkanları içerisinde ferdi bir tarzda ifade ederken sanatkarın başvurduğu pek çok farklı kollardan biri de imajdır.

Genel anlamıyla imaj "sanatçının çeşitli duyularıyla algıladığı özel, özgün bir görüntünün dile aktarılışı"⁵⁸ veya duyularla algıladığımız varlıkların, durumların, zihnimizdeki görüntüleri, bunların şiire yansımış biçimleri"⁵⁹ ya da "bir varlık bir bir düşünüyü çağrıştıran varlık ya da nesne"⁶⁰ şeklinde tanımlanabilir. İmaj şiirin temel öğelerinden biridir.

Duygu, hayal, düşünce mücerrettir. Sanatkar onu mücerret olarak anlatmayı başaramaz, ancak vurgular. Ayrıca okuyucunun mücerret hayal ve duyguyu anlaması da bir problemdir. Sanatkar bu noktada imaja yönelir; duygu, düşünce ve hayallerini müşahhasa taşıyarak, rengi gölgesi, şekli, kokusu, boyutları belirli olan bir görüntü, obje haline getirir; ferdi bir boyut kazandırır; hiç şüphesiz bu imajdır. Tabii imajı sadece

⁵⁸-Doğan Aksan, Şiir Dili ve Türk Şiir Dili, Be-ta Yayın, İstanbul 1993, s. 32

⁵⁹-Doğan Aksan, a.g.e., s. 32

⁶⁰-Erdoğan Alkan, Şiir Sanatı, Yön Yayın, İstanbul 1995, s. 548

mücerret müşahhas bağlamından ifade şeklinde sınırlamak mümkün değildir. Zira müşahhas varlıklar da farklı bir şekilde sunulur ki, bu da imajdır.

Gövs'a'nın imaj dünyası oldukça zengindir. Ferdi saadetlerin kaynağı olan vatanın ezeli nimete, sevgilinin tabiatın unsurlarına, hayatın bir kervana, insanın muma bezetilişi (halay/imge) bunun bir tezahürü halindedir.

"Es-selam ey benim güzel vatanım,
Bize bir nimet-i ezel vatanım,
Nice, devletlere bedel vatanım,
Şimdi bir makber-i emel vatanım!

(Bir Şehidin Başında G.G., s. 29)

Şair bu mısralarla şahsili kazandırdığı vatanının selamlarken ona güzel, sonsuz nimet, bütün devletlere bedel olma gibi sıfatları yüklerken; gerçekler onu birden sarar ve isteklerin mezarı, yani bittiği mekan olarak niteler. Vatan sevgisinin yoğunluğu altında duygularını vatana seslenerek, "Vatanım" nidasını terennümle dindirmeye çalışan milli bir ruhun serzenişleridir.

Akip giden zaman ve hayat Gövs'a'nın imaj dünyasında hep bir kervan, kervan yolcuğu ile simgeleşir. Ölüm ise kervanın daimi yolcusunun kervandan ayrılışı, ters yöne doğru ilerleyişidir. Bu ayrılış, bütün ayrılıklar gibi hüznün temeli üzerinde şekillenir. Hayata ait unsurlar, kaybedilen güzellikler dile gelir;

"Yorgun düşüp ayrılmış bir yolcu var kervandan
Damla damla ufukta sönen çanı dinliyor,
Etrafını ıssızlı kapladıkça ayrılan,
Uzaklaşan uğultu ta ruhunda inliyor".

(..)

"Ne rüzgarın dallara üfürdüğü fısıltı,
Ne tan vakti korusu bülbüllerin demi var,
Ne pınarda sevdayı masal eden çağıldı
Her sesin ayrı ayrı gönlünde matemi var."

(...)

"İnsanlardan, hayattan adım adım uzakta
Kaldığını görmenin o acı lezzetine
Eren yolcu, boşalan ufukları bira da
Kapan kendi ruhunun dolgun sükuncetine."

Gövs'a, çocuklar için yazdığı, onlara, insan olma yolunda sahip olmaları gereken erdemleri öğütleyen şiirlerinde, "Mum" simgesi ile doğruluk, dürüstlük, çalışkanlık, gurur, güzel huylara yönelme ateşini yakar:

"Vücutu tertemiz, beyaz,

Yüzünde ayıbı yok biraz

Eğilmiyen boyunda var
Şerefli, haklı bir vakar."

(...)

Karanlık istemez huyu,
Boğar önünde korkuyu."

(...)

Yolunda doğrulu arar,
Bu yolda hep yanar, yanar."

(Mum, Ç.Ş.s. 18-19)

Şair, geniş ve zengin hayal dünyasını sorgularken hayata ait unsurları şiirine, imgelerle sokma girişiminde oldukça başarılıdır. Bu imajlarda benzetme ve benzetme türlerine dayanma yöntemi oldukça yaygındır. Şairin imaj dünyasında şiirinin genel oluşum sürecinin bir sonucu olarak bazı değişiklikler de meydana gelir; fakat bunlar çok değildir. Şiirinin ilk dönemlerindeki divan şiiri geleneğine bağlı benzetmeler ve mazmunlar onun ferdi üslubunun orijinalitesinde şekillenirken şahsiliikten-sosyale doğru bir kayma dikkati çeker. İlk şiirlerinde, ilk şiir kitabında yer alan ve genellikle sevgiliden bahseden manzumelerde sevgili ve onun özellikleri tabiatın unsurlarıyla bize sunulur, imge imge dile gelir.

"Sema, nihayeti ma'dud olan nazarlarıdır,
Deniz, medid-i tefekkük veren meziyatı
Bahar, rikkat-ı elvanı çehresinden alır,
Leyal, saçlarının en güzide miratı."

(Hep 0, G.G., s.151)

Hatta şair daha da ileri giderek şiirini meydana getiren unsurları da imler;

"Sevdiğim ! Ba senin tabi'atını
Andırır halî tıpkı kafiye'nin;
Çünkü şi'irimde, kafiye'm de senin."

(G.G., s. 150, Kafiye)

E- Ritm-Ahenk ve Unsurları

Şiir dili ve üslubunun en temel ve vazgeçilmez unsurları ahenk ve musiki'dir. Şiirdeki ses hadisesi ise, ses değerlerinin belli bir düzen içinde (uzunlu-kısalık, kalınlık-incecik, düzlük-yuvarlaklık, sertlik-yumuşaklık, vurgulu-vurgusuz...) sıralanmasıdır.

Gövsâ'nın şiirlerinde bu ses hadisesi, şiirin genel armonisi, musikisi tekrar edilen seslerle sağlanır.

1- Tekrarlar

Doğan Aksan, tekrarlar "Sözleri ve metinleri hatırd tutabilme, kalıcılık olanağı sağlama ve oluşturduğu melodi nedeniyle insana zevk verme" özelliklerine sahip olarak belirtir.⁶¹ Bütün güzel sanat dallarının dayandığı asıl temellerden birinin "tekrar" olduğu görüşünde olan Orhan Okay, "mimaride, resimde, heykeltde, dekoratif sanatlarda, musikide olduğu gibi, edebiyatta da bir motifin, bir sesin, bir ifade tarzının muayyen veya gayri muayyen aralıklar tekrarı, insan üzerinde büyüleyici bir tesir bırakır. Zaten sanat da bir çeşit büyü değil midir? Bütün sanatlarında tekrardan ibaret olduğunu söylemek istemiyorum. Ancak sanat eseri için kaçınılmaz olan form'un bir parçası, önemli bir parçası da tekrardır."⁶² sözleriyle tekrarların önemine dikkat çeker.

Doğan Aksan dil tekrarlarını ön, art, zıt, paralel, kıvrımlı, çaprazlama, ikizleme, söz dizimsel, anlambilemsel, metinsel tekrarlar olarak başlıklara ayırır⁶³ ve "özellikle sözcü ve öbelerinin, bütün bir dizenin yinelenmesi ses açısından bir etkileme sağlamakta, bir uyum, bir ritm oluşturmakta, tıpkı, müzik yapıtlarında zaman zaman ana melodinin yinelenmesi ya da çeşitlemelerle anımsatılmasında olduğu gibi, dinleyende uyanan ses imgesini pekiştirmektedir."⁶⁴ ifadeleri ile tekrarların ses bazındaki görevini işaretler.

Lirik şiirin kaçınılmaz şekil öğelerinden olan yinelenmeler, Gövsa'nın şiirinde şu şekilleriyle karşımıza çıkar;

- a- Ön yineleme (Alliterasyon/ Assonans ve Anaphora)
- b- Çapraz yineleme (Antistrophe)
- c- Art yineleme
- d- Karşıt yapıtlı yineleme

a- Ön Yineleme (Alliterasyon / Assonans ve Anaphora)

Ünlü ve ünsüz seslerin mısra için ve metnin tamamındaki tekrarından doğan bu sanat, belli bir yoğunlukta kullanıldığı zaman, şiirin üslubuna kulağın duyabileceği bir musiki katar.

Gövsâ şiirinde bu ses sanatları edebi metnin örgüsü içinde ahengin kurucusu rolünü üstlenir. Şair klasik şiir geleneğine bağlılığının bir sonucu olarak şekil ve muhteva yönünden birbirini bütünleyen manzumeler kaleme alır.

Gövsâ'nın şiirlerinde düz geniş (a,c) ve düz dar (1,i) ünlülerin genel dağılımı akustik düzenin ilk ögesidir;

"Annesinden, vatanından

⁶¹ Doğan Aksan, a.g.c., s. 218

⁶² Orhan Okay, Sanat ve Edebiyat Yazılar, Dergah Yay., İstanbul 1990, s.36

⁶³ Doğan Aksan, a.g.c., s. 184

⁶⁴ Doğan Aksan, a.g.c., s. 218

Senelerce uzak kalan."

(Rüzgarlar, Ç.Ş., s.35)

"Semadan, yırtılırzulmet, eder bir mailik hande
Ve sanki gayet-i firdeys olan bir rah-ı tabanda
Açar deryaya bir seyyale-yi rahmet düşüp aydn."

(Kış, G.G., s.81)

Duyuş tarzının ses düzeyindeki yankısı yinelemelerle sağlanır:

"Her zaman kizb ü ri yaya ihtiram,
Her zaman biz müztarip, düşman bekam;

(...)

Her zaman endişe, kasvet, kıyl u kal,
Her zaman atide müdhiş ihtimal.

(..)

"Ey hilal, ey şanlı ferman-ı vega,
Ey olan yadında binlerce gaza,

(...)

Ey hisarlar bureunu tezyin eden !"

(Rumeliye, G.G., s.16-17)

Gövsâ'nın bütün şiirlerinde yakın mahrecli seslerin ard arda sıralanmış düzeni genel ahengi sağlar vaziyettedir. Şiiriyet fonksiyonunu yüklenen seslerin akustik gücü, "Her zaman" kelimesinin şiir boyunca tekrarı ile metnin zaman boyutuna dikkat çekilir ve yaşanan acı gerçeklerin sürekliliği ve duygu derinliğinin zaman boyutundaki daimiliği hissettirmeye çalışılır. Böylece "her zaman" böyle kalması istenmediği de vurgulanmış olur.

"Ey" nidasıyla bayrağın kolektif birliğin temsilcisi oluşu ve yüklendiği ulvi sıfatlara değnilmiş olur.

Gövsâ'nın şiirlerinde ön yinelemelere çok sık rastlanır. Şiirde muhtevanın akusti ve mana gücünü sağlayan bu yineleme türü ile şair, vurgulamak istediği çekirdek kelimeye dikkat çeker. Bu tematik gücünün kaynağı, başlangıç noktası olan sözler, yinelenerek verilmek istenen mesajı dikkat çekilmiş olur;

"Uyu sen ey şehid hanuman viran !

(...)

Uyu sen olma bir şahid, şehid olma sa'adettir.

(...)

Kıyametler uyandırmaz.

(...)

Uyursun bence teşkil ettiğin hey'et

(...)

Uyu, çünkü büyük tarihini artı kapatmışın.

(...)

Uyu her ihtimale karşı uyu !

(Bir Şehidin Başında, G.G., s. 25-32)

Türk milletinin uzun süren suskunluğunun ve büyük çınarın gövdesine kast eden düşmanın cesareti karşısında milletimizi "uyu" mak eylemiyle niteleyen şair, onun uyanmasını istediğini anlatmak niyetindedir. "Uyu" derken güçlü erkek sesi "uyan" diye haykırır aslında "uyan ve düşmanına hakettiği dersi ver" yoksa... evet yoksa bu varlığının sonu olacak. İşte Gövsa'nın yinelemelerin kullanışındaki asıl önemli fonksiyonu budur.

"Her fidan şimdi yeşiller giyinir,

Her gönül derdini anmaz, sevinir."

(Bahar, Ç.Ş.,s. 28)

"Hani yıldızlı sema, mavi deniz

Hani yerlerde yeşillikle çiçek ?

Ey fidanlarda gezen kuş, kelebe

Şimdi siz neredesiniz ?

Şimdi buzlandı bulutlarla sema

Şimdi derya kayalılar söküyor,

Şimdi örtüldü çimenler zira.

(Kış, Ç.Ş.,s. 31)

"Çiftlik halkı birer birer işlerine dağılır,

Çift sürülür, bir taraftan koyunlarda sağılır."

(Çiftçiler, Ç.Ş., s. 41)

"Yalan hile asla girmez bu köylerin içine,

Yalancının, aldatanın bu yerlerde işi ne?"

(Çiftçiler, Ç.Ş.,s. 41)

"Tasma derler, bağlarız ona biz

(...)

Tasma takmam hür alışmış boynuma"

Fukaranının boynu bükük olurmuş,

(Kurt Masalı, Ç.Ş.,50)

"Fukaradır zenginleri doyuran,

(...)

Fukarayı küçük görür ezersen"

(Fukarayı Seviniz, Ç.Ş.,s.52)

"Kimbilir belki de bir annesi var

Kimbilir annesi belki ölecek"

(İyilik, Doğruluk, Ç.Ş., s. 53-56)

"Doğrular insan olur, hakkı tanır,
Doğruluk yapmayan insan utanır."

"Horoz inci bulmuş yerden.
Horoz inciden anlar mı?"

(Horoz ile İnci Cahil ile Kitap,

Ç.Ş.,s.20)

"Hani tarlan, ağaçların, ekinin
Hani bir sürgah olan zemin"

(Bir Şehidin Başında, G.G.,s. 29)

b- Çapraz Yineleme (Antistrophe)

Sanatkar dili, edebiyatın malzemesi olan dili bir kuyumcu titizliği ile maden gibi işler, bir hamur gibi yoğurur. Çapraz yinelemelerin kullanılması, dile her türlü ifade imkanının kazanılmış olmasının etkisi görülür;

"Vatan sevdasıdır. Bu söze inan:
Hepimizin annesidir bu vatan."

(Vatan, Ç.Ş., s. 7)

"Derslerinden yorulunca çocuklar
(..)
Çocuklara bu bir hak."

(Çalışma Sonra Oyun, Ç.Ş.,s.57)

"Bir annenin iki yavrusu varmış,
(..)
Benim yalnız bir sevgili annem var."

(Anne Sevgisi, Ç.Ş.,s. 17)

"Rüzgarlardan hoşlanırım
Oğlum, sen de her rüzgardan."

(Rüzgarlar, Ç.Ş.,s. 36-37)

"Herkes yaşıyor bunda tefahür yeri var mı ?
Makbül olan ölmüş iken insan yaşamaktır."

(Fedakaran-ı Hürriyen İçin,

G.G.s.37)

"Yine gülmüştü, bir gülüş ki enin..
(..)
Ruhu hasretle titremezdi yine."

(Bir Yad-ı Siyah, G.G. s. 57)

"Bütün tabiat düşündürür bir halde sessiz.
Bu sessizlikte sanki sema bir metruk saray."

(Gece Yürüyüşü, Ç.İ., s. 36)

"Kumlardan türbeye şal yapacağız."

(...)

Seddülbah önünde sal yapacağız.

(...)

O mavi denizi al yapacağız

(...)

Ramlatıp kumlukta fal yapacağız.

(...)

Su Arıburnu'nda bal yapacağız."

(Asker Ağzından, Ç.İ., s. 46-47)

"Artık Türk'ün yüksel alını eğilmiyor, anladım.

Kul ölüme yaklaşmazsa dirilmiyor, anladım."

(Siperler Arasında, Ç.İ., s. 48)

"Orda harbi, intikamı, zaferi,

Orda köyü, evi, aşkı hep vardır."

(Yaralı, Ç.İ., s. 34)

"Şerefli, haklı bir vakar

Şerefli, haklıdır kurum."

(Mum, Ç.Ş., s. 19)

"Ey kılınc, ey kanlı bayrak haledar, "

(...)

"Osmanın, Orhanların ahvadısın"

"Yine tavrında bir kararsızlık

Yine halin seza-yı istifham,

Yine ümid ufukları kapanık

Yine bin şüphe salıb-ı aram."

"Her yer siyah, hatta siyahtı güneş,"

(Kurtuluş Kavgası, Ç.Ş. s. 10)

c-Art Yineleme (Epistrophe)

Mısranın son kelimesinin tekrarlanması ile yapılan bu tür yinelemeler, anlamı kuvvelendirmek ve ritm gücünü artırmak için kullanılır.

"Vermez mi gönlüne bir parça acı?

İnliyen milyonla yetime acı."

(Sulh ve Harp, Ç.İ.,s.86)

Cinas özellikleri taşıyan kelimelerin bu tür kullanılışı mısrayı nağmeleştirir. Böylece muhteva bir beste halinde terennüm edilir;

"Alınları tezyin için,

(..)

Esasında telkin için."

(Sulh ve Harp, Ç.İ.,s.90-91)

"Maksadına ermek için

Efsane olacak o eski şanlar

Kavgalar, zaferler, şerefler, şanlar."

(Yarıncı Çanakkale, Ç.İ.,s.71)

"Bu sabah semavi bir etek gibi

Sakin refhtarın'a hoştun ey deniz.

Sevdasız, avare bir yürek gibi

Hicran dalgasından boştun ey deniz

(..)

Birden niçin böyle coştun ey deniz

(..)

Bunca yıl dolaşıp koştun ey deniz

(..)

Esen de gönlüm gibi loştun ey deniz."

(Gurbet Denizi, Ç.İ.,s.42-43)

"Devlet ağacını yolmasın anne,

(..)

Bayrağın gül rengi solmasın, anne

(..)

Artık o iş olmasın, anne

(..)

Bekleyen gözlerin dolmasın, anne."

(Siperden Mektup, Ç.İ.,s.44-45)

"Başında bayrağı köpürmüş kan gibi

(..)

Her biri soyca bir büyük hakan gibi

(..)

Göğsünde bir kalbi var ki Kuran gibi."

(Türk Askeri, Ç.İ.,s. 55-56)

"Bir gün gelir diyip kansın, söyleyin

Gene Gelip bakar sansın, söyleyin

(..)

Gönlüm biraz ferahlansın, söyleyin

(..)

Jandarmalar hoş davransın, söyleyin

(..)

Hak sahibi oyalansın, söyleyin

(..)

Biz az çoşup an bulunsın, söyleyin

(..)

Dolaşırken beni ansın, söyleyin

(..)

Bu halimi duyup yansın, söyleyin."

(Yaralının Derdi, Ç.İ.,s. 63-65)

Bilirdiler. Şan vermiştir eski Türk,

Sandılar ki, can vermiştir eski Türk."

(Kurtuluş Kavgası, Ç.Ş.,s. 9)

"Kanımızla hazırız imdadına

(..)

Canımızla hazırız imdadına

(..)

Canfeda- amadeyiz imdadına

(..)

Şimdi koşmazsak senin imdadına."

(Rumeliye, G.G., s. 15)

d- Karşıt Yapılı Yinelemeler

Gövs'a'nın şiirinde karşıt yapılı,anlamı kuvvettendiren yinelemelere de rastlamak mümkündür;

"Hepsi evvel darbemizle eğdi ser,

Sonra hepsi gölgemizde buldu yer."

(Rumeliye, G.G.,s. 14)

"Yaşamaktan ölüm mürchheh olur.

(..)

Geceyi bekleyen sada yoktur
Ve sabahın o bakir ü mahmür."

(Bir Şehidin Başında, G.G., s.28)

"Sağda müccessem hayalata benziyen dağlar,
Solda evhamı tahrik eden sesile derya."

(Gece Yürüyüşü, Ç.İ., s. 37)

"Siyah bulut gibi akın edip biz
O mavi denizi al yapacağız."

(Asker Ağzında, Ç.İ., s. 47)

"Yarı medfon şehitleri ilerimiz, gerimiz."

(Siperler Arasında, Ç.İ., s: 49)

"Ne kadar çok seviyorum, bilemezsin
Belki beni sen o kadar sevmezsin."

(Anne Sevgisi, Ç.Ş., s. 17)

"Haydan gelen huya gider"

(Çiftçinin Öğüdü, Ç.Ş., s. 26)

2- İsim ve Sıfat Tamlamaları

Gövs'a'nın şiirinde sıfat tamlamaları, şahsi mitin anlatımında fonksiyonel bir göreve sahiptir. "Şahsiyet sahibi olan her şairin varlıklara bakış tarzını belirten sık sık tekrarladığı sıfatlar vardır."⁶⁵ belirtilen sıfat tamlamaları, üslubun en önemli yapı taşlarından biridir;

"Sana selam ey şanlı Türk bayrağı."

Ey şerefın, büyükluğun fermanı,
Ey kavgalar tarihinin destanı."

(Türk Bayrağı, Ç.Ş., s.5)

"Dalgaların lisanından anlarsın
İstersin ki gemi uçsun, yaklaşsın."

(Vatan, Ç.Ş., s.8)

"Onun içinde var ateş,
Başında bir küçük güneş."

(Mum, Ç.Ş., s.19)

"Küçük dallara bir el sürünür,
Yere mor, pembe çiçekler dökülür."

"Şu parlayan büyük yıldız küçük Hanım Ülker'dir,
Ona şirin, güzelliğin, aşkın perisi denir.

(..)

⁶⁵- Mehmet Kaplan, Tevfik Fikret (Devir-Şahsiyet-Esere), Dergah Yay., İstanbul 1987, s. 215

Rüya gördüm, yıldızların düğününde bulundum."

(Yıldızlar, Ç.Ş.,s.39)

"Mor dağlar kararıp vadiler sindi"

(Nöbetçi, Ç.Ş., s. 31)

"Bazusuna burç eğilen bir civan"

(Yaralı, Ç.Ş.s. 33)

"Karşı sahilde mahmurlaşan incecik bir ay."

(Gece Yürüyüşü, Ç.Ş.,s. 36)

"Bu sabah semavi bir etek gibi."

(Gurbet Denizi, Ç.Ş.,s. 42)

"Yine yıldızlı bir eibinlikte

Uyuyor sanki mai gözlü deniz."

(Yaz, G.G., s. 83)

"Semada pek yaramaz bir çocuk likası gibi"

(Sonbahar, G.G.; s. 85)

"Küçük iken düşündürdüm sema divarlarına"

(Teselli-yi Şiir, G.G.,s. 107)

"Sema, nihayeti ma'düd olan nazarlarıdır.

Deniz, modid-i tefekkük veren meziyatı

Bahar, rikat-i elvani çehresinden alır

Leyal, saçlarının en güzide miratı."

(Hep 0, G.G.,s. 151)

Anlam ve ses bütünlüğüne sahip mısra bütünlüğü içinde isim ve sıfat tamlamalarının çağrışım değerleri ile şahsi bir seçimle sunulduğu yapıyı da şekillendirmektedir;

"Kavga toprağından matem mi aldın ?"

(Gurbet Denizi, Ç.İ.,s.42)

"Denizlerde sessizliği besteliven organun"

(Gece Yürüyüşü, Ç.İ.s. 38)

"Bir teselli meleşinin

Yelpazesi gibi serin

Tatlı tatlı eser rüzgar"

(Rüzgarlar, Ç.İ., s. 36)

3- Vezin- Kafiye-Redif

a-Vezin

İbrahim Alactin Gövsa, klasik şiir geleneğimizi ve şairlerimizi örnek alarak şiirler kaleme aldığı döneme ait şiirlerinde, vezin olarak aruzu, kafiye düzeni olarak düz kafiye

ve genellikle Tam ve zengin kafiyeyi kullanmayı tercih etmiştir. Rediflere ise sık sık müracat etmek eğilimindedir.

Aruzun düz kalıplarını ve mef'ulü (--V) ile başlayan kalıplarını kullanma eğiliminde olan şair, milli edebiyat cereyanının gerek dil, gerek muhteva ve gerekse şekil yeniliklerinden etkilenmiş ve hece vezninin kullanmaya başlamıştır. Fakat Atatürk'ün ölümünden bir önce yazdığı⁶⁶ Tavafl yeniden aruzu seçişi onun bu eski geleneğe bağlılığını gösteren manzumelerdendir.

Güftu Gu'daki şiirler hem şekil, hem muhteva, hem de dil bakımından- aşırı kapalı, ağır, olmasa da- divan şiir geleneğinin Tanzimatla yöneldiği ve kendini içinde bulduğu edebiyatın bir ürünüdür, daha doğrusu devamı şeklindedir;

"Küçük iken /düşünürdüm/sema divar/larına
Biraz koşup/ da yetişsem/ nasıl olur/ acaba ? "
-- v - / v v -- / v - v - / v v -

(Semaya Dair,G.G.,s.102)

"Şaşırılmışım /leb-i da'vet /gelince kar/yoladan
Ateşli ter/ler içinde/hakikat ol/du ayan
Evet, yazık /bu tecelli/ meğerse rü'/yamış."
v - v - / v v -- / v - v - / v --

(Uykuda ,G.G., s.176)

"Çocuk Şiirleri" (1913) ve "Çanakkale İzleri" (1922) şiir kitaplarında yer alan şiirlerinde ise, hece veznine yönelir. Çocuk Şiirleri'nin hece vezni ile kaleme alınışı çocuk eğitimine, çocuklara yönelik şiirlerin yazılması zaruretinin etkisi vardır. Zira hece vezni çocuk şiirleri için daha uygun ve daha sade oluşu itibariyle tercihi olmuştur. Fakat aruzun ahengine vakıf olan şair bazı şiirlerde aruz veznini kullanmaktan da kendini alamaz.

"Sabahki tatlı rüzgarın
Budur çiçekli bir işi
Veya o yavru kuşların
Küçük, sevimli kardeşi."

Mefa i lün/ Me fa i lün

(Kelebek, Ç.İ.,s.29)

Gövsä, Divan şiiri geleneğinin derin etkisini ve ruhunu hissetmiş bir sanatkar olmasına rağmen, gerek gördüğü eğitimin ve gerekse fikri ve edebi zemini oluşturan özelliklerin bir sonucu olarak aruzdan heceye doğru bir vezin değişikliği yaşar. Fakat bu tam bir geçiş olmaz. Zira şair heceyle yazılmış şiirlerin yoğunlukta olduğu Çocuk Şiirleri kitabında, aruzu kullanmaktan kendini alamaz.

⁶⁶-M.İlham Gövsä, 27 Mart 1996 tarihinde Ankara'da yapılan görüşme

Gövsa, milli ölçü birimimiz olan hece vezninden büyük ölçüde faydalanmıştır. "Dilin notası vazifesinde"⁶⁷ olan vezine ve kafiyece Gövsa, şiirinde büyük bir yer verir. Şiirde müzikaliteyi sağlama gayretinin bir sonucu olan bu yöneliş, heccenin 7 li, 8 li, 11 li, 14 li, 15 li ölçülerinin uygulanışı ile ritmik bir düzen kazanmıştır.

Yiğitlerin/ ocağından / uyandın,	4+4+3
Şehitlerin/kanları ile/ boyandın,	4+4+3
Nice düşman/ kalesine/ uzandın,	4+4+3
Sana selam/ ey şanlı Türk/ bayrağı,	4+4+3

(Türk Bayrağı, Ç.Ş. s. 5)

Hece ve aruz kardeş vezinlerini⁶⁸ kullanırken geleneksel formların pek dışına çımayan şair, durakları da buna uygun olarak yerleştirir. Şiiriyeti kuran bu düzenleme sonucu milli kalıbımız hece veznini rahat ve kurallarına uygun olarak kullanmayı başarır. Durak kusurlarının pek görülmediği Gövsa şiiri, veznin gerekliliğine ve ahengin önemine inanmış bir kalemin orijinal ve seçkin türünleridir.

"Bir fena söz/ iştirsen/ iyi bil 4+4+3 = 11

Beğenmiyen bizi/ halis Türk değil." 6+5 = 11

Heccenin 11'li kalıbıyla yazılmış olan şiirlerde geleneksel durak düzeniyle karşımıza çıkar ve başarılı olduğunu isbat eder;

"Ki titreşir durur ucu (4+4)

Duman ucunda sorgucu." (5+3)

(Mum,Ç.Ş., s. 18-19)

"Dadım daha söylüyordu/ fakat gelmişti uykum, 8+7

Rüya gördüm, yıldızların/ düğününde bulundum." 8+7

(Yıldızlar,Ç.Ş.,s.39)

"Akşamın güneşi/denize indi, 6+5

Önünde uzadı/gölgeler, hatlar 6+5

Mor dağlar kararıp/ vadiler sindi 6+5

Baktım ki tepede/ bir nöbetçi var." 6+5

(Nöbetçi,Ç.Ş., s. 31)

"Aylardır kanlara/boyandı deniz, 6+5

Yıllardır ocaklar/aldı kimsesiz, 6+5

Yattığıntoprağı/vermiyeceğiz 6+5

Milletin böylece/andiçti inan 6+5

Hoşça kal kabrinde/huzuruna kan." 6+5

⁶⁷-Nihat Sami Banarlı, Vezin, Resimli Türk Edebiyat Tarihi, C.1., Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1971, s.49

⁶⁸-Yahya Kemal Beyatı, Vezinler, Edebiyat'a Dair, Baha Matbaası, İstanbul 1971, s.110

40-41)

"Geçiyorduk, önümüzde/sağ cenahın bu levent 8+7

Kumandanı, yanımızda/güler yüzlü zabıtlar 8+7

Muhit ile cesur olduk/Siperlerde bir bülent 8+7

Kale gibi müheykeidi/ gördüğümüz her nefer." 8+7

(Siperler Arasında, Ç.İ., s. 49)

"Ümidi, hayali/bırakmış engine, 6+6

Kendini vermiş/ bu yolun ahengine, 5+7

Aldırmaz cihanın/değişen rengine 6+6

Göğsünde bir kalbi var ki / Kuran gibi." 8+4

(Türk Askerleri, Ç.İ., s. 56)

Çanakkale İzleri (Sulh ve Harp Hariç) ve Çocuk Şiirleri kitabında yer alan toplam 39 şiir vezin yönünden incelendiğinde şöyle bir tablo karşımıza çıkıyor;

Olçü	8'li	11'li	12'li	15'li	Serbest	Aruzla
Ç.Ş.	8	8	-	2	3	1
Ç.İ.	2	11	1	1	2	-
Toplam	10	19	1	3	5	1

Gövsâ şiirinin 2. dönemi/olgunluk dönemi olarak adlandırılabilir. Bu döneme ait şiirlerin yer aldığı Çocuk Şiirleri ve Çanakkale İzleri kitaplarındaki vezin tasarrufu, O'nun şiir macerasını, aruzla yazılan şiirler, heceyle yazılan şiirler ve serbest şiirler olarak üç bölüme ayırmamız gerektiğini gösterir.

Aruzdan heceye heceden serbest şiire doğru bu yöneliş,- her ne kadar kesin, çizgilerle ayrılmassa da-, şiirin edebi gelişme mecrasının bir sonucudur.

b- Kafiye -Redif

Gövsâ şiirlerinde kafiye ve redife çok önem verir ve istinasız kullanır. Şekil ile muhteva arasındaki bütünlüğü ise yine onun mısralarından öğreniyor. Sevgilisinin güzelliğini ve kararsızlığını kafiye düzenine benzetir. Zira o belli bir kafiye düzeni/örgüsü değil türlü yapıdaki kafiyeleri kullanmıştır.

"Sevdiğim ! Bak senin tabi'atın,
Andırır hali tıpkı kafiyemin,
Çünkü şi'irimde, kafiyem de senin."

(Kafiye, G.G., s. 150)

Kafiye redifi şiirde tamamlayıcı ve bağlayıcı bir ahenk unsuru halinde yoğuran şiir, "İlk medeni eser" kabul edilen bu ses düzenini ustaca ve çeşitli şekillerde anlamı çağrıştıran bir değer haline getirir.

Aruz, hece ve serbest tarzda yazdığı bütün şiirlerinde kafiye redifi istisnasız ve dikkatli bir kullanımla şiirin bünyesi için oturtmaya çalışır. Çoğunlukla Tam kafiye ve bunun yanı sıra zengin ve yarım kafiye de yönelen şair redifi de ihmal etmez. Şiirlerinin bir kısmında her dörtlüğün / bentin/ bölümün son mısrası diğerlerinin son mirasıyla rediflidir;

1. Dörtlük

"Yiğitlerin ocağında uyandın,   a
 Şehitlerin kanları ile boyandın   a
 Nice düşman kalesine uzandın   a
 Sana selam ey şanlı Türk bayrağı   b

Son Dörtlük

Ey şerhfin, büyüklüğün fermanı,   c
 Ey, kavgalar tarihinin destanı,   c
 Seni ister şu toprağın her yanı,   c
 Sensiz tutmez milletimin ocağı."   b

(Türk Bayrağı, Ç.Ş.,s. 5-6)

2. Dörtlük

Rüzgar estikçe seher vakti bize   a
 Ne sevinçler getirir gönlümüze   a
 Gece yıldızlar akarlar denize   a
 Sabah artık gözünü erken açar.   b

(..)

4. Dörtlük

Her fidan şimdi yeşiller giyinir   c
 Her gönül derdini anmaz, sevinir   c
 Yaşamak zevki bu günler bilinir.   c
 Her kuşun, her kuzunun neşesi var."   b

(Bahar, Ç.Ş. , s. 28)

1. Dörtlük

Taşından kanlarla silerek pası   a
 Yurdu yakut gibi mal yapacağız,   b
 Sahilde öltürsek mavi atlası   a
 Kumlardan türbeye şal yapacağız.   b

(..)

3. Dörtlük

Zümrüt dalgaları şimdi yelkensiz.   c

Karasevda verir bize Akdeniz z c
 Siyah bulut gibi akın edip biz z c
 O mavi denizi al yapacağız. b

(Asker Ağzından, Ç.İ.,s. 46-47)

Gövsä, kafiye-yi armoni bir değer olarak kullanır;
 "Ümidler bulurum nağmesinde kafiye-min"

(Teselli-yi Şiir, G.G., s. 107)

Kafiye-nin nağmesinde dile gelen ümitleri, şiir poetikasının şekil muhtevadaki yoğrulması ve kafiye-redif gibi şekil özelliklerinin etkin değer olarak görülmesi anlamını taşır. Zira teselli, ümid arayışı içindeki bedbin ruhu rahatlatan kafiye-yi seslerin nağmesi, bestesidir. Çeşitli ve renk renk oktavlardan yükselen bu akustik düzen çeşitli kafiye örgülerinin kullanılması şeklinde dışa vurulmuştur;

"Sen ey gönülleri tedbiş eden sada-yı vega
 Sen ey sükün-ı temeddünde bum-ı istihza."

(Top Sesleri, G.G. s. 47)

"Ey heykel-i hürriyet olan zümre-yi ahrar a
 Azdır size bir abide olsaydı güneş az, b
 Vicdanlara naks oldu bu hizmet unutulmaz. b

Ey şahid-i hürriyete kurban boğulanlar, a
 Deryada temevvüce bana sizden birer izdir. c
 Sahilde feşafeş ne hazin mersiye-nizdir. c

(Fedakaran-ı Hürriyet İçin,

G.G.,s.38)

"O leb ki güfte-yi buhran-ı kalbi besteliyor a
 Melek kanatları şeklinde eyledikçe sürüdü b
 Medid bir darban bir tehyic-i mes'üd b
 İçimde çırpınıyor." a

(Senin Sesin, G.G. s. 132)

"Sevdamı, ne bir şu'le uçar gözlerinizde, a
 Teşhir ediyor ah ne var sözlerinizde a

(Terane, G.G., s. 139-140)

"Mavi gökler, yeşil kırlar, şirler
 Bize şeref fısıldayan nehirler, a
 Uyan diye oğulduyan korular, b
 Düşün yavrum bu yerlerde neler var b
 İşte senin bu değerli memleket c

Annen gibi onu sevde hizmet et" e

(Vatan, Ç.Ş., s. 8)

Örnekler de de görüldüğü üzere Gövsa, şiirini şekillendirirken iç ve dış ahengi sağlayan unsurları iyi bir form üzerine yerleştirir. Kafiye ve redif unsuruyla muhtevadaki sürekliliği sağlama endişesini taşır. Çeşitli kafiye örgüleri ile ses imkanlarından, ses benzerliğinin ufuklarından şiirine akustik nağmeler sindirmek ister ve bunu da başarır.

Annen gibi onu sevde hizmet et" e

(Vatan, Ç.Ş., s. 8)

Örnekler de de görüldüğü üzere Gövsa, şiirini şekillendirirken iç ve dış ahengi sağlayan unsurları iyi bir form üzerine yerleştirir. Kafiye ve redif unsuruyla muhtevadaki sürekliliği sağlama endişesini taşır. Çeşitli kafiye örgüleri ile ses imkanlarından, ses benzerliğinin ufuklarından şiirine akustik nağmeler sindirmek ister ve bunu da başarır.

F- Anlatım Tekniği

- 1- Betimleme
- 2- Metin aktarımı
- 3- Eş Zamanlılık Tekniği

İbrahim Alaettin, bu üç anlatım tekniği ile, şiirlerdeki dil, şahsi mit, kişilik ve haldeki psikolojik durumu ifade etme yoluna gider.

1- Betimleme

Seçilen bir nesnenin tasvirlerle anlatımı, aktarımı olarak etkin bir anlatım tekniğidir. İbrahim Alaettin, bu tekniği tamamlayıcı bir unsur olarak kullanma yoluna gider.

"Küçük dallara bir el sürünür
Yere mor, pembe çiçekler dökülür,
Öteden bir kuru, bir bağ gözüdür,
Ta uzaktan meleşirler kuzular."

(Bahar, Ç.Ş., s. 28)

"Şimdi buzlandı bulutlarla sema
Şimdi derya kayalıklar söktüyor,
Şimdi örtüldü çimenler zira
Gök pamular döküyor."

(Kış, Ç.Ş., s. 31)

"Semadan yırtılır zulmet, eder bir mailik hande
Ve sanki gayet-i firdevs olan bir rah-ı tabanda,
Açar deryaya bir seyyale-yi rahmet düşüp ağdan"

(İlkbahar, G.G. s. 82)

"Gülerek eü asmana gelir,

O vait damen-i beyazının
Öpülür büsesiyle dalgaların"

(Yaz, G.G.s. 84)

Tabiat tasvirlerinde orijinal sıfatlar ve kelimenin çağrışım gücünden faydalandığı görülen Gövsa, kişi tasvirlerinde ise dahada subjektifleşir ve şiirin lirizmini ören mısralar meydana getirir.

"Kemal ! Ey muhteşem simay-yı hilkat, heykel-i tarih,
Asırlardan doğan şahsiyet-i müstakbel-i tarih !
Büyük cephende bir millet okur bir inkıbal-ı hayr;
Büyük namınla çarpar sinc-yi müstakbel-i tarih."

(Kemal Bey, G.G.,s. 35)

"Ey kevkeb-i enzar-ı leylimde ükümran !
Bir nefha-yı zevk uçmasın afakına bensiz,
Çöllerde kalanlargibi kaldım yine sensiz."

(Gıyabında, G.G.,s. 137)

"Eldiveniden taşan ippek bileği
Tutarak çarşafın etelerini
Gidiyorken yanımdan geçti beni
Bir çiçek ah evet kadın çiçeği."

(Buy-ı Nusviyet, G.G.,s. 153)

"Ajurlu eldiveninden taşıp da hande dökən
Şebih-i salvet-i billur ve rengi nür-ı bahar
O şuh,penbe çiçeler, sedefli parmaklar
Değer hazinece elmas... Bakınca onlara ben"

(Eller, G.G.,s. 160)

"İri, geniş çehresinde dalgalı
Parça parça güneş, barıt lekesi
Çatık kaşlar gösterir ki kavgalı
Alnındaki bükümlerde öfkesi

Çene enli, elmacıklar az çıkık
Kahramanca yüzdən taşar gür bıyık."

(Yaralı, Ç.İ.,s. 33)

"Ufuta fırtına bulutlarından
Etrafa yıldırım,şimşek yağdıran
Bir şiddetle çıkmış geliyor Merrih
Elinde bir mızrak, gözlerinde kan."

(..)

Defneli saçının serinliğinde
Dinlenen o necip alını pür hülya
Mavi gözleri bir lekəsiz sema,
Ruhu güneş gibi derinliğinde."

(Sulh ve Harp, Ç.İ.,s. 81-82)

"Mertliğinin süsü olan yaralar
Tepesinden tırnağına kadar var."

(Bozaran, Ç.Ş.,s. 45)

"Kırk can'a bir ele karşı durmuştur,
Deryaya azminden köprü kurmuştun,
Geçmiş Rumelinin kesip vurmıştır."

(Süleyman Paşa'nın Kabrinde, Ç.İ.,s.40)

2- Metin Aktarımı

İbrahim Alaettin beğendiği mısrayı çıkış noktası kabul ederek eserler meydana getirir. Buna Tevfik Fikret'in "Bu şeb benim yine şairliğim o halim var" mısramı, " Bu şeb tüm yine şairliğim pek üstünde" (G.G.,s. 69-70) olarak değiştirerek başladığı 10 kıt'adan oluşan Reşha-yı Ruh şiirini verebiliriz. Ayrıca şair Yahya Kemal'in "Meyhane böyledir bir içen daima içer" mısraından hareketle 5 beyitten oluşan "İçer gazelini" de yazmıştır;

"Bu şeb tüm yine şairliğim pek üstünde
Bu hastalık beni artık yiyip harap ediyor
Uzun uzun düşünüp sonra girye istiyorum
Neden bu ruhumu bilmemki herşey incitiyor."

(..)

Önümde şimdi semanın açılmış asabi
Yavaş yavaş dönüyor selsebil giryesini
O nevhacer, köpeğin dinleyip sou sesini
Bu içli şebdeki yağmurla ben de ağlıyorum."

(G.G., s. 69-70)

"Meyhane böyledir bir içen daima içer
Bigane şevki bezme olup aşına içer.

(..)

İçmem, fakat, demişken Alai iradesiz
Avaze-i Kemale edip iktida içer."

(Söz Oyunlar, s. 70)

3- Eş Zamanlılık Tekniği

İnsan zihninin geçmişte olan olayları yaşadığı anda yeniden canlandırarak kolektif şuurun, ruhun i

mtiyazı içinde sunmasıdır. Dilin şahsileştiği bu anlatım tekniği, zamanı dün-bugün-yarın üçgenindeki aktararak zamanı elinde tutmak, ona sahip olmaktır ;

"Elli yıldır Altayların türküsünü çağırdım

Bangır bangır bağırdım.

Homer oldum, saz elimde dolaştım.

Çoban oldum, yol açarak dağ başına ulaştım.

Hani benim çığırım;

Kuzum, keçim, sığırım"

(Sazdan Bir Avaz,S.0.,s.59)

"Bu yerleri alın teri, şehid kanı dökerek

Eski, temiz, mert yürekli Osmanlar almışlar,

Zaman geçmiş, sonra tembelliğe dalmışlar."

(..)

Demir tutmaz., sapan tutmaz, sanki uyuşmuş eller

Böylelikle elbet vatan yangın yerine döner:

(..)

Ey yarının yükleriyle ezilecek yavrular !

Acı sözler kalbinizin gayretini büyütsün

Düşünün ki bizim için her tarafta düşman var

Bağrınızda Türklük kanı düşman kinini büyütsün."⁶⁹

Görüldüğü gibi şair, Türk tarihinin şan, şeref, kahramanlık dolu mutlu sahnelerinden yaşadığı dönemin sosyal, siyasi, ekonomik çatışmalarına, çöküşüne oradan da geleceğe uzanır. Türk çocuklarında Türk bilincini uyandırmak ve huzurlu-mutlu-güçlü yarınlar için öğütler vermektedir;

"Kırk canla bir ele karşı durmuştun,

Deryaya azminden köprü kurmuştur,

Geçmiş Rumelini kesip vurmduştun.

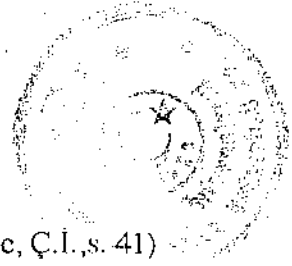
Olmuştu bunlar değil mi bir zaman ?

Devretti yazık ki şimdi asuman

Üstünde kayboldu salların izi

Sana geçit veren güzel denizi

⁶⁹ İ.A.G., "Milletin Derdi", Terbiye ve Oyun, No:6, sene:1, 10 Teşrin-i Evvel 1327, s. 80

Bugün düşman tuttu, kuşattı bizi
Eyvah oldu hatta türben de viran
Kabrinden öcaldı gölgenden kaçan."
"Kosova sahrasında Türk cecadı var,
Bulgarda, Sofyada evladi var,
Balkanın her bir taşında yadı var
Şanını hatta fısıldar rüzgar
Namını belki hatırlar Cuy-i bar."

(Süleyman Paşanın Kabrinde, Ç.İ., s. 41)

(Rumeliye, G.G., s. 19)

"On bir sene evvel ki çocuktum o zamanlar
Çengel Köyü'nün sade vü asude muhiti
Eylendi benim kalbi şairliğe ihzar.
Bir nazire-yi hülya ile basam o hayata
Hüzünle, sürür ile gelir pişime tekrar. "

(Muhtar Beğ için, G.G. ,s. 41)

"Onu kızgın güneşler altında
Sürünen bir zavallı ailenin
Koparıp sine-yi şefikinden
Ufk-ı maisi bitmeyen engin
Bir denizden heman aşırılmış da
Bize satmıştılar. O anda da ben
Yoktum ancak dokuz yaşında bile
Eğlenirdim onun lisaniyle
(..)

Üç ay evvel tesadüf ettim de
Anladım öksüren ciğerlerinin
Erimek bitmek üzere olduğunu
Yine gülmüşdü, bir gülüş ki enin...
Umk-ı kalbimde yoktu bir ukde
kimbilir şimdi gömdüler mi onu?
Ruhu hasretle titremezdi yine
O gömülseydi hurma gölgesine"

(Bir Yad-ı Siyah, G.G., s. 55-57)

SONUÇ

Türk edebiyatı uzun tarihi boyunca muhteva, dil, şekil ve üslup bakımlarından değişik devrelerde farklı görünüşler arzeder. Bu farklılıkların temelinde, Türk milletinin mensup olduğu ve dünya görüşü kadar sanat ve estetik anlayışına da seçil veren "medeniyet dairesi" değişikliğinin bulunduğu muhakkaktır. Çünkü diğer güzel sanat subeleri gibi, edebiyat da içinde bulunduğu toplumun kültürel, sosyal, siyasi ve ekonomi şartları istikametinde şekil ve anlayış kazanacaktır. Diğer bir ifadeyle sanatkarın, bir ferdi olduğu toplumdaki ve onun şartlarından etkilenmesi kaçınılmaz bir sonuçtur.

Türk edebiyatının klasikleşmiş tasnifi içinde en fazla kabuk ve öz değiştirdiği devre Tanzimattan günümüze kadar olan devredir. Bir yüzyıldan biraz fazla olan bu kısa dönemde daha önceki dönemlere göre bir çok edebi ekoller, anlayışlar ve tarzlar görülür. Elbette ki bunda kültür hayatımızdaki buhranların, arayışların rolü ilk sırada yer alır. Son bir yüzyıldır sanatkarımız sürekli olarak yeni arayışlar peşinde olmuştur. İşte bütün bu arayışlar edebiyatımızın çehresini de sürekli olarak değiştirmiştir. Tanzimat, Servet-i Fünun, Fecr-i Ati, milli, cumhuriyet, dergahçılar, Yedi meşaleciler, 1940 sonrası I. Yeni II. Yeni Sosyal gerçekçiler vb. isimler son yüzyıldaki Türk edebiyatının içinde bulunduğu hareketliliği açıkça ortaya koymuş olmalıdır.

İşte İbrahim Alactın Gövsa, bu tabii seyr içinde, alt yapısını edebiyatın oluşturduğu farklı bir yapı çizer. 1889'da İstanbul'da doğan sanatçı, farklı devir verejimleri yaşamıştır. O hayatının anlamı ve yaşama sebebi olarak gördüğü şiir vadisinde, her ne kadar bu alandaki varlığı yıllarca ihmal edilmişse de güçlü ve orijinal terennümlerin sahibi olmuştur.

Yurt kültürüne daha ço pedagoji eserleri ve bilhassa ansilopedik çalışmalarıyla büyük hizmetlerde bulunan velüd ve mütefekkir Gövsa'yı, Türk edebiyatı önce bir şair olarak tanımıştır. O'nun bazı risaleler halinde ve muhtelif mecmualarda (Çoğır Dergisi, Yeni Mecmua, Tedrisat, Hıyaban, Türk Yurdu, Ümid, Güneş Mecmuası, Aydabir kalem mecmuası...) yayınlanan şiirleri, sanatkarın milli vatani, terbiyevi duygularının canlı ve samimi terennümleri halindedir. Aruzla şiirlerinde daha açık bir muvaffakiyet sezilen Gövsa, Türk Dilini şiirin ahengine ram eder.

"Şiir o almasza ömrüm çekilmeyen yü olur
Hayal boştur evet, hiç, serab... Lakin bir
Cenah-ı şefkati vardır ki bin melal uyutur
Evet şi'ir bana hadan gelen tesellidir."

(Teselli-yi şi'ir, G.G.,s. 107)

diyen, şair, şiir poetikasının sınırlarını ve kaynağını da çizmiş olur. Şiiri seven şair, edebiyat dünyamızda ferdi orijinaliteyi edebi akımların ve toplulukların etkisi altında şekillendirmiştir. O'nun şiiri arabesk bir eser niteliği taşır. Zira, divan şiiri ile milli şiir arasında bir geçiş yaşayan şiiri, dilin ve anlatımını yaptığı muhtevanın sınırlarında gelişir. Sürekli geçişlerin izlerini taşıyan milli, sosyal tasarruflarıyla O, Türk şiirinin kaldırım taşlarından biridir.

İlk şiirlerinden başlayarak öncelikle ferdi, daha sonra sosyal-gerçekçi, milli temalar şiirinin muhtevasını oluşturur. Tabiat, en önemli ilham kaynağıdır. Yoğun duygulanmaların mekanı olarak tabiat, seçer. O'nun poetikasında tabiat, tabiat-insan ve insan psikolojisi arasındaki insicamı kurmaya doğru gidiş görülür. Geçmiş zaman, daha doğrusu Türk tarihinin şanlı, zafer kahramanlık dolu güzel günleri şiirlerindeki milli kimliğin açt tezahürüdür. Milli Edebiyat Dönemi'nin önemli şahsiyetlerin olan, bunu şiirleriyle isbat eden şairin, şiir dünyasının ihmal edilmesi ve değerlendirme dışı tutulmasının sebebi, psikoloji-pedagoji ve ansiklopedik alandaki faaliyetlerinin ön plana çıkarak, onun poetikasını gölgelemesidir. Zaten son şiir kitabı olan "Çanakkale İzlerinden 1922'de başılan sonra Acılar ve Söz Oyunları'nda yer alan birkaç manzume dışında şiir kaleme almaz. Daha çok pedagoji ve ansiklopedik faaliyetler de bulunur; ayrıca Hürreyet'de "Günün Düşüncesi" başlığı altında köşe yazıları yazar.

Büyük mütefekkir şiirlerinde iç ve dış musiki ağlarını örer. O'nun şiiri musiki çalgısında çalınan içli bir ezgidir. En büyük kaynağı milli ve ferdi tesbitler, duyumlardır.

Dil bakımından bir sadelik görülür. Güft ü Gu'daki Servet-i Fünün etkisi dışında şiir dilinin halkın dili olması gerektiği görüşünü isbat edercesine şiirini düzenlenmesini bilmiştir.

Bütün bu özellikleriyle fikri, milli ve edebi zemini güçlü, insani derinliği olan Gövsa, anlamlı ve gözardı edilmez bir yerin sahibidir.

BİBLİYOGRAFYA**GENEL BİBLİYORAFYA**

- Aksan, Doğan; Her Yönüyle Dil, Ankara, TDKY, 1982
 _____ ; Şiir Dili ve Türk Şiir Dili, Be-Ta Basım Yayım A.Ş. Nisan 1993
 _____ ; Türkçe'nin Gücü, Ankara, TİBKY, 1987
 Aktaş, Şerif; Edebiyatta Üslup ve Problemleri, Akçağ Basımevi, İst. 1986
 _____ ; Roman Sanatı ve Roman İncelenmesine Giriş, Akçağ Yay.,
 Ankara 1991
 Arvası, S. Ahmet; Diyalektiğimiz ve Estetiğimiz, Bura Yay., İst. 1994
 Behramoğlu, Ataol; Şiirin Dili- Anadil, Adam Yay., İstanbul Eylül 1995
 Beyatlı, Yahya Kemal; Edebiyata Dair, Yahya Kemal Enstitüsü Yay., İstanbul 1971
 Beyatlı, Yahya Kemal; Kendi Gök Kubbemiz, İst. MEB, 1985
 Elçin, Şükri; Türk Edebiyatında Tabiat, TKD TYK, Türk Kültür Merkezi Yay.,
 Ankara 1993
 Eliade, Mircea; Mitlerin Özellikleri (Çev. Sema Fırat), İstanbul 1983
 Eliot, T.S.; Edebiyat Üzerine Düşünceler (Çev. Doç.Dr. Sevim Kantarcıoğlu),
 Ankara, KTBY, Ağustos 1983
 Freud, Sigmund; Psikanalize Giriş (Çev. Prof. Dr. Günsel Koptagel İlal), Gümüş
 Basımevi, İstanbul 1993
 Fromm, Erich; Sevmeye Sanatı, (Çev. Yurdanur Salman) Payel Yay, İstanbul 1984
 J.C. Carlvı-J. C. Fillox, Edebi Eleştiri (Çev. Ayşe Hümevra Çakmaklı), KTBY,
 Ankara 1985
 Kandinski, Vasili; Sanatta Zihinsellik Üstüne (Çev. Tefik Turan) YKY, İstanbul
 1993
 Kaplan, Mehmet; Kültür ve Dil, İst-Dergah Yay, Eylül-1992
 _____ ; Tanpınar'ın Şiir Dünyası, Dergah Yay., İstanbul 1983
 _____ ; Tefik Fikret (Devir-Şahsiyet-Eser), Dergah Yay.,
 İstanbul 1993
 Köprülü, Mehmet Fuat; Türk Edebiyatı Tarihi, Ötüken Yay., İstanbul 1980
 Mengüşoğlu, Takiyettin; İnsan ve Hayvan Dünya ve Çevre (İnsan ve
 Hayvanın Varlı Yapısında Ortaya Çıkan Zıt Fenomenler), Edebiyat Fakültesi
 Matbaası, İstanbul 1979
 Moran, Berna; Edebiyat Kuramları ve Eleştirisi, Cem Yayınevi, İstanbul 1983
 Okay, Orhan; Sanat ve Edebiyat Yazıları, Dergah Yay., İstanbul Haziran 1990

- Tanpınar, Ahmet Hamdi; Edebiyat Üzerine Makaleler (Haz. Zeynep Kerman), Dergah Yay., İstanbul Ocak 1992
- Tarlan, Ali Nihat; Edebiyat Meselceleri, Ötüken Yay., İstanbul 1981, s. 775-784
- Tevfik Fikret, Rûbab-ı Şikeste, İnkılap ve Aka Kitabevleri, İst. 1973
- Tunalı, İsmail; Sanat Ontolojisi, İstanbul Üniv. Edebiyat Fakültesi Matbaası, İstanbul 1971
- Tural, Sadık Kemal; Edebiyat Biliminin Temelleri, Ecdad Yay., Ankara Ocak 1983
- Tural, Sadık Kemal; Zamanın Elinden Tutmak, Ecdad Yay, Ankara, Haziran 1991
- Wellek, R. - Warren, A.; Edebiyat Biliminin Temelleri (Çev. Prof. Dr. Ahmet Edip Uysal), KTBY, Ank-1983

B- İBRAHİM ALAETTİN GÖVSA BİBLİYOGRAFYASI

1-Kitaplar

- Akdemir, Rıza; Şiir Demeti, Çocuklarımıza Dinî ve Millî Konularda Seçilmiş Şiirler, Ank. 1990, s. 76-84
- Akyüz, Kenan; Batı Tesirinde Türk Şiiri Antolojisi, İnkılap Basımevi, İstanbul 1986, s. 775-784
- Akyüz, Kenan; Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri I, Ankara 1979, s. 168-189-192
- Akyüz, Yahya; Türk Eğitim Tarihi, Ankara 1989, s. 458
- Ana Britanica C. 9, Ana Yayıncılık, 1986, s. 616
- Anne ve Çocuk Şiirleri Antolojisi, Ankara 1990, s. 45 Çağlar, Behçet Kemal-Ekrem Yirmibeşin; Türk Edebiyatı II., Kana-Yay., 6 baskı, İstanbul 1974, s. 198-199
- Atatürk Devri Fikir Hayatı II. (Haz. Mehmet Kaplan, İnci Enginün, Zeynep Kerman, Necat Birinci, Abdullah Uçmar), KTBY, Ankara 1981, s. 573
- Banarlı, Nihat Sami; Kitaplar ve Portreler, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul 1985, s. 186-190
- Banarlı, Nihat Sami; Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, C. 2, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1987, s. 1237-1238
- Birinci, Necat; Tercüman Türk Edebiyatı Ansiklopedisi, İstanbul 1985, s. 123
- Bozok, Hüsamettin; Aylık Ansiklopedi, II. Seri, C.1, y.y.y. 1949, s.84-85
- Burdurlu, İbrahim Zeki; Öğretmen Şairler Antolojisi, Karınca Matbaacılık, İzmir 1966, s. 27-28
- Büyük Türk Klasikleri, Ötüken Söğüt Yay., C.12, İstanbul 1992, s.260-280
- Cumhuriyet Ansiklopedisi, C.5, Arkın Kitabevi, İstanbul 1969, s. 1547
- Cumhuriyet Dönemi Eğitilmecileri, Unesco Türkiye Milli Komisyonu, Ankara 1987, s. 281-301

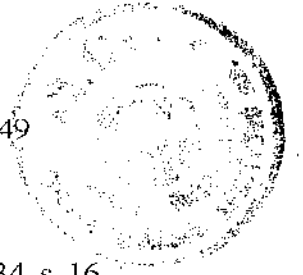
- Çetin, Mehmet ; Tanzimattan Bugüne Türk Şiiri Antolojisi I., Birleşik Dağıtım Kitabevi, Ankara 1991, s. 1983-184
- Dürder, Baha; Şairler Edipler Muharrirler, Remzi Kitabevi, İstanbul 1982, s. 51-52
- Dürder, Baha; Şairler Edipler Muharrirler, Remzi Kitabevi, İstanbul 1982, s.51-52
- Edip, İsmail; Edebiyat Antolojisi, Remzi Kitabevi, İstanbul 1943, s. 336
- Elfe, Ahmet ; Çocuklar Güle Benzer, Gaye Matbaası, Ankara1980, s. 122
- Elçin, Şükrü; Çocuklarımıza Şiirler, İstanbul 1980, s. 103
- Enginün, İnci; Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları (II. Baskı), Dergah Yayınları, İstanbul Ekim 1991, s. 395-397-551
- Es, Hikmet Ferudun; Bugün de Diyorlar ki, Burhanettin Basımevi, İstanbul 1932, s. 30
- Görsel Büyük Genel Kültür Ansiklopedisi, C. 6, s. 3628
- Görsel Genel Kültür Ansiklopedisi, C.2, Görsel Yay., İstanbul 1981, s. 329
- İnal, İ. Mahmud Kemal; Son Asır Türk Şairleri, I. Cilt, İstanbul 1969, s. 85-87
- Kabaklı, Ahmet; Türk Edebiyatı, C.3, Türk Edebiyatı Yayınları, İstanbul 1985, s.292-293
- Karacan Büyük Sözlük ve Genel Kültür Ansiklopedisi, C.3, Arıcan Yay. y.t.y., s. 916
- Karakan, Günay; Cumhuriyet Dönemi Şiirinde Aşk(1923-1933) Kırk Merdiven Yay., Antalya 1994, s. 26, 102-111,215
- Kocaturk, Vasfi Mahir; Türk Edebiyatı Tarihi, Edebiyat Yayınevi. Ank. 1964, s.827
- Köksal, Ahmet; İlkokul Ünitelerine Göre Çocuk Şiirleri, 2 baskı, İstanbul 1984, s. 211
- Kurdakul, Şükran; Şairler ve Yazarlar Sözlüğü, Ataç Kitabevi, İstanbul 1971, s.185
- Levent, Agah Sırrı; Türk Dilinde Gelişme ve Sadeleşme Evreleri, 3. baskı, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara 1972, s. 353-367-396
- Masal Çocuk (Haz. Mustafa Ruhi Şirin) Kandil Yay., Ankara 1984, s.18
- Meydan Larousse, C. 5, Meydan Yayınevi, İstanbul1981, s. 298
- Mutluay, Rauf; 50 Yılın Türk Edebiyatı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 1973, s. 203-695-684
- Müntehip Çocuk Şiirleri (İntihap Edenler: Celal Sahir-Mehmed Asım; Matbaa-i Amire, İstanbul 1926, s. 29-41-62-63
- Müslüman Türk Çocuğunun Şiir Kitabı (Tertipliyen Osman Yüksel), Ayyıldız Matbaası, Ankara 1960, s. 48
- Necatigil, Behçet; Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü, Varlık Yay., s.140-141
- Necatigil, Behçet; Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü, Varlık Yayınları, s. 140-141

- Ordulu, M. Akif; Resimli Şairler ve Yazarlar Sözlüğü, Erdem Yay., İstanbul 1991, s. 91-92
- Ortaç, Yusuf Ziya; Portreler, Akbaba Yay., İstanbul 1960, s. 153-175
- Özkırımlı, Atilla; Türk Edebiyatı Ansiklopedisi, C.2, Cem Yayınevi, s. 549
- Özkırımlı, Atilla; Türk Edebiyatı Ansiklopedisi, C.2, Cem Yayınevi, s. 549
- Özön, Mustafa Nihat; Son Asır Türk Edebiyatı Tarihi, Maarif Matbaası, İstanbul 1941, s.351-398
- Sarıca, Özdemir-Ünlü, Mahir-Özcan, Ömer; Türk Dili ve Edebiyatı III, İstanbul 1990, s. 62
- Sevük, İsmail Habib; Edebi Yeniliğimiz, 3 baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul 1935, s. 449-450
- Sevük, İsmail Habib; Avrupa Edebiyatı ve Biz, Remzi Kitabevi, İstanbul 1940, s. 561
- Sevük, İsmail Habib; Tanzimattan Beri Edebiyat Tarihi I, Remzi Kitabevi, İstanbul 1942, s. 347
- Sinanoglu, Nüzhet Haşim; Milli Edebiyata Doğru, C.I, Cemiyat Kütüphanesi, İstanbul 1918, s. 133-136
- Tevetoğlu, Dr. Fethi, Enis behiç Koryürek, Ank. 1985, s. 7-32-55-76-87-89-90-96-117
- Toros, Tahai Türk Hatıpları, Kültür ve yayım Kooperatifi, Güney Matbacılı ve Gazetecilik T.A.O. Ank. 1950, s. 49
- Tuncer, Hüseyin Tuncer; Meşrutiyet Devri Türk Edebiyatı, Akademi Kitabevi, İzmir 1994, s. 173-174,253
- Tuncer, Hüseyin; Meşrutiyet Devri Türk Edebiyatı, Akademi Kitabevi, İzmir 1994, s.?
- Tuncer, Yrd. Doç.Dr. Hüseyin. Türk Yurdu Üzerine Bir İnceleme, An. 1990, s. 78-260-290-291-430-432-512
- Türk Ansiklopedisi, Milli Eğitim Basımevi, C. XVIII. ankara 1970, s. 33-34
- Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, Dergah Yay., C.3, s.366
- Türk Dünyası el Kitabı . C. 3 2. bs. Ank. 1992, s. 492
- Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi, Anadolu Yayıncılı, C. 5, s. 2463-2464
- Türk ve Dünya Ünlüleri Ansilopedisi, C.5, Anadolu Yayıncılık, İstanbul, s. 2463-2464
- Ural, Orhan, Şiirlerde Çocuk, Ank, 1979, s. 45-52
- Uraz, Murat; Türk Edip ve Şairleri, Tefeyyüz Kitabevi, İstanbul 1940, s.117-118
- Uşaklıgil, Halit Ziya Sanata Dair III, Maarif Basımevi İst. 1995, s. 135-137

- Uysal, Sermet Sami: Yabancılara Türkçe Dersleri-II. İstanbul 1979, III. Bölüm, s. 210-214 Ülken, Hilmi Ziya; Türkiye'de Çağdaş Düşünce Tarihi, Ülken Yay., İstanbul Haziran 1979, s. 108, 228,393
- Ünlü, Mahir- Özcan, Ömer; 20. Yüzyıl Türk Edebiyatı (Cumhuriyet Öncesi Meşrutiyet Dönemi 1900-1923), İnkilab Kitabevi, İstanbul 1987, s. 225-226
- Üzümeri, M. Ekrem- Selami Dincer- Sadi Kazancı; Türkiye Ansiklopedisi, C.2, Ankara 1956 ,s. 130
- Yalçın, Alemdar: II. meşrutiyet'te Tiyatro Edebiyatı tarihi, Ank. 1985, s. 179-246
- Yazar, Mehmet Behçet; Edebiyatçılarımız ve Türk Edebiyatı, Kanaat Kitabevi, İstanbul 1938, s.201-214
- Yeni Türk Ansiklopedisi, C.3 ,Ötüken Yay., İstanbul 1985, s. 1084
- Yöntem, Ali Canıp: Türk Edebiyatı Antolojisi, Devlet Matbaası, İst, 1934 s. 459-467
- Yurdakul, Şükran; Çağdaş Türk Edebiyatı I- Meşrutiyet Dönemi, Bilgi Yayınevi, İstanbul 1992, s.245
- Yücebaş, Hilmi; Yedi Şairden Hatıralar, Nuri Dizerkonca Matbaası, İstanbul 1960, s. 159-188

2-Dergi ve Gazete Yazıları

- " Darül Mualliminden Hatıralar", **Aylık Öğretmen Dergisi**, Yıl:1, S.5-6-7-8, 16 Mart 1948, s. 56-57
- " İlham Gövsa" Taval, Uykusuz Geçen Bir Gecenin Eseridir", **Ulus**, 18 Aralık 1965, Yıl :16, S.15182, s. 4
- Ahmet Halil; "İbrahim Alaettin Gövsa", **Cumhuriyet**, 1 Kasım 1949
- Akçakayalıoğlu, Cihat; "İbrahim Alaettin Gövsa'yı Anış", **Ulus**, 18 Aralık 1965, Yıl: 16, Sayı: 15182, s.4
- Ali Mümtaz; "Tenkit-i Çocuk Kalbi", **Milli Mecmua**, 22 Teşrin-i Evel 1926, C. 6 ,No:72, s. 1166
- Ansay ,Prof. Sabri Şakir "Kaybettiğimiz Değerler" İbrahim Alaettin Gövsa'ya Dair", **Ulus**, 31 Ekim 1949
- Artam, Nurettin : "İbrahim Alaettin'i de Gömdük", **Ulus**, 1 kasım 1949
- Banarlı, Nihat Sami: İbrahim Alaettin", **Hürriyet** ,30 Ekim 1951
- Bekata, Hıfza Oğuz; "Edebiyatçılar", **Çığır Dergisi**, 1939, No:84
- Berksun, Ali İhsan; "Büyük Mütefekkir İbrahim Alaettin Gövsa", **Yedigün**, Sene 17, No. 36, 17 kasım 1949, s. 8-11
- Çakırtaş, Mehmet; "Ölümlü Dünya", **Yedigün**, 24 kasım 1949
- Çalapala, Rakım; "Uğradığımız Büyük Kayıp", **Hürriyet**, 2 Kasım 1949
- Es, Hikmet Feridun; "İbrahim Alaettin'e Dair", **Hürriyet**, 31 Ekim 1949

- Gezgin, Hakkı Süha: "Damlalar: İbrahim Alaettin", **Vakit**, 1 Kasım 1949
- Gönensoy, Hıfzı Tevfik; "Alaettin'e Hitap", **Hürriyet**, 6 Kasım 1949
- "Gövs'a'nın Bir Kitabı", **Ulus**, Y. 16, 6 mart 1967, s. 15616, s. 4
- "Gövs'a'yı Kaybettik", **Şadırvan Dergisi**, 18 Kasım 1949, C. 2, No: 34, s. 16
- Gövs'a, İlham; "İbrahim Alaettin Gövs'a'nın Oğlu Babasını Anlatıyor", **Ulus**, 18 Aralık 1965
- Gürel, Ziya; "İbrahim Alaettin Gövs'a'nın Çocuk Edebiyatımızdaki Yeri ve Çocuk Şiirleri-1-", **Çağdaş Eğitim Dergisi**, Yıl:19, S.203, Ekim 1993, s. 26-30
- Gürel, Ziya; "İbrahim Alaettin Gövs'a'nın Çocuk Edebiyatımızdaki Yeri ve Çocuk Şiirleri-2-", **Çağdaş Eğitim Dergisi**, Yıl:18, S.190, Temmuz-Ağustos 1993, s. 31-36
- H. Kılıçoğlu, "İbrahim Alaettin'i Anarken", **Yedigün**, S: 17, No: 35, 10 Kasım 1949, s. 5-10
- Hakkı Suha : "Edebi Portreler: İbrahim Alaettin", **Yeni Mecmua**, 23 Mart 1940
- Hatemi : "Tesbihin Dağılan Taneleri" ,**Tercüman** ,10 Ocak 1990
- Hatemi, Hüsrev : "Kaderde Birlik", **Tercüman** ,25 Mart 1990
- Hatemi, Hüsrev; "İbrahim Alaettin Gövs'a", **Türk Edebiyatı Dergisi**, S. 157, Kasım 1986, s. 21
- "İbrahim Alaettin Gövs'a", **Şadırvan**, 4 Kasım 1949, C.2, No: 32,s. 6
- İnce, Refik Şevket: "Bir Ahlak ve İlim Yıldızı Söndü", **Demokrat İzmir**, 3 Kasım 1949
- Kılıçoğlu, H.İ. "İbrahim Alaettin'i Ararken", **Yedigün** ,10 Kasım 1949
- Kuntay, Mithat Cemal: "Boş Kalan Yer", **Son Posta** , 1 Kasım 1949
- Nadir, Cemal : "Pamuk Prenses ve Yedi Cüce", **Akbaba**, 6 Nisan 1939, No: 274
- Orhan, Orhan Seyfi : "Bir Unutkanlık", **Havadis**, 3 Haziran 1957
- Orhan, Orhan Seyfi: " Enis Behiç", **Zafer**, 18 Ekim 1951, No: 898, s. 2
- Ortaç, Yusuf Ziya : " Bir varmış Bir Yokmuş" : İbrahim Alaettin Gövs'a", **Akbaba** , 9 Kasım 1959
- Öcal, F. Cemal Oğuz: "İbrahim Alaettin'e Ağıt" **Eskişehir**, 1 kasım 1949
- Özerdim, Sami Nabi : " İbrahim Alaettin ve Eserleri", **Ulus**, 26 Ekim 1951
- Sadullah, Naci; "İbrahim Alaettin", **Yedigün**, 20 İkinci Teşrin 1935, Sene: 3, no: 141, C. 6, s.18-20
- Sevük, İsmail Habib : "Üç Dost Gitti", **Cumhuriyet** ,4 Kasım 1949, Yıl. 26, No.9163, s. 2
- Simavi, Sedat: "Kaybımız", **Hürriyet** , 4 Kasım 1949
- Soyuer, Halil; İbrahim Alaettin Gövs'a, **İlköğretim Dergisi**, 1 Ekim 1965, Sayı 533, s. 20-21

- Ulunay, Refi Cevat: " Takvimden Bir Yaprak" ,**Yeni Sabah** , 1 kasım 1949
 Vala, Nurettin: "Kaybettiğimiz İbrahim Alaettin Gövsa", **Akşam** ,1 kasım 1949
 Yalman, Ahmet Emin: "İbrahim Alaettin'in Mezarı Başında", **Vatan**, 1 kasım 1949
 Yazar, Mehmet Behçet: "İbrahim Alaettin Gövsa", **Yedigün**, C.15, No.365
 "Yedigün Yazı Ailesinin Büyük Kaybı: İbrahim Alaettin Gövsa Vefat Etti",
Yedigün, Sene: 17, No: 37, 3 Kasım 1994, s.10
 Yöntem Ali Canip: "İbrahim Alaettin : Hayatı, Şahsiyeti ve Bazı Hatıralar" , **Vatan** ,
 6 Kasım 1949

3) Tezler

- Gürel, Zeki; İbrahim Alaettin Gövsa ve Çocuk Edebiyatımızdaki Yeri, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara 1992, 552 s.
 Yıkılmaz Fikret; İbrahim Alaettin Gövsa'nın Şiirleri, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Mezuniyet Tezi, İstanbul 1975, 110 s.

C- İBRAHİM ALAETTİN GÖVSA'NIN GAZETE VE YAZILARI

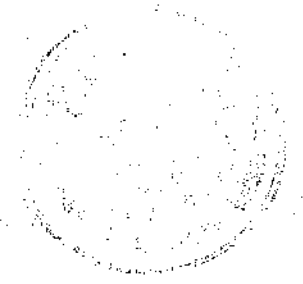
1- Hürriyet'te Çıkan Yazılarından Bazıları

- Günün Düşüncesi , "İlk Hürriyet'e Selam", 1 Mayıs 1948
 _____, "Hürriyet İçin", 2 Mayıs 1948
 _____, "Bir Piyas Davasının Düşündürdükleri", 3 Mayıs 1948
 _____, "Lale Devrindeki Gibi", 4 Mayıs 1948
 _____, "Numaralı Okullar", 5 Mayıs 1948
 _____, "Vatandaşa İtimat", 6 Mayıs 1948
 _____, "Emeksiz Emekliler", 7 Mayıs 1948
 _____, "Haşişiler Gibi", 8 Mayıs 1948
 _____, "Kırmızı Çiviler", 9 Mayıs 1948
 _____, "Yarım Hoca", 10 Mayıs 1948
 _____, "Dilin Müdafaası", 11 Mayıs 1948
 _____, "Kırtasiyecilik", 12 Mayıs 1948
 _____, "Tek Kitap", 13 Mayıs 1948
 _____, "İlmin Hürriyeti", 14 Mayıs 1948
 _____, "Tahsili Memleketle Ayarlamalıyız", 14 Mayıs 1948
 _____, "Bankalar Baremi Vesilesiyle", 15 Mayıs 1948
 _____, "Bakanlıklarda Tasfiye", 16 Mayıs 1948
 _____, "Seçim kanunu Değişirken", 17 Mayıs 1948
 _____, "Hekimliğin Şerefi İçin", 18 Mayıs 1948
 _____, "Opera Binası", 19 Mayıs 1948

- _____ , "İlim Dili", 20 Mayıs 1948
- _____ , "Hürriyet" i Tebrik", 21 Mayıs 1948
- _____ , "Ayarsız Tahsil", 22 Mayıs 1948
- _____ , "Filistin Harbinin Düşündürdüğü", 23 Mayıs 1948
- _____ , "Türkçenin Ahengi", 24 Mayıs 1948
- _____ , "Miting Bolluğu", 25 Mayıs 1948
- _____ , "Fikir Adamında Karakter", 26 Mayıs 1948
- _____ , "İmtihan Mevsimi", 27 Mayıs 1948
- _____ , "Tat ve Tuz", 28 Mayıs 1948
- _____ , "Çok Parti mi Az Parti mi?", 29 Mayıs 1948
- _____ , "Sevgi Evini Arayanlar", 30 Mayıs 1948
- _____ , "İlahiyat Fakültesi", 31 Mayıs 1948
- _____ , "Hayal Eltiğim Gibi", 1 Haziran 1948
- _____ , "Coğrafya Haftası Vesilesiyle", 2 Haziran 1948
- _____ , "Tekkeler Meselesi", 3 Haziran 1948
- _____ , "Ateş Kes! Emri", 4 Haziran 1948
- _____ , "Malul", 5 Haziran 1948
- _____ , "Kimsesiz Çocukların Korunması", 6 Haziran 1948
- _____ , "Geri Anlayışlar", 7 Haziran 1948
- _____ , "Yeni Yapılar", 8 Haziran 1948
- _____ , "Köy Mezarlıkları", 9 Haziran 1948
- _____ , "Kadro Bolluğu ve Kadrosuzluk", 10 Haziran 1948
- _____ , "Türkçeyi Zayıflatmayalım!", 11 Haziran 1948
- _____ , "Boğazdaki Ada", 12 Haziran 1948
- _____ , "Aile ve Çocuk Zamları", 13 Haziran 1948
- _____ , "Hind Elçimiz", 14 Haziran 1948
- _____ , "Resmi Kitabel", 15 Haziran 1948
- _____ , "Bebek Hafız", 16 Haziran 1948
- _____ , "Her Kabine Dağıştıkça", 17 Haziran 1948
- _____ , "Yabancı Dil Mektepleri", 18 Haziran 1948
- _____ , "Asırlık Kral", 19 Haziran 1948
- _____ , "İstanbul'un İki Yanlığı" 20 Haziran 1948
- _____ , "Kanun Dili", 21 Haziran 1948
- _____ , "Evi Sırtındakiler", 22 Haziran 1948
- _____ , "Kötülüğe Reklam", 23 Haziran 1948
- _____ , "Bir Vergi Hatırlatayım", 24 Haziran 1948
- _____ , "Lalapaşa Hadisesi", 25 Haziran 1948

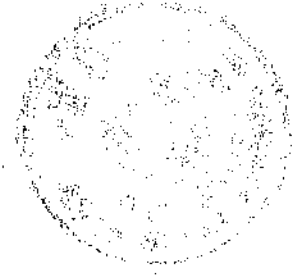
- _____, "Sel Afetleri Karşısında", 26 Haziran 1948
- _____, "Kızıl Komşuya Dair", 27 Haziran 1948
- _____, "İdeal Çelimsizliği", 28 Haziran 1948
- _____, "Rodosun Meltemi" 29 Haziran 1948
- _____, "Yumruğun Hakkı", 30 Haziran 1948
- _____, "Yollar ve Yolsuzluklar", 1 Temmuz 1948
- _____, "Doğruluk Sofuluktan! Üstündür" 2 Temmuz 1948
- _____, "Baytar- Veteriner", 3 Temmuz 1948
- _____, "Dilenen Kral", 4 Temmuz 1948
- _____, "Aile Kampları Ve Kooperatifler", 5 Temmuz 1948
- _____, "Yüksek Mühendis, Yüksek Mimar", 6 Temmuz 1948
- _____, "Tifo Hadisesinin Düşündürdüğü", 7 Temmuz 1948
- _____, "Okul Mektebi", 8 Temmuz 1948
- _____, "Hürriyet Mevsimi", 9 Temmuz 1948
- _____, "Millî Partisi", 10 Temmuz 1948
- _____, "Prens Sabahattin'den Bir Hatıra", 11 Temmuz 1948
- _____, "Üniversitelerin Muhtariyeti", 12 Temmuz 1948
- _____, "Avrupa ve Amerika'da Tahsil", 13 Temmuz 1948
- _____, "İsrafla Mücadele Cemiyeti", 14 Temmuz 1948
- _____, "Yeni Sefaretnameler", 15 Temmuz 1948
- _____, "Uzun Eteğin Galebesi", 16 Temmuz 1948
- _____, "Berlindeki Kördüğüm", 17 Temmuz 1948
- _____, "Yüzüncü Yıldönümü Pilavı", 18 Temmuz 1948
- _____, "Programsız Tatil", 19 Temmuz 1948
- _____, "Emeklilerin Sitemi", 20 Temmuz 1948
- _____, "Çemberlitaş Fantazisi", 21 Temmuz 1948
- _____, "Kadro Tasfiyesi ve Tahsil Sistemi", 22 Temmuz 1948
- _____, "İstanbul'un Adliye Sarayı", 23 Temmuz 1948
- _____, "Hususi Vagonlardan Sonra", 24 Temmuz 1948
- _____, "Fikir İffeti", 25 Temmuz 1948
- _____, "Uydurma Sanat Eserleri", 26 Temmuz 1948
- _____, "Devletten Kazananlar", 27 Temmuz 1948
- _____, "Yabancı Mekteplerdeki Hocalarımız", 28 Temmuz 1948
- _____, "Filistin Sulhu İçin", 29 Temmuz 1948
- _____, "Doktorların Simsarları", 30 Temmuz 1948
- _____, "Cezaevlerinin Hali", 31 Temmuz 1948

- _____ , "Yabancı Dil Mektebi mi?, Yabancı Dilli Mektep mi?"; 1 Ağustos 1948
- _____ , "Şişli Camii", 2 Ağustos 1948
- _____ , "On Günde Devrialem", 3 Ağustos 1948
- _____ , "Yeni Meclis Binası", 4 Ağustos 1948
- _____ , "En Kuvvetli Tasarruf Örneği", 5 Ağustos 1948
- _____ , "Kamyon Kazaları", 6 Ağustos 1948
- _____ , "Son sadrazamlar", 7 Ağustos 1948
- _____ , "Güreş Zaferimiz Veselesiyle", 8 Ağustos 1948
- _____ , "Boğaz Rejimi", 9 Ağustos 1948
- _____ , "Beye, Paşaya Dair", 10 Ağustos 1948
- _____ , "(Sarunma) ya Ve (Savunma) ya Dair", 11 Ağustos 1948
- _____ , "Evlenmeyi Kolaylaştırma Cemiyeti", 12 Ağustos 1948
- _____ , "Geçmişlerimiz Ölü Değildir!", 13 Ağustos 1948
- _____ , "İsviçre ve Romanya", 14 Ağustos 1948
- _____ , "İş Saatleri", 15 Ağustos 1948
- _____ , "Türkçesizlik", 16 Ağustos 1948
- _____ , "Sadeleştirme Davası", 17 Ağustos 1948
- _____ , "Verem Afeti ve Hekimlik Sistemi", 18 Ağustos 1948
- _____ , "İsminden Başlamak Lazım", 19 Ağustos 1948
- _____ , "Bina Karaborsacılığına Karşı", 20 Ağustos 1948
- _____ , "Ev Kadınları Cemiyeti", 21 Ağustos 1948
- _____ , "Milli Kütüphane", 22 Ağustos 1948
- _____ , "Yükselen Binalar", 23 Ağustos 1948
- _____ , "Perili Evler", 24 Ağustos 1948
- _____ , "Akkamlar, Goygoycular", 25 Ağustos 1948
- _____ , "Mektep İsimleri", 26 Ağustos 1948
- _____ , "Rıdvan Nafiz İçin", 27 Ağustos 1948
- _____ , "Gazetecilik Enstitüsü", 28 Ağustos 1948
- _____ , "Güzel San'atlar Akademisi", 29 Ağustos 1948
- _____ , "Ders Kitapları", 30 Ağustos 1948
- _____ , "Mekteplerde Spor", 31 Ağustos 1948
- _____ , "Hürriyeti Seçenler İçin", 1 Eylül 1948
- _____ , "Cezaevlerinde Disiplin", 2 Eylül 1948
- _____ , "İhtikarı Destekliyen Daireler", 3 Eylül 1948
- _____ , "Kuduz Arabalar", 4 Eylül 1948
- _____ , "Boğazda Otel", 5 Eylül 1948

- _____ , "Canavar Modası", 6 Eylül 1948
- _____ , "Umumi Af Teklifine Dair", 7 Eylül 1948
- _____ , "Muallimler Birliğinin Kongresi", 8 Eylül 1948
- _____ , "Üstad Cenab'ın Lugati", 23 Eylül 1948
- _____ , "Millet ve Ulus", 5 Ekim 1948
- _____ , "İlmektup Hocası", 21 Ekim 1948
- _____ , "Yıkılan Ruh Alemi", 22 Ekim 1948
- _____ , "Eli Kalem Olanlar", 24 Ekim 1948
- _____ , "Kitabın Kitabı" 27 Ekim 1948
- _____ , "Dil Yolsuzlukları İçin Divan", 28 Ekim 1948
- _____ , "Pedagoji Cemiyeti", 4 Kasım 1948
- _____ , "Resim ve Tabiat", 9 Kasım 1948
- _____ , "Dilde İnsaf Politikası", 13 Aralık 1948
- _____ , "Terbiye "Eğitim" Olalı", 5 Ocak 1949
- _____ , "Bilgi Yolu ile Birlik", 22 Ocak 1949
- _____ , "Türkçenin İspanyolcada Tesiri", 2 Şubat 1949
- _____ , "Üstadın Duası", 6 Şubat 1949
- _____ , "Halil Nihat İçin" 26 Şubat 1949
- _____ , "Edebiyatımızın (Boztepe) si", 27 Şubat 1949
- _____ , "Ağaçlar Şairi", 28 Şubat 1949
- _____ , "İlim, Ahlak, İman", 9 Mart 1949
- _____ , "Kriminoloji İstatistiği", 10 Mart 1949
- _____ , "Kitabın Himayesi", 14 Mart 1949
- _____ , "Norveçten Misal", 3 Nisan 1949
- _____ , "'İlce" mi, "İlçe" mi?", 19 Nisan 1949
- _____ , "'Dil Kurumu"na", 9 Mayıs 1949
- _____ , "Edebiyat İstülahlarına Dair", 10 Mayıs 1949
- _____ , "Çocuk Edebiyatına Dair", 11 Mayıs 1949
- _____ , "Tercüme Ve Benzetme Yolu", 12 Mayıs 1949
- _____ , "Edebiyat Okutulacaksa", 13 Mayıs 1949
- _____ , "Resmi Bir Dil Kongresi", 9 Haziran 1949
- _____ , "Dil ve Temsil", 2 Temmuz 1949
- _____ , "Kürt Devleti Lakırtısı", 7 Ağustos 1949
- _____ , "Nuh'un Gemisini Ararken", 8 Ağustos 1949
- _____ , "Şiirin Nüfuzu", 4 Eylül 1949
- _____ , "Kitabın Himayesi", 15 Eylül 1949
- _____ , "Çalı Kuşu Muharriri ve Ağahan", 21 Eylül 1949

_____, "Enis Behiç", 21 Ekim 1949
 _____, "İbnülemin Abidesi ", 30 Ekim 1949

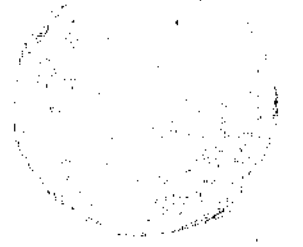

2- Diğer Dergi ve Gazetelerde Çıkan Bazı Yazıları

- "Geçmez Akçe: Nasihat", Yedigün , 31 Mart 1949, s.7
 "Türk Dili Bütün Türk Irkına Teşmil Edilebilir" ,Son Posta, 11 Eylül 1932, s.1/19
 "Darülmualiminden Hatıralar", Aylık Öğretmen Dergisi, 19 Mayıs 1948, s.56-57
 "Spor Ve Gençlik Bayramı", Yedigün Dergisi, 19 Mayıs 1949, s.6-7
 "Eski Mektuplar ve Şimdikiler", Yedigün, 8 Birincikanun 1941, s.8
 "Hanım Kızlarımız", Yedigün, 22 Birincikanun 1941, s.6
 "Bir Genç Muharrirc Mektup", Yedigün, 2 Mart 1942, s.6-11
 "Erken mi Evlenmeli Genç mi?", Yedigün, 16 Şubat 1942, s.6
 "Genç Şairlere Öğütler", Yedigün, 9 Şubat 1942, s.4-11
 "Radyo", Yedigün, 26 İkincikanun 1942, s.6
 "Aşağılık Duygusu", Yedigün, 19 İkincikanun 1942, s.6
 "Alaturka ve Alafranga", Yedigün, 12 İkincikanun 1942, s.7
 "Hayatın Sonbaharı", Yedigün, 15 Birincikanun 1941, s.6
 "Evde Kitap", Yedigün, 1 Birincikanun 1941, s.5
 "Hoş Görenler Loş Görenler", Yedigün, 17 İkinciteşrin 1941, s.8
 "Niçin Küseriz?", Yedigün, 29 Eylül 1941, s.7
 "Az Konuşmak Sanatı", Yedigün, 22 Eylül 1941, s.10
 "Harp Zamanında Propaganda", Yedigün, 8 Eylül 1941, s.6
 "Velinimetimiz: El", Yedigün, 25 Eylül 1948, s.5-7
 "Her İnsanda İki Benlik Var", Yedigün, 18 Aralık 1948, s.11-22
 "Tuzak", Yedigün, 1 Ocak 1949, s.4
 "Anahtar", Yedigün, 22 Ocak 1949, s.18
 "Atatürk Milletimizin Ebedi Şefi ve En Büyük Şerefi", Yedigün, 12 Şubat 1949, s.27
 "Tenbellik", Yedigün, 12 Mart 1948, s.4-25
 "Öğrendiklerimizi Unutmamak İçin", Yedigün, 12 Mart 1948, s.16
 "Kadın Erkekleşiyor", Yedigün, 8 Mayıs 1948, s.15-21
 "19 Mayıs İçin Düşündüklerim", Yedigün, 15 Mayıs 1948, s.9-26
 "Cemiyet Hayatında Kadın", Yedigün, 5 Haziran 1948, s.5-7
 "Buğday Siyaseti", Yedigün, 19 Haziran 1948, s.5
 "Kadın Rekabeti", Yedigün, 26 Haziran 1948, s.17-20
 "Tebessüm İradı", Yedigün, 24 Temmuz 1948, s.14-25
 "Kuyruk", Yedigün, 21 Ağustos 1948, s.24-26
 "Nezaket Buhranı", Yedigün, 28 Ağustos 1948, s.9-24

- "Emeklinin Hakkı", Yedigün, 8 Mayıs 1948, s.21
- "Bir İş Darül Fünunu (Tetkik-i Asar, Ömer Duyse'nin eserinin tetkiki)", İctihad, No: 165, s.3356-3358
- "Büyük Hint Şairi Tagor'un Mektebi", Muallimler Birliği Mecmuası, Nisan 1926, C.1, No: 22, s.947
- "Çocuk Hazretleri", Tedrisat Mecmuası, Kanun-ı Sani 1341, No:63, s.4-9
- "Çocuk Kabiliyetlerini Nasıl Teşhis Etmeli", Tedrisat, Mart 1341, No:65, s.183-189
- "Darül Muallimden", Öğretmen Dergisi, 16 Mart 1948, Yıl:1, No:5-6, 7-8 (100. Yıl Fevkalade Sayısı), s.56-58
- "Edebiyat-ı Milliye", Hıyaban Mecmuası, 10 Şubat 1326, No:1, s.1-3
- "Enis Behiç Koryürek", Hürriyet, 21 Ekim 1949, Cuma, Yıl:2, No:531, s.2
- "Harp Psikolojisi ve Terbiye", Yeni Mecmua, 17 Teşrin-i Evvel 1918, C.3, No:65, s.259-260
- "Jan Jack Ruosso: Terbiye Mesclesi", Yeni Mecmua, 10 Teşrin-i Evvel 1918, C.2, No:64, s.230-231
- "Kadın ve Erkek", Ümit Mecmuası, C.1, No:12, s.8
- "Kadınlığa Dair", Ümit, C.1, No:15, s.10-11
- "Maarif ve Edebiyat Yılı", Türk Yurdu, 1333, C.12, s.3351-3357
- "Nabiye Göre Terbiye", Tedrisat, Mart 1341, No:65, s.141-151
- "Ömer Seyfettin", Yarın Mecmuası, 13 Şubat 1337, C.1, No:21, s.3
- "Psikoloji ve Edebiyat", Şair, 1918, C.1, No:2, s.23-25
- "Terbiye Nokta-yı Nazarından Güllistan", Tedrisat, Şubat 1341, No:64, s.67-81
- "Terbiye-i Bediye I-VI", Türk Yurdu, 1332, C.11, s.3229-3233; 3260-3263; 3312-3316; 1333, C.12, s.3338-3387; 3442-3445; 1334, C.14, s.4212-4221

BELGELER

A- ŞİİR VE DÜZ YAZILARINDAN ÖRNEKLER

1-Şiirler

SÖZ OYUNLARI

Resmin en canlısı hür fırçada bir renk oyunu
Musiki sesle hevesten doğan ahenk oyunu

Bir oyun felsefe engin düşünen başlar için
İnsan idrakine layık bir oyun belki de din.

En güzel şeyler oyun çeşnilidir bir bakınız:
Heyecan, neşe, çiçek, dalga, tebessüm, yıldız...

Bir oyun sevgi, o dünyayı sürükler sel ki
Hep onun hamlesi baştan başa hilkat belki.

Bir çocuk ruhu yaşar bazı büyük çağlarda,
En temiz meltem eser hırsla uzak dağlarda.

İsterim böyle bir azade ses olsun eserim.
Edebiyata zekanın en asil oyunu derim.

İkinci Kanun 1938

SALAH'A

Heykellere örnek olsa derdim
Eşsizdi başın, yüzün ve cismin.
Ömrün de zekana benzeseydi
Heykelleşecekti bir gün ismin.

Çıktın göğe yaptığın kanatla
Mutlak seni sevdiler semadan.
Yıldızlara der içim ki sorsam
Bir ses verecek mi maveradan.

Mahvolmada sevgiler, emeller
Boşlukları görmedim ki, dolsun.
Bir başka nasibi yoksa ruhun
Allah'a derim : Yazıklar Olsun!

Temmuz 1938

TESELLİ-Yİ ŞİİR

Siyah bir odanın matemi hariminde
Sema-yı leylide hatta dönüp de bakmayarak
Bütün tefekkürümün mesti-yi eliminde
Şu bıktığım yaşayıştan ve benliğimden uzak.

Dalıp zilal-ı hayaleta bir zaman öyle
Garik ü şegaf, ah o dinleyiş yok mu
Hayat için bana kuvvet ve belki de bu
Yegane ufk-ı emeldir serab-ı nuru ile

Zaman olur ki şu muzlim, dikenli rahımında
Koşarken incinerek kollarım düşük kalırım;
Bir intihar emeli kalb-i gam-ı genahında
Muhâl bulur, o vakit ben şi'irle aldanırım.

Zaman olur ki şu insanların 'umumu için
Samim-i kalbime nefret gelir, bu hal ile ben
Pür-iğbirar çıkıp onların muhiînden
Ümitler bulurum nağmesinde kafiyyemin.

Şi'ir: O olmasa 'ömürüm çekilmeyen yük olur.
Hayal boştur evet, hiç, serab... Lakin bir
Cenah-ı şefkati vardır ki bin melal uyutur.
Evet şi'ir bana haktan gelen tesellidir.

(G.G.,s. 106-107)

İLKBAHAR

Bütün bir kış didinmekten yorulmuştur deniz artık.
Baharın iptidasında o hırçınlık muktedir ;
Bulur 'asabi sanki çin-i peyderpeyle durgunluk.

O hali bir sükunet-yab olan buhran hiddetidir.

Bütün bir kış o tahrib ettiği daman-ı sahilden
 Öpen emvacı rikkatle ma'fiyet diler güya;
 Kışın korkunç, kudurmuş dağları ihtar eden derya
 O ağuşundaki cesad için şimdi okur şiven.

Semadan yırtılır zulmet, eder bir mailik hande
 Ve sanki gayet-i firdevs olan bir rah-ı tabanda
 Açar deryaya bir seyyale-yi rahmet düşüp aydan.

Güzellikler bizim ibharımızdan feyz alır her an;
 Feşafesler esatir-i garam u şî'ri nakl eyler
 Periler organün-ı bahr-ı mevc-a mevcî dinlerler.

(G.G.,s. 81-82)

KIŞ

Hani yıldızlı sema, mavi deniz ?
 Hani yerlerde yeşillikle çiçek ?
 Ey fidanlarda gezen kuş, kelebek
 Şimdi siz neredesiniz ?

Şimdi buzlandı bulutlarla sema
 Şimdi derya kayalıklar söküyor,
 Şimdi örtüldü çimenler zira
 Gök pamuklar döküyor.

Kelebekler gibi karlar düşüyor,
 Sanki bir nur iniyor her fidana.
 Lakin eğlence olurken bu sana
 Yavru kuşlar üşüyor.

Size bir bayram olan karlı günün
 Başka yerde nice zalimliği var
 Örtüyorken o güzel köyleri kar
 Fukarayı düşünün.

ALLAH SEVGİSİ

Kim çıkarır sabahleyin erkenden
Dünyamıza ışık veren güneşi ?
Gece vakti denizlere serpiyen
Ay doğuyor, kim yapıyor bu işi ?

Kışın kuru sandığımız fidana
Baharda kim yeşillikler giydiren ?
Bülbül öter yuva yapmış ormana,
Bu sadayı ona acap kim verir?

Annenize sizi seymek hissini,
Onun ruha şifa veren sesini,
Kalbimize doğru olmak dersini
Kim veriyor bu şeylerin hepsini ?

Vatan, millet ne demektir bilmeden
O sevgiyi gönlünüze kim verdi;
Babanızdan güzel bir şey isterken
İçinize kim koyuyor ümidi ?

Akşamüstü karanlıklar içinden
Milyonlarca yıldızı kim parlatır?..
İşte bütün bu şeyleri düşünen
Yapan, eden hep Allah'tır.

Hak sevgisi taşınmalı vicdanlar,
Böylelikle mes'ut olur insanlar.

(Ç.Ş. s. 13-14-15)

TÜRK ASKERLERİ

İçinde kasırga dönen orman gibi,
Kimıldar , yürür bir çoşkun umman gibi,
Geçiyor tarihe akan tufan gibi,
Başında bayrağı köpürmüş kan gibi.

Bellidir evladı o eski ererin,
Şurada gördüğüm kahraman askerin
Bu cehennem yerde döğüşen neferin
Her biri soyca bir büyük hakan gibi.

Ümidi ,hayali bırakmış engine,
Kendini vermiş bu yolun ahengine,
Aldırmaz cihanın değışen rengine.
Göğsünde bir kalbi var ki Kuran gibi.

(Ç.İ., s. 55-56)

GURBET DENİZİ

Bu sabah semavi bir etek gibi
Sakin reftarınla hoştun ey deniz.
Sevdasız, avare bir yürek gibi
Hieran dalgasından boştun ey deniz.

Şimdi hangi derde düşüp bunaldın,
Hangi şifa bulmaz sevdaya daldın,
Kavga toprağından matem mi aldın ?
Birden niçin böyle çoştun ey deniz.

Şu esen poyrazın arası kar mı?
Doğduğum sahile yolun uğrarmı ?
Yürek serinleten bir müjden var mı ?
Bunca yıl dolaşıp koştun ey deniz.

Bir teselli umup dalmıştım gene
Mavi gözlerinin derinliğine,
Kalmamış dünyada gamsız bir sine
Sende gönlüm gibi loştun ey deniz.

(Ç.İ.s. 42-43)

2-Düz Yazılar

DENİZE SERENAT

Her şeyin anası, genişliğin, sonsuzluğun manası deniz ! O ne engindir ki,
ufuklardaki hududuna hülya bile yetişemiyor. Düşünür, kavrayamazsınız, sever

inanamazsınız, korkar fakat ayrılamazsınız. Verdiđi duyguların, uyandırdığı dűşüncelerin kendi gibi payanı yok.

Varlıđın esası, Őirin, gűzelliđin anası deniz !

Burada mavi, lacivert ,yeşil, tedede mor, esmer, siyah, daha uzakta sarı, pembe, turuncudur. Her saniyede değişen o seyyal renklerini bir ressam paletinde toplamaya imkan var mı ?

Őimdi bir mırıltı, biraz sonra bir inleyiŐ, daha sonra bir ugultu ve bir velvele olur. Anneler ninnilerini, sevdalılar fısıltılarını ondan almıŐ, çocuklar kahkaha larını, deliler çığlıklarını ondan öđrenmiŐtir. Bütün seda dűnyası bestesini ona borçludur. Fakat seslerini hiç bir notada tesbit ve hiç bir bando ile eda edemezsiniz.

Yılanlar gibi kıvranır, ceylalanlar gibi atılır, kuşlar gibi kanatlanır. Serpilişlerini, alkanıŐ ve sıyrıyıŐlarını hiç bir rakkasenin talidine imkan yoktur.

Renkler onda, sesler onda, hareket ve hayat ondadır.

Her Şeyin anası, genişliğin, sonsuzluğun manası deniz!

Yaz sahaları kűuk ve oynak dalgalar yumuŐak bir kadın teması ile sahile doğru uzanarak kayalıkların kulaklarına boğuk bir sevda sırrı fısıldayınca Afrodit'in dođuŐunu hatırlarım.

O sabah gűneŐ doğmadan hafif bir meltem Marmara'nın ufuklarında dolaŐmıŐ, semanın diŐisi olan denizin çıplak tenini őrpermiŐti. Bu doğum őrperiŐi besbelli akŐamki çılgın seviŐmenin esiri idi. YumuŐak ve çıplak tenin uzaktan sezilen kabartısı ağır ağır sahile doğru yaklaŐtı, gűneŐin ilk iŐıkları ile yaldızlanan sedefli, incili kumlara bembeyaz bir köpük dalgası Őeklinde serildi. Yedi iŐık rengile iŐlenmiŐ ipe cibinlikler halindeki sis tabakası deniz perilerinin yelpazesini ile dağıldı ve elmas pırlıtlı köpüklerin tertemiz yatağında gűzellik ilahesinin mermer heykeli yavaŐ yavaŐ irtisam etti.

O, fildiŐi tenile, alev renkli dudakları ile olgun bir kız, kpre bir kadındı. Uzun ve mebzul saçları Őebnemli bir manolyayı andıran vűcudunun mahrem yerlerini őrtűyor, henűz kapalı gűzlerinin lacivert pırlıtları gűz kapaklarının Őeffaflıđı altında bile sezilir gibi duruyordu.

Deniz, pınar ve ormanların oraya biriken bütün perileri nefirleriyle ve en gűzel kuŐlar en tatlı sesleriyle terennűme baŐlayınca iŐıklı lacivert gűzler açıldı ve gűzelliđin mermer heykeli kadınlıđın ilk hicap ve ihtirazı ile gerindi.

Yaz sabahları kűuk ve oynak dalgalar, yumuŐak bir kadın temasile sahile doğru uzanarak kayaların kulaklarına boğuk bir sevda sırrı fısıldayınca gűzelliđin bu dođuŐunu hatırlarım.

GeniŐliđin, sonsuzluđun manası, her Őeyin, her gűzelliđin anası deniz!

(S.O., s.80-81)

GÜNÜN DÜŐUNCESİ

Çekici Lekeliyenler

Sanatkarlığın ve el emeğiyle yaşamaktaki namuskarlığın bir timsali olan çekiç son yıllarda lekelenmiştir. Duvarcı malası gibi manalı ve masum bir alet iken onun bizim memlekette dahi bir cinayet vasıtası olarak kullanıldığını son yıllarda ürpererek görüyoruz. Bir iki hafta içinde mesela İstanbul'da bir kuyumcunun, Geyve ormanlarında bir zavallı hizmetçi kızın da çekiçle öldürülmüş olduklarını dehşetle öğrendik.

Zavallı çekiç, en kahbece tecavüzlerin ve en alçak suçların vasıtası haline getirildi. Galiba onun ilk lekesi Troçki'nin beyninden fıskıran pıhtılarıyla başlamıştır. Zaten çekiç, orakla birlikte komünizmin arması haline girdiği gündüberi insanlık için şüphe ve korku veren bir işaret mahiyeti aldı. Eski zamanlarda harp silahı olarak balta ve teber gibi iptidai vasıtaların yanında topuzların ve çok ağır çeşitleri olan gürzlerin, sonra kısa ve kalın sopalar demek olan lobutların da kullanıldığını biliriz. Hatta bunların pek süslü ve sanatkarane yapılmış olanları, hükümdarlar, vezirler tarafından kullanılanları vardı ki muhtelif çeşitleri müzelerde görülür. Ancak onlar gizli taşınmaz, kahbece kullanılmazdı. Hatta Köroğlu bile sazını tamir ettirdiği sanatkarın acele etmesini tenbih ederken "Demir topuzla başın ezerim",, diyerek kullanabileceği silahı önceden mertçe haber verir ve onu arkadan vurmazdı.

Hiç şüphe yok ki çekiç, komünistlerin ellerinde lekелendi. Bundan dolayıdır ki komünizme ilk önce sanatkarların ve hayatlarını çekiç kullanmakla kazananları düşman olması gerekir.Devlet, taşınması yasak silahları araştırırken çekiçleri de toplamış olsa bütün sanat hayatı dururdu. O halde mücadele, masum ve manalı bir alet olan çekiç aleyhinde değil, onu lekeliyecek mizaç ve temayülde bulunanlar hakkında yapılmalıdır.

Kürt Devleti lakırdısı

Son aylarda Ajans haberleri ara sıra bu lâkırdıyı tekrarlıyor. Millî varlıklara nedense son derece hürmeti bulunan şimal komşumuz İran hudutlarındaki Kürt kabilelere karşı derin bir şevkat duyarak onların da bütün başka devletler gibi ayrı ve tamamıyla müstakil bir devlet kurmalarını düşünüyormuş. Bu devletin başına da galiba Şeyh Sait gibi kendi milletinin ihtiyaçlarını ve asrın icaplarını iyi idrak eden bir Molla'nın geçirilmesi tasavvur ediliyormuş.

Kürt Devleti Lakırdısı, bugünkü muazzam politika "Tartuffe"ünün dünya sahnesinde yeni bir rekorla tecellisi gibi görünüyor. İran'da olduğu gibi bizim hudut bölgelerimizde de henüz çok iptidai bir halde yaşayan bazı Kürt kabileleri var. Milli mücadele yıllarında birer külâh kapmak gayretiyle Şark vilayetlerimizde dolaştıktan sonra Suriye'ye sığınmış olan üç beş kişinin de hâlâ bir fırsat çıkacağı ümidiyle oralarda beklemekte olmaları mümkündür. Bazı benzerleri gibi böyle bir karikatür devletin

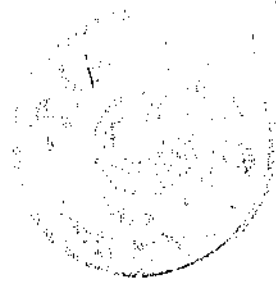
kurulması günün birinde hakikat olsa dahi onun, hele orada toplanacak gafil halkın nasıl bir âkibete namzet olduğunu yalnız okumuş insanlar değil, beş yaşındaki çocuklar bile tahmin etmezler mi? Demir Perde'nin içinde türlü millet adını taşıyan güya müstakil veyahut muhtariyeti daiz diye ilan edilmiş bir hayli Cumhuriyet ve devlet vardır. Bunların Demir Komünizm pötası içinde nasıl kaynatılıp eritildiğini dünyada bilmeyen kalmamıştır. Hele Müslümanların oralarda bir cemaat halinde değil, ayrı ayrı fertler olarak dahi nefes alma hakkından mahrum edilecekleri ve yüzlercebinin toplanarak ya meçhul kamplara, yahut ölüme sürüklendikleri muhakkak iken Kürt Devleti masalına kapılabilecek te bir Kürd'ün bile kalmış olacağına ihtimal verilemez. Bu türlü işlerde kullanılacaklar, uşak gibi aylıklı ajanlar olsalar dahi onların da pek az zaman sonra birer tahta kurusu gibi imha edildikleri meçhul değildir. Yirminci asrın ortasında bütün medeni insanlığa karşı oynanan bu feci komedinin sonu, ne zaman gelecek acaba?

TÜRKÇENİN AHENGİ

Genç ve değerli edebiyat üstatlarından Nihat Sami Banarlı'nın (Hürriyet) de özlü bir yazısı vardı. "Sesini kaybetmeden dil" başlığı altındaki bu makalede sadeleştirme gayretleri arasında Türkçe'nin ifade kudreti gibi güzel ahengini de bozan ifratlardan çok dikkate layık ilmi delillerle şikayet ediliyordu. Yazının esasını hulasa eden bir cümleyi alıyorum: "Türkçemizin bugün kaybolmak tehlikesine düşen en büyük serveti, asil bir tarihin ve engin bir coğrafyanın eseri olan zengin Türk dili musikisidir." Bu sözler bana vaktiyle "Dil encümeni" nde yaptığımız (ahenk) münakaşalarını hatırlattı. Bazı ifratçı arkadaşlar, kelimelerimizdeki ahengin daima ilk heceye göre devam ettiğini, eklerin de hafifliğe veya ağırlığa göre şekil aldığı ileri sürerek bu umumi kaideye uymayan kelimeleri, Türkçe olsalar dahi, mahkum ederlerdi. Mesela "elma, limon" bile aykırı şeylerdi. Hele çeşitli ahenk ve uzun hece taşıyan kelimeler onlarca dile ihanet gibi idi.

"Şeftali" yerine "şefteli", "kestane" ye bedel "kestene" demek daha doğru idi. "Minare, ezan" gibi kelimeleri de "minere, ezen" suretinde söylemek daha güzel Türkçe idi. "Akçe" değil mutlaka "akça" demeli idi. "Zeka" nın yerine "anlak" denmesi, "ahenk" kelimesine karşı "uyum" lakırdısının icadı, "musiki" nin atılarak "müzik" in tercih edilmesi bu türlü düşünce ve zevklerin eseri olmuştur. Artık (İtri) nin Dede efendinin bestelerine de "müzik" denilmek lazımdı. Ben Orta Asya Moğol tipinin batıya gittikçe türlü ırklarla birleşip daha güzel bir hale geldiğinden delil getirerek lisanların da insanlar gibi kaynaşma sonunda güzelleşip zenginleştiklerini anlatmak isterdim. Hele Türkçe'nin imparatorluklar kurmuş bir milletin lisanı olmasına göre çeşitli sesler ve kelimelerle iptidailikten kurtulmuş olduğunu, bugün yapılacak işin bu zenginliği ve güzelliği asla bozmadan yabancı kaidelerden, öğrenilip yazılması güç çetrefil şekillerden kurtulmak olduğu davasını güderdim. Bir manzumede "Tek dille kalır mı hiç ehangir?" diyordum. Bütün bu

kanaatlerden dolayı eski ve muhafazakar sayılmışım. Bugün Türk dili musikisinin kaybolmak üzere bulunmasından acı acı şikayet eden kalem adamının kırkinci yaşına henüz girmiş genç bir edebiyat hocası olması beni düşündürdüğü gibi eski ifratçı arkadaşları da düşündürür mü acaba?

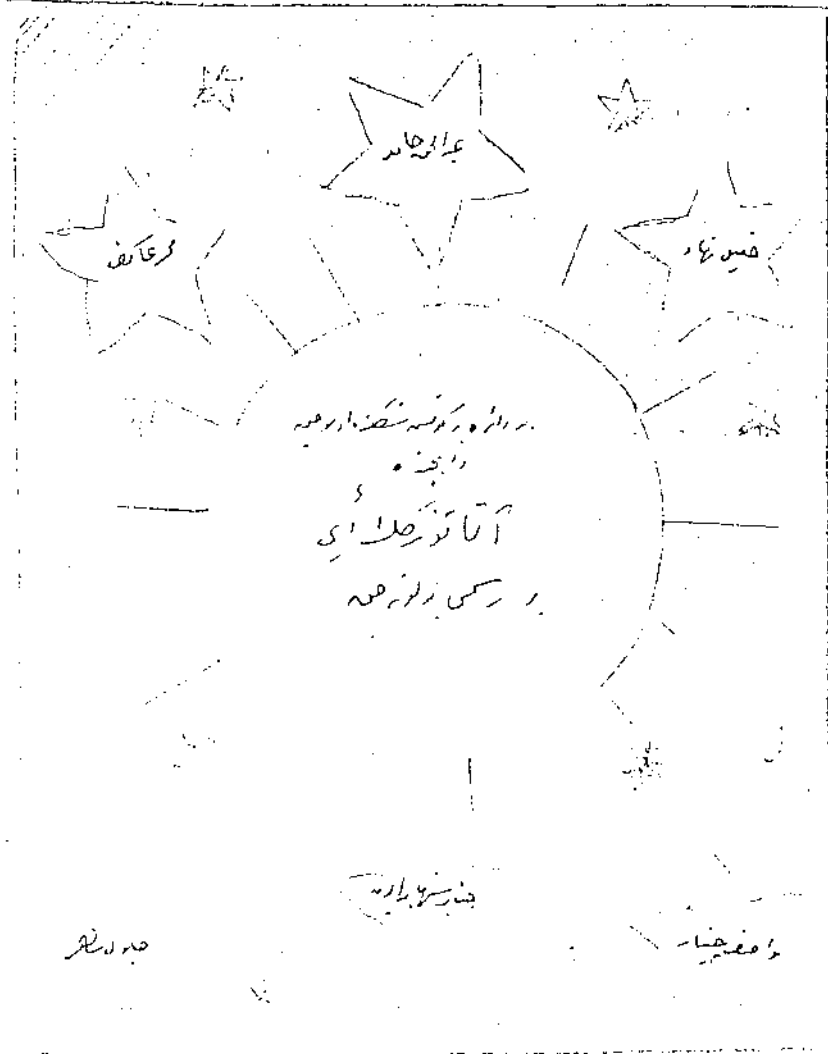

İBRAHİM ALAETTİN GÖVSA

ACILAR

NAZİM - NESİR

1. cümlü 2. cümlü

